

REPUBLIKA HRVATSKA

ISTARSKA ŽUPANIJA

ŽUPAN

KLASA: 023-01/18-01/09
URBROJ: 2163/1-01/8-18-05
Pula, 12. ožujka 2018.

SKUPŠTINA ISTARSKE ŽUPANIJE
n/r. predsjednika Valtera Drandića
Dršćevka 3
52000 P A Z I N

PREDMET: Zaključak o prihvaćanju Regionalnog programa za mlade Istarske županije

Temeljem čl. 65. Statuta Istarske županije ("Službene novine Istarske županije", broj 10/09 i 4/13, 6/16, 1/17, 2/17 i 2/18) Župan Istarske županije dana 12. ožujka 2018. godine donosi

ZAKLJUČAK

1. Prihvaća se nacrt i utvrđuje prijedlog Zaključka o prihvaćanju Regionalnog programa za mlade Istarske županije, u tekstu koji je prilog ovog zaključka i čini njegov sastavni dio.
2. Akt iz točke 1. ovog zaključka upućuje se Skupštini Istarske županije na razmatranje i usvajanje.
3. Za izvjestiteljicu po točki 1., a vezano za točku 2. ovog zaključka određuje se Vesna Ivančić, tajnica Skupštine Istarske županije, a za dodatna obrazloženja Marta Berčić, autor.
4. Ovaj zaključak stupa na snagu danom donošenja.

ŽUPAN
mr. sc. Valter Flego

REPUBLIKA HRVATSKA

**ISTARSKA ŽUPANIJA
REGIONE ISTRIANA**

(„Narodne novine“, broj 41/14) i čl. 12. Odluke o osnivanju Savjeta mladih Istarske županije ("Službene novine Istarske županije", broj 17/14.), Skupština Istarske županije na sjednici održanoj dana 2018. godine, donosi

ZAKLJUČAK

o prihvaćanju Regionalnog programa za mlade Istarske županije

1. Prihvaća se Regionalni program za mlade koji je sastavni dio ovog Zaključka.

2. Ovaj Zaključak i Regionalni program stupaju na snagu osmog dana od dana objave u "Službenim novinama Istarske županije".

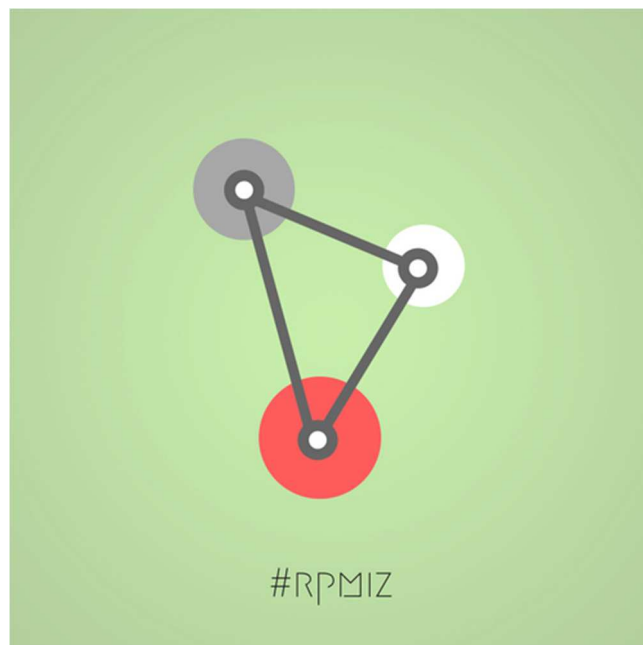
KLASA:
URBROJ:

REPUBLIKA HRVATSKA
SKUPŠTINA ISTARSKE ŽUPANIJE

Predsjednik

Valter Drandić

REGIONALNI PROGRAM ZA MLADE ISTARSKE ŽUPANIJE

Siječanj 2018.

SADRŽAJ:

1. OPRAVDANOST, ZAKONSKI I DRUGI NORMATIVNI OKVIR IZRADE PROGRAMA ZA MLADE	6
2. METODOLOGIJA IZRADE PROGRAMA	11
3. FAZE IZRADE PRIJEDLOGA REGIONALNOG PROGRAMA ZA MLADE ISTARSKE ŽUPANIJE	14
3.1. Prva, eksplanatorna faza	15
3.1.1. Metode prikupljanja podataka.....	17
3.2. Druga faza: priprema i provedba procesa „strukturiranog dijaloga“ s mladima	18
3.2.1. Prvi ciklus SD: iskazivanje problema, prijedloga i sugestija prema dimenzijama i područjima djelovanja za mlade (problemi, mogućnosti za rješavanje i ključni dionici) - rangiranje problema i mogućnosti, ključni dionici.....	19
3.2.2. Drugi ciklus SD: održana javna rasprava (javni forum) o problemima mladih – ciljevi, mjere/indikatori provedbe i praćenja, ključni dionici.....	20
3.2.3. Treći ciklus SD: upućen prijedlog Programa udrugama i ustanovama koje su sudjelovale u prethodnim fazama na raspravu	21
3.2.4. Četvrti ciklus SD: Upućen je pročišćen i korigiran prijedlog Programa naručitelju, radi pokretanja procedure za usvajanje – javno savjetovanje sa zainteresiranom javnosti.	21
3.2.5. Peti ciklus SD: pokretanje procedure za prijedlog stavljanja na dnevni red Skupštine i usvajanje Regionalnog programa za mlade Istarske županije.....	22
4. MAPA ZAJEDNICE MLADIH ISTARSKE ŽUPANIJE	23
4.1. Rezultati prikupljenih podataka za stvaranje slike životnih uvjeta mladih Istarske županije	23
4.1.1. Društveni kontekst života mladih Istarske županije.....	23
4.1.2. Upravni ustroj i načela upravljanja.....	24
4.1.3. Opći podaci o mladima Istarske županije (socio-demografski i ostali dostupni podaci o mladima	32
4.2. Istarska županija kao nositelj ulaganja u javne potrebe stanovništva - mladih	52
4.2.1. Proračun Istarske županije	52
5. ANALIZA STANJA PREMA PODRUČJIMA DJELOVANJA OD INTERESA ZA MLADE (IZ EU STRATEGIJE ZA MLADE)	59
5.1. Na što mladi Istarske županije mogu računati? („mapa zajednice 2“)	59
5.2. Analiza razvijenosti i kapaciteta organizacija civilnog društva koje djeluju na području Istarske županije.....	61

5.3. Rezultati provedenog ispitivanja kapacitiranosti/razvijenosti civilnog sektora Istarske županije	67
5.3.1. Kapaciteti i razvijenost udruga.....	67
Analiza potreba i problema mladih iz perspektive udruga	88
Procjena organizacija civilnog društva - moguća rješenja iz perspektive udruga	90
6. ALATI ZA UNAPRJEĐENJE PODRUČJA DJELOVANJA: PARTICIPACIJA / SUDJELOVANJE MLADIH, VOLONTIRANJE I MOBILNOST.....	92
6.1. Sudjelovanje/participacija mladih	92
6.1.1. Izazovi s kojim se susreću donosioci političkih odluka i mladi u uspostavi komunikacije i dijalogu u procesima donošenja odluka i aktivnom sudjelovanju mladih.....	93
6.2. Rezultati analize sudjelovanja, volontiranja i mobilnosti mladih Istarske županije.....	95
6.2.1. Sudjelovanje/participacija u zajednici i procesima donošenja odluka....	95
6.2.2. Savjeti mladih - savjetodavno tijelo predstavničkom i izvršnom tijelu JP(R)LS.....	97
6.3. Volonterske aktivnosti.....	111
6.4. Mobilnost, „mladi i svijet“ te rad s mladima (nova uloga mladih)	117
7. PODRUČJE DJELOVANJA ZA MLADE: OBRAZOVANJE I OSPOSOBLJAVANJE (FORMALNO I NEFORMALNO)	123
7.1. Predškolski odgoj i obrazovanje.....	129
7.2. Osnovni odgoj i obrazovanje.....	132
7.3. Srednjoškoolstvo	137
7.4. Visoko i ostalo obrazovanje (ustanove za obrazovanje odraslih i cjeloživotno obrazovanje)	140
7.5. Ostalo obrazovanje – obrazovanje za cjeloživotno učenje	141
7.6. Zaključak	146
Predškolski odgoj i obrazovanje: odgojno-obrazovne potrebe i interesi djece predškolske dobi (0 – 6) te potrebe i interesi mladih roditelja (mlade obitelji) koji imaju djecu predškolske dobi.....	148
Visoko i ostalo obrazovanje (ustanove za obrazovanje odraslih i cjeloživotno obrazovanje): obrazovne potrebe i interesi mladih u visokom obrazovanju (18 i dalje) i potrebe mladih za cjeloživotnim učenjem	154
8. PODRUČJE DJELOVANJA ZA MLADE: ZAPOŠLJAVANJE I PODUZETNIŠTVO	160
8.1. Ne/zaposlenost mladih u Istarskoj županiji i opće stanje gospodarstva....	161

8.2. Ulaganja Istarske županije u osiguravanje uvjeta za razvoj i poticanje poduzetništva i zapošljavanja mladih	174
8.3. Zaključak	180
9. PODRUČJE DJELOVANJA ZA MLADE: ZDRAVLJE I BLAGOSTANJE.....	189
9.1. Rezultati prikupljanja podataka za „mapu zajednice mladih Istarske županije“ u području zdravlja i blagostanja	190
10. PODRUČJE DRUŠTVENE IS/UKLJUČENOSTI MLADIH.....	206
10.1. Rezultati analize prikupljanja podataka o području društvene u/isključenosti mladih Istarske županije	208
10.2. Ulaganja Istarske županije u područje unaprjeđenja društvenog uključivanja i sprječavanja društvenog isključivanja građana i mladih	212
11. PODRUČJE DJELOVANJA ZA MLADE: KULTURA I STVARALAŠTVO ...	223
11.1. Što Istarska županija nudi mladima u kulturi?	224
11.1.1. Ustanove u kulturi	228
11.1.2. Tehnička kultura.....	232
11.2. Rezultati internetske javne rasprave i javne rasprave / javnog foruma održanih u od srpnja do studenog u Puli i Pazinu	233
11.3. Zaključak	237

ISTARSKA REGIONE
ŽUPANIJA ISTRIANA

Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i
socijalnu politiku

REGIONALNI PROGRAM ZA MLADE ISTARSKE ŽUPANIJE za razdoblje od 2018. do 2022.

Temeljem prikupljenih podataka iz više od 400 upravnih akata, dokumenata i drugih izvora, tijekom 12 mjeseci, kvalitativnim i kvantitativnim metodama, s više ili manje aktivno uključenim ključnim dionicima, različitim metodama prikupljanja podataka i stavova, metodama „otvorene koordinacije“ ili strukturiranog dijaloga s mladima, nastao je dokument čiji sažetak u nastavku izdvaja osnovne smjernice za razvoj politika za mlade u Istarskoj županiji. U dokumentu iznose se sažeti zaključci, a svrha predloženih mjera je dugoročno planirati unaprjeđenje i promjenu društvenog položaja mladih Istarske županije, s naglaskom na aktivno uključivanje svih dionika, a posebno mladih. Kako bi se osiguralo praćenje provedbe, definiraju se indikatori za praćenje (provedbe) i uspješnosti (rezultata), a ukupno čine osnovne smjernice za izradu akcijskih (operativnih) provedbenih planova. Dobiveni rezultati i smjernice potpuno su kompatibilni s Nacionalnim programom za mlade i EU strategijom za mlade i normativnim okvirom koji prati „sektor javnih politika za mlade i s mladima“.

Danas na području Istarske županije, prema Popisu stanovništva iz 2011. godine, živi 208.055 stanovnika ili 4,85% stanovnika Republike Hrvatske, od čega je 36.557 mladih u dobi od 15 do 29 godina, što čini 17,57% ukupne populacije. U ovom dokumentu mladi su u centru jer oni to i zaslužuju.

1. OPRAVDANOST, ZAKONSKI I DRUGI NORMATIVNI OKVIR IZRADE PROGRAMA ZA MLADE

Javne politike za mlade su već desetljećima sastavni dio političkog djelovanja i ulaganja javnih prihoda u i za mlade, na razini Europske unije i na nacionalnim (državnim) i/ili lokalnim razinama. Na razini Europske unije, politikama za mlade bave se Vijeće Europe, Europski parlament i posebno Europska komisija. Već prije osnivanja Europske unije do danas doneseno je više strateških dokumenata i preporuka, pokrenuto više inicijativa i sklopljeno sporazuma, kao što se osigurava sve više sredstava za financiranje potreba i unaprjeđenje položaja mladih u državama članicama EU, ali i onih koje to namjeravaju postati¹.

Najvažniji međunarodni i nacionalni dokumenti na kojima se temelji izrada ovoga Programa jesu:

- Ustav Republike Hrvatske
- Vlada Republike Hrvatske (2014.) Nacionalni program za mlade za razdoblje od 2014. do 2017. godine
- Zakon o savjetima mladih (2014.)
- Deklaracija o ljudskim pravima
- UN konvencija o pravima djeteta (od 0 do 18 godina)
- UN World Programme for Action for Youth (2010) (od 15 do 24 godine)
- UNESCO (2002.): **Mainstreaming the needs of youth - Youth Vulnerability**, Youth Co-ordination Unit of the Bureau of Strategic Planning United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, Paris
- United Nations (2006.): **Guide to the Implementation of the World Programme of Action for Youth**, (Department of economic and social affairs, New York), http://www.un.org/esa/socdev/unyin/documents/wpay_guide.pdf
- Europska komisija (2009.): [An EU Strategy for Youth – Investing and Empowering](http://ec.europa.eu/youth/index_en.htm) (Commission communication 2009), http://ec.europa.eu/youth/index_en.htm.
- European Council (2009.): **The EU Youth Strategy 2010-2018** Brussels http://ec.europa.eu/youth/policy/eu-youth-strategy_en.htm
- European Council (2005.): **The European Youth Pact**, Brussels http://ec.europa.eu/youth/archive/policies/youthpact_en.html
- Vijeće Europe (2010.): [Council resolution on a renewed Framework for European Cooperation in the Youth Field](http://www.coe.int/t/e/youth/Council_resolution_on_a_renewed_Framework_for_European_Cooperation_in_the_Youth_Field.pdf) (2010.-2018.)
- Europska komisija i Vijeće (2012.): [2012 Joint Report of the Council and the Commission on the implementation of the renewed framework for European cooperation in the youth field \(2010.-2018.\)](http://ec.europa.eu/youth/policy/eu-youth-strategy_en.htm)
- Europska komisija (2011.): [EU Indicators in the Field of Youth](http://ec.europa.eu/youth/policy/eu-youth-strategy_en.htm)
- Europska komisija (2007.): Youth in Action Programme (2007.-2013.) i (2014.) ERASMUS+
- Commission of the European Communities (2001.): **White Paper 2001**, Brussels
- Commission of the European Communities (2009.): **Youth Report 2009.**, Brussels
- ERYICA (2004.): **Europska povelja o informiranju i savjetovanju mladih**, Bratislava i drugi
- **Europska povelja o učešću mladih u životu na općinskoj i regionalnoj razini** (Povelja uključena u Rezoluciju 237 Stalne konferencije predstavnika lokalnih i regionalnih vlasti u Europi, usvojena 19. ožujka 1992. godine) i dr.

---

¹ Na kraju dokumenta je spisak svih važnijih dokumenata i sporazuma koji uključuju politike za mlade, kao i ostale literature korištene za izradu ovoga Programa.

Republika Hrvatska uključena je u trendove EU politike za mlade, pa je tako 2007. Hrvatski sabor donio Zakon o osnivanju savjeta mladih, a strateški dokumenti (programi) kojima se utvrđuju smjernice javnih politika prema i za mlade doneseni su već 2006. godine, a sljedeći od 2009. do 2013. godine. Tijekom izrade ovog Programa nadležno ministarstvo priprema izradu Nacionalnog programa za mlade za razdoblje od 2018. do 2021. godine, u nastojanju da se osigura uključivanje mladih u političko odlučivanje, ali i potakne sudjelovanje u javnom životu u zajednici u kojoj žive. Od 2007. godine do danas manjina jedinica lokalne samouprave i jedinica područne (regionalne) samouprave² je osnovala savjete mladih, kao što je manjina gradskih vijeća i/ili županijskih skupština usvojila lokalne/regionalne programe za mlade. Neke jedinice lokalne i regionalne samouprave su pristupile izradi „akcijskih planova za mlade“ a da nisu izradili program ili strategiju³, što je u neku ruku „prozor bez okvira“.

Republika Hrvatska je administrativno ustrojena na 20 županija (i Grad Zagreb), 429 općina, 126 gradova, a u većini nije osnovan savjet mladih ili izrađen lokalni program djelovanja za mlade ili ukoliko postoje, kao dokumenti ili tijela, predstavljaju samo udovoljavanje formalnih uvjeta bez realnih ulaganja u mlade. Savjeti mladih i lokalni/regionalni programi djelovanja za mlade ključne su karike između mladih u zajednici i javnih politika, a upravo djelovanje savjeta mladih, kao i izrada i praćenje strateškog dokumenta o ulaganjima u mlade mogu garantirati i osigurati mladima uspješnije uključivanje u donošenje odluka i u društvo općenito. Osim toga, mladima je sve više potrebno mjesto okupljanja koje će zamijeniti parkove, ulice, kafiće ili računala na kojima provode sve više vremena. Centri za mlade, klubovi za mlade i slični prostori osiguravaju mladima infrastrukturu za djelovanje, neformalnu edukaciju i provedbu aktivnosti po mjeri mladih, pa već nekoliko godina nadležno ministarstvo financira rad klubova ili centara za mlade, kao i lokalnih info-centara za mlade. Karika koja nedostaje, a za koju se predviđaju procesi pokretanja javne valorizacije i priznavanja, a definirana je kao jedan od ciljeva u dosadašnjim programima za mlade je **profesionalizacija rada s mladima** (youthworker). Osposobljavanje osoba koje rade s mladima do sada je bilo prepušteno stihiji i pojedinačnom entuzijazmu osoba i organizacija civilnog društva koje rade s mladima, a postoje različiti oblici i načini rada s mladima, pa je potrebno hitno regulirati i ovaj sektor.

Organizirani oblici djelovanja mladih, osim organizacija civilnog društva poput studentskih udruga, udruga mladih i za mlade su i drugi oblici organiziranog djelovanja mladih. To su podmlatci političkih stranaka, podmlatci vjerskih zajednica, učenička vijeća pri školama, studentski zborovi pri fakultetima i dr. pa su mogućnosti za djelovanje mladih otvorene na svim razinama. Svi ovi organizirani oblici djelovanja mladih mogu predlagati svoje predstavnike za izbor u savjete mladih. U Hrvatskoj svaka osnovna i srednja škola, prema Zakonu o odgoju i obrazovanju ima pravo konstituirati učenička vijeća kao tijela koja zastupaju interese učenika, a isto se odnosi i na studente i fakultete.

---

² U nastavku skraćeno: JP(R)LS

³ „Program za mlade“ je strategija ili program koji uključuje ciljeve, rezultate istraživanja o glavnim problemima, iz kojih se određuju i usklađuju prioriteti u područjima koje zahvaća program/strategija. On je uglavnom usklađen s programima iste vrste na više nivou (državnom, međunarodnom), uzimajući u obzir i dajući prioritete lokalnosti. Na osnovi uočenih problema, izdvojenih ciljanih skupina, preporučaju se mjere za unaprjeđenje pojedinih područja. Strateška/programska matrica obuhvaća ciljeve programa, mjere za unaprjeđenje/rješavanje problema/zadovoljavanje potreba, nositelje (ključne dionike) provedbe mjera, kao i vremenski rok, za svako od područja zasebno. Akcijski plan je operativni dokument koji se donosi nakon što je usvojen program, a akcijski plan obuhvaća konkretne aktivnosti koje proizlaze iz mjera (iz programa). To su dva dokumenta, a izrada akcijskog plana zahtjeva terminski financijski plan, što znači da moraju jasno biti određeni, nositelji, npr. JP(R)LS može biti nositelj provedbe mjera u programu, no nositelj aktivnosti može biti npr. organizacija civilnog društva, JP(R)LS ili neka druga ustanova i sl. U akcijskom planu se planiraju potrebna financijska sredstva i svi ostali detalji koji se odnose na obaveze i aktivnosti. Program govori o ciljevima, a akcijski plan govori o konkretnim aktivnostima za postizanje tih ciljeva.

Savjet mladih, zamišljen kao posredničko i konzultativno (savjetodavno) tijelo između mladih iz zajednice i donositelja političkih odluka, ima izuzetno dobru političko-društveno-zagovaračku poziciju za zagovaranje interesa mladih. No, na žalost, još uvijek niti mladi, a niti donositelji političkih odluka nisu pokrenuli procese dijaloga i savjetovanja s mladima o pitanjima koja su od interesa za mlade. Savjeti mladih, ako i jesu konstituirani uglavnom djeluju deklarativno i/ili se njima manipulira. Rijetki su primjeri konstruktivnog dijaloga i uspješnog rada savjeta mladih. Posljednje izdanje Zakona o savjetima mladih predviđa obavezu izvršnog i predstavničkog tijela da informira i savjetuje članove savjeta mladih o aktivnostima i pitanjima od interesa za mlade. Nevjerojatna je činjenica da niti jedna institucija nema točnih podataka o broju osnovanih savjeta mladih pa se tako navodi da su oni osnovani u 83% županija, odnosno u 74% gradova i u 28% općina (Agencija za mobilnost, 2012., prema Koprić, 2011.). U „Izvještaju o osnovanim i aktivnim savjetima mladih u županijama, gradovima i općinama u 2016. godini“ (Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku) navodi se da je to tijelo osnovano u 66 gradova (od 126), a u 60 gradova ih je bilo aktivno, dok je u općinama bilo osnovano 68 savjeta mladih (od 429 općina), dok su bili aktivni u 48 općina. Isto tako na razini županija, osnovano je 19 (od 20), a aktivno 18 savjeta mladih. U nadležnosti Ministarstva socijalne politike i mladih odnosno od 2016. godine Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku je praćenje i nadzor nad izvršavanjem Zakona o savjetima mladih kao i Nacionalnog programa za mlade pa će to možda potaknuti JP(R)LS na veći angažman oko konstituiranja ovoga tijela. Isto tako očekuje se i izrada „zakona o mladima“⁴ čime bi se regulirao „sektor mladih“.

Većina jedinica lokalnih/regionalnih samouprava nema dovoljno interesa za poticanje mladih na organizirano djelovanje i sudjelovanje u donošenju odluka te razumijevanja „nove uloge mladih“, tako da su mladi često suočeni s većinom od sljedećih problema:

- nerazumijevanje i nepovjerenje lokalnih/regionalnih vlasti za potrebe mladih
- nedovoljna i često samo administrativna podrška mladima, a naročito radu savjeta mladih, kao savjetodavnog tijela predstavničke vlasti na lokalnoj/regionalnoj razini. Pasivan odnos lokalnih i regionalnih vlasti prema ovom tijelu, dijelom je uzrokovan načinom biranja članova savjeta mladih (biraju ih članovi predstavničkog tijela - gradska i općinska vijeća) pa su ta tijela politizirana
- prekomplikirana birokratska i administrativna procedura za prijavu projekta za mlade, bez edukativne podrške mladima, nedovoljno javnih poziva i natječaja za financiranje programa i projekata koji zadovoljavaju potrebe mladih
- stanje u sportu, odnosno bavljenjem fizičkim aktivnostima koje je u EU vrlo važna preventivna aktivnost, odnosno protektivni faktor zdravlja, u Hrvatskoj je vrlo nepovoljno za mlade. Sportski klubovi su uglavnom orijentirani na postignuća, na nagrade i pobjedu na natjecanjima jer su to najčešće kriteriji financiranja iz javnih prihoda, što je prilično nepovoljno za mlade. Mladi u sportskim klubovima, kojih ima izuzetno puno, na razini jedinica lokalnih samouprava najčešće nemaju nikakav utjecaj na donošenje odluka te ne sudjeluju aktivno u radu kluba - oni treniraju, natječu se i najčešće samo izvršavaju zadatke. Aktivno bavljenje sportom i imperativ uspjeha i rezultata na natjecanjima je segregiralo mlade sportaše od sudjelovanja u drugim aktivnostima u zajednici (nemaju vremena zbog svakodnevnih napornih treninga), pa se o njima niti ne raspravlja, osim u kontekstu postignutih rezultata. Usprkos postojanju školskih i akademskih

---

⁴ Zakon o mladima postoji u većini država EU jer je to osnovni normativni okvir za javno djelovanje u području mladih, npr. Slovenija je 2010. godine donijela taj zakon (Vidi http://www.ursm.gov.si/fileadmin/ursm.gov.si/pageuploads/pdf/ZJIMS/ZJIMS_ENG.pdf)

sportskih društva veći dio mladih nije uključen u bavljenje fizičkim aktivnostima kao aktivnostima koje vode zdravom načinu života

- podmlatci političkih stranka u Republici Hrvatskoj nemaju autonomnost, a najčešće nisu niti priznati kao članovi političkih stranka, najčešće djeluju u skladu s potrebama stranaka, a ne mladih koje eventualno jednoga dana mogu zastupati i slično, kao što niti podmlatci religijskih zajednica nisu povezani s mladima u sredini, niti imaju važnu društvenu ulogu koju imaju u drugim državama EU.

Ovaj strateški dokument (Regionalni program za mlade Istarske županije, dalje: Program) u normativnom smislu, prilagođen je dokumentima usvojenim na nacionalnoj razini, a u njega su ugrađeni demokratske norme i iskustva iz javnih politika za mlade iz okruženja. Osim reguliranja odnosa prema mladima na međunarodnoj i nacionalnoj razini, izrazito je važno donijeti ovakve strateške dokumente na regionalnoj razini, obzirom da je potrebno nacionalne smjernice prilagoditi specifičnostima regija, te dati smjernice lokalnoj razini političkog djelovanja i sudjelovanja općenito mladih, kako bi lokalna zajednica postala žarište i najbolje mjesto za utjecaj i unaprijeđenje položaja mladih. Osim strateških dokumenata koji se odnose na javne politike za mlade, u obzir su uzeti i svi dostupni regionalni te neki lokalni strateški dokumenti kako bi bili usklađeni s već postojećim dokumentima. Ovaj dokument stavlja u prioritetno područje javnih politika mlade, jer su mjere koje postoje, ako i postoje u drugim strateškim dokumentima, fragmentirane te utopljene u mnoštvu drugih mjera/aktivnosti.

Regionalni/lokalni programi za mlade i iz njega izvedeni akcijski ili provedbeni planovi, nepravni su akti koje donosi predstavničko tijelo jedinica lokalne/regionalne samouprave. U Republici Hrvatskoj (dalje: RH), neki od gradova i županija su usvojili ili izradili ovakve dokumente, unatrag desetak godina. Metodologija izrade ovakvih dokumenta je raznolika, što se tiče pouzdanosti i valjanosti korištenih metoda i dobivenih podataka. Isto tako, upitna je implementacija donesenih mjera i odgovornost nositelja aktivnosti. Na žalost, sankcioniranje jedinica lokalne/regionalne samouprave u slučaju ne pridržavanja „vlastitih odluka“ ne postoji jer se za sada tumači kao „narušavanje autonomije samouprave“. U nekim gradovima takvi programi služe kao okvir i opravdanje za već postojeće programe i aktivnosti koje se financiraju u proračunu, a negdje su „mrtvo slovo na papiru“. Zakon o savjetima mladih (2014.) predviđa i nadzor nad provedbom pa se očekuje da će ovo područje konačno biti ozbiljnije uzeto u razmatranje.

Jedan od važnijih procesa koji se koriste u kreiranju javnih politika za mlade u Europskoj uniji je „metoda otvorene koordinacije“, metoda konzultacija s mladima o svim važnim pitanjima od interesa za mlade, nazvana „strukturirani dijalog s mladima“. To je proces u kojem se tijela javne vlasti, uključujući i institucije Europske unije, savjetuju s mladima o određenim temama koje su od velike važnosti za populaciju mladih diljem Europe. Cilj je osigurati da preporuke i mišljenja mladih ljudi nađu svoje mjesto u nacionalnim i europskim politikama za mlade kako bi se poboljšala kvaliteta njihova života i unaprijedio položaj mladih u nekom području. Proces se opisuje kao „strukturirani“ zato što su teme i vrijeme savjetovanja s mladima unaprijed dogovoreni: kroz 18-mjesečni ciklus održavaju se redovita događanja u kojima mladi mogu iznositi svoja mišljenja o dogovorenim temama u dijalogu s drugim mladima i predstavnicima nacionalnih i europskih institucija.

Na europskoj razini strukturirani dijalog povezuje Europsku komisiju, zemlje članice i nacionalna vijeća mladih te Europski forum mladih. Na razini zemalja članica, nacionalne radne skupine (sastavljene od mladih, predstavnika organizacija mladih, tijela vlasti i znanstvenih institucija) provode savjetovanja s mladima i tim sadržajem doprinosi procesu na europskoj razini. Nacionalna radna skupina za provedbu strukturiranog dijaloga u Hrvatskoj trenutno okuplja predstavnike Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, Agencije za mobilnost i programe EU,

Ministarstva rada, Ministarstva znanosti obrazovanja i sporta i Mreže mladih Hrvatske te Zajednice informativnih centara za mlade u Hrvatskoj, a tijekom 2014. i 2015. godine mladi iz Hrvatske su sudjelovali u 4. i 5. ciklusu strukturiranog dijaloga u EU. Upravo je u tijeku osposobljavanje mladih za „koordinatore strukturiranog dijaloga u zajednici“ koje provodi Mreža mladih Hrvatske (<http://eupita.testiranje.net/category/novosti/>) za provedbu 6. ciklusa strukturiranog dijaloga s mladima na nacionalnoj razini.

2. METODOLOGIJA IZRADE PROGRAMA

Istraživačka i metodološka strategija koja se koristi u izradi Programa obuhvaća preporučene metode i alate iz dva osnovna međunarodna dokumenta koji se odnose na mlade:

- „UN strategija za mlade“ - preporuke
- „EU strategija za mlade“.

UN u preporukama za dizajniranje efikasne strategije za mlade preporučuje najmanje 10 koraka⁵:

- 1. uključivanje i osnaživanje svih dionika koji su uključeni u život mladih, od početka dizajniranja, implementacije i evaluacije politika za mlade;**
- 2. definiranje stanja i analiza potreba mladih** - izraditi razvojnu strategiju mladih u lokalnoj/regionalnoj zajednici. Prioritetna područja za razvoj mladih mogu biti osnova za analizu, uvažavajući ljudska prava i temeljne slobode, ne bi li se otvorio dijalog s mladima o pitanjima koja se tiču njihovog života. Važno je razlikovati mlade prema dobi, spolu, mjestu prebivališta (ruralno/urbano), obrazovnom statusu, obiteljskim primanjima, ne bi li prema tim karakteristikama identificirali osjetljive (ranjive) i posebno pogođene skupine;
- 3. definirati osjetljive (ranjive) i posebno pogođene skupine** - analiza potreba i situacijske analize determiniraju koje grupe, u kojim situacijama su uvjetovane, kojim okolnostima, političkim uvjetima ili dugom povijesti socijalnog isključenja i diskriminacije;
- 4. razumijevanje vlastitih resursa** - znati koji resursi su dostupni, tko može utjecati na promjenu, kako funkcioniraju, tko ih provodi, jesu li financirani iz državnog, županijskog, lokalnog ili civilnog sektora. Osim analize programa, projekta i institucija, mora se obuhvatiti i manje vidljive karakteristike kao što su transparentnost, dostupnost i povjerenje između tih resursa i javnih usluga i mladih;
- 5. osigurati sredstva za provedbu strategije za mlade** - iako se Nacionalni program za mlade provodi, više ili manje uspješno na nacionalnom nivou, potrebno je osigurati sredstva za izradu strateških dokumenata na lokalnom/regionalnom nivou, radi specifičnosti svake regije/lokalne zajednice i posebnosti regije/lokalne zajednice iz aspekta ciljanih skupina oko kojih su nagomilani problemi, što je za izradu ovog Programa osigurano;
- 6. učiti iz prethodnih iskustava** - drastične promjene i reforme često vode u neuspjehe, treba učiti iz uspješnih projekata i programa;
- 7. razviti jasnu viziju implementacije politike za mlade** - razviti komunikacijske kanale za najmanje jedinice kojima je politika namijenjena (informacije, dvosmjernu komunikaciju);

---

⁵ United Nations, Social Policy and Development Division, Guide for Guide to the Implementation of the World Programme of Action for Youth, 2006, preuzeto s <http://social.un.org/index/Publications/tabid/83/news/26/Default.aspx>, 05.05.2011.

8. **stvoriti institucionalnu strukturu pogodnu za implementaciju politike za mlade** (klubovi/centri za mlade, profesionalizacija rada s mladima i redovno financiranje);
9. **osigurati partnerstvo svih dionika** - javne institucije, civilni i privatni sektor, roditelje, mlade i dr., cilj mora biti promocija mladih kao vrijednosti društva i učinkovito partnerstvo;
10. **povećati znanje i dizajnirati bolje programe kroz monitoring i evaluacije, poticati istraživanja koja se tiču mladih, uključiti u popise stanovništva i nacionalne podatke koji se tiču mladih** (adaptirano prema UN Guide to the Implementation of the World Programme of Action for Youth 2006).

EU strategija za mlade preporuča sljedeće komponente za izradu lokalnih/regionalnih/nacionalnih programa djelovanja za mlade:

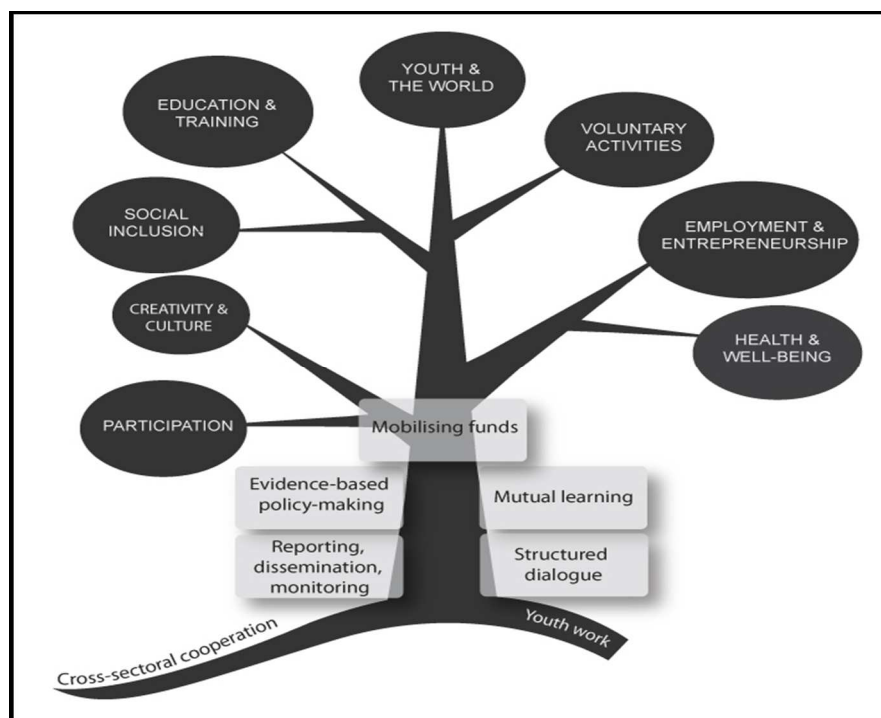
- međusektorsku suradnju
- dijalog s mladima (strukturirani dijalog s mladima)
- suradničko učenje (seminari međusektorske suradnje, klasteri povezani s radom s mladima, seminari i klasteri o volontiranju mladih, klasteri o zdravlju mladih)
- implementacija Strategije na svim razinama
- javne politike zasnovane na znanstvenim istraživanjima (evidence-based policy, indikatori za istraživanje)
- mobilizacija programa za mlade
- pojednostavljeno izvještavanje za mlade i/ili „proračun za mlade“ (EU Strategy for youth, str. 12. do 14., <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52009DC0200&from=EN>, 2. 8. 2017.)

Mladi su kao posebno rizična skupina zaštićeni te se temeljem dokumenta EU Komisije mladi smatraju najugroženijom skupinom u društvu, u društvu koje stari, s jedne strane, a s druge strane - mladi su dragocjen izvor/resurs za budućnost.

U skladu s preporučenim fazama i komponentama za izradu regionalnih strategija prilagodili smo metodologiju izrade, dok su ciljevi iz EU strategije za mlade temeljna vodilja. Ciljeve smo prilagodili kontekstu (lokalnim specifičnostima), pravnoj regulaciji i dostupnosti podatka (analitici) u pojedinim područjima.

U nastavku je Slika 1. koja prikazuje povezanost područja djelovanja za mlade iz EU strategije za mlade.

Slika 1. Shema područja djelovanja za mlade iz EU strategije za mlade

Izvor: Draft 2012 Joint Report of the Council and the Commission on the implementation of the renewed framework for European cooperation in the youth field (EU Youth Strategy 2010-2018). http://www.youthpolicy.org/library/wp-content/uploads/library/2012-EU_Youth_Report_DOCUMENTS_Eng.pdf, 2. 8.2014.)

Opći ciljevi EU strategije za mlade mogu se sažeti u dva koji pokreću ulaganja u mlade:

- pružiti više i jednakih mogućnosti za mlade u obrazovanju i na tržištu rada
- potaknuti mlade da budu aktivni građani i sudjeluju u društvu.

Ne bi li mjere iz strateških politika za mlade imale uporište u stvarnom stanju u regionalnoj i lokalnoj zajednici, a u cilju zaštite mladih, nužno je kontinuirano pratiti, istraživati potrebe i promjene koje prate društveni položaj mladih. U tu svrhu, u izradi ovoga dokumenta se koristi nacrt istraživanja koja omogućava, promjene u hodogramu, obzirom na vrste dostupnih podataka, a provodi se u više faza, koje prate i odgovarajuće metode. Moramo napomenuti da su neke planirane faze i metode promijenjene u „hodu“, obzirom na ne/mogućnost dobivanja pouzdanih informacija ili nedovoljnog uključivanja pojedinih dionika u provedbu. Sve prepreke na koje smo naišli su pretočene u prijedloge za unaprjeđenje pojedinih sektora koji u okviru rada, odnosno djelatnosti i nadležnosti koje imaju, kreiranju programa, projekata i aktivnosti za mlade, bilo da su mladi direktni ili indirektni korisnici ili nositelji aktivnosti. Ovaj Program je nastao u sklopu projekta „Regionalni program za mlade Istarske županije“ koji su financirali Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, te Istarska županija, koji je trajao od studenog 2016. do siječnja 2018. godine.

3. FAZE IZRADE PRIJEDLOGA REGIONALNOG PROGRAMA ZA MLADE ISTARSKE ŽUPANIJE

Ciljevi Programa usklađeni su sa smjernicama da se javne politike koje se odnose na mlade usklade s potrebama mladih Istarske županije. Problemi koji prate definiranje ciljeva Programa povezani su i s nedovoljno razvijenim javnim politikama na nacionalnoj razini, zbog čega je u planu izrada novih zakona iz ovoga područja. Naime, problemi koji se odnose na cijelu Hrvatsku, odnose se i na Istarsku županiju pa je ovaj Program, ujedno i pripremna analiza za usklađivanje javnih politika za mlade općenito. Naime, procesi i uključenost raznih dionika u faze izrade Programa i konačno sam Program unaprijedit će prvenstveno položaj mladih jer će senzibilizirati ključne dionike u životu mladih na činjenicu da mladi imaju posebni položaj u društvu, da mlade treba uključivati u sve oblike sudjelovanja u društvu i konačno da su mladi posebno rizična skupina u društvu, koja zahtjeva pažnju i skrb cijeloga društva.

Ciljevi izrade Programa općenito bili su sljedeći:

- analizirati strukturu potreba mladih Istarske županije;
- analizirati postojeće resurse koji omogućavaju uključenost mladih, kao i njihovo sudjelovanje;
- izdvojiti i uključiti ključne dionike koji mogu unaprijediti život mladih u Istarskoj županiji;
- jasno odrediti odgovornost pojedinih dionika za pojedina područja života mladih Istarske županije;
- senzibilizirati ključne dionike na probleme mladih;
- uključiti mlade Istarske županije u različite načine sudjelovanja u javnom životu Istarske županije, od svakodnevnog života do procesa političkog odlučivanja;
- osigurati da se javne politike za mlade definiraju u skladu sa stvarnim potrebama;
- osigurati institucionalnu strukturu za implementaciju politike za mlade;
- razvijati ideju partnerstva među ključnim dionicima koji utječu na kvalitetu života mladih;
- jačati međugeneracijsku solidarnost (između mladih i „odraslih“), čime se jača društvena kohezija šire društvene zajednice Istarske županije;
- osposobiti (neformalnim i informalnim obrazovanjem) mlade i ključne dionike za sudjelovanje u društvu i dr.

Procesi i faze u kojoj su sudjelovali različiti dionici u stvaranju ovoga Programa, doprinijet će i ciljevima pokretanja i opravdanosti izrade novoga „zakona o mladima“, na koje se želi utjecati. Na taj način će se javnost već prethodno senzibilizirati na perspektivu iz koje je nužno uključivati mlade, pa će procesi i vrijednosti novih javnih politika prema mladima imati već određeni legitimitet. Stoga se u izradi ovoga Programa nastojalo uskladiti ciljeve kojima će se jasnije definirati i ova područja, pa se poticalo uključene aktere da doprinesu sljedećima ciljevima, a u skladu s regionalnim kulturnim i političkim specifičnostima:

- definiranje različitih oblika organiziranja mladih;
- definiranje rada s mladima (youth work) kao i priznavanje statusa osoba koje se time bave;
- određivanje održivog i kontinuiranog načina financiranja organiziranog javnog sektora mladih kroz podršku njihovim programima i projektima;

- uređenje sustava kontinuirane provedbe istraživanja o mladima kao dodatnog instrumenta provjere efikasnosti politika za mlade te kao osnova za izradu novih sukladno potrebama mladih;
- definiranje odnosa i načina suradnje između nadležnih tijela državne uprave i jedinica lokalne i regionalne samouprave s predstavnicima sektora organiziranih mladih (iz Nacrta prijedloga iskaza o procjeni učinaka propisa za nacrt prijedloga zakona o mladima, Ministarstvo socijalne politike mladih, 13. lipnja 2013.).

Stoga su faze izrade Programa prilagođene svim navedenim ciljevima Programa.

3.1. Prva, eksplanatorna faza

U prvoj, eksplanatornoj fazi su se prikupljali podaci iz različitih izvora, ne bi li stekli sliku društvenog okoliša u kojem mladi Istarske županije žive. Ova „mapa zajednice“ je mozaik životnih uvjeta, prednosti i nedostataka, snage i slabosti Županije. Osim toga, konstruirali smo upitnik kojemu je cilj utvrđivanje kapaciteta (kadrovskih/ljudskih, idejnih, prostornih i dr. resursa) organizacija civilnog društva koje djeluju na području Istarske županije.

Slijedi popis područja interesa i potreba mladih, odnosno indikatora koji se preporučaju u EU strategiji za mlade. Prema EU strategiji za mlade, preporuča se korištenje sljedećih indikatora za analizu potreba/problema koji će izdvojiti probleme koji su relevantni za planiranje. Ciljeve iz EU strategije za mlade je prema ovim indikatorima moguće prilagoditi specifičnostima lokalne/regionalne sredine:

- **opći podaci o mladima (socio-demografski i ostali dostupni podaci o mladima);**
- **indikatora prema područjima od interesa/djelovanja za mlade.**

Osnovni alati bez kojih djelovanje za mlade nije moguće su:

1. sudjelovanje (participacija) mladih

Ciljevi: poticati sudjelovanje mladih u svim oblicima reprezentativne demokracije i civilnog društva, podrška na svim razinama.

Glavni problemi: niska participacija u političkim ili organizacijama civilnog društva, niska participacija mladih u lokalnim, regionalnim, nacionalnim izborima, niska razina izabranih mladih, niska razina mladih koji koriste internet za interakciju s lokalnim vlastima, niska razina mladih koji koriste internet za iskazivanje svojih stavova i mišljenja.

2. volonterske aktivnosti

Ciljevi: podržavanje volonterske aktivnosti, priznavanje vrijednosti volonterskog rada, važnost neformalnog učenja, uklanjanje smetnje pristupa volonterskom radu.

Glavni problemi: niska razina mladih uključenih u volonterske aktivnosti, niska razina sudjelovanja u volonterskim aktivnostima u zajednici, niska razina izvan zajednice (mobilnost), ne priznavanje sudjelovanja (nije sustavno).

3. mladi i svijet (mobilnost/društvena pokretljivost)

Ciljevi: sudjelovanje mladih u globalnim i međunarodnim organizacijama i aktivnostima koje promoviraju ljudska prava, održivi razvoj (globalno zatopljenje i sl.).

Glavni problemi: nizak broj mladih koji sudjeluju u radu organizacija koje se bave globalnim problemima, nizak broj mladih koji su uključeni u aktivnosti i projekte u koje su uključeni mladi iz drugih, udaljenih krajeva svijeta.

Pregled ciljeva i problema iz EU strategije za mlade i postojećih dostignuća u oblikovanju javnih politika prema područjima djelovanja za mlade:

1. Područje djelovanja za mlade: obrazovanje i osposobljavanje za cjeloživotno učenje (formalno i neformalno)

Ciljevi: razviti bolju povezanost između formalnog i neformalnog obrazovanja, povećanje zapošljivosti, olakšati tranziciju iz obrazovnog sustava na tržište rada.

Glavni problemi u EU - rano napuštanje obrazovnog sustava i cjeloživotnog obrazovanja; loša obrazovna postignuća/nedostatak kompetencija; mali udio mladih s tercijskim obrazovanjem.

2. Područje djelovanja za mlade: zapošljavanje i poduzetništvo

Ciljevi: pružiti mladima podršku za zapošljavanje, bilo kao zaposlenicima, bilo kao poduzetnicima.

Glavni problemi u EU: nezaposlenost mladih (dugotrajna); nezaposlenost u totalnoj populaciji; samozapošljavanje mladih; otvaranje obrta ili tvrtki; mladi s privremenim ugovorima o radu.

3. Područje djelovanja za mlade: zdravlje i blagostanje

Ciljevi: zdravlje i blagostanje mladih se mora podržavati, promocija mentalnog i seksualnog zdravlja, sporta, fizičke aktivnosti, zdravi stilovi života, prevencija ozljeda, poremećaja u prehrani, ovisnosti i nasilja.

Glavni problemi: redoviti pušači, pretilost, alkohol, uzroci smrti (samoubojstvo), psihičke smetnje, ozljede (prometne nesreće, nasilje, samoozljeđivanje).

4. područje djelovanja za mlade: socijalno (društveno) isključivanje/uključivanje

Ciljevi: prevencija i odgovornost među generacijama, zajednička solidarnost između društva, jednake mogućnosti i borba protiv svake diskriminacije.

Glavni problemi: rizik od siromaštva (realni i potencijalni), materijalna deprivacija, život u kućanstvima u kojima je nizak radni intenzitet; nedovoljna medicinska skrb, mladi u među prostoru između obrazovnog sustava i tržišta rada.

5. Područje djelovanja za mlade: kultura i stvaralaštvo

Ciljevi: poticati i davati podršku mladima kroz bolju kvalitetu ulaska i participacije u kulturu, promocija osobnog razvoja, unaprjeđenje sposobnosti učenja, interkulturalne vještine, razvijati i poticati fleksibilne vještine za buduće radne mogućnosti.

Glavni problemi: niska razina sudjelovanja mladih u amaterskim umjetničkim aktivnostima, niska razina sudjelovanja u umjetničkim aktivnostima, sudjelovanje u sportu i drugim oblicima slobodnog vremena, klubu ili drugim organizacijama za mlade, učenje najmanje dva strana jezika.

3.1.1. Metode prikupljanja podataka

Ne bi li analizirali stanje prema ovim indikatorima pristupili smo prikupljanju podatka koristeći nekoliko metoda ovisno o području od interesa za mlade i potencijalnim problemima. Za prikupljanje podataka koji su temelj za stvaranje „mozaika životnih uvjeta mladih Istarske županije“, nazvanog „mapa životnih uvjeta mladih Istarske županije“ koristile su se metode:

- **kvalitativne** - sekundarna analiza podatka (analiza statističkih izvješća, analiza akata i drugih dokumenata i s.), analiza sadržaja (analiza internetskih portala), komparativna analiza (analiza i usporedba dokumenta čiji sadržaj problematizira ili normira isti problem ili predmet i sl.), SWOT analiza, intervjui sa stručnjacima (djelatnicima županijske uprave) i dr.
- **kvantitativno/kvalitativne** - strukturirani intervju, e-poštom ili “licem u lice” za organizacije civilnog društva i dr.

Moramo napomenuti da se odabir metoda i vrste traženih podatka u nekim fazama prikupljanja podatka mijenjao u odnosu na prvotni plan, a obzirom na dostupnost istih.

U ovoj prvoj fazi sudjelovali su:

- prvenstveno naručitelji Programa, partneri u projektu Udruga mladih i diplomiranih studenata Fakulteta ekonomije i turizma „Dr. Mijo Mirković“ Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli (Alumni FET) i Udruga za mlade Alfa Albona iz Labina te nositelj projekta Istarska županija (upravni odjeli županijske uprave kao davatelji podatka za one podatke koji nisu bili dostupni na mrežnim stranicama);
- organizacije civilnog društva kojima se e-poštom uputio protokol za strukturirani intervju o kapacitiranosti i potencijalima za aktivno sudjelovanje u javnom životu Istarske županije (sudjelovalo 60 udruga), a korišteni su i podaci prikupljeni istom metodom prilikom izrade Lokalnog programa za mlade Grada Labina⁶ i Programa za mlade Grada Poreča/Parenzo⁷ (ukupno preko 250 udruga). I u daljnjoj analizi su se koristili podaci dobiveni prilikom izrade tih programa za mlade, prvenstveno zbog usporedbe rezultata. Kako su već prvi rezultati prikupljanja podatka ovom metodom pokazali gotovo pa istovjetne rezultate prethodnim istraživanjima za ta dva grada, neki ciljevi i mjere bit će istovjetni onima na lokalnoj razini;

⁶ Lokalni program za mlade Grada Labina, dostupno <http://www.djp.hr/programlabin.pdf>, 10.12.2017.

⁷ Program za mlade Grada Poreča-Parenzo, dostupno na <http://www.porec.hr/sadrzaj/dokumenti/točka%203.1.%20PROGRAM%20ZA%20MLADE%20Grada%20Poreča%202016%20-2020.pdf>, 10.12.2017.

- osim toga, stručni suradnici na projektu su prikupljali podatke dostupne na Internetu, te analizirali internetske stranice ustanova i organizacija, u svrhu analize dostupnosti informacija koje su od interesa za mlade - mladima. U ovoj fazi upućene su i zamolbe za očitovanje pojedinim davateljima informacija (ustanovama) za podatke koji nisu vidljivi pa su i oni uključeni u provedbu.

U ovoj fazi su svi upravni odjeli Istarske županije uključeni u izradu Programa jer im je svima dostavljen strukturirani obrazac za izradu „proračuna za mlade“ - dokumenta iz kojeg je vidljivo ulaganje Istarske županije u mlade. Potreba da se na ovaj način promišljaju ulaganja u mlade proizašla je iz nejasnih i preopsežnih za mlade dokumenata u kojima se izvještava o izvršenjima (ulaganjima) proračuna JP(R)LS, a nastala je u okviru nastojanja EU da se što transparentnije definira javni sektor mladih i približe administrativni i upravni dokumenti javnih politika mladima.

Isto tako, važno je istaknuti da se oblikovanje nacрта ovog Programa koristi ista struktura kao i za navedena dva grada, u kojima su doneseni i provode Programi za mlade, istom metodologijom, kako bi ovaj program bio što prepoznatljiviji većem dijelu mladih. Pokazalo se da je važan i razumljiv stil pisanja, što su mladi iz Labina i Poreča (posebno članovi savjeta mladih) i potvrdili. U obzir se uzelo i mjere (prioritetna područja i mjere) iz “Lokalnog programa djelovanja za mlade Općine Medulin 2014. do 2020.”⁸, kao i mjere iz “Lokalnog programa za mlade Grada Pule 2018.-2020.”⁹, donesenog u prosincu 2017. godine. kao vrijedan doprinos javnim politikama za mlade iako nisu izrađeni istom metodologijom, ali upravo radi uzimanja u obzir specifičnosti pojedinih JLS.¹⁰

3.2. Druga faza: priprema i provedba procesa „strukturiranog dijaloga“ s mladima

„Strukturirani dijalog s mladima“ predstavlja otvorenu metodu koordinacije, metodu konzultacije s mladima na razini EU, a koristi se u EU od 2005. To je otvorena metoda koordinacije koja podrazumijeva uključivanje mladih u izradu javnih politika za mlade, u ovom slučaju u izradu programa za mlade.

U ovoj ključnoj fazi za uključivanje mladih savjetovalo se i konzultiralo mlade o glavnim problemima/potrebama iz svih navedenih područja od interesa mladih (indikator), kako bi mladi dali doprinos izradi programa te stekli „vlasništvo“ nad programom. Naime, uspješnost implementacije javnih politika će biti umanjena, ukoliko

⁸ Lokalni program djelovanja za mlade Općine Medulin 2014.-2020., dostupno na http://medulin.hr/dokumenti/SAVJET%20MLADIH/PROGRAM%20DJELOVANJA/Lokalni_program_djelovanja_2014-2020.pdf, 10.12.2017.

⁹ Lokalni program za mlade Grada Pule 2018.-2020., dostupno na http://www.pula.hr/site_media/media/uploads/posts/attachments/Lokalni_program_za_mlade_Grada_Pule.pdf, 10.1.2018.

¹⁰ Napomena autorice: interpretacije i zaključci navedeni u ovom Programu temelje se na analizi iz dostupnih podataka u trenutku izrade i to upućivanjem upita davateljima podataka, slanjem obrazaca za javnu raspravu i pretraživanjem dokumentata putem Interneta. Iako se višeputno tražilo razne podatke od potencijalnih davatelja podataka, neki ih nisu dostavili, tako da je moguće da nisu svi uzeti u obzir. Osim toga, temelje se i na rezultatima javnih rasprava. Programi za mlade Poreča i Labina se navode u kontekstu istovjetne metodološke strategije izrade ovih programa, koja je u potpunosti kompatibilna s metodologijom izrade ovog Programa, pa je moguće valjano komparirati rezultate. Sve promjene koje su nastale, a nisu obuhvaćene ovim Programom ili nedostupnost nekih podataka tijekom izrade programa mogu se implementirati tijekom izrade akcijskog plana jer oni upravo tome i služe. Strategije/programi su “živi dokumenti” koji kroz akcijske planove prate promjene, pa će svi zainteresirani dionici moći i dalje unaprijeđivati sva područja djelovanja za mlade. U tom kontekstu čitatelj treba prihvaćati i interpretirati navedene zaključke.

strateške dokumente ili druge akte koje se odnose na mlade planiraju samo donositelji političkih odluka i/ili stručnjaci, bez uključivanja mladih kao eksperata i stručnjaka iz ovog područja. Zbog toga mladi nemaju osjećaj „vlasništva“ nad tim aktima pa je to razlog neuspješnosti mnogih javnih politika. Osjećaj „vlasništva“ nad programom osigurava odgovornost za provedbu svih usuglašenih prioriteta i mjera svih uključenih dionika.

Strukturirani dijalog (skraćeno: SD) se odvijao u nekoliko ciklusa, uključujući više različitih metoda.

3.2.1. Prvi ciklus SD: iskazivanje problema, prijedloga i sugestija prema dimenzijama i područjima djelovanja za mlade (problemi, mogućnosti za rješavanje i ključni dionici) - rangiranje problema i mogućnosti, ključni dionici

Prikupljalo se podatke o stanju „na terenu“, a rezultati su dobiveni kvalitativnom analizom dobivenih podatka (kodiranjem sadržaja zapisnika s rada u radnim skupinama, eliminacijom/oblikovanjem novih ili potvrđivanjem već navedenih problema). Rad u radnim skupinama se vodio metodom strukturirane javne rasprave, uz moderatore. Kako bi se pripremio sudionike za konzultacije oblikovalo se obrazac s izdvojenim problemima i mogućnostima te potencijalnim ključnim dionicima koji mogu doprinijeti rješavanju problema i to za svako od područja djelovanja za mlade. Osim toga, vodilo se intervjue s važnim dionicima. U ovoj fazi koristilo se nekoliko oblika/načina uključivanja mladih, stručnjaka iz područja od interesa mladih i članova predstavničkih i/ili izvršnih tijela Istarske županije. Korištene su metode moderiranog rada u skupinama i to:

- rad u radnim skupinama održan je 26. i 28. lipnja 2017. godine u Puli (Grad Pula, Forum 1) za jugo-zapadni dio Istre, a sudionici su se izmjenjivali u skupinama prema područjima djelovanja, u trajanju od 1,30 do 2,00 sata. Ukupno je sudjelovalo oko 40 osoba, od čega 15 predstavnika mladih: 26. lipnja 2017. Radne skupine: Kultura i stvaralaštvo - 9 osoba; Zdravlje i blagostanje - 9 osoba; 28. lipnja 2017. radne skupine Zapošljavanje i poduzetništvo - 9 osoba; Obrazovanje i osposobljavanje - 9 osoba.

- 27. lipnja 2017. održan je sastanak radnih skupina u Pazinu (Spomen dom, dvorana Istra), s početkom u 08,30 sati te završetkom u 14,00 sati. Sudjelovalo je 17 osoba, od kojih 5 predstavnika mladih (savjeta mladih i udruga mladih). Također, rasprava (konzultiranje) se vodila u radnim skupinama, u trajanju od 1,30 minuta po područjima: Kultura i stvaralaštvo - 10 osoba; Obrazovanje i osposobljavanje; Stvaralaštvo, poduzetništvo i zapošljavanje - 15 osoba; Društveno uključivanje; Zdravlje i blagostanje - 17 osoba.

Partneri i nositelj su dostavili zapisnike s rasprava u radnim skupinama, pa su konstruktivna i nova rješenja unesena u obrasce za raspravu (materijale za 6 područja), te prema rezultatima uneseni prijedlozi za sljedeću fazu: „**analizu ciljeva programa i mjera za realizaciju**“.

Kriteriji za oblikovanje novog/modificiranog obrasca su bili: potvrđivanje postojećih predloženih problema, mogućnosti i odabir ključnih dionika za svako područje te uključivanje novih inovativnih i argumentiranih („evidence based“) prijedloga.

U obrascima za internetsku javnu raspravu sintetiziralo se rezultate prethodnih analiza o dostupnim resursima iz „mape zajednice“ i rezultati provedenog istraživanja o kapacitiranosti i percepciji problema mladih u kojima su sudjelovale organizacije civilnog

društva i neke javne ustanove. Obrazac je strukturiran tako što su naglašeni ciljevi djelovanja u pojedinom području, iskazani problemi, mogućnosti za rješavanje tih problema te istaknuti ključni dionici koji moraju biti uključeni u djelovanje. Od sudionika se tražilo da iznesu probleme i potrebe mladih iz perspektive rada udruge s mladima, kao i da iznesu moguća rješenja. Osim toga, sudionici su upitani o ključnim dionicima koji trebaju biti uključeni u rješavanje tih problema. Rok za dostavu prijedloga je bio dva puta produživan, zbog malog odaziva sudionika. Naime, već u tijeku provedbe upitnika o kapacitiranosti organizacija civilnog društva veći dio uključenih sudionika je podnosio primjedbe u kojim su isticali da „nemaju vremena, previše se mora pisati, da je upitnik preduž...“, stoga se nije očekivao veliki odaziv niti na ovaj oblik rasprave. Ove primjedbe su većim dijelom proizašle iz činjenice da se djelovanje udruga temelji na jednoj ili dvije osobe te na činjenici da nemaju iskustva u administriranju i prijavi projekata na natječaje koji raspisuju drugi donatori. Naime, većina pitanja iz upitnika su upravo pitanja koja su najčešća na natječajima drugih donatora, naročito iz programa i fondova EU. Svi sudionici prikupljanja podataka o kapacitiranosti organizacija civilnog društva i ključni dionici su zamoljeni da rasprave o predloženim problemima i rješenjima među svojim članovima. Prikupljanje ovih podataka, osim sastanaka u radnim skupinama trajalo je umjesto predviđenih 30 dana, još dodatnih 30 dana, ukupno 2 mjeseca.

Dakle, u ovom ciklusu se prikupilo podatke metodama:

- Internet (e-poštom) rasprava s predstavnicima organizacija civilnog društva (koje imaju programe za mlade) i drugih ustanova, na za to predviđenim obrascima prema područjima djelovanja za mlade (sudjelovalo je ukupno 12 sudionika rasprave, a prosječno je sudjelovalo 4 ustanova za svako područje djelovanja (6 obrazaca);
- sastanci i drugi oblici komunikacije (e-poštom) sa stručnjacima radi dobivanja podataka;
- sastanak partnerskih organizacija (udruga mladih Alfa Albona i udruga mladih i Alumni FET) s predstavnicima nositelja projekta, Istarskom županijom odnosno pročelnicima upravnih odjela i članovima predstavničkog i izvršnog tijela Istarske županije. Kako bi predstavnici izvršnih tijela Istarske županije i članovi predstavničkih tijela te djelatnici upravnih odjela Istarske županije bili upoznati s tijekom izrade programa te izmijenili stavove i mogućnosti, organiziran je sastanak partnera i nositelja s donositeljima odluka, na kojem su sudjelovali pročelnici upravnih odjela Istarske županije, predstavnici župana (zamjenici župana) i partneri. Cilj je bio upoznati prisutne s dosadašnjim radom i rezultatima te uspostaviti dijalog među upravnim odjelima, predstavnicima političkih tijela i partnera, kako bi uskladili očekivanja i mogućnosti, već u ovoj fazi. Dakle, prije javnih foruma, 4. listopada 2017. godine održan je sastanak u prostorijama Istarske županije u Puli, Fanatička 29, a bilo je prisutno 15 sudionika. Sve primjedbe i prijedlozi su uneseni u radni materijal za javni forum (nadopunjeni obrasci za raspravu za javni forum).

3.2.2. Drugi ciklus SD: održana javna rasprava (javni forum) o problemima mladih – ciljevi, mjere/indikatori provedbe i praćenja, ključni dionici

Cilj rada na javnom forumu bilo je odrediti ciljeve programa za mlade te mjere za postizanje tih ciljeva, a temeljem već utvrđenih problema i mogućnosti te određenih ključnih dionika. Kako je javni forum prilika za susret mladih i stručnjaka te donositelja odluka, pozvani su članovi predstavničkih tijela, izvršnih tijela te djelatnici (pročelnici) Istarske županije, kao i predstavnici ustanova i udruga te mladi.

Strukturirana javna rasprava (javni forum) održana je u Puli i Pazinu:

- 9. listopada 2017. godine, u Puli, Forum 1, a sudjelovalo je 39 osoba. Većina sudionika su bili mladi;

- 12. listopada 2017. godine, u Pazinu, Spomen dom, dvorana „Istra“, a sudjelovale su 22 osobe. Većina sudionika su bili stručnjaci, iako su bili prisutni i predstavnici mladih.

Važno je da su na javnim forumima sudjelovali mladi, uglavnom srednjoškolci, te predstavnici Savjeta mladih Grada Pule, Savjeta mladih Grada Labina, Savjeta mladih Grada Pazina, Savjeta mladih Općine Medulin i Savjeta mladih Istarske županije, te čelnici javnih ustanova te pročelnici upravnih odjela. Svi sudionici su prethodno dobili obrasce prema područjima djelovanja za mlade, s dosadašnjim rezultatima i prijedlozima ciljeva i mjera za izradu programa. Materijal za javnu raspravu se sastojao od sintetiziranih rezultata internetske javne rasprave, a vodili su ih stručni suradnici (moderatori) provoditelja izrade Programa. Koristila se metoda world caffe-a, pa su konzultacije vođene u skupinama u kojima su bili mladi i predstavnici ključnih dionika. Metodom rada u skupinama, razmjenom iskustava i perspektiva omogućen je i dijalog između različitih predstavnika, a prikupljeni su dodatni podaci o problemima i potencijalnim rješenjima. Cilj ove faze je prikupljanje mišljenja o potrebama mladih iz različitih perspektiva, kako bi u zajedničkom dijalogu i debati utvrdili prioritete javnih politika za mlade. Teme i sadržaj, odnosno glavni problemi o kojima se prikupljalo podatke su odabrani prema područjima od interesa za mlade (iz EU strategije za mlade), odnosno prema preporučenim indikatorima za analizu iz iste Strategije, usklađeni prema rezultatima iz prve, eksplanatorne faze u kojoj smo dobili podatke o kojima se vodi evidencija.

3.2.3. Treći ciklus SD: upućen prijedlog Programa udrugama i ustanovama koje su sudjelovale u prethodnim fazama na raspravu

Rezultate prve faze izrade Programa i prvog i drugog ciklusa strukturiranog dijaloga s mladima koji predstavljaju iskaz glavnih problema, ciljeva i mjera objedinili smo u izvješću s preporukama za unaprjeđenje položaja mladih, odnosno sastavili smo prijedlog „Regionalnog programa za mlade Istarske županije“. Ovaj prijedlog je upućen sudionicima rasprave i prethodnih faza na dopunu i raspravu te naručitelju Programa, odnosno stručnim službama kako bi izvršili pregled i korigirali eventualne nedostatke te na osnovi uvida u cijeli dokument moglo podnijeti eventualne dopune i primjedbe. Savjet mladih Istarske županije aktivno je sudjelovao u svim fazama prikupljanja podataka.

3.2.4. Četvrti ciklus SD: Upućen je pročišćen i korigiran prijedlog Programa naručitelju, radi pokretanja procedure za usvajanje – javno savjetovanje sa zainteresiranom javnosti.

Tako dopunjen dokument upućuje se Istarskoj županiji, kako bi se otvorilo javnu raspravu sa zainteresiranom javnosti, **na internetskoj stranici istarske županije koja je trajala 30 dana.** Ovim postupcima, uključivanjem zainteresirane javnosti omogućuje se široj javnosti upućivanje primjedbi i doprinos kvaliteti Programa, odnosno prilika za ukazivanje na eventualne propuste koje se nisu mogli iskazati zbog isključenosti nekih skupina u prethodnim fazama. Internet savjetovanje sa zainteresiranom javnosti je održano u skladu sa **Kodeksom savjetovanja sa zainteresiranom javnošću u**

postupcima donošenja zakona, drugih propisa i akata ("Narodne novine", broj 140/09). Na javno savjetovanje je stiglo 8 očitovanja koje je podnijelo 8 dionika, od čega 2 fizičke osobe, 2 udruge, 2 upravna odjela Istarske županije, te 2 ustanove. Ukupno je podneseno 26 prijedloga i mišljenja, od čega 8 općih prijedloga na cjelovit tekst dokumenta i 18 na pojedinačne odredbe. Od 26 prijedloga i mišljenja, 8 je prihvaćeno, 9 je neprihvaćeno, a 9 ih je primljeno na znanje i bit će razmotreno pri donošenju akcijskih planova nakon usvajanja Programa.

3.2.5. Peti ciklus SD: pokretanje procedure za prijedlog stavljanja na dnevni red Skupštine i usvajanje Regionalnog programa za mlade Istarske županije

U prijedlog Programa se uključuje sve relevantne primjedbe kako bi se uputilo u proceduru za usvajanje na Skupštini Istarske županije.

Na sjednicu Skupštine na kojem je točka dnevnog reda prijedlog Programa, pozvani su svi sudionici.

Nakon čega slijedi:

- imenovanje članova radnih skupina za izradu akcijskog/provedbenog plana (predstavnici dionika - organizacija civilnog društva, ustanova, mladih i grada te drugih stručnjaka);
- izrada akcijskog plana i usvajanje financiranja u proračunu Istarske županije.

Provedbu Programa evaluirat će vanjski evaluatori, a posebnu ulogu imaju članovi savjeta mladih koji će biti uključeni kao koordinatori u sve faze izrade akcijskih planova i praćenja provedbe programa. Nakon usvajanja Programa imenuje se koordinacija, radne skupine za izradu Akcijskog plana, kojim će se odrediti konkretne aktivnosti, izvori financiranja, nositelji/izvršitelji koji će realizirati mjere preporučene u Programu.

Za potrebe izrade akcijskih planova (provedbenih planova) potrebno je odabrati provedbenu koordinaciju, koja će koordinirati projektnim ciklusom, odnosno fazama izrade planova, a koja bi trebala biti u sastavu:

1. predstavnik/ci - koordinatori javne uprave koji u opisu posla obavlja poslove vezane uz interese mladih
2. predstavnik/ci - koordinator/i ustanova koji obavljaju djelatnost za i s mladima
3. predstavnik/ci - koordinatori organizacija mladih i za mlade
4. predstavnici - koordinatori savjeta mladih
5. predstavnici - koordinatori članovi predstavničkog/izvršnog tijela.

Izvršno tijelo imenuje predstavnike i broj. Praćenje (monitoring) i kontrolu će provoditi vanjski stručni suradnici.

Preporuča se da se Regionalni program za mlade Istarske županije donese za period od 2018. do 2022. godine. Na temelju Programa se donosi akcijski plan za kraće razdoblje, preporučeno na jednu godinu (npr. 2018. godina). Ovo je ključno za dodatno uključivanje mladih jer se radi o planiranju konkretnih aktivnosti, pri čemu će doći do izražaja stvarno i aktualno stanje na terenu, među mladima, te biti prilika da mladi direktno utječu na odabir vrste, načina i metoda, kao i dionike aktivnosti kojima se zadovoljavaju javne potrebe mladih. Broj mladih i predstavnika organiziranih oblika mladih mora biti veći od predstavnika drugih dionika.

4. MAPA ZAJEDNICE MLADIH ISTARSKE ŽUPANIJE

Mapa zajednice mladih Istarske županije je pregled dostupnih resursa i načina na koji se kreiraju javne politike za mlade Istarske županije.

4.1. Rezultati prikupljenih podataka za stvaranje slike životnih uvjeta mladih Istarske županije

4.1.1. Društveni kontekst života mladih Istarske županije

4.1.1.1. Općenito o Istarskoj županiji

Razvojni kontekst Istarske županije određen je brojnim komparativnim prednostima ovog poluotoka, omeđenog s tri strane morem, bogatog (1/3) šumom, s izrazito turističkom gospodarskom orijentacijom, ali i bogatom poljoprivredom. Statutom Istarske županije građani Istre su se temeljem povijesnih iskustava i dinamičnih kulturno političkih promjena opredijelila za toleranciju i antifašistička uvjerenja, pa tako Statut Istarske županije opisuje Istru, kao "...višeetnička, višekulturna i višejezična zajednica u kojoj se priznaje i štiti slobodno izjašnjavanje građana i čuva dostojanstvo pojedinca, ...područje gdje svaki građanin ili zajednica uživa puno pravo izražavanja, poštovanja, osiguranja i razvoja društvene, etničke, vjerske, kulturne, političke i jezične slobode i samosvijesti, ...područje čiji su građani i prije drugog svjetskog rata pružili otpor fašizmu, te se masovno svrstali uz antifašističku koaliciju, protiv sila koje su prijetile da pogaze principe slobode, jednakosti i ravnopravnosti naroda i građana, ...područje iz kojeg su egzodusi autohtonog stanovništva poticani pritiscima izvana prijetili gubitku njezinog identiteta, područje u kojem građani koji pripadaju različitim društvenim, etničkim i vjerskim zajednicama imaju pravo da sudjeluju u regionalnim i lokalnim poslovima, ...područje koje poštujući jedinstvo i nedjeljivost Republike Hrvatske, a posebno nepovredivost njezinih granica, teži regionalnoj samoupravi i transgraničnoj suradnji (Statut Istarske županije, <https://www.istra-istria.hr/index.php?id=121>). Ovi temelji osiguravaju mladima oblikovanje identiteta bez zapreka.

Viziju razvoja Istarske županije vidimo iz Mandatnog programa župana Istarske županije od 2013. do 2017. godine: „Istarska županija je otvorena i gospodarski konkurentna regija, prepoznatljive kulturne baštine i regionalnog identiteta, visokog obrazovnog, zdravstvenog i socijalnog standarda, koja se zalaže za ujednačen i održiv razvoj te zaštitu okoliša. Poštujući prava nacionalnih zajednica, po uzoru na razvijene demokracije, Istarska županija njeguje, potiče i promovira dvojezičnost i multikulturalnost te vrednuje zaštitu autohtonih, etničkih i kulturnih osobitosti svojih stanovnika.“ (<https://www.istra-istria.hr/uploads/media/MandatniProgram2013-2017.pdf>).

U skladu s ovom vizijom i vizijama drugih strateških dokumenata oblikovana je i vizija ovog Programa, oslanjajući se na dugotrajnu tradiciju planiranja i promišljanja javnih politika, posebno iz područja zdravstva i socijalne skrbi, obrazovanja i iznadprosječnog standarda javnih izdvajanja, općenito.

4.1.2. Upravni ustroj i načela upravljanja

Upravni ustroj županije obuhvaća 41 teritorijalnu jedinicu lokalne samouprave, 10 gradova i 31 općina. Gradovi su: Buje-Buie, Buzet, Labin, Novigrad-Cittanova, Pazin, Poreč-Parenzo, Pula-Pola, Rovinj-Rovigno, Umag-Umago i Vodnjan– Dignano. Općine su Bale-Valle, Barban, Brtonigla-Verteneglio, Cerovlje, Fažana-Fasana, Funtana-Fontane, Gračišće, Grožnjan-Grisignana, Karojba, Kanfanar, Kaštelir-Labinci - Castelliere-S.Domenica, Kršan, Lanišće, Ližnjan-Lisignano, Lupoglav, Marčana, Medulin, Motovun-Montona, Oportalj-Portole, Pićan, Raša, Sveta Nedjelja, Sveti Lovreč, Sveti Petar u Šumi, Svetvinčenat, Tar Vabriga-Torre Abrega, Tinjan, Višnjan-Visignano, Vižinada-Visinada, Vrsar-Orsera i Žminj. Sjedište Istarske županije i Skupštine Istarske županije je u Pazinu.

Istarska županija ima u nadležnosti djelovanja (Statut Istarske županije, <http://www.istra-istria.hr/index.php?id=63>, 10.9.2017.) sva područja koja su ujedno i područja djelovanja za mlade sukladno smjernicama za javne politike za mlade EU i RH, a ovaj Program bi trebao staviti u centar mlade. Analizom Proračuna Istarske županije za 2017. godinu (Proračun Istarske županije za 2017. godinu, <http://www.istra-istria.hr/uploads/media/Proracun2017.pdf>, 10.10.) kao temeljnog dokumenta iz kojeg su vidljiva ulaganja i razvoj javnih politika Istarske županije vidljivo je opterećenje ili prevladavanje ulaganja u ustanove kojima je županija osnivač, čime postaju vidljive i ne/mogućnosti za nadogradnju specifičnih potreba pojedinih skupina, pa tako i mladih. Naime, Istarska županija je osnivač brojnih ustanova u obrazovanju (osnovne i srednje škole i sl.), kulturi (muzeji i sl.), zdravstvu (Domovi zdravlja i drugo) te drugih javnih ustanova i trgovačkih društava za funkcioniranje kojih su potrebna izuzetno velika ulaganja kako bi se održao minimalni standard, ali i unaprijedio taj minimalni standard. Prema toj analizi vidljivo je da je Istarska županija orijentirana na „institucionalno upravljanje“. Ulaganja u obaveze koje proizlaze iz osnivačkih prava i „nadstandard“ te rješavanje specifičnih problema u okviru ovih područja, u okviru rada ustanova i sličnih organizacija, zauzimaju većinu sredstava dostupnih za ulaganja. Javne potrebe građana i specifične potrebe u zajednici svedene na takvo institucionalno upravljanje, pa ostavljaju mogućnost za fleksibilno praćenje potreba na minimum. Uloga Županije je izuzetno kompleksna, pa je upravo zbog ovih velikih ulaganja, standard u raznim područjima u Istri puno veći nego li u drugim županijama (više vidi Proračun Istarske županije 2017. godine, proračunski korisnici, ustanove i sl.). Ovaj oblik upravljanja ima prednosti i nedostatke, a najveća prednost je u kontroli standarda te njegovom povećanju kroz redovito financiranje ustanova i sličnih organizacija. Nedostatak vidimo u nemogućnosti da se evidentiraju i brzo prate promjene koje dolaze iz civilnog sektora, a koje ukazuju na stvarne potrebe pojedinih skupina, pa tako u ovom slučaju mladih.

„Upravna tijela Istarske županije, surađuju sa središnjim tijelima državne uprave, uredima državne uprave u Istarskoj županiji, jedinicama lokalne samouprave s područja Istarske županije, odnosno s gradskim i općinskim tijelima uprave, surađuju s pravnim osobama koje obavljaju djelatnosti iz djelokruga upravnog tijela, te usmjeravaju njihov rad, i na zajedničkim osnovama pripremaju stručne podloge za postupak odlučivanja Županijske skupštine i pojedinačnih akata Župana, poduzimaju mjere radi unapređenja i razvoja djelatnosti za koju su osnovani, te o svom radu redovito izvješćuju javnost.“ Upravna tijela Istarske županije su: Stručna služba Skupštine; Služba za unutarnju reviziju; Služba za javnu nabavu; Kabinet župana; Upravni odjel za održivi razvoj, Upravni odjel za obrazovanje, sport i tehničku kulturu, Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb, Upravni odjel za proračun i financije, Upravni odjel za poljoprivredu, šumarstvo, lovstvo, ribarstvo i vodoprivredu, Upravni odjel za turizam, Upravni odjel za talijansku nacionalnu zajednicu i druge etničke skupine, Upravni odjel za decentralizaciju, lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu, prostorno uređenje i

gradnju, Upravni odjel za kulturu, Upravni odjel za gospodarstvo i Upravni odjel za međunarodnu suradnju i europske poslove. U ovako velikom sustavu važno je, osim planiranja ulaganja unutar pojedinih upravnih odjela, i usklađivanje rada među odjelima, izvan same županijske uprave, međusektorskom suradnjom s mnogobrojnim državnim institucijama koje djeluju na području Istarske županije.

Istarska županija ne zaostaje, a u nekim područjima i prednjači u RH u planiranju javnih politika temeljem objektivno prikupljenih podataka o potrebama građana (evidence based policy), posebno u području zdravlja i socijalne skrbi, a novije i obrazovanja. Ulaganja i procese donošenja političkih odluka temelji na strateškim dokumentima, odnosno demokratskoj praksi da se za donošenje političkih odluka oblikuju strateški dokumenti koji će garantirati praćenje stvarnih, objektivnih i javnih potreba građana. Istarska županija obiluje sa strateškim dokumentima, prema raznim područjima djelovanja, a koji su uzeti u obzir i u oblikovanju ovog Programa:

4.1.2.1. Zdravlje i socijalno blagostanje

Istarski gradovi su među prvima u RH pristupili „Mreži zdravih gradova Hrvatske“ (<http://www.zdravi-gradovi.com.hr/home/o-mrezi.aspx>, 10.9.2017.), a Istra kao županija prednjači u ulaganjima i promišljanjima zdravlja i blagostanja građana. Osim što je Istarska županija članica „Mreže zdravih gradova/županija“, to su i gradovi Poreč, Pula i Labin. Istarska županija je već 2005. godine izradila Plan za zdravlje građana Istarske županije, kao prvi takav dokument u Republici Hrvatskoj. Krajem 2016. godine usvojen je i novi Plan za zdravlje i socijalno blagostanje Istarske županije od 2017. do 2020. godine (http://zdrava-sana.istra-istria.hr/uploads/media/KONACNI_NADOPUNJEN_PLAN_za_zdravlje_i_soc_blagostanje_FINAL_za_Skupstinu.pdf, 10.10.2017.) koji predstavlja osnovni izvor podataka i za izradu ovog dokumenta. „Mreža zdravih gradova“ na području Republike Hrvatske postoji od 1987. godine, a kao neprofitna organizacija postoji od 1992. godine, s ciljem okupljanja i povezivanja gradova i županija radi razmjene iskustava i unaprjeđenja zdravlja. Projekt je to Svjetske zdravstvene organizacije (WHO) koji promiče holističku prirodu zdravlja, s bitnom pretpostavkom da se „pri donošenju političkih odluka na razini gradske vlade treba uvijek obrati pozornost na njihov mogući utjecaj na zdravlje“ (<http://www.zdravi-gradovi.com.hr/home/o-mrezi/projekt-svjetske-zdravstvene-organizacije.aspx>, 10.8.2017.). Među prioritetima Planova za zdravlje je i „mentalno zdravlje djece i mladih“ što je okvir i za ovaj Program, a ujedno i prioritet drugih strateških dokumenta koji se odnose na mlade.

Osim ovog Plana, od izuzetne važnosti je „Strateški program ruralnog razvoja Istarske županije 2007.-2013.“, „Plan održivog razvoja Istarske županije“, odnosno „Zeleni plan Istarske županije“ donesen 2014. godine (<http://www.istra-istria.hr/fileadmin/dokumenti/ZeleniPlanIZ.pdf>, 10.9.2017.) jer on osigurava razvoj svijesti o brizi za prirodne i ljudske potencijale i resurse Istarske županije, koji će održati blagostanje i budućim generacijama. Ovaj plan daje uvid u mogućnosti Istre, kao prirodnog i održivog ekosustava, koji treba sačuvati. Uloga mladih je u čuvanju prednosti takve Istre, kao održivog sustava za kvalitetan život.

Dodatna briga za mlade vidljiva je iz aktivnosti koje su prethodile i koje se provode od pristupanja gradova i općina Akciji Gradovi/općine - prijatelji djece. Ulaganjem u zdravlje i djecu, kao i orijentacijom ka održivom razvoju stvara odlične temelje za kvalitetno odrastanje i zdravu „mladost“. Do sada su status „Grada/općine - prijatelja djece“ dobili Gradovi Pula, Labin, Rovinj i Buzet. Akcija Saveza Društava Naša djeca se provodi od 1999. godine, a obuhvaća niz aktivnosti kojima se osiguravaju uvjeti za zdravo odrastanje djece u lokalnoj zajednici. „Akcijom lokalne zajednice ostvaruju dječja prava iz Konvencije UN-a. Gradovi / općine, kad zadovolje kriterije iz programa, stječu počasni naziv „Grad/Općina - prijatelj djece“. Trenutno je u Akciju uključeno 113 gradova/općina (rujan 2017.), a počasni naziv su dostigli 62 grada i općine, s trendom rasta. Akcija potiče

lokalne zajednice da ulažu u usluge za djecu, sigurno i zdravo okruženje, zdravlje, obrazovanje, kulturu, sport, slobodno vrijeme djece te daju podršku roditeljima u odgoju djece.“ (<https://www.savez-dnd.hr/gradovi-i-opcine-prijatelji-djece/>, 15.10.2017.).

Vizija ovog područja djelovanja za mlade je „**Zdravlje mladih je prioritet, a sport (fizičke aktivnosti, rekreacija) je faktor zdravlja**“.

Zašto sport? Sport je prema većini strateških dokumenta EU, ali i prema smjernicama sporta RH i poveljama Hrvatskog olimpijskog odbora (Nacionalni program sporta 2014.-2020.), (<https://www.hoo.hr/downloads/Nacionalni%20program%20sporta%20-%20HOO-2014.pdf>, 10.10.2017.), kao faktor zdravlja, a posebna pažnja se posvećuje osiguravanju uvjeta za bavljenje sportsko rekreativnim aktivnostima kojima se podupire aktivno bavljenje fizičkim aktivnostima kod djece i mladih, kao zdravim stilom života. U Nacionalnom programu sporta 2014. Do 2020 (str.9.), temeljene strateške smjernice razvoja sporta su: „Stvaranje uvjeta za ostvarivanje vrhunskih rezultata na velikim međunarodnim natjecanjima, Unapređenje međunarodnog statusa hrvatskog sporta, **Poticanje održivih programa lokalnog sporta radi afirmiranja sporta kao bitnog čimbenika očuvanja zdravlja te razvoja gospodarstva, kulture i turizma**, Poticanje unapređenja i izgradnje sportske infrastrukture kao pretpostavke razvoja sporta, Povećanje broja stručno osposobljenog kadra za rad u sportu i sportskoj rekreaciji i osiguranje kontinuiranog i kompatibilnog obrazovnog sustava u području sporta, Informiranje i komunikacija u funkciji popularizacije sporta, Povećanje zastupljenosti žena u sportu na svim razinama, Osiguravanje izvora financijskih sredstava za razvoj sporta i poticanje ulaganja u sport.“ RH područje sporta još pokušava definirati jer još uvijek nije u skladu sa smjernicama EU Komisije (Izvešće Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija o provedbi Preporuke Vijeća o međusektorskom promicanju tjelesne aktivnosti korisne za zdravlje, (<http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2016/HR/COM-2016-768-F1-HR-MAIN-PART-1.PDF>, 10.10.2017.). U Nacrtu Temeljnih načela i smjernice za razvoja sporta u RH (str.7.) jasno se definira uloga sporta:

„Sport tima značajnu obrazovnu i odgojnu ulogu u životima djece i mladih. Bavljenje športom je važan čimbenik zdravoga i cjelokupnoga razvoja svake osobe te je nužno osigurati svakom djetetu slobodu izbora i mogućnost bavljenja športskim aktivnostima jer se time pridonosi razvoju tjelesnih, intelektualnih i moralnih obilježja svakoga djeteta. Potrebno je insistirati na stvaranju uvjeta i ozračja koje bi omogućilo i poticalo športaše na institucionalno obrazovanje - umjesto sintagme „ili škola ili šport“ treba se voditi načelom „i škola i šport“. **Šport pomaže očuvanju i unaprjeđenju zdravlja.** Sudjelovanje u športu i aktivan stil života povezani su s cijelim nizom pozitivnih učinaka na zdravlje.“ Također, sport ima značajnu ulogu u „društvenoj integraciji i izgradnji društva jednakih mogućnosti,...sport može biti učinkovito sredstvo za socijalnu uključenost.“ (str. 9.)

„Građani Republike Hrvatske su još uvijek među najmanje aktivnima u odnosu na građane drugih zemalja Europske unije te je potencijal kojim raspolaže sport u poticanju zdravstveno-preventivne tjelesne aktivnosti nedovoljno iskorišten i treba se obratiti posebna pozornost na njegov razvoj. Svjetska zdravstvena organizacija preporučuje najmanje 30 minuta umjerene tjelesne aktivnosti (koja može uključiti ali ne mora biti ograničena na šport) dnevno za odrasle, a 60 minuta za djecu. Državna tijela i nevladine sportske organizacije zajedničkim akcijama pridonose postizanju tog cilja.“ (Nacrt Temeljnih načela i smjernice za razvoja sporta u RH, str.7.). Stoga se „sport“ mora promišljati u ovom području, kao alat za unaprjeđenje zdravlja mladih a i u području društvene uključenosti mladih.

4.1.2.2. Društvena uključenost

Većina potreba građana iz ovog područja, pa tako i mladih udovoljava se u sklopu prethodnog područja, iako je problematika socijalne/društvene isključenosti zasebno područje djelovanja za mlade u javnim politikama za mlade i zahtjeva zasebno planiranje. U okviru područja „zdravlja i socijalnog blagostanja“ cilj je smanjiti rizike za zdravlje i povećati faktore zdravlja, pa time zdravlje postaje faktor za socijalno blagostanje. U ovom području, posebno kod djece i mladih naglasak je na smanjenju rizika od socijalne isključenosti, pa se radi o ulaganjima u skupine mladih s manje mogućnosti. Mladi s manje mogućnosti su, prema EU Komisiji definirani kao skupina mladih koji zbog određenih prepreka (siromaštvo, prometna izoliranost mjesta u kojem žive, intelektualne sposobnosti, odrastanje bez roditelja, zdravstveni problemi i sl.) ne mogu ostvariti svoje potencijale. Radi se o preprekama za koje je odgovorno društvo u kojima mladi žive, a odgovornost je društva da umanjuje razlike i spriječi diskriminaciju ili osigura jednak pristup svim segmentima života za osobe s manje mogućnosti, odnosno sva nastojanja društva u skladu s:

- Konvencijom o ljudskim pravima ([https://www.zakon.hr/z/364/\(Europska\)-Konvencija-za-zaštitu-ljudskih-prava-i-temeljnih-sloboda](https://www.zakon.hr/z/364/(Europska)-Konvencija-za-zaštitu-ljudskih-prava-i-temeljnih-sloboda), 10.10.2017.)
- Konvencijom o pravima djeteta (http://www.unicef.hr/wp-content/uploads/2017/05/Konvencija_20o_20pravima_20djeteta_full.pdf, 10.10.2017.)
- Konvencijom o pravima osoba s invaliditetom (https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2007_06_6_80.html, 10.10.2017.)
- Konvencijom protiv diskriminacije u odgoju i obrazovanju (http://www.crnakutija.babe.hr/attach/k/konvencija_protiv_diskr_u_odg_i_obr-1.pdf, 10.10.2017.)
- Konvencija o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena (<https://ravnopravnost.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/preuzimanje/biblioteka-ona/UN%20Konvencija%20o%20uklanjanju%20svih%20oblika%20diskriminacij e%20%20%20izdanje.pdf>, 10.10.2107.)
- i drugim nacionalnim i međunarodnim konvencijama i zakonima odredbe kojima se sprječava društvena isključenost temeljem raznih prepreka (socijalne, kulturološke, obrazovne, osobni invaliditet, zdravstvene prepreke (kronične i druge bolesti) mladih i obitelji u kojim žive, ekonomske prepreke mladih i obitelji u kojima žive, zemljopisne prepreke (izoliranost, loša prometna povezanost).

Društvena uključenost mladih je proces aktivnog sudjelovanja mladih u zajednici u kojoj žive, na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini (obitelj, mjesto gdje žive, društvo općenito) koji će omogućiti mladima stjecanje vještina i znanja te otvoriti mogućnosti potrebne za aktivno i ravnopravno sudjelovanje u svim razinama društva. Zbog procesa socijalne isključenosti dio mladih je gurnut na margine društva, jer im je onemogućeno puno sudjelovanje uslijed njihova siromaštva, nedostatka temeljnih sposobnosti i prilika za cjeloživotno učenje ili kao rezultat diskriminacije. Time prilike za rad, mogućnosti za ostvarenje prihoda i obrazovanje, mreže društvenih aktivnosti, pristup procesima odlučivanja postaju udaljeni i nedostižni za te skupine trajno, ukoliko se zajednica ne pobrine za osiguravanje poluga za povratak u društvo. U području zdravlja Istarske županije postoje mjere kojima se kategorizira nekoliko skupina mladih kojima prijeti ili jesu socijalno isključeni, kroz prioritarno područje „mentalno zdravlje“, kao skupine koje su već na tom rubu. Zadatak je Istarske županije da usmjeri upravljanje i dostupnost resursa prvenstveno prema detektiranju kategorija ranjivih skupina, a da se onda provedbom preventivnih programa spriječe procesi njihove daljnje isključenosti. Najučinkovitiji programi sprječavanja društvene isključenosti su oni koji se orijentiraju na društvenu skrb o djeci i mladima, odnosno organizaciju strukturiranog slobodnog vremena djece i mladih, uz mentorski rad koji se u državama u okruženju sve više provodi.

Vizija ovog područja je „0 tolerancije na nasilje i 0 tolerancija na siromaštvo mladih“.

4.1.2.3. Kultura i stvaralaštvo

Istarska županija je prepoznata kao županija koja ima bogatu kulturnu tradiciju i baštinu, ali i inovativne prakse, pa su i ulaganja u kulturu i stvaralaštvo promišljena već desetljećima. Osim gradova koji su donijeli kulturne strategije i Istarska županija je usvojila „Istarsku kulturnu strategiju od 2014. do 2020 godine“ (skr. IKS, http://www.istra-istria.hr/uploads/media/20140624_x2_iksHR_02.pdf, 10.9.2017.), kojom definira prioritete za razvoj kulturnih djelatnosti Istarske županije. Ciljevi Strategije načelno usmjeravaju razvoj kulture Istarske županije na kvalitetnije upravljanje postojećim resursima, ali nisu izdvojene prioritete skupine djelovanja, pa se tako ne razaznaje smjer djelovanja kojim se osigurava uključivanje mladih u temeljne ciljeve javnih politika za mlade u EU, a u ovom području: „približavanje vlastite kulture mladima i poticanje stvaranja (nove) kulture mladih“. Uzevši u obzir da mladi imaju prilike sudjelovati u izradi kulturnih strategija na lokalnoj razini, nadamo se da su uzete u obzir i njihove potrebe.

Vizija ove Strategije je „Istra - regija kulture“ (IKS, str. 9) pa smo u skladu s njome definirali i viziju za ovo područje u Programu „**Istra – regija kulture mladih i za mlade**“ kako bi naglasili potrebu za promišljanjem mladih kao prioritete skupine u ovom području. Aktivnosti koje se odnose na ovo područje za mlade su one u kojoj mlade približavamo vlastitoj kulturi ali i one u kojoj su mladi aktivni sudionici stvaranja nove kulture.

4.1.2.4. Obrazovanje i osposobljavanje

Istarska županija je krajem 2016. godine usvojila, među prvim županijama i „Strategiju obrazovanja Istarske županije“. Vizija ove Strategije je: „U procesu odgoja i obrazovanja stvaraju se kompetentni sudionici tržišta rada i ostvaruju temeljne ljudske vrijednosti. Kako bi se osigurala održiva budućnost, na području Istarske županije kvalitetno obrazovanje dostupno je svima u skladu sa sposobnostima svakog korisnika.“ (Strategija obrazovanja Istarske županije, 2016, str. 130.). Mjere unaprjeđenja ovog područja iz ove Strategije prvenstveno se odnose na djecu i mlade.

U skladu s ovim ciljevima definirana je i vizija ovog područja djelovanja za mlade „**Od škole do posla zajedno**“, a u skladu s ciljevima EU strategije za mlade i „Nacionalnim programom za mlade RH“. Prioritetni ciljevi Programa u ovom području imaju osnovnu tendenciju usklađivanja potreba mladih za stjecanjem kompetencija za cjeloživotno učenje u fleksibilnom i brzo mijenjajućem okruženju i obilježja obrazovnog sustava kao sporog i nedovoljno fleksibilnog sustava. Obrazovna politika Istarske županije tako je usmjerena na rješavanje problematike krize, još uvijek centraliziranog obrazovnog sustava (bez obzira na mogućnosti intervencija koje proizlaze iz osnivačkih prava i brigu koju imaju lokalne zajednice za ustanove predškolskog, osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja), pa se iz ovog strateškog dokumenta vidi oslabljena struktura obrazovanja kao sustava.

Moramo istaknuti činjenicu koja je često zaboravljena u javnim politikama za mlade da su roditelji djece upisane u predškolske i osnovnoškolske odgojno obrazovne programe većinom i sami pripadnici skupine mladih (mlade obitelji) kojoj je ovaj Program namijenjen. Istarska županija bi trebala i može kao krovna upravljačka javna institucija zadati odgojno obrazovne smjernice za sve te ustanove, kako bi za roditelje vrtić i škola bili sigurno i društveno uključivo mjesto za njihovu djecu. U tom istom obrazovnom sustavu su i srednjoškolci, a osnivač većine srednjoškolskih ustanova je upravo Istarska županija pa ima priliku aktivno kreirati smjer u kojem kreće obrazovani sustav Županije. Osim upravljanja decentraliziranim funkcijama srednjeg školstva i osnovnoškolskih ustanova, ne vidimo jasno definiranu ulogu Županije u promjenama koje su nužno

potrebne, pa je potrebno više konkretizirati te smjernice u akcijskim/provedbenim planovima za Strategiju obrazovanja.

4.1.2.5. Zapošljavanje i poduzetništvo

Istarska županija je u ovom području donijela najviše strateških dokumenta, koji obuhvaćaju mjere za mlade. Ovo područje obuhvaća i gospodarske planove i programe, te razvoj ljudskih potencijala i slično, pa je važno istaknuti sljedeće dokumente iz kojih je vidljiv smjer razvoja Istarske županije:

- Istarska razvojna strategija (u postupku donošenja u trenutku izrade ovog Programa, vidi nacrt)
http://www.ida.hr/fileadmin/sadrzaji/datoteke/ZRS/ZRS_2020_Nacrt_16.2.2016..pdf, 10.10.2017.
- Županijska razvojna strategija Istarske županije,
http://www.ida.hr/fileadmin/sadrzaji/datoteke/ZRS/ZRS_Istarske_zupanije_2011-2013.pdf, 10.9.2017.
- Master plan turizma 2015.-2025.
http://www.istra.hr/.app/upl_files/Master_Plan_Turizma_Istarske_Zupanije_2015-2025.pdf, 10.9.2017.
- Strateški program ruralnog razvoja Istarske županije 2007.-2013.
<http://www.istra-istria.hr/index.php?id=2445>, 10.9.2017.
- Strateški program ruralnog razvoja Istarske županije 2007.-2013.
<http://www.istra-istria.hr/index.php?id=2445>, 10.9.2017.
- Strategija razvoja ljudskih potencijala Istarske županije 2016.-2020.,
(http://vtr.istra-istria.hr/site_media/media/cms_page_media/18/SRLJP%20IZ%202016%20-%202020_3.pdf, 10.9.2017.)

Odluka o produljenju trajanja aktualne Županijske razvojne strategije Istarske županije do usvajanja nove donesena je početkom 2017. godine kako bi se moglo izraditi studiju utjecaja na okoliš koju će nova strategija donijeti.

Istarska županija ima prema provedenom istraživanju Ministarstva regionalnog razvoja i EU fondova (za 2013.) među najvišim indeksima razvijenosti (125) čime spada u IV kategoriju ili najrazvijenije županije u RH. Indeks razvijenosti je mjera nastala analizom niza indikatora (prosječni dohodak per capita, prosječni izvori prihoda per capita, prosječna stopa nezaposlenosti, kretanje stanovništva i udio obrazovnog stanovništva u stanovništvu od 16 do 65 godina). Ova mjera vrlo grubo govori o mogućnostima pojedine regije, jer doslovce svaka regija/županija ima mikrocentre kojima treba jača potpora i države i EU, odnosno rasterećenje regionalnih proračuna kako bi se ujednačila ta razvijenost. Prednost za mlade, svakako je živjeti u takvoj Županiji, ali nedostatak ove mjere razvijenosti je što otežava mogućnost korištenja sredstava iz EU fondova u svim područjima djelovanja za mlade. Mogućnosti zapošljavanja mladih i poticanje poduzetničkog duha kod mladih i dalje ostaju prioriteti u ovom području jer i dalje raste broj nezaposlenih mladih kao i u većini regija RH. Navedeni strateški dokumenti daju smjernice mladima u ovom području, pa smo u Program uključili i evidenciju i smjernice iz tih dokumenta.

Posebno za mlade važan je i strateški dokument „Strategija razvoja ljudskih potencijala Istarske županije 2016.-2020.“, donesen 2016. godine jer daje smjernice za razvoj ljudskih resursa za razvoj Istarske županije. Vizija ove Strategije je u skladu s ostalim strateškim dokumentima ...”Istarska županija će do 2020. godine imati konkurentnu radnu snagu, sposobnu fleksibilno odgovoriti zahtjevima tržišta rada.“ (Strategija razvoja ljudskih potencijala Istarske županije, uvod). Ona je usklađena s nacionalnim strateškim dokumentima, ali i sa ciljevima djelovanja iz Lokalnih razvojnih strategija Lokalnih akcijskih grupa (LAG-ovima). U okviru 4 prioriteta cilja ove Strategije,

nude se mjere koje u potpunosti odgovaraju ciljevima ovog Programa ali jednako kao i u Strategiji obrazovanja Istarske županije previše općeniti, pa je potrebno usmjeriti mjere Programa na specifičnije i konkretnije ciljeve.

Tablica broj 1: Ciljevi i mjere iz „Strategije razvoja ljudskih potencijala Istarske županije“:

Prioritetni cilj	Mjere
1. Upravljanje ljudskim potencijalima na svim razinama	poboljšano poslovno planiranje i planiranje razvoja ljudskih potencijala u tvrtkama i ostalim dionicima tržišta rada; ciljano upravljanje migracijama i privlačenje kvalitetne radne snage; olakšan odabir budućeg zanimanja
2. Unaprjeđenje rezultata programa odgoja, obrazovanja i učenja	unaprjeđenje kvalitete odgoja, obrazovanja i učenja; razvoj obrazovnog sustava u skladu s izraženim/planiranim potrebama gospodarstva; unaprjeđenje kvalitete i fleksibilnosti sustava cjeloživotnog obrazovanja; poboljšanje dostupnosti školovanja učenicima izvan gradskih centara; priznavanje neformalno stečenog znanja u gospodarstvu.
3. Zajedničko djelovanje svih dionika tržišta rada na lokalnoj i regionalnoj razini	poboljšana sustavna komunikacija između dionika tržišta rada; sustavno stipendiranje i mentoriranje; postizanje nadstandarda u obrazovanju na lokalnoj razini; poticanje poduzetništva i samozapošljavanja
4. Unaprijeđena socijalna inkluzija	unaprjeđenje jednakopravnosti u pristupu tržištu rada; prilagodba obrazovnog sustava za razvoj kompetencija učenika s posebnim potrebama te darovitih učenika; poticanje društvenog poduzetništva

Izvor: Strategija razvoja ljudskih potencijala Istarske županije 2016.-2020., dostupno na http://vtr.istraistria.hr/site_media/media/cms_page_media/18/SRLJP%20IZ%202016%20-%202020_3.pdf, str. 61.

4.1.2.6. Dobro upravljanje: demokratska društvena struktura za aktivno uključivanje mladih i razvoj alata za unaprjeđenje svih područja djelovanja za mlade - sudjelovanje, volontiranje i mobilnost mladih

Istarska županija se rukovodi načelima dobrog demokratskog upravljanja na lokalnoj razini (usvojena Deklaracijom o Strategiji inovativnog i dobrog upravljanja na lokalnoj razini Vijeća Europe), što se očituje u brojnim procedurama, upravnim aktima i postupanjima oko donošenja odluka odnosno upravljanja javnim financijama. Upravo izradom ovog Programa primijenjena su i „načela dobrog upravljanja“, ne samo zbog uključivanja ključnih dionika u izradu, nego i zbog transparentnosti procedure i odluke o izradi „programa za mlade“ te spremnosti na promjene. Izradu ovog Regionalnog programa za mlade inicirao je Savjet mladih Istarske županije, a prijava projekta na natječaj za financiranje prijavili su zajednički Istarska županija, kao nositelj, te udruge mladih kao partneri („Udruga mladih i Alumni FET“, iz Pule i „Alfa Albona“ iz Labina), uz stručno vodstvo.

Budući da se, osim za „Plan za zdravlje i socijalno blagostanje“ i pripadajući „Operativni plan aktivnosti“, ne podnose izvješća o provedbi odnosno implementaciji pojedinih strateških dokumenta, moguć je manjkav je uvid u stvarnu učinkovitost

navedenih dokumenta, pa je kompleksno objediniti sve postignute rezultate ovih strategija. Iako se upravni odjeli Istarske županije u okviru svog djelovanja rukovode strateškim smjernicama iz tih dokumenta, potrebno je redovito, jasno i transparentno prikazati javnosti (građanima) rezultate mjera iz tih strateških dokumenata. Praćenje provedbe i vrednovanje rezultata strateških dokumenta, kao okvira za javno djelovanje i upravljanje, neizostavan je dio planiranja pa se preporuča da se za sve sektore/područja što prije počnu prikupljati podaci o rezultatima, kako bi se vodila ažurna evidencija o učinkovitosti ovih dokumenta. Mi smo u izradi ovog dokumenta mogli dotaknuti samo pojedinačne rezultate (napore), koji imaju vidljive samo očite učinka na mlade. Očekuje se da će u novoj „strategiji razvoja Istarske županije“ biti prikupljeni podaci o učincima dosadašnjih strategija/rezultatima, jer se pri izradi moralo voditi računa i o rezultatima i o praćenju i vrednovanju rezultata, što je Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije propisalo Smjernicama za izradu županijskih razvojnih strategija, praćenje i vrednovanje njihove provedbe, u skladu sa Zakonom o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (NN 147/14).

Iz formalnog, zakonodavnog aspekta, normativni okvir za aktivnosti i sudjelovanje mladih u odlučivanju postoji, a pratimo ga u rezultatima rada savjeta mladih i drugih organiziranih oblika djelovanja mladih poput učeničkih vijeća, studentskih zborova, mladeži političkih stranaka i sl., praćenju promjena i u provedenim aktivnostima koji zadovoljavaju mjere iz „Nacionalnog programa za mlade“. Iz tih dokumenata (Izveštaja o radu savjeta mladih nadležnom Ministarstvu i izvještaju o implementaciji preporuka iz Nacionalnog programa za mlade, dostupno u arhivi) vidimo da postoji nepovezanost jedinice područne (regionalne) samouprave (Istarske županije) i jedinica lokalne samouprave. Uspostavljena minimalna povezanost postoji administrativno, pa se kroz provedbu ovog Programa nastojalo uspostaviti veću povezanost JLS s JP(R)S. Istarska županija treba preuzeti ulogu pokretača aktivnosti u ovom području. Savjeti mladih iako se formalno raspisuju natječaji za konstituiranje, iako dio njih formalno postoje, osim izuzetaka koji su i sudjelovali u izradi ovog programa, stvarno aktivnih savjeta mladih ima 8. Osim Savjeta mladih Grada Pule, Savjeta mladih Grada Pazina, Savjeta mladih Grada Labina, Savjeta mladih Općine Medulin i Savjeta mladih Istarske županije, koji su aktivno sudjelovali u izradi ovog programa, drugi savjeti mladih nisu sudjelovali i/ili nisu aktivni i/ili postoje samo na „papiru“.

Ove aktivnosti koje bi mladi željeli realizirati kroz program rada savjeta mladih ukoliko i postoje, gube se u proceduri i glomaznom proračunu, a mladi koji bi željeli biti aktivni nemaju prilike to biti. Iako postoji dobra infrastruktura za djelovanje mladih poput „Volonterskog centra“ kao centra za promociju i vrednovanje volontiranja kao alata za sudjelovanje mladih, „Infocentra za mlade Istre (Labin)“ i „Infocentra za mlade Pula“, te nekoliko klubova/centra za mlade, ovaj oblik uključivanja mladih još nije naišao na potporu Istarske županije, niti u prepoznavanju prilika za mlade niti u sustavnom financiranju aktivnosti u tim centrima. Upravo se na tom tragu treba osigurati sredstva koja će ovim oblicima organiziranog djelovanja za mlade omogućiti neometan rad s mladima. Info centri za mlade, centri/klubovi za mlade i tijela koja omogućuju provedbu aktivnosti i procese učenja sudjelovanja u odlučivanju u područjima od interesa za mlade (savjeti mladih), predstavljaju elemente strukture aktivnog sudjelovanja mladih jer omogućuju mladima neposredno uključivanje u aktivnosti koje su usklađene s njihovim potrebama. Istarska županija treba preuzeti aktivnu ulogu (financiranje i poticanje na osnivanje) u stvaranju mreže takvih centara za mlade.

Mobilnost mladih je u Istri gotovo pa svedena na nekoliko udruga koje se bave programima iz ERASMUS+ (razmjene mladih) i Europske volonterske službe (EVS), te nekoliko pojedinačnih razmjena u okviru programa za studentsku mobilnost. Polazeći od rezultata ovih prethodnih istraživanja i analiza, može se reći da Istarska županija ima višestruko dimenzionirani potencijal za daljnji razvoj i stvaranje prilika za mlade što je vidljivo u naporima različitih dionika, a posebno Istarske županije kao administrativnog i upravnog tijela upravljanja javnim resursima.

4.1.3. Opći podaci o mladima Istarske županije (socio-demografski i ostali dostupni podaci o mladima)

4.1.3.1. Stanovništvo Istarske županije

Danas na području Istarske županije, prema Popisu stanovništva iz 2011. godine, živi 208.055 stanovnika ili 4,85% stanovnika Republike Hrvatske, od čega je 36.557 mladih u dobi od 15 do 29 godina, što čini 17,57% ukupne populacije. To je malo manje nego na razini RH (18,55%). Ukupno živi 101.162 muškaraca (48,62%) i 106.893 (51,38%) žena. U gradovima živi 69,2% stanovništva, a 30,8% živi u općinama.

Osnovni pokazatelji starosti stanovništva su koeficijent starosti (udio stanovništva starijeg od 60 godina u ukupnom stanovništvu) i indeks starosti (omjer stanovništva starijeg od 60 godina i stanovništva mlađeg od 20 godina). Budući da je indeks starenja za Istarsku županiju veći od nacionalnog prosjeka (115,0) i iznosi 136,8, Istarska županija pripada tipu stanovništva koje je u fazi duboke starosti. (Podaci preuzeti iz Nacrta razvojne strategije Istarske županije).

Donja Tablica broj 2. pokazuje dobne skupine djece i mladih kao kohorte za razvoj, prema spolu.

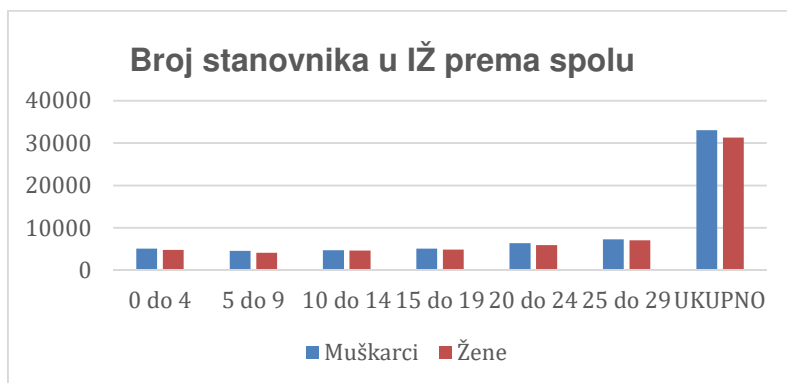
Tablica broj 2: Dobne skupine djece i mladih od 0 do 29 godine prema spolu, u Istarskoj županiji i Republici Hrvatskoj

Ukupno		
	Istarska županija	Republika Hrvatska
0 do 4	9.866	212.709
5 do 9	8.665	204.317
10 do 14	9.285	235.402
15 do 19	9.988	244.177
20 do 24	12.255	261.658
25 do 29	14.314	289.066
UKUPNO	64.373	1.447.329
Muškarci		
	Istarska županija	Republika Hrvatska
0 do 4	5.101	109.251
5 do 9	4.568	104.841
10 do 14	4.677	120.633
15 do 19	5.103	124.918
20 do 24	6.344	133.455
25 do 29	7.250	147.416
UKUPNO	33.043	740.514
Žene		
	Istarska županija	Republika Hrvatska
0 do 4	4.765	103.458
5 do 9	4.097	99.476
10 do 14	4.608	114.769
15 do 19	4.885	119.259
20 do 24	5.911	128.203
25 do 29	7.064	141.650
UKUPNO	31.330	706.815

Izvor: Prilagođeno iz Popisa stanovništva 2011., Državni zavod za statistiku, www.dzs.hr, 13. 11. 2016.

Iz Tablice broj 2 vidimo da mladi od 15 do 29 godina čine 24 % ukupnog stanovništva, što predstavlja prosječno 2 % manje od broja mladih u Hrvatskoj. U Istarskoj županiji zato živi više muškaraca nego žena.

Grafički prikaz 1: Broj stanovnika u dobi od 0 do 29 u Istarskoj županiji prema spolu

Izvor: Prilagođeno iz Popisa stanovništva 2011., Državni zavod za statistiku, www.dzs.hr, 13. 11. 2016.

4.1.3.2. Kakva je struktura stanovništva Istarske županije obzirom na kućanstvo, broj članova i bračni status?

Tablica broj 3 prikazuje strukturu kućanstava prema broju članova koji žive u njima u Istarskoj županiji i Republici Hrvatskoj. U Istarskoj županiji živi 61.758 obitelji, u kojima živi 179.326 članova, od čega 112.565 osoba čine 31.162 obitelji bračnih parova s djecom. Čak 10.565 članova obitelji živi s majkom u 8.468 kućanstava. 5.896 osoba živi kao izvanbračni par s djecom, od kojih je 1.714 prijavilo kućanstva.

Tablica broj 3: Struktura kućanstava prema broju članova i bračnom statusu u IŽ i RH

	Ukupno	Bračni par bez djece	Izvanbračni par bez djece	Bračni par s djecom	Izvanbračni par s djecom	Majka s djecom	Otac s djecom
Republika Hrvatska							
Broj obitelji	1,215,865	321,933	26,252	637,184	22,634	174,517	33,345
Broj članova obitelji	3,674,078	643,866	52,504	2,406,518	84,216	409,395	77,579
Istarska županija							
Broj obitelji	61,758	16,910	1,842	31,162	1,714	8,468	1,662
Broj članova obitelji	179,326	33,820	3,684	112,565	5,896	19,565	3,796

Izvor: Prilagođeno prema Popisu stanovništva 2011., Državni zavod za statistiku, www.dzs.hr, 13.10. 2016.

4.1.3.3. Tko su stanovnici Istarske županije? Identitet Istarske županije

Za mlade je od izuzetne važnosti društveni okoliš u kojem žive, jer su i sami u razvojnoj fazi stvaranja osobnog i društvenog identiteta. Prema Popisu stanovništva 2011., manje od polovice stanovništva (89.618 stanovnika) Istarske županije živi od rođenja u istom naselju, što je za 4,59% manje nego u Hrvatskoj. U Istarsku županiju se doselilo 86.490 osoba stanovništva iz drugih područja RH, dok se čak 31.589 doselilo iz inozemstva. Iako je cijela Hrvatska bila zahvaćena migracijama prouzročenim i Domovinskim ratom, ovaj veliki broj osoba doseljenih iz drugih dijelova RH i inozemstva govori u prilog čestim ocjenama javnosti da je Istarska županija "regija poželjna za život".

Ovakva struktura stanovništva može objasniti neka društvena obilježja stanovništva Istarske županije, poput, s jedne strane snažnog osjećaja pripadnosti regiji (Istri), a s druge strane, nisku razinu društvene kohezije, solidarnosti i sl. Naime, Istarska županija je regija u kojem živi 27,72% stanovništva koje je migriralo iz nekog drugog područja, pri čemu moramo uzeti u obzir i činjenicu da se u Istarsku županiju, nakon iseljavanja dijela stanovništva, nakon 2. Svjetskog rata sustavno doseljavalo stanovništvo iz područja cijele bivše države Jugoslavije. Trajno i kontinuirano naseljavanje zbog potreba rada u turizmu, brodogradnji i drugim gospodarskim djelatnostima, val izbjeglica tijekom Domovinskog rata i druge okolnosti donijele su i kulturnu raspršenost i osjećaj pripadnosti u „niši“ ili „skrovištu“ za mnoge koji su u Istri našli bolji život. Na tim vrijednosnim temeljima socijalizirali su se današnji mladi Istre. Društveni element koji je povezivao novo stanovništvo nakon 2. Svjetskog rata je bio rad u brodograđevnoj industriji, turizmu i drugima gospodarskim djelatnostima, zbog kojih se Istra snažno razvijala pod utjecajem uvijek vodećih rezultata u turizmu. No, danas, kada je rad sve više povremen, privremen i sezonski, u tom podređivanju života načinu rada, smanjuje se osjećaj pripadnosti temeljem mjesta rada, pa je mladima vrlo teško naći svoj novi „istarski identitet“. Regionalna pripadnost se sve više razvija zbog potencijala da se ovom multikulturalnom sredinom može vrlo održivo upravljati, nego li nekog posebnog kulturnog identiteta.

Čini se da je Istarska županija u „drugoj kulturno-identitetskoj tranziciji“ od novo nastale države, nastale kao posljedice novog vala izbjeglica i tradicionalne otvorenosti ka strancima, pa društveni akteri traže svoje novo mjesto i priznanje. Prepoznatljivost Istre sve se više očituje u poduzetničkim, gospodarskim i političkim inovacijama, a sve manje je etnički sastav stanovništva identifikacijski faktor. Prije, za vrijeme i neposredno nakon Domovinskog rata Istra je prednjačila inovativnim oblicima okupljanja mladih i inovativnim oblikom „civilnog zaposjedanja javnih prostora“ (K. Rojc), modelom koji je omogućio konstituiranje civilnog sektora u Istri od 90-tih do danas. Na temeljima otpora bivšem društvenom uređenju, izgrađena je dobra i obećavajuća infrastruktura civilnog sektora, koja danas proživljava fazu pada i stagnacije. Procesu su to kojim možemo protumačiti današnju i zatečenu neumreženost organizacija civilnog društva, kao i općenito neaktivnost mladih u onoj mjeri u kojoj je to bila krajem stoljeća i početkom novog milenija. Analiza dostupnosti resursa, poput dostupnosti obrazovnih institucija, primarnog i sekundarnog obrazovanja, dobre prometne povezanosti, postojanje sportsko-rekreativne infrastrukture (usprkos djelomične zapuštenosti u nekim gradovima), prostornih uvjeta za organiziranje slobodnih aktivnosti mladih, relativno visokih ulaganja JLS u javne potrebe građana (obzirom na visinu proračunskih prohoda i drugih rashoda, pokazala je da je Istra uvijek imala nadprosječna izdvajanja za javne potrebe te da Istra ima sve uvjete za razvoj i zadovoljstvo građana i mladih životom u ovoj, za hrvatske uvjete, bogatoj županiji. Prema rezultatima ispitivanja kapacitiranosti organizacija civilnog društva za potrebe izrade ovog Programa ispitala se percepcija koji imaju sudionici o županiji/gradu iz perspektive osjećaja pripadnosti gradu/županiji ("grad/županija po mjeri građana i mladih"). Rezultati pokazuju srednje pozitivnu sliku o gradovima i Županiji, a sudionici smatraju da bi njihovi gradovi i županije "mogli biti po

mjeri građana i mladih”.¹¹ Zbog toga je sastav stanovništva obzirom na migracije važan indikator za razumijevanje nedostatka povezanosti mladih. U novim migracijama, sastav stanovništva nije više faktor koji zbližava, nego utječe na procese razjedinjenja, što može protumačiti nejasnu viziju o mladima i mladima o budućnosti te pripadnosti zajednici.

Podaci u Tablici broj 4 prikazuju broj stanovnika Istarske županije s obzirom na mjesto života od rođenja, odnosno migracije stanovništva na područje Istarske županije.

Tablica broj 4: Stanovništvo prema migracijskim obilježjima u IŽ i RH

	Ukupan broj stanovnika	Od rođenja u istom naselju	Doseljeni s područja RH	Doseljeni iz inozemstva	Nepoznato
RH	4.284.889	2.042.279	1.634.453	604.902	3.255
m	2.066.335	1.114.648	657.250.	293.029	1.408
Ž	2.218.554	927.631	977.203	311.873	1.847
IŽ	208.055	89.618	86.490.	31.589	358
m	101.162	50.112	35.230.	15.649	171
ž	106.893	39.506	51.260.	15.940.	187
RH	% od ukupnog broja stanovnika	47.66%	38.14%	14.12%	0.08%
m		26.01%	15.34%	6.84%	0.03%
ž		21.65%	22.81%	7.28%	0.04%
IŽ		43.07%	41.57%	15.18%	0.17%
m		24.09%	16.93%	7.52%	0.08%
ž		18.99%	24.64%	7.66%	0.09%

Izvor: Prilagođeno prema Popisu stanovništva 2011., Državni zavod za statistiku, www.dzs.hr, 20. 01. 2017.

Tablica broj 4.1. Migracijska kretanja u Istarskoj županiji (doseljene i odseljene osobe) u 2016. godini

2016.								
Doseljeni Immigrants				Odseljeni Emigrants				
ukupno	iz drugoga grada/općine iste županije	iz druge županije	iz inozemstva	ukupno	u drugi grad/općinu iste županije	u drugu županiju	u inozemstvo	
Bale - Valle	31	12	14	5	28	² / ₁	2	5
Barban	40	31	4	2	59	34	3	19
Brtonigla - Verteneglio	51	31	8	12	53	27	6	20

¹¹ Prosječan rezultat na skali od 1 do 5 je 3,8, što znači da je više od 55% sudionika procjenilo da se slaže sa tvrdnjom da su njihov "grad i županija po mjeri građana" i "po mjeri mladih", ali su istakli da bi oni mogli to postati/biti.

Buje - Buie	151	33	38	64	184	66	19	83
Buzet	144	30	38	10	147	27	35	19
Cerovlje	19	10	4	1	27	14	7	2
Fažana - Fasana	133	64	34	32	129	75	15	36
Funtana - Fontane	37	8	16	13	26	12	8	6
Gračišće	28	21	3	4	20	15	4	1
Grožnjan - Grisignana	8	1	2	2	13	5	2	3
Kanfanar	43	33	7	2	19	10	3	5
Karojba	18	10	6	1	23	18	-	4
Kaštelir - Labinci - Castelliere-S. Domenica	56	27	11	17	31	20	4	6
Kršan	79	40	21	5	59	28	10	8
Labin	256	89	30	44	331	125	48	65
Lanišće	2	1	-	1	16	11	3	2
Ližnjan - Lisignano	187	144	21	16	134	75	19	34
Lupoglav	17	6	6	-	22	4	5	8
Marčana	135	84	18	25	93	53	15	17
Medulin	326	140	53	119	210	101	34	61
Motovun - Montona	34	22	8	3	19	15	2	1
Novigrad - Cittanova	185	50	71	34	145	49	23	43
Oprtalj - Portole	19	7	5	1	32	17	1	8
Pazin	146	61	39	14	171	91	27	21
Pićan	32	22	6	1	34	26	4	1
Poreč - Parenzo	762	153	260	155	636	153	117	172
Pula - Pola	1.508	461	527	520	1.260	517	365	378
Raša	68	37	10	15	103	48	19	30
Rovinj - Rovigno	352	58	163	96	289	100	84	70
Sveta Nedelja	64	48	10	4	77	35	13	27
Sveti Lovreč	38	20	6	12	19	12	4	3
Sveti Petar u Šumi	19	12	7	-	16	6	4	6
Svetvinčenat	77	57	10	7	47	31	8	5
Tar-Vabriga - Torre-Abrega	111	36	35	35	55	26	7	17
Tinjan	40	33	2	4	40	29	5	5
Umag - Umago	459	69	140	106	376	65	89	78
Višnjan - Visignano	71	32	14	16	55	24	4	18
Vižinada - Visinada	16	7	5	2	19	11	-	6
Vodnjan - Dignano	289	100	42	143	166	87	10	65
Vrsar - Orsera	65	23	21	19	48	27	11	8
Žminj	47	25	4	-	77	38	8	13

Izvor: Prilagođeno prema "Gradovi u statistici", Publikacije prema statističkim područjima, iz Državni zavod za statistiku, /www.dzs.hr/Hrv/publication/subjects.htm, 10.11.2017.

U Tablici 4.1. prikazan je broj doseljenog i odseljenog stanovništva Istarske županije po radovima i općinama. Vidimo da se u većinu gradova i općina stanovništvo doseljava, osim iz Buja, Buzeta, Cerovlja, Labina, Lanišća, Lupoglava, Oprtja, Pazina, Raše i Žminja iz kojih se stanovništvo više odseljava. Podatke o broju mladih koji su se odselili nemamo.

U Istarskoj županiji žive stanovnici koji su se izjasnili u Popisu stanovništva pripadnicima pet većih (više od 0,41%) i više manjih nacionalnih skupina (manje od 0,41%). Pripadnicima najbrojnijih narodnosti (nacionalnih manjina) Talijanima, Bošnjacima i Srbima omogućena je, u skladu sa zakonom i politička predstavljenost, odnosno zastupljenost u predstavničkim tijelima JLS i Istarske županije. U sljedećoj Tablici je prikaz izjašnjavanja o pripadnosti naciji i nacionalnim manjinama stanovništva Istarske županije i na razini Hrvatske.

Tablica broj 5: Broj stanovnika prema izjašnjavanju o pripadnosti nacionalnim manjinama u Istri

	RH	%	IŽ	%
Broj stanovnika	4,284,889		208,055	
Hrvati	3,874,321	90.42	142,173	68.33
Albanci	17,513	0.41	2,393	1.15
Bošnjaci	31,479	0.73	6,146	2.95
Romi	16,975	0.4	858	0.41
Srbi	186,633	4.36	7,206	3.46
Talijani	17,807	0.42	12,543	6.03
Ostalo	104,521	2.44	31,974	15.37
Ne izjašnjavaju se	26,763	0.62	4,078	1.96
Nepoznato	8,877	0.21	684	0.33

Izvor: Prilagođeno prema Popisu stanovništva 2011., Državni zavod za statistiku, www.dzs.hr, 20. 01. 2017.

Iz Tablice broj 5 je vidljivo da je najveći dio talijanske manjine, kao najbrojnije nacionalne manjine u Istri i smješten u Istri, te da je stanovništvo albanske, bošnjačke, te ostalih manjina u Istri viši nego na razini Hrvatske. Jedino pripadnika romske manjine je na istoj razini kao i na razini Hrvatske.

Podatke o mladima - pripadnicima nacionalnih manjina nismo ovom prilikom zasebno našli niti tražili jer je pretpostavka da su potrebe mladih većim dijelom proizašle iz njihovih dobrih, spolnih i općenito vrijednosnih orijentacija. Osim toga, evidencija o broju mladih pripadnika nacionalnih manjina ovisi o organiziranosti zajednice nacionalne manjine, pa ti podaci najčešće nisu u skladu s popisima stanovništva.¹² Vjerojatno uslijed dugotrajnog doseljavanja i miješanih obitelji, veći dio stanovništva se identificira s obilježjima koje nemaju nacionalno ili etničko obilježje nego teritorijalno - „regionalne pripadnosti“ ili pripadnicima jedne od nacija u obitelji. Ovakvo iskazivanje pripadnosti je karakteristično za Istru, ali ne u tolikom udjelu u kojem je u pojedinim gradovima Istre. U Istri se novom „kolektivnom identitetu“ nazvanom „regionalna pripadnost“ identificira (iskazuje) oko 12,11%, iako je za očekivati više, dok se ostale manjine rasipaju. Istra je

¹² O broju mladih pripadnika nacionalnih manjina i položaju mladih iz perspektive pripadnosti nacionalnim manjinama trebalo bi poduzeti zasebno istraživanje, što ovom prilikom nismo bili u mogućnosti.

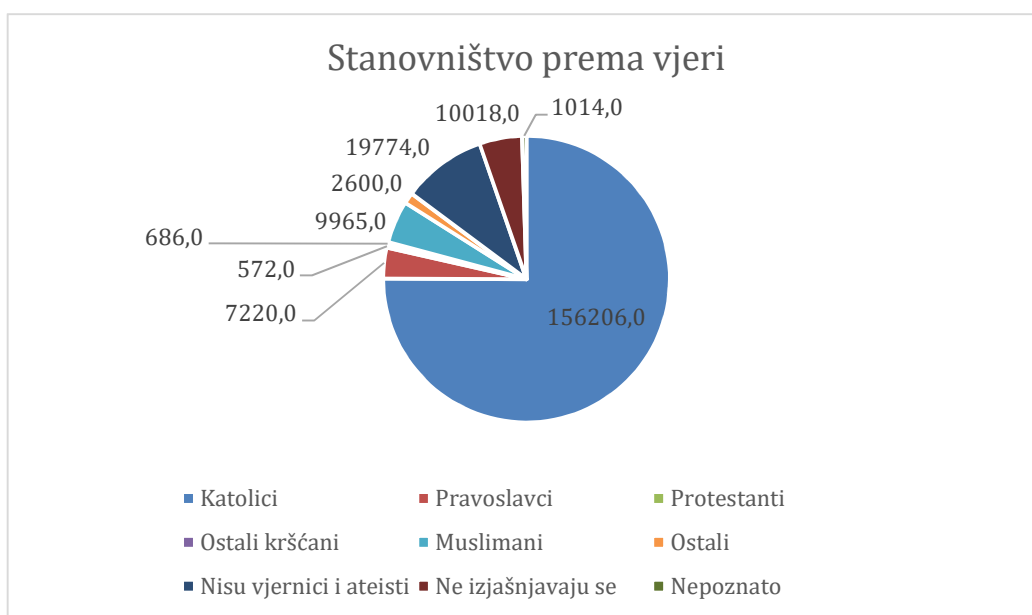

omogućavala svim nacionalnim manjinama, a posebno talijanskoj sva prava, od dvojezičnosti javnih natpisa i osobnih isprava, do mogućnosti obrazovanja na jeziku manjine, političke predstavljenosti i drugo.

U Istarskoj županiji ujedno žive i stanovnici, koji prema Popisu stanovništva iz 2011. ističu pripadnost različitim religijskim zajednicama.

Konfesionalnost ne preslikava u potpunosti nacionalnu pripadnost, što je i za očekivati, iako su se često u posljednjih 20-tak godina ti oblici kolektivnih identiteta politički izjednačavali. Tako ćemo u Istarskoj županiji naći 75,08% Katolika, 9,50% nevjernika i ateista, ali i 4,79% Muslimana i 3,47% Pravoslavaca, nešto manji postotak Židova, protestanata i ostalih kršćana. Kako religijska konfesionalnost može utjecati na način života i potrebe stanovništva, pa tako i mladih, nije ni čudno što su javne potrebe građana Istarske županije toliko diferencirane. Iz istog razloga je i Proračun Istarske županije bogat različitim programima i aktivnostima koji mogu zadovoljiti te potrebe.

Grafički prikaz 3: Izjašnjavanje stanovništva Istarske županije prema vjeroispovijesti

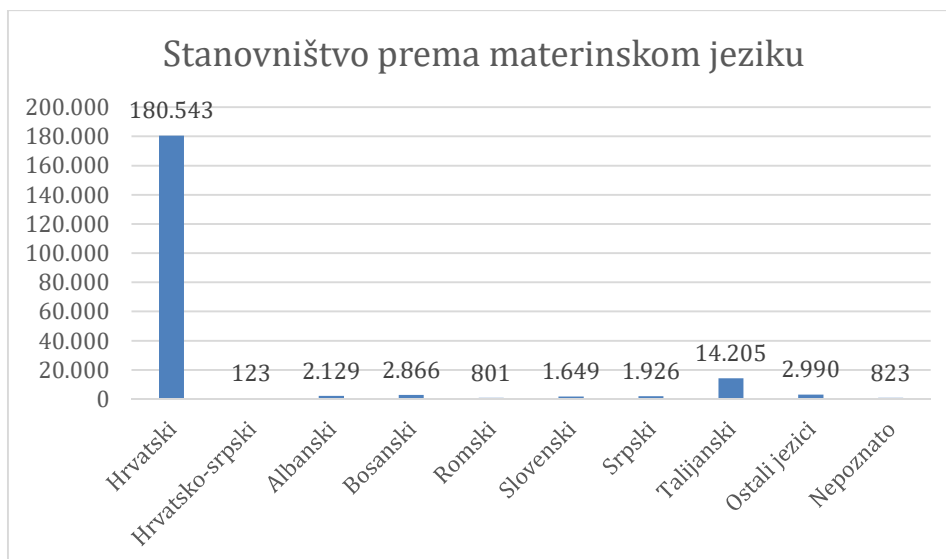

Izvor: Prilagođeno prema Popisu stanovništva 2011., Državni zavod za statistiku, www.dzs.hr, 20.01. 2017.

Analiza materinskog jezika u nekom području zanimljiva je iz perspektive dostupnosti vlastite kulture i upravo govori o specifičnostima novih istarskih identiteta.

Grafički prikaz 4: Stanovništvo prema materinskom jeziku u Istarskoj županiji

Izvor: Prilagođeno prema Popisu stanovništva 2011., Državni zavod za statistiku, www.dzs.hr, 14.10. 2016.

Osim dominantnog hrvatskog jezika stanovnici Istre, smatraju i druge jezike svojim materinskim jezikom, što se u nekoj mjeri podudara s izjašnjavanjem o pripadnosti narodnosti. Iako u Istri ima 6,03% Talijana (12,543 stanovnika), talijanski jezik smatra materinskim čak 14.205 stanovnika. Ovaj značajno veći broj stanovnika koji talijanski jezik smatra materinskim od iskazane pripadnosti manjini je posljedica više faktora koji su utjecali na status materinskog jezika: obrazovnog sustava i mogućnosti da se bilo koje dijete školuje na jeziku manjine, dugotrajnog razvoja talijanskog jezika u Istri kao „jezika u svakodnevnoj uporabi“ i „jezika koji se govori u kući“ te miješanih brakova uzrokovanim velikim migracijama.

4.1.3.4. Bračni status mladih

Važan podatak o mladima je i njihov bračni status, jer usmjerava pažnju na ovu ciljanu skupinu mladih, koja je uglavnom zanemarena u javnim politikama za mlade. Broj sklopljenih brakova, broj razvoda, dob u kojoj se sklapaju brakovi i druga obilježja koja se odnose na način života mladih, važni su radi utvrđivanja vrijednosti zajednice - ranija dob sklapanja zakonski sklopljenih brakova te njihova brojnost nas upućuje na tradicionalne vrijednosti stanovništva, dok kasnija dob sklapanja brakova i manje brakova prate suvremene urbane trendove. U Istarskoj županiji ima za 1,79% manje sklopljenih brakova nego na razini Hrvatske, a postoji razlika između dobi sklapanja braka između muškaraca i žena. Žene (65,59%) se u Istarskoj županiji više udaju nego li muškarci (34,41%), ali manje nego li na razini Hrvatske. Ovi podaci nam govore da ne smijemo zanemariti ovu skupinu mladih i njihove potrebe. Iako je većina mladih u ovim dobnim skupinama neoženjena/neudana treba uzeti u obzir da je 9,95% muškaraca (među mladima do 29) oženjeno, odnosno oko 19,85% žena udano. Tablice broj 4. i 5. prikazuju prikaz bračnog statusa mladih Istarske županije prema dobnim skupinama i spolu. Iz Tablica vidimo da se mlade žene ranije udaju i sklapaju više brakova, ali se gotovo jednako razvode. Isto tako više žena se udaje nego li muškaraca ženi. Podaci iz Popisa stanovništva ne prikazuju koliko mladih živi u izvanbračnim zajednicama, tako da nemamo podataka koliko mladih živi u kohabitaciji.

Tablica broj 6: Bračni status mladih, prema dobnim skupinama i spolu - muškarci

		Svega	Neoženjen	Oženjen	Udovac	Razveden	Nepoznato
RH	15-19	124.918	124.603	289	4	8	14
	20-24	133.455	126.414	6.837	3	181	20
	25-29	147.416	107.153	38.601	30	1.309	323
	Ukupno	405.789	358.170	45727	37	1498	357
IŽ	15-19	5.103	5.091	12	-	-	-
	20-24	6.344	6.062	268	-	10	4
	25-29	7.250	5.576	1.580	1	68	25
	Ukupno	18.697	16.729	1860	1	78	29

Izvor: Prilagođeno prema Popisu stanovništva 2011., Državni zavod za statistiku, www.dzs.hr, 10.03.2014.

Tablica broj 7: Bračni status mladih, prema dobnim skupinama i spolu - žene

		Svega	Neudana	Udana	Udovica	Razvedena	Nepoznato
RH	15-19	119.259	117.636	1.543	7	24	49
	20-24	128.203	106.897	20.484	45	676	101
	25-29	141.650	73.561	65.009	183	2.738	159
	Ukupno	389.112	298094	87.036	235	3.438	309
IŽ	15-19	4.885	4.841	40	-	2	2
	20-24	5.911	5.145	734	1	25	6
	25-29	7.064	4.137	2.771	8	136	12
	Ukupno	17.860	14123	3.545	9	163	20

Izvor: Prilagođeno prema Popisu stanovništva 2011., Državni zavod za statistiku, www.dzs.hr, 10.03.2014.

4.1.3.5. Struktura gospodarstva Istarske županije

Najznačajnije gospodarske djelatnosti u Istarskoj županiji su prerađivačka industrija, turizam i trgovina...“koje generiraju gotovo 70% ukupnog prihoda...po ukupnim učincima prednjače brodogradnja, prerada duhana i proizvodnja automobilskih dijelova. Razvojno je najperspektivnija gospodarska djelatnost turizma i ugostiteljstva, koja s kapacitetima postelja u čvrstim objektima, kampovima, privatnom smještaju i turističkim naseljima ostvaruje gotovo trećinu ukupnih noćenja u Republici Hrvatskoj s velikim multiplikativnim učincima na ostalo gospodarstvo. Uz industriju i turizam razvila se i razgranata djelatnost trgovine, koja je, prvenstveno zahvaljujući dolasku niza velikih domaćih i inozemnih trgovačkih lanaca u Istru, postala vodećom u Hrvatskoj prema veličini raspoloživog prodajnog prostora po stanovniku.“ (Hrvatska gospodarska komora, Gospodarstvo Istarske županije, dostupno na <https://www.hgk.hr/zupanijska-komora-pula/gospodarski-profil-istarske-zupanije>, 10.10.2017.) Isto tako, „prema zadnjim dostupnim podacima, u 2013. godini bruto domaći proizvod po glavi stanovnika u

Istarskoj županiji iznosi 12.711 EUR te je 24,3 % veći od prosjeka Republike Hrvatske“ (isti izvor).

Sljedeća tablica prikazuje broj aktivnih poduzetnika u Istarskoj županiji prema djelatnostima te odabranim financijskim rezultatima - prihodima i bilanci nakon završetka 2015. i 2016. godine. U Istarskoj županiji prevladavaju djelatnosti „trgovina na veliko i malo“ (2132), „građevinarstvo“ (1497), „stručne i znanstvene djelatnosti“, „poslovanje nekretninama“, a „djelatnosti pružanje smještaja te pripreme i usluživanja hrane“ je na 5. mjestu prema broju poduzetnika u 2016. godini. U prerađivačkoj industriji je aktivno čak 958 poduzetnika. Najveći rast u prihodima između 2015. i 2016. godini zabilježavaju „stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti“, čak 128,3% i „financijska djelatnost i djelatnost osiguranja“, čak 124,8%. Negativan indeks je prisutan u istom razdoblju jedino u „rudarstvu i ribarstvu“ i „opskrbi el. energijom“. U području „rudarstva i ribarstva“ i „poslovanju nekretninama“ je zabilježeno više gubitaka nego dobitaka. U većini djelatnosti gubitaka ima oko prosječno od 50 do 70% manje nego dobitaka.

Tablica broj 8: Broj poduzetnika u 2016., usporedba prihoda u 2015. i 2016.

Vrsta djelatnosti	Broj poduzetnika u 2016.	Dobitaci	Gubitaci	Prihod u 2015. u kn	Prihod u 2016. u kn	Index
FIZIČKE OSOBE BEZ DJELATNOSTI	35	22	13	8.902	8.924	107,0
POLJOPRIVREDA, ŠUMARSTVO I RIBARSTVO	277	137	140	407.985	412.362	102,8
RUDARSTVO I VAĐENJE	22	9	13	144.207	88.699	58,1
PRERAĐIVAČKA INDUSTRIJA	956	643	313	7.412.758	8.076.166	109,8
OPSKRBA ELEKTRIČNOM ENERGIJOM, PLINOM, PAROM I KLIMATIZACIJA	31	17	14	732.909	699.879	95,6
OPSKRBA VODOM; UKLANJANJE OTPADNIH VODA, GOSPODARENJE OTPADOM TE DJELATNOSTI SANACIJE OKOLIŠA	36	30	6	572.185	604.561	106,9
GRAĐEVINARSTVO	1.497	789	708	2.056.807	2.360.255	111,4
TRGOVINA NA VELIKO I NA MALO; POPRAVAK MOTORNH VOZILA I MOTOCIKALA	2.132	1.331	801	6.030.769	6.702.585	110,3
PRIJEVOZ I SKLADIŠTENJE	272	166	106	688.199	775.294	113,4
DJELATNOSTI PRUŽANJA SMJEŠTAJA TE PRIPREME I USLUŽIVANJA HRANE	971	554	417	5.198.497	5.788.871	111,5
INFORMACIJE I KOMUNIKACIJE	265	165	100	467.525	528.595	110,7
FINANCIJSKE DJELATNOSTI I DJELATNOSTI OSIGURANJA	25	16	9	9.425	12.081	124,8

POSLOVANJE NEKRETNINAMA	1.034	332	702	255.255	258.127	119,2
STRUČNE, ZNANSTVENE I TEHNIČKE DJELATNOSTI	1.199	862	337	4.515.328	3.172.675	128,3
ADMINISTRATIVNE I POMOĆNE USLUŽNE DJELATNOSTI	672	359	313	1.226.584	1.470.420	118,9
JAVNA UPRAVA I OBRANA; OBVEZNO SOCIJALNO OSIGURANJE	3	3	0	2.983	3.108	106,7
OBRAZOVANJE	79	57	22	54.786	56.108	103,9
DJELATNOSTI ZDRAVSTVENE ZAŠTITE I SOCIJALNE SKRBI	76	62	14	136.601	140.433	106,0
UMJETNOST, ZABAVA I REKREACIJA	163	90	73	318.363	350.903	108,7
OSTALE USLUŽNE DJELATNOSTI	239	146	93	84.398	86.040	110,0
UKUPNO SVE DJELATNOSTI	9.984	5.790	4.194	30.324.467	31.596.087	111,5

Izvor: prilagođeno FINA, Zagreb, 11. 2017.

Poduzetničke aktivnosti i osnovni financijski rezultati tih aktivnosti dobar su indikator stabilnosti gospodarstva. Struktura financijskih rezultata u sljedećoj tablici je prikazana tako što su obuhvaćeni financijski rezultati za državne, privatne i zadružne i mješovite poduzetnike. U sljedeće dvije tablice prikazani su odabrani indikatori financijskih rezultata prema vlasništvu. Osim prosječne plaće i broja zaposlenih kod ovih poduzetnika, važan indikator je i broj onih koji su odabrane godine završili s gubitkom ili dobiti jer je njihov omjer dobar indikator ne/stabilnosti.

Tablica broj 9: Osnovni financijski rezultati poduzetnika po vlasništvu za 2016. godinu

Opis	Državno (ukupno) (10)			Privatno (ukupno) (20)		
	2015.	2016.	Index	2015.	2016.	Index
Br. poduzetnika		72	-		9.847	-
Br. zaposlenih	2.150	2.221	103,3	37.334	38.813	104,0
Neto plaće i nadnice	156.397	160.450	102,6	2.126.382	2.318.569	109,0
Prosječna mjesečna neto plaća po zaposlenom	6.062	6.020	99,3	4.746	4.978	104,9

Izvor: prilagođeno iz FINA, 2017.

Iz Tablice broj 9 vidimo da broj zaposlenih kod poduzetnika u državnom vlasništvu u 2016. godini raste, kao i onih u privatnom sektoru u odnosu na 2015. godinu. No, prosječna plaća po zaposlenom u državnom vlasništvu pada za razliku od prosječne plaće u privatnom sektoru, koja raste za iste dvije godine. Najveći broj zaposlenih su u

privatnom sektoru i njihov broj raste u 2016. godini u odnosu na 2015. Isto tako vidimo da je najveći broj poduzetnika privatnog vlasništva. Kako na razini Istarske županije plaće u 2015. i 2016. rastu, iako manje nego li na razini Hrvatske, može se reći da je privatni sektor stabilan što znači da će i imati potrebe za novom radnom snagom.

Tablica 9.1: Osnovni financijski rezultati poduzetnika po vlasništvu za 2016.

	Zadružno (ukupno) (30)			Mješovito (ukupno) (40)			UKUPNO SVA VLASNIŠTVA (99)		
	2015.	2016.	Index	2015.	2016.	Index	2015.	2016.	Index
Br. poduzetnika		27			38			9.984	
Br. zaposlenih	62	63	101,6	6.337	7.266	114,7	45.883	48.363	105,4
Neto plaće i nadnice	3.422	3.308	96,7	512.438	570.824	111,4	2.798.639	3.053.151	109,1
Prosječna mjesečna neto plaća po zaposlenom	4.599	4.375	95,1	6.739	6.547	97,2	5.083		103,5

Izvor: prilagođeno FINA, 2017.

Kod poduzetnika u zadružnom i mješovitom vlasništvu, također postoji razlika u broju zaposlenih između 2015. i 2016. godine, u zadružnim neznatno raste u 2016., dok u mješovitim raste. Prosječna plaća po zaposlenom pada i kod jednih i kod drugih poduzetnika u 2016. u odnosu na 2015. godinu. Ovi pokazatelji ukazuju na prosječno pozitivne trendove u gospodarstvu Istarske županije, pa mladi mogu biti optimistični u planiranju budućnosti i traženju svojeg mjesta na tržištu rada. Usprkos ovim pozitivnim trendovima, evidentirana je relativno visoka nezaposlenost mladih koju ublažava sezonsko zapošljavanje za vrijeme turističke sezone kada je ona drastično manja.

Očekuje se da će nova „razvojna strategija“, koja je u trenutku izrade ovog Programa u izradi, uključiti mlade kao prioritetnu skupinu u svim područjima razvoja jer su upravo oni ta skupina koja će „živjeti“ tu strategiju. Posebno se nadamo da će donositelji odluka uključiti mlade u savjetovanje u narednim fazama, te da će autori te strategije uzeti u obzir rezultate i ciljeve ovog Programa pri konačnoj verziji te strategije. Istarska županija je usvojila više strategija razvoja u različitim područjima, pa se tijekom izrade ovog Programa računalo na već postignute rezultate tih strategija te da će biti dostupno više dokumenta iz kojih će se crpiti podatke o razvoju. Osim izvještaja provedbe „Plana za zdravlje“, nisu nam dostupni drugi dokumenti u kojima se mogu iščitati rezultati donesenih strategija. Naime, svaka strategija mora sadržavati ciljeve, mjere provedbe i indikatore za praćenje i vrednovanje rezultata. Godišnje izvještavanje o postignutim ciljevima, omogućuje korekcije i usuglašavanje sa stvarnim stanjem odnosno praćenje učinaka provedenih aktivnosti. Naročito smo to očekivali od LAG-ova, kao nositelja poduzetničkih i razvojnih aktivnosti. Cilj osnivanja LAG-a...“jest, prije svega, potaknuti članove lokalne zajednice u svakoj od sredina obuhvaćenih LAG-om na osmišljavanje aktivnosti koje doprinose razvitku te sredine...“ No, podatke ili izvještaj o provedbi aktivnosti nismo dobili (uputili smo upit, no nismo dobili odgovor), a ti podaci bi bili relevantni za planiranje aktivnosti u području „poduzetništva i zapošljavanja mladih“.

Upravo je nedostatak koordinacije između različitih organizacija i tijela u koje je uključena, bilo izravno ili kroz udruženja, osnovanih u cilju razvoja, kao i međusobna

nepovezanost tih tijela, veliki strukturalni nedostatak koji mladima ne omogućuje jasan uvid u smjer razvoja Istarske županije. Istra je regija poduzetnika, s dobrom infrastrukturom (poduzetničke zone, poticaji JLS i Istarske županije i sl.). Uz to, očito postoji politička volja da se uspostavi koordinacija i postavi smjer razvoja, o čemu svjedoče mnogobrojne strategije i umreženost u mreže koje podržavaju održivi razvoj (Mreža zdravih gradova i Akcija Gradovi/općine prijatelji djece). Istarska županija posjeduje resurse i potrebnu ljudsku, političku, poduzetničku i drugu infrastrukturu koja je očito fragmentirana, odnosno nedovoljno iskorištena. Ključna dimenzija uspješnog održivog razvoja je ljudski kapital. Bez obrazovanih mladih koji će biti akteri razvoja nije moguć bilo kakav razvoj. Stoga smo analizirali s kakvim ljudskim i kulturnim kapitalom raspolaže Istarska županija.

4.1.3.6. Ljudski i kulturni kapital Istarske županije

Postignut stupanj formalnog obrazovanja stanovništva u nekom društvu ili zajednici govori o njegovom ljudskom i kulturnom kapitalu. Kulturni kapital čine i drugi faktori, kao što je ljudski kapital obitelji iz koje dolazi svaki pojedinac, a uobičajeno ga se promatra kao potencijal za razvoj i blagostanje neke zajednice ili društva. Uz kulturni kapital koji stanovništvo Istarske županije donosi u zajednicu obzirom na bogatstvo različitih skupina, ova obilježja su važna za razumijevanje i objašnjenje dimenzija koje tumače i političke i civilne aspekte Istarske županije kao regije. Važno je znati da regija može imati visoku razinu ljudskog kapitala, no ako on nije „iskorišten“, ukoliko su neke profesije i zanimanja prekobrojne, odnosno te skupine nezaposlene, riječ je o „mrtvom kapitalu“ za regiju. Takvo stanje drastično povećava troškove županije, odnosno smanjuje ukupno blagostanje.

Obrazovni sustav je strukturiran od niza formalnih organizacija, sporih i tromih koje teško mijenjaju neka obilježja svoje strukture pa je glavni problem prekomjernosti reprodukcije ljudskog kapitala gotovo pa nemoguće riješiti. Formalne organizacije koje čine obrazovni sustav imaju karakteristike birokratske organizacije (Weber, 2002.), što onemogućava promjene obrazaca, normi, strukture općenito, tako da teško prati nove zahtjeve na tržištu rada, što ih čini disfunkcionalnima. Cjeloživotno i neformalno obrazovanje postaju ključni faktori koji kompenziraju nedostatke formalnog sustava obrazovanja. Osim toga, velika konkurencija na tržištu rada nužno proizvodi metodu koja će poslodavcu omogućiti odabir zaposlenika koji ima potrebno znanje i vještine. Stečene kompetencije, vještine i znanje te potvrda o njima, igraju sve veću ulogu u odabiru zaposlenika. Volontiranje postaje društveni prostor koji omogućuje neformalno obrazovanje, te na taj način doprinosi bržoj zapošljivosti.

Iako javne politike i novi fondovi osiguravaju financiranje programa i projekata kojim se upravo kurikulumi i obrazovni sustav prilagođavaju tržištu rada, čini se da u Hrvatskoj taj proces kreće presporo. Obrazovnom sustavu je gotovo nemoguće pratiti zahtjeve novih tehnologija, nove kreativne ekonomije, nove zahtjeve tržišta rada općenito kroz formalni sustav. Stoga je neformalno obrazovanje, kao ključna dimenzija strategije cjeloživotnog obrazovanja, sve važnije. Jednostavno rečeno, ne možemo u školi naučiti sve što nas čeka kada se upustimo na tržište rada, ali možemo približiti način mišljenja brzim promjenama na tržištu rada.

Tablica 10 prikazuje stanovništvo koje trenutno pohađa ili je upisano u neku od obrazovnih institucija, s područja Istarske županije i Republike Hrvatske. Iz ovih podataka možemo vidjeti da je 2011. godine, prema Popisu stanovništva, u obrazovnom sustavu (od predškolskog do visokoškolskog obrazovanja) veći broj djece je u Istarskoj županiji obuhvaćen predškolskim odgojem i obrazovanjem nego li u RH, dok je manji broj djece i mladih obuhvaćeno osnovnoškolskim i srednjoškolskim obrazovanjem nego li u RH. Isto tako je slučaj s brojem mladih u visokoškolskim ustanovama. Ovi podaci govore o tendenciji pada broja djece i mladih, što objašnjava i manji broj sklopljenih

brakova, te kasniju dob sklapanja brakova nego li u okruženju. Upravo ovi podaci govore o potrebi jačanja obiteljske politike i potrebi za jačanjem mjera za poticanje povoljnog obiteljskog okruženja za mlade obitelji. To nije samo osiguravanje društvene brige za djecu i mlade u obrazovnim ustanovama, nego mora obuhvatiti i druge mjere poput stambene politike i mjera za zapošljavanje mladih.

Tablica broj 10: Stanovništvo prema pohađanju neke od odgojno-obrazovnih institucija u Istarskoj županiji i RH

	Ukupno	Predškolsko obrazovanje	Osnovna škola	Srednja škola	Visoko obrazovanje	Ne pohađa
RH	4.284.889	83.232	356.468	184.992	234.244	3.425.953
%		1,94%	8,32%	4,32%	5,47%	79,95%
IŽ	208.055	5.080	14.319	7.682	10.299	170.675
%		2,44%	6,88%	3,69%	4,95%	82,03%

Izvor: Prilagođeno prema Popisu stanovništva 2011., Državni zavod za statistiku, www.dzs.hr, 10. 11. 2016.

U Istri živi 208.055 stanovnika ili 4,85% stanovnika Republike Hrvatske, od čega je 36.557 mladih od 15 do 29 godina, a 2011. godine je prema Popisu stanovništva mladih bilo upisano oko 18.000 u neku od obrazovnih ustanova (srednje škole i fakulteti ili veleučilišta¹³). Ovi podaci ukazuju da je skoro polovina mladih izvan obrazovnog sustava, a isto tako ih je oko 1.130 nezaposleno (10.2017.). Upravo o tom dijelu populacije mladih najmanje znamo, jer se radi o mladima izvan sustava rada i obrazovanja (NEET) pa su teško dostupni za analizu. Sličan omjer mladih u obrazovnom sustavu i onih van njega prisutan je u Istarskoj županiji i u cijeloj Hrvatskoj. Važan podatak je da je u Istarskoj županiji više djece obuhvaćeno predškolskim odgojem i obrazovanjem, odnosno upisano u vrtiće što pokazuje veću društvenu brigu o djeci, a izravno se tiče mladih obitelji i/ili roditelja kojima se olakšava roditeljska uloga, posebno onima koji rade. Broj stanovnika prema završenom stupnju obrazovanja u Istarskoj županiji ne pokazuje bitne razlike u usporedbi s brojem stanovnika prema završenom obrazovanju u RH. Radi se o nešto manjem broju osoba sa završenom osnovnom školom nego li u Istarskoj županiji i Hrvatskoj, što je vidljivo u Tablici br. 11 Isto tako, 16,57% stanovnika Istarske županije ima završeno visoko obrazovanje, što je nešto više nego u cijeloj Hrvatskoj (16.39 %).

Tablica broj 11: Stanovništvo Istarske županije i RH prema završenom stupnju obrazovanja

	Ukupno	Bez škole	1-3 razreda OŠ	4-7 razreda OŠ	Osnovna škola	Srednja škola	Visoko ob.	Nepoznato
RH	3.632.461	62.092	34.786	249.081	773.489	1.911.815	595.233	5.965
%		1,71%	0,96%	6,86%	21,29%	52,63%	16,39%	0,16%
IŽ	180.239	1.303	1.458	11.555	35.092	100.602	29.874	355
%		0,72%	0,81%	6,41%	19,47%	55,82%	16,57%	0,20%

Izvor: Prilagođeno prema Popisu stanovništva 2011., Državni zavod za statistiku, www.dzs.hr, 20. 10. 2016.

¹³ Uvjetno rečeno, može se reći da su većina osoba koje se školuju u redovnom sustavu školovanja mlade osobe do 30 godina, jer je manji broj onih koji se nakon 30 školuju u redovnom obrazovnom sustavu. Čak i da je u ovim statističkim podacima dio osoba iznad 30 godina, oni imaju obilježja mladih jer ih upravo ta uloga smješta u mlade osobe.

Tablica broj 11.1: Prikaz po stupnju završenog obrazovanja na populaciji od 15 do 34 godina u Istarskoj županiji

Starost	Spol	Ukupno	Bez škole	1-3 razreda OŠ	4-7 razreda OŠ	Osnovna škola	Srednja škola	Visoko ob.	Nepoznato
15-19	sv.	9.988	24	6	168	7.454	2.334	2	-
	m	5.103	9	1	105	3.747	1.240	1	-
	ž	4.885	15	5	63	3.707	1.094	1	-
20-24	sv.	12.255	27	13	45	697	10.354	1.118	1
	m	6.344	15	5	25	472	5.445	381	1
	ž	5.911	12	8	20	225	4.909	737	-
25-29	sv.	14.314	34	9	58	802	10.002	3.403	6
	m	7.250	15	2	42	529	5.522	1.135	5
	ž	7.064	19	7	16	273	4.480	2.268	1
30-34	sv.	15.195	36	9	81	1.055	10.288	3.718	8
	m	7.842	22	5	63	648	5.746	1.353	5
	ž	7.353	14	4	18	407	4.542	2.365	3
UKUPNO	sv.	51.752	121	37	352	10.008	32.978	8.241	15

Izvor: Prilagođeno prema Popisu stanovništva 2011., Državni zavod za statistiku, , www.dzs.hr, 20. 10. 2016.

4.1.3.7. Neiskorišteni ljudski kapital

Usprkos relativno povoljnoj obrazovnoj strukturi stanovništva, stanje nezaposlenosti u Istarskoj županiji prati trendove prisutne u Republici Hrvatskoj.

Tablica broj 12: Nezaposlenost mladih u Istarskoj županiji prema dobnim skupinama i spolu iz Popisa stanovništva 2011.

Starost	Spol	Ukupno	Zaposleni	Nezaposleni			Ekonomski neaktivni					Nepoznato
				svega	nezaposleni, traže prvo zaposlenje	nezaposleni, traže ponovno zaposlenje	svega	umirovljenici	osobe koje se bave obavezama u kućanstvu	učenici ili studenti	ostale neaktivne osobe	
Ukupno	sv.	36.557	15.791	4.451	851	3.600	16.306	12	587	13.448	2.259	9
	m	18.697	8.690	2.456	472	1.984	7.544	7	35	6.322	1.180	7
	ž	17.860	7.101	1.995	379	1.616	8.762	5	552	7.126	1.079	2
15-19	sv.	9.988	574	592	282	310	8.820		38	8.436	346	2
	m	5.103	342	384	199	185	4.376		6	4.155	215	1
	ž	4.885	232	208	83	125	4.444		32	4.281	131	1
20-24	sv.	12.255	5.073	1.893	357	1.536	5.287	2	183	4.217	885	2
	m	6.344	2.977	1.049	186	863	2.317	2	12	1.822	481	1
	ž	5.911	2.096	844	171	673	2.970		171	2.395	404	1
25-29	sv.	14.314	10.144	1.966	212	1.754	2.199	10	366	795	1.028	5
	m	7.250	5.371	1.023	87	936	851	5	17	345	484	5
	ž	7.064	4.773	943	125	818	1.348	5	349	450	544	-

Izvor: Prilagođeno iz baze podataka o evidentiranoj nezaposlenosti HZZ-a (<http://statistika.hzz.hr>, 1.2017.

Kako bismo mogli analizirati o kojim profesijama i zanimanjima se radi, analizirali smo evidentiranu nezaposlenost mladih prema završenom stupnju obrazovanja.

Tablica broj 13 Evidentirana nezaposlenost u IŽ prema spolu u dobi od 15 do 34 god.

Broj nezaposlenih osoba	Broj nezaposlenih muškaraca	udio muškaraca u ukupnom broju evidentiranih nezaposlenih	Broj nezaposlenih žena	udio žena u ukupnom broju evidentiranih nezaposlenih
6.014	2.611	43,40%	3.403	56,60%

Tablica broj 13.1. Evidentirana nezaposlenost u IŽ prema završenom stupnju obrazovanja

Nema završenu osnovnu školu		Ima završenu osnovnu šk.		Ima završenu srednju šk u trajanju do 3 god, šk za KV i VKV		Ima završenu srednju šk u trajanju 4 i više god ili gimnaziju		Imaju završenu višu školu, I. stupanj fakulteta, stručni studij		Ima fakultet, akademiju, magisterij ili doktorat	
br.	%	br.	%	br.	%	br.	%	br.	%	br.	%
265	4,4%	152	19,2%	1880	31,3%	1816	30,20%	402	6,70%	499	8,30%

Izvor: Prilagođeno iz baze podataka o evidentiranoj nezaposlenosti IŽ iz HZZ, <http://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tiplzvjestaja=1>, 10.11.2017.

Tablica broj 13.2: Evidentirana nezaposlenih mladih od 15 do 29 u Istarskoj županiji prema završenom stupnju obrazovanja (listopad 2017.)

Razina	Bez škole i nezavršena osnovna škola	Završena osnovna škola	Srednja škola	Prvi stupanj fakulteta, stručni studij i viša škola	Fakultet, akademija, magisterij, doktorat	Ukupno
Dob						
Prostorna jedinica-županija						
15-19	5	18	105	0		128
20-24	15	34	291	50	54	444
25-29	13	37	270	89	146	555
Ukupno	33	89	666	139	200	1127

Izvor: Prilagođeno iz baze podataka o evidentiranoj nezaposlenosti IŽ, <http://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tiplzvjestaja=1>, 20.11.2017.

Iz Tablica 13, 13.1. i 13.2. vidljivo je da najveći broj, više od polovine, evidentiranih nezaposlenih mladih osoba u Istri ima srednju stručnu spremu. Iako se površnim pregledom može zamijetiti pad broja mladih evidentiranih nezaposlenih sa srednjom stručnom spremom s dobi (niža dob, manje nezaposlenih), a rast broja evidentiranih nezaposlenih u odnosu na stariju dob, zabrinjavajuća je upravo činjenica da se mladi sa

završenim srednjoškolskim obrazovanjem ne mogu zaposliti i upravo je to skupina kojoj treba posvetiti više pažnje mjerama cjeloživotnog obrazovanja i učenja. Zabrinjava i činjenica da između 25 i 30% evidentiranih nezaposlenih ima završeno više i visoko obrazovanje, kao i činjenica da postoje mladi u dobi od 15 do 19 godina koji nisu zaposleni čime čine posebno pogođenu i ranjivu skupinu mladih. Iz podataka unatrag 10 godina vidljivo je da prosječno 140 mladih osoba uopće nije ili je završilo samo osnovnu školu što je zabrinjavajući podatak. Ovom problemu bi trebalo posvetiti više pažnje jer su te skupine mladih i teško zapošljive, čime su dodatno marginalizirane.

Tablica broj 14: Nezaposlene osobe prema razini obrazovanja po ispostavama krajem siječnja 2017. godine

		ukupno	%	Bez škole	Osnovna	SŠ 3 godine	SŠ 4 godine	Gimnazija
1.	UMAG	855	41,8	17	233	276	208	40
2.	BUZET	138	45,7	8	24	35	33	2
3.	LABIN	759	43,2	33	166	283	146	36
4.	PAZIN	413	38,7	16	88	120	97	15
5.	POREČ	866	42,6	50	122	262	301	27
6.	PULA	2951	43,5	158	494	909	815	118
7.	ROVINJ	669	44,2	10	127	234	183	27
	PU PULA	6651	43,0	292	1254	2119	1783	265

Izvor: Mjesečni statistički bilten 1.2017., HZZ

Prema različitim istraživanjima u EU (Eurostat, Eurobarometar i dr.) dužina trajanja nezaposlenosti je kod mladih veći faktor rizika nego li kod „starijih“ osoba. Smatra se da je za mlade važno da se taj period što više skрати, a naročito je važan period između 4 do 6 mjeseci i godinu dana nakon izlaska iz obrazovnog sustava ili gubitka posla. Naime, kod mladih se vjerojatnost zapošljavanja drastično smanjuje, što su duže nezaposleni, nego što je slučaj kod „starijih“ osoba između 35 i 60 godina. Najčešće je to zbog radnog iskustva koje starije osobe imaju pa se lakše prilagođavaju tržištu, dok su mladi još uvijek u razvojnoj dobi pa su nakon završenog školovanja u prijelaznom razdoblju u kojem ovakvo stanje društvene isključenosti može dovesti do raznih problema zbog koji su mladi „zatočeni“ u položaju u kojem se nalaze. Zbog toga je EU donijela program financiranja mjera poticanja zapošljavanja mladih, naročito kako bi stekli radno iskustvo što prije nakon izlaska iz obrazovnog sustava. Garancija za mlade je program financiranja koji je namijenjen upravo ovoj rizičnoj skupini mladih.

Garancija za mlade novi je i inovativan pristup Europske unije u rješavanju problema nezaposlenosti mladih. Cilj Garancije je da sve osobe mlađe od 25 godina unutar četiri mjeseca od završetka školovanja ili gubitka prethodnog zaposlenja, dobiju kvalitetnu i konkretnu ponudu bez obzira na to jesu li prijavljeni na zavod za zapošljavanje ili ne. Kvalitetna ponuda podrazumijeva ponudu za posao, praksu, pripravništvo ili za nastavak obrazovanja te mora biti prilagođena pojedinačnim potrebama i situaciji. Premda sama Preporuka Vijeća Europske unije o uspostavi sheme Garancije za mlade predviđa kako bi se Garancijom trebale obuhvatiti osobe od 15 do najviše 25 godina života, na inicijativu Hrvatske i nekoliko drugih država članica, dob za uključivanje u mjere produžena je sa 25 na do 30 godina. U Hrvatskoj prioritet su mladi s nižim kvalifikacijama i visoko obrazovani mladi bez radnog iskustva jer analize pokazuju da najteže dolaze do zaposlenja. Također, prioritet su i neaktivni mladi, odnosno mladi koji nisu zaposleni, nisu u obrazovanju ili osposobljavanju (tzv. NEET skupina), a takvih je otprilike 16 % u Hrvatskoj. (<http://www.mrms.hr/topics/garancija-za-mlade/>, 11. 07. 2014.)

Tablica broj 15: Dužina trajanja evidentirane nezaposlenosti mladih u IŽ

Dob	15-19	20-24	25-29	Ukupno
Prostorna jedinica - županija				
Trajanje nezaposlenosti				
ISTARSKA	128	444	551	1123
0 - 3 mj.	112	386	431	929
3 - 6 mj.	10	32	50	92
6 - 9 mj.	1	7	27	35
9 - 12 mj.	1	3	10	14
1 - 2 g.	4	6	18	28
2 - 3 g.	0	1	7	8
3 - 5 g.	0	5	4	9
5 - 8 g.		4	4	8
Ukupno	128	444	551	1123

Izvor: Prilagođeno iz baze podataka o evidenciji nezaposlenih Zavoda za zapošljavanje, 10.2017.
<http://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tiplzvjestaja=1>

Iz tablice broj 15 je vidljivo da je najveći broj evidentiranih nezaposlenih u evidentirano nezaposleno od 0 do 3 mjeseca. Među njima, dobna skupina između 25 i 29 godina je najzastupljenija, a pretpostavljamo da su to mladi koji su završili studij. Ovakvoj slici može doprinijeti činjenica da je glavna gospodarska grana turizam, pa se većina stanovništva zapošljava tijekom sezone, odnosno povremeno i privremeno radi, dok se tijekom zime zaposlenost smanjuje. Stoga nas je zanimalo koja su zanimanja i profesije prekomjerne kako bismo mogli analizirati u kojem smjeru predlagati mjere. Tablica 16 prikazuje broj evidentiranih nezaposlenih mladih prema zanimanjima do listopada 2017.

Tablica broj 16: Broj evidentiranih nezaposlenih mladih prema zanimanjima do listopada 2017.

Dob	15-19	20-24	25-29	Ukupno
Prostorna jedinica - županija				
Zanimanje - rod				
ISTARSKA	128	444	555	1127
(0) Vojna zanimanja			0	0
(1) Zakonodavci/zakonodavke, dužnosnici/dužnosnice i direktori/direktorice		0	0	0
(2) Znanstvenici/znanstvenice, inženjeri/inženjerke i stručnjaci/stručnjakinje	5	93	178	276
(3) Tehničari/tehničarke i stručni suradnici/stručne suradnice	28	72	101	201
(4) Administrativni službenici/administrativne službenice	14	74	84	172
(5) Uslužna i trgovačka zanimanja	47	111	114	272

(6) Poljoprivrednici/poljoprivrednice, šumari/šumarke, ribari/ribarke, lovci/lovkinje	3	3	2	8
(7) Zanimanja u obrtu i pojedinačnoj proizvodnji	9	32	17	58
(8) Rukovatelji/rukovateljice postrojenjima i strojevima, industrijski proizvođači/industrijske proizvođačice i sastavljači/sastavljačice proizvoda	0	3	10	13
(9) Jednostavna zanimanja	22	56	49	127
Ukupno	128	444	555	1127

Izvor: Tablica 16 Prilagođeno iz baze podataka, Nezaposlenost u Istarskoj županiji po dobi i zanimanju do listopada 2017. Godine, <http://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tiplzvjestaja=1>

Najviše mladih nezaposlenih ima u zanimanjima raznih stručnjaka (visoka stručna sprema) i uslužnim i trgovačkim zanimanjima, te stručnim suradnicima, a iz preporuka za obrazovne upisne politike i politike stipendiranja smo doznali da se radi o ekonomistima, pravnicima, hotelijerskim tehničarima, elektrotehničarima i drugim sličnim zanimanjima. Mladi nezaposleni imaju priliku koristiti mjere zapošljavanja prema programu Garancije za mlade. Postoji velika razlika u iskazanim podacima između 2015. i 2016. godine u broju korištenih mjera za zapošljavanje koji govore da je manje mladih koji se zapošljavaju čak i privremeno, kroz te mjere.

U nastavku je Tablica 17 koja prikazuje broj mladih koji su koristili mjere zapošljavanja u 2015. i 2016. U Tablici su podaci do svibnja 2017. godine. Podaci služe kako bi se stvorila slika o dinamici korištenja mjera i okvirnoj slici o mogućnostima i korištenju tih mogućnosti.

Tablica broj 17. Broj ukupno uključenih osoba u mjere zapošljavanja (Zavod za zapošljavanje) usporedba 2015. i 2016.

SVEUKUPNO UKLJUČENI U MJERE (NACIONALNI PLAN POTICANJA ZAPOŠLJAVANJA)	GODINA	
	2015.	2016.
NPPZ-sufinanciranje zapošljavanja	157	118
NPPZ-sufinanciranje zapošljavanja/financiranje zapošljavanja - javni rad	62	24
NPPZ-sufinanciranje samozapošljavanja dugotrajno nezaposlenih osoba	115	56
NPPZ-stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanja radnog odnosa	626	480
UKUPNO	960	678

Izvor: Prilagođeno prema podacima Zavoda za zapošljavanje, 5.2017.

Tablica 18. Broj uključenih mladih do 29 u mjere zapošljavanja (Zavod za zapošljavanje) usporedba 2015. i 2016.

UKLJUČENI U MJERE U DOBI OD 15 DO 29 GODINA	GODINA	
	2015.	2016.
NACIONALNI PLAN POTICANJA ZAPOŠLJAVANJA		
NPPZ- sufinanciranje zapošljavanja	117	84
NPPZ- sufinanciranje zapošljavanja/financiranje zapošljavanja - javni rad	39	5
NPPZ-sufinanciranje samozapošljavanja dugotrajno nezaposlenih osoba	32	15
NPPZ- stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanja radnog odnosa	521	443
UKUPNO	709	547

Izvor: Prilagođeno prema podacima Zavoda za zapošljavanje, 5.2017.

4.2. Istarska županija kao nositelj ulaganja u javne potrebe stanovništva - mladih

Javni prihodi Istarske županije i ulaganja u mlade - „proračun za mlade“

Visina proračuna, pa tako i Proračuna Istarske županije važna je dimenzija za analizu dinamike i živosti gospodarstva, pa se može reći da je Istarska županija regija koja spada među jedinice lokalne samouprave čiji su izvori prihoda iznad prosječni, prema indeksu razvijenosti pri vrhu u Republici Hrvatske. Istarska županija je, kao i druge županije s ovakvim proračunskim prihodima i glavni „ulagač“ u razvoj županije i njegovih građana. Ako se pri analizi uzmu u razmatranje obaveze prema financiranju „proračunskih korisnika“ odnosno ustanovama kojima je županija osnivač, što snažno utječe na rashode, može se reći da obzirom na prihode, Istarska županija dobro upravlja javnim prihodima. Osim financiranja razvojnih programa, komunalnih i drugih djelatnosti u županiji, financiranje zdravstvenih ustanova čine većinu ulaganja, a posebno sa školama, muzejima i drugim ustanovama.

4.2.1. Proračun Istarske županije¹⁴

Uporište za ulaganja u zadovoljavanje javnih potreba građana i općenito javnu funkciju županijskih/područnih samouprava, kao administrativnog sjedišta određenoga šireg područja, nalazimo u prikupljanju poreza, doprinosa i naknada koje građani uplaćuju prilikom prodaje, kupovine ili naprosto imaju obavezu izdvajanja naknada ne bi li imali dovoljno sredstava za javne potrebe. Rad županijske uprave reguliran je prvenstveno Statutom, ali i drugim zakonima, npr. Zakonom o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi, Zakonom o udrugama, Zakonom o ustanovama i dr. Prihodi iz

¹⁴ Praksa je, metodološki, da se u izradi ovakvih dokumenata u obzir uzmu podaci o izvršenim aktivnostima iz proračuna u godini koja prethodi ili u kojoj započinje izrada te oni tekuće godine, pa se mogu naći podaci iz 2016. i 2017. godine. Oni služe kako bi se stvorio mozak aktivnosti, koji predstavlja prosječno ulaganje vidljivo kroz proračune.

kojih se zadovoljavaju potrebe građana od interesa za jedinicu regionalne samouprave jesu: prihodi od poreza, prihodi od imovine, kazne, upravne mjere i ostali prihodi. Rashodi odnosno ulaganja županije (ili bilo koje JP(R)LS) mogu biti ona koja se odnose na zakonima i drugim aktima propisana područja u koja se može ulagati, kao i na za to propisan način, što uređuje npr. Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi, Zakon o područjima županija, gradova i općina u RH, Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina, itd. Način proračunskog izvještavanja je određen Zakonom o proračunu, a najčešće se koristi funkcijski proračun, koji je prilično nerazumljiv prosječnom građaninu, a naročito mladima. Proračun Istarske županije za 2017. godinu iznosi 877.328.444,54 kuna. Proračun je dostupan na mrežnoj stranici Istarske županije ali radi se o dokumentu koji sadrži velik broj stranica teksta od kojih su većine tablice. Za prosječnog pripadnika skupine koju smatramo mladima (od 15 do 30 godina) sadržaj tog dokumenta je potpuno neprimjeren i nejasan. Ista je situacija i za prosječnog građanina, jer je potrebno znanje mnoštva zakona kao i procedura kako bi se iščitalo u što i za koga se zapravo ulaže iz sredstava koja se prilijevaju u proračun. U tu svrhu većina država u okruženju, a i Hrvatska, posebno na lokalnoj i regionalnoj razni prilagođava proračunsko izvještavanje raznim prioritetnim skupinama, pa je tako u Hrvatskoj popularan „proračun u malom“ ili „proračun za građane“, a u državama okruženja, to je i „zeleni proračun“, „proračun za mlade“ i/ili proračun za „treću dob“ i sl.

U želji da mladima a i samom nositelju projekta zorno prikažemo „ulaganja u mlade“, u prvoj fazi smo uputili upit upravnim odjelima na strukturiranom obrascu „ulaganja u mlade“. Nismo dobili tražene podatke (osim pojedinih upravnih odjela), uz obrazloženje da je to gotovo pa nemoguće. Upravo je nedostatak proaktivnih politika u reformi javnih uprava doveo do „oksimorona“ javne uprave - ona ne prati zahtjeve suvremene javne uprave i ne biva na usluzi (service) građanima, već postaje „rob“ čestih zakonskih promjena te obilatih disfunkcionalnih poslova koje joj je nametnulo okruženje ili zbog vlastitih poluga očuvanja postojećeg stanja ili prevelikog miješanja političkog odlučivanja u stručnu prosudbu javne službe. Situacija je jednaka u cijeloj Hrvatskoj. Napori da se odupre ovim silnicima vide se u mnoštvu pojedinačnih napora u realizaciji kvalitetnih projekata, vrlo stručnih pojedinaca i kontinuiteta u političkim utjecajima. Obzirom na nedostatak informacija glavni izvor u pokušaju da se prikažu ulaganja u mlade na jednom mjestu nam je ostao Proračun Istarske županije. Mladi u takvoj javnoj administraciji ne vide svoje mjesto i ne iščitavaju koliko Županija ulaže u svoje mlade, unatoč činjenici da je Istarska županija među vodećim regijama u kojima se ulaže u „društvene djelatnosti“, razvojne programe i druga važna za mlade područja, više nego li u drugim regijama.

Vrlo je važno da donositelji političkih odluka i javna uprava imaju potpuno jasnu sliku o trenutnim ulaganjima u područje za koje planiraju javne politike, ali i da mladi imaju točne i transparentne podatke o postojećim programima za mlade koje financira Istarska županija. Stoga će se prikazati sažeti prikaz proračuna kako bi se barem okvirno moglo stvoriti mozaik ulaganja u mlade u odnosu na ostala područja djelovanja.

U sljedećim tablicama prikazat će se pojedinačne elemente iz Proračuna Istarske županije za 2017. godinu (bez izmjena i dopuna), kako bi mladi mogli steći uvid u ulaganja u mlade u odnosu na cjelinu.

U Tablici 19 su sažeto prikazani planirani prihodi i primici te rashodi i izdaci Istarske županije za 2017. godinu.

Tablica broj 19: Sažeto ukupni prihodi i primici te rashodi i izdaci iz Proračuna Istarske županije za 2017. godinu

OPIS	PRORAČUN 2017
UKUPNI PRIHODI I PRIMICI	
Ukupni prihodi	877.328.444,54
Prihodi poslovanja	876.634.356,55
Prihodi od prodaje nefinancijske imovine	694.087,99
Primici od financijske imovine i zaduživanja	359.936.450,00
UKUPNI RASHODI I IZDACI	
Ukupni rashodi	1.203.713.251,99
Rashodi poslovanja	755.400.588,47
Rashodi za nabavu nefinancijske imovine	448.312.663,52
Izdaci za financijsku imovinu i otplatu zajmova	49.936.748,01
Raspoloživa sredstva iz prethodne godine	16.385.105,46
Višak-manjak	0

Izvor: Prilagođeno iz Proračun Istarske županije za 2017. godinu

Visina prihoda i primitaka će ovisiti o aktivnosti građana i drugih pravnih i fizičkih osoba, obzirom na radnje koje se oporezuju ili se naplaćuju naknade. Što je intenzivnija i življa ekonomska djelatnost, to je proračun bogatiji. U sljedećoj Tablici prikazani su udjeli u prihodima i primicima.

Tablica broj 20: Sažeti udio prihoda i primitaka

IZVOR FINANCIRANJA	PLAN 2017.	UDIO U %
1. Opći prihodi i primici	119.531.875,44	13,62
2. Vlastiti prihodi proračunskih korisnika	77.043.711,39	8,78
3. Prihodi za posebne namjene	543.139.935,22	61,91
4. Pomoći	130.785.247,60	14,91
5. Donacije	5.778.586,90	0,66
6. Prihodi od prodaje nef. Imovine	1.049.087,99	0,12
7. Namjenski primici	-	
UKUPNO	877.328.444,54	100

Izvor: Proračun Istarske županije

Isto tako, u sljedećoj Tablici je prikazana sažeto, distribucija/struktura rashoda.

Tablica broj 21: Prikaz planiranih rashoda i izdataka za 2017. godinu, prema osnovnim vrstama

OPIS	PRORAČUN 2017.
1. RASHODI POSLOVANJA	755.400.588,47
Rashodi za zaposlene	355.435.658,36
Materijalni rashodi	289.600.103,00
Financijski rashodi	20.857.695,95
Subvencije	10.934.845,14
Pomoći dane u inozemstvo i unutar opće države	12.468.786,39
Naknade građanima i kućanstvima na temelju osiguranja i druge	30.859.706,88
Ostali rashodi	35.243.792,75
2. RASHODI ZA NABAVU NEFINANCIJSKE IMOVINE	448.312.663,52
Rashodi za nabavu neproizvedene dugotrajne imovine	23.364.355,96
Rashodi za nabavu proizvedene dugotrajne imovine	419.440.850,16
Rashodi za dodatna ulaganja na nefinancijskoj imovini	5.507.457,40
3. IZDACI ZA FINANCIJSKU IMOVINU I OTPLATE ZAJMOVA	49.936.748,01
Izdaci za dane zajmove I depozite	17.727.500,00
Izdaci za dionice i udjele u glavnici	3.549.383,21
Izdaci za otplate glavnice primljenih zajmova	28.659.864,80
UKUPNI RASHODI I IZDACI	1.253.650.000,00

Izvor: Prilagođeno iz Proračuna Istarske županije

Kako je većini mladih ili građanima teško iščitati što se zapravo financira iz javnih prihoda te strukturu upravljanja javnim prihodima, odabrali smo možda najjednostavniji prikaz ulaganja, kroz ulaganja čija je nadležnost određena upravnim odjelima.

Tablica broj 22: Plan rashoda i izdataka prema Upravnim odjelima, 2017.

NAZIV FUNKCIJE	PLAN 2017.	UDIO %
Stručna služba za poslove skupštine	8.081.754,00	0,64
Upravni odjel za decentralizaciju, lokalnu i područnu samoupravu, prostorno uređenje	26.489.179,52	2,11
Upravni odjel za proračun i financije	19.947.600,00	1,59
Upravni odjel za održivi razvoj	25.961.910,08	2,07
Javna ustanova „Natura Histrica“	2.514.500,00	0,20
Zavod za prostorno uređenje IŽ	2.056.759,20	0,16
Upravni odjel za turizam	7.066.250,84	0,57
Upravni odjel za kulturu	6.715.260,00	0,54
Ustanove u kulturi	10.605.735,52	0,85
Upravni odjel za poljoprivredu, šumarstvo, lov, ribar. i vodoprivredu	63.376.061,07	5,06
Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb	9.994.609,45	0,80
Ustanove u zdravstvu	879.858.611,95	70,19
Domovi za starije osobe	53.806.612,50	4,29
Centri za socijalnu skrb	2.888.350,00	0,23
Upravni odjel za obrazovanje, sport i tehničku kulturu	38.916.765,33	3,10
Osnovnoškolske ustanove	40.068.227,14	3,20
Srednjoškolske ustanove	30.288.563,42	2,42
Visokoobrazovne ustanove	6.066.500,00	0,48
Upravni odjel za talijansku nacionalne manjine i druge etničke skupine	2.401.353,63	0,19
Kabinet župana	3.406.660,00	0,27
Služba za javnu nabavu	729.496,00	0,06
Služba za unutarnju reviziju	404.116,00	0,03
Upravni odjel za gospodarstvo	8.015.484,35	0,64
Upravni odjel za međunarodnu suradnju i europske poslove	3.841.640,00	0,31
UKUPNO	1.253.502.000,0	100

Izvor: Prilagođeno iz Proračuna Istarske županije 2017.

Ulaganja/rashodi u ustanove u odgoju i obrazovanju ili druge javne institucije kojima je Županija osnivač zauzimaju više od 10% svih troškova, a upravo se kroz ulaganja u ove ustanove mogu prepoznati ulaganja u mlade. Osnivačka prava nad ustanovama npr. za odgoj i obrazovanje omogućavaju ulaganja u skladu sa specifičnim potrebama djece i mladih pojedine sredine, a radi se sredstvima preusmjerenim iz nacionalne razine, o tzv. „decentraliziranim funkcijama“. Istarska županija je osnivač 23 osnovnih i 24 srednjih škola. Osim toga, osnivač je i drugih javnih ustanova, koje nisu ovdje navedene, poput IDE, IKE, Pomorskog i povijesnog muzeja Istre, Muzeja suvremene umjetnosti Istre, kao i Domova zdravlja i drugih.

Tablica broj 23: Ulaganja prema dijelu proračunskih korisnika

NAZIV PRORAČUNSKOG KORISNIKA	PRORAČUN 2017.
OŠ Jure Filipovića, Barban	1.514.026,89
OŠ Mate Balote, Buje	2.215.955,80
Talijanska osnovna škola Edmondo De Amicis	987.479,32
OŠ Vazmoslav Gržalja, Buzet	4.797.687,38
OŠ Ivan Goran Kovačić, Čepić	615.597,16
OŠ Divšići	334.770,89
OŠ Fažana	1.744.459,19
OŠ Juršići	439.370,62
OŠ Petra Studenca, Kanfanar	1.125.834,28
OŠ Vladimira Nazora, Krnica	767.986,64
OŠ Marčana	893.532,32
OŠ Dr. Mate Demarina, Medulin	4.171.925,36
OŠ Rivarela, Novigrad	2.636.998,93
Talijanska OŠ Novigrad	833.214,67
OŠ Milana Šorge, Oprtalj	1.203.801,57
OŠ Vladimira Nazora, Potpićan	1.445.928,33
OŠ Ivana Batelića, Raša	738.468,06
OŠ Vitomir Širola-Pajo, Nedešćina	1.462.342,01
OŠ Svetvinčenat	578.716,00
OŠ Joakima Rakovca, Sv. Lovreč	1.245.279,26
OŠ Tar-Vabriga	1.766.225,01
OŠ Jože Šurana, Višnjan	2.458.884,93
OŠ Vodnjan	1.649.061,99
OŠ Vladimira Nazora, Vrsar	1.875.766,87
OŠ Vladimira Gortana, Žminj	2.564.913,66
Srednja škola Vladimir Gortan, Buje	495.958,96
Srednja škola Leonardo da Vinci, Buje	1.034.451,11
Gospodarska škola	788.713,88
Srednja škola Buzet	1.913.801,85
Srednja škola Mate Blažine, Labin	942.304,23
Gimnazija I strukovna škola Jurja Dobrile, Pazin	2.066.101,55
Talijanska srednja škola Dante Alighieri Pula	766.346,64
Gimnazija Pula	1.414.071,09
Škola za turizam, ugostiteljstvo I trgovinu Pula	6.690.799,82
Industrijsko-Obrtnička škola Pula	734.613,62
Tehnička škola Pula	818.620,74
Strukovna škola Pula	454.529,42
Ekonomska škola Pula	595.301,64
Medicinska škola Pula	1.276.274,06
Škola primijenjenih umjetnosti i dizajna Pula	376.872,10
Glazbena škola Ivana Matetića-Ronjgova Pula	1.423.444,77
Srednja škola Mate Balota Poreč	1.717.399,02

Turističko-ugostiteljska škola Antona Štifanića, Poreč	894.894,39
Srednja škola Zvane Črnje, Rovinj	861.621,17
Strukovna škola Eugena Kumičića Rovinj	2.358.234,47
Talijanska srednja škola Rovinj	889.775,45
Učenički dom Pula	1.774.433,44
Politehnika Pula	6.066.500,00
Povijesni pomorski muzej Istre	4.347.902,95
Etnografski muzej Istre	4.368.559,57
Muzej suvremene umjetnosti Istre	1.081.123,00
IKA - Istarska kulturna agencija	808.150,00
UKUPNO	87.029.026,05

Izvor: Prilagođeno Proračun Istarske županije 2017.

Na žalost nismo uspjeli prikupiti dovoljno pouzdanih podataka o ulaganjima Istarske županije prema pojedinim područjima djelovanja za mlade pa će se ova važna aktivnost u kreiranju javne politike za mlade prepustiti planiranju i provedbi „akcijskog plana za implementaciju Regionalnog programa za mlade Istarske županije“. Podizanje svijesti javne uprave i donositelja odluka o suvremenom demokratskom promišljanju oblikovanja javnih politika te promjene na koje su spremni nužan su korak ka savladavanju teškoća na koje smo naišli prilikom prikupljanja podatka za „mapu zajednice mladih Istarske županije“.

5. ANALIZA STANJA PREMA PODRUČJIMA DJELOVANJA OD INTERESA ZA MLADE (IZ EU STRATEGIJE ZA MLADE)

Rezultati prikupljenih podataka iz sekundarnih izvora i upitnika (polu strukturiranog obrasca za prikupljanje podataka) koje smo uputili organizacijama civilnog društva pokazali su da na području Istarske županije postoji dobra pokrivenost i umreženost obrazovnih, kulturnih, socijalnih i humanitarnih, kao i sportskih organizacija, ustanova te organizacija civilnog društva. Ovaj zaključak se odnosi na brojnost različitih organizacija, ali ne i na realnu funkcionalnost te posvećenost i primjerenost programa koji se provode mladima. Za prikupljanje podataka koji su temelj za stvaranje “mozaika životnih uvjeta mladih Istarske županije”, nazvanog “mapa životnih uvjeta mladih IŽ ili mapa zajednice u kojoj žive mladi IŽ” koristile su se metode:

- **kvalitativne:** sekundarna analiza podatka (analiza statističkih izvješća, analiza akata i drugih dokumenata i sl.), analiza sadržaja (analiza internetskih stranica), komparativna analiza (analiza i usporedba dokumenata čiji sadržaj problematizira ili normira isti problem ili predmet i sl.), SWOT analiza, intervjui sa stručnjacima (djelatnicima županijske uprave) i dr.
- **kvantitativne:** upitnik, upućen e-poštom i osobnim kontaktom za organizacije civilnog društva i dr.

Odabir metoda i vrste traženih podatka u nekim fazama prikupljanja podatka se mijenjao u odnosu na prvotni plan obzirom na dostupnost podataka i mogućnosti da se do traženih podataka dođe. U prvoj fazi sudjelovali su prvenstveno naručitelji Programa, odnosno odjeli županijske uprave kao davatelji podataka za one podatke koji nisu bili dostupni na internetskoj stranici Županije te organizacije civilnoga društva kojima je e-poštom upućen upitnik za ispitivanje kapacitiranosti i potencijala za aktivno sudjelovanje u javnom životu Istarske županije. Osim toga, suradnici izvršitelja su prikupljali podatke dostupne na Internetu, ali i analizirali internetske stranice ustanova i organizacija civilnoga društva, u svrhu provjere dostupnosti informacija koje su od interesa za mlade/mladima.

5.1. Na što mladi Istarske županije mogu računati? („mapa zajednice 2”)

Na području Istarske županije djeluje više javnih ustanova¹⁵, ali većina su to ustanove kojima je osnivač Istarska Županija ili Republika Hrvatska ili drugi osnivači (privatne fizičke ili pravne osobe). Osim programa i aktivnosti ovih javnih ustanova, javne potrebe građana, pa tako i mladih zadovoljavaju rezultati aktivnosti i programa koje provode organizacije civilnoga društva. O radu javnih ustanova, posebno onih kojima je osnivač Istarska županija izneseni su podaci i rezultati analize u poglavlju o proračunu Istarske županije, radi posebnog statusa i obaveza koje imaju osnivači prema osiguravanju sredstava za rad tih ustanova. Više o ustanovama kojima je Županija osnivač u poglavlju prema područjima djelovanja za mlade i poglavlju o ulaganjima u mlade čime se obuhvaća pregled ključnih dionika u neprofitnom/javnom sektoru. Slijedi

---

¹⁵ Ustanove su organizacije (pravna tijela) koje imaju javnu funkciju. Osnivači ustanova mogu biti Republika Hrvatska, jedinice lokalne i regionalne samouprave i druge pravne i fizičke osobe, a prema Zakonu o ustanovama (76/93, 29/97, 47/99 i 35/08) i drugim zakonima iz područja na koja se odnose imaju obavezu financiranja osnovnih troškova, od plaća i materijalnih troškova za redovan rad. Zbog javne funkcije koje imaju, informacije o radu i sve druge informacije koje interesiraju javnost moraju biti dostupne.

pregled broja i vrsta organizacija civilnoga društva kojima je djelatnost vezana uz javne potrebe građana, odnosno mladih, prema područjima od interesa za mlade na području Istarske županije. Analiza ima cilj sagledati dostupnost resursa za mlade u cjelini, ali ne obuhvaća analizu kvalitete usluga, programa, aktivnosti i/ili projekata. O dostupnim javnim ustanovama i uslugama (aktivnostima) koje nude govori se u poglavljima u kojima se analiziraju dostupni resursi – proračunski i izvanproračunski korisnici, a prema područjima djelovanja za mlade. O kvaliteti rada ustanova ili organizacija civilnoga društva čija je djelatnost usko vezna uz pojedino područje mladi su se samo djelomično izjasnili na javnoj raspravi (javnom forumu) i radionicama (rad u radnim skupinama) održanima u Puli i Pazinu tijekom 2017.

Metodološki, analiza resursa i interpretacija rezultata za izradu „mape zajednice“ bila bi potpuna kada bi svaka od ovih ustanova ili organizacija redovito provodila evaluaciju, vanjsko ili unutarnje vrednovanje, pa bi se iz tih pokazatelja postignutih rezultata moglo analizirati kako se planiraju aktivnosti, jesu li uopće uzete u obzir stvarne potrebe, provode li se programi bez prethodne analize stvarnih potreba, ili se pomno planiraju i kakvi su stvarni rezultati. Podatke o provedenim evaluacijama smo uspjeli prikupiti samo djelomično (iz dostupnih izvještaja), pa ne možemo tvrditi da se i ne provode u nekom obliku. Ipak, rezultati ovog prikupljanja podataka predstavljaju mozaik ili „sliku“ dostupnih resursa koji čine uvjete za zadovoljavanje osnovnih potreba mladih u Istarskoj županiji¹⁶. U budućnosti bi se trebalo posvetiti analizi rezultata evaluacija i ispitivanju kvalitete rada javnih ustanova (ukoliko postoje), a ukoliko ne, onda ih planirati. Za svako od područja ćemo na osnovu ovih pokazatelja predložiti prioriteta područja i mjere za unaprjeđenje područja, a „Akcijskim planom za implementaciju Programa za mlade“ će se planirati opseg i prioriteta za svaku godinu zasebno.

Potrebe i interesi građana su u suvremenim uvjetima društvene diferencijacije vrlo heterogene i dinamične. Javne politike sve više teže zadovoljavanju javnih potreba građana na osnovi objektivnih analiza (evidence-based policy). Posebno se to odnosi na mlade, koji su ujedno i „najheterogenija“ skupina u općoj populaciji. Ulaganja u „javne potrebe“ kroz Proračun Županije se zadovoljavaju oni interesi i potrebe mladih koje im omogućavaju jednak pristup obrazovanju, kulturi, zdravlju, radu, stanovanju i dr. te omogućavaju njihov neometani razvoj, pristup resursima i uključivanje u društvo, a u skladu s općim i posebnim ljudskim pravima. Opća načela kojima se određuje koje potrebe su u skladu s ljudskim pravima građana uglavnom su ugrađena u međunarodne (deklaracije, konvencije, strategije, zakone i sl.) i nacionalne dokumente poput ustava, strategija, zakona i sl.

Područja oko kojih se grupiraju potrebe i interesi mladih analizirali smo prema 3. kriterija:

- područjima (indikatorima za analizu potreba mladih) iz EU strategije za mlade
- društvenom položaju i društvenoj ulozi koju imaju mladi (socioekonomski status i razina sudjelovanja mladih)
- ključnim dionicima koji su uključeni u život mladih, formalnim i neformalnim organizacijama koje provode aktivnosti, projekte i programe za mlade, a koje mogu zadovoljiti potrebe i interese mladih (dostupnim resursima).

Mladi su posebno zaštićena skupina u društvu (poput djece, osoba starije dobi i sl.), a prema odlukama i odredbama EU komisije koje se bave mladima, pa će se i u ovom Programu koristiti klasifikacija područja oko kojih se grupiraju potrebe i interesi koje su od izuzetne važnosti za mlade. Takva klasifikacija (indikatora) pruža jasan uvid u

---

¹⁶ Kako je izrada ovoga programa financijski skromna, nismo u mogućnosti ispitati sve dimenzije, pa taj zadatak ostaje za budućnost.

mogućnosti (smjernice) za potporu mladima, a prema EU strategiji za mlade i našem nacionalnom programu za mlade.

5.2. Analiza razvijenosti i kapaciteta organizacija civilnog društva koje djeluju na području Istarske županije

Za prikupljanje podataka koristili smo metodu strukturiranog intervjua¹⁷, odnosno konstruirali smo polustrukturirani upitnik/obrazac koji se većinom sastojao od otvorenih pitanja, a upućen je putem e-pošte. Zbog nemogućnosti da se podaci prikupljaju metodom intervjua (osobno, licem u lice), kako je planirano, zbog nedovoljnog broja aktivnih članova savjeta mladih na razini Županije, većinu podataka su prikupili partneri i njihovi volonteri te putem mreža pojedinih, a aktivnih savjeta mladih u izradi ovog Programa (Savjeta mladih Pula, Labin, Pazin, Medulin i Istarske županije), dijelom osobno, a dijelom putem dostavljenog protokola e-poštom. Naime, pokazalo se da stvarno dostupnih i aktivnih članova savjeta mladih ima nezadovoljavajući broj, a analizom Izvještaja o radu savjeta mladih na razini Istarske županije (godišnji Izvještaj Ministarstvu za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku) te provjerom navedenih kontakata utvrdilo se da je razina aktivnosti na administrativnoj razini, s vrlo malim brojem stvarno aktivnih mladih (što je i inače stanje u RH). Upravo je ovo jedan od problema (ne/aktivnost) ne/djelovanja u okviru nadležnosti savjeta mladih, za što će ovaj program pokušati pronaći rješenje.

U prikupljanju podataka putem protokola za strukturirani intervju sudjelovalo je 60 udruga, a upućena je zamolba na 250 adresa, što je dostatno za analizu kapacitiranosti organizacija civilnog društva i njihove spremnosti za provedbu programa za mlade. U analizi su se koristili i podaci dobiveni iz prikupljanja podataka za izradu Programa za mlade Grada Labina i Grada Poreča, jer su varijable iz upitnika istovjetne, pa je moguća komparacija i/ili objedinjavanje podataka. Prvotna namjera je bila da se oni koriste u svrhu usporedbe i testiranja razlike između uzoraka (prema kriteriju teritorijalnosti), ali se pokazalo da su rezultati gotovo pa istovjetni. Na terenu su partneri i uključeni savjeti mladih ponovo ispitali samo nove udruge mladih i za mlade iz tih gradova, kako bi provjerili je li se stanje promijenilo između dva ispitivanja. U prethodnoj fazi je ažuriran Adresar udruga mladih i za mlade (ne samo kroz prikupljanje podataka iz Registra udruga, nego su podaci provjereni i telefonskim putem), pa se stvorila baza udruga koje provode programe mladih i za mlade, u cilju mobilizacije što više organizacija civilnog društva, za naredne faze, ali i stvaranja mape stvarnih dionika koji svojim radom mogu unaprijediti pojedina područja¹⁸.

Za oblikovanje uzorka koristile su se mikroregije nastale prema kriteriju tradicionalne povezanosti stanovništva pa se odabiralo gradove i općine u četiri mikro područja, oko većih gradova: „južna“, „sjeverna“, „istočna“ i „zapadna“ Istra. Za južnu i zapadnu se koristilo podatke dobivene u ovom ispitivanju (Pula, Rovinj, Medulin i dr.) i podatke dobivene u tijeku izrade programa za mlade Grada Poreča/Parenzo, a za istočnu Istru podatke koje je prikupila partnerska udruga za potrebe ovog ispitivanja te

---

¹⁷ Prvotno planirana metoda je bila polustrukturirani intervju, no realne mogućnosti sudjelovanja članova savjeta mladih na razini Županije u provedbi je pokazala da istu treba prilagoditi mogućnostima na terenu pa se protokol za intervju preoblikovao u „upitnik“ (više unaprijed ponuđenih odgovora).

¹⁸ Pri izradi Programa za mlade Grada Labina i Poreča oblikovao se adresar svih udruga na području tih gradova pa su podaci dali potpunu sliku civilnog društva. U izradi ovog Programa suradnice iz partnerskih udruga procjenjivale su koje od upisanih udruga u Registar udruga su „udruge mladih i za mlade“.

podatke o udrugama koje su sudjelovale u izradi Lokalnog programa za mlade Grada Labina.

Analizom rezultata svih ovih procesa stvorio se mozaik dionika na koje mladi ne/mogu računati i koje mogu biti temelj infrastrukture za organizirano djelovanje mladih. U uzorku za odabir sudionika za koji su dane detaljne upute partnerima i nositelju projekta (kako ga strukturirati), trebalo je biti obuhvaćeno više od 250 udruga mladih i za mlade, a stvarno je obuhvaćen manji, ali dovoljan broj, prema kriterijima „područja djelovanja za mlade“ i „teritorijalna područja djelovanja za mlade“ (istočna, zapadna, južna i sjeverna Istra). Reprezentativnost uzorka je vidljiv iz rezultata koji se ponavljaju na većini varijabla, već nakon 30 – tak dobivenih rezultata. Kako bi se potvrdila prethodna hipoteza, dodatno se uputio upit pojedinim krovnim organizacijama o pojedinima varijablama: „broj volontera, broj projekta i programa za mlade“ i dr. pa se tako dobilo očitovanje od Volonterskog centra Istra, Zaklade za poticanje partnerstva i razvoj civilnog društva Istra, te Info centra za mlade IŽ (Alfa Albona, Labin) i Info centra za mlade Pula (ZUM).

Korištena je i analiza sadržaja Registra udruga (<http://www.appluprava.hr/RegistarUdruga/>), u svrhu prikupljanja podataka o registriranim udrugama i njihovoj djelatnosti, a u cilju stvaranja slike o potrebama i interesima građana s područja Istarske županije. Rezultat prikupljanja podataka ovom metodom je ažurirani Adresar udruga mladih i za mlade te uvid u strukturu i djelovanje registriranih udruga na području Istarske županije.

Iskustva iz ranije provedenih istraživanja pokazala su da se anketnim ispitivanjem (metodom ankete) teško prikupljaju podaci o djelovanju i strukturi civilnoga sektora iz nekoliko razloga. Civilno društvo je Hrvatskoj, pa tako i u Istri, vrlo heterogeno, iz aspekta organizacije rada udruga i civilne kulture općenito. Djelovanje jednog dijela „civilne scene“ nije planirano nego je stihijski i „intuitivno“ pa nerazumijevanje sudionika nekih varijabli koje se željelo ispitati može dovesti do krivih ili neistinitih podataka. Rad jednoga dijela udruga nije strukturiran, odnosno nije organizacijski razvijen pa se teško prepoznaju u ponuđenim kategorijama, stoga se koristilo polustrukturirani upitnik kako bi prikupili što više podatka i kvalitativno ih interpretirali. Zbog financijskih razloga nije se bilo u mogućnosti obučiti anketare odnosno osobe koje su trebale voditi intervju i uputiti ih na teren, pa se na koncu koristilo metodu prikupljanja podatka slanjem obrasca za intervju na e-poštu udruga. Na sve dobivene i ažurirane adrese iz dobivenog „Adresara udruga mladih i za mlade“ iz Registra udruga e-poštom se uputilo zamolbu za sudjelovanjem u ovom ispitivanju.

Cilj je bio prikupiti podatke o odabranim elementima razvijenosti civilnoga društva, koje se najčešće koriste u sličnim istraživanjima (npr. Bežovan, Zrinščak, 2007.), a operacionalizirali smo ih standardnim indikatorima. Namjera je bila i ispitati percepciju potreba mladih iz perspektive udruga te spremnost za sudjelovanje u programima mladih i za mlade. Naime, osim institucionalne potpore mladima, izvaninstitucionalna potpora zadovoljavanju potreba mladih se pokazala izuzetno efikasnom. U neformalnom okruženju u kojem mladi imaju priliku djelovati i pokazati potencijale, mladi nalaze zadovoljstvo, uče i sudjeluju. Indikatori poput broja članova, broja volontera, njihov spol, dob volontera te dosegnuti stupanj obrazovanja su jedine varijable za koje smo unaprijed zadali kategorije prema kojima su mogli birati ponuđene odgovore. Svjesni da bi prikupljanje željenih podatka bilo kvalitetnije da se koristilo metodu intervjua (‘‘licem u lice’’), telefonskim razgovorima se ažuriralo osnovne podatke o organizacijama civilnoga društva s područja Istarske županije te se ipak dobilo podatke o stanju udruga, njihovoj stvarnoj aktivnosti, spremnosti za suradnju, ‘‘civilnoj kulturi’’ (razumijevanje strukture, funkcije i normi civilnoga sektora) te tako procijenili potencijal, odnosno resurse koje je moguće mobilizirati u zajednici.

Ispitalo se sljedeće:

- 1. kapacitiranost (strukturu) civilnog društva (organizacija civilnog društva – udruga):** broj udruga na području i vrsta djelatnosti, broj aktivnih udruga, broj članova i volontera u udrugama, broj zaposlenih u udrugama, dobna, rodna i obrazovna struktura članova, način odlučivanja u udrugama
- 2. organizacijske aspekte djelovanja, ostvarivanje ciljeva (aktivnosti) i korisnike:**
  - opremljenost udruga (prostor, procjena zadovoljstva opremljenosti opremom)
  - izvori financiranja (broj udruga financiranih iz proračuna Istarske županije, broj udruga financiranih iz ostalih izvora)
  - stvarni potencijal (aktualizirani, prosječan broj volontera na koje mogu računati)
  - motivacijski alati za sudjelovanje volontera
  - vrednovanje volonterskoga rada (evidencija volonterskoga rada)
  - prioritetne ciljne skupine na koje se djelatnost odnosi (prema dobnim skupinama)
  - samoprocjena doprinosa zajednici, samoprocjena doprinosa unaprijeđenju položaja mladih
- 3. potrebe mladih iz perspektive organizacija civilnoga društva:**
  - percepcija problema po područjima djelovanja za mlade
  - procjena potencijala i volje za sudjelovanjem u programima za unaprijeđenje društvenog položaja mladih.

Polazna pretpostavka je bila da su mladi uključeni u programe rada većeg broja udruga, bilo da su korisnici usluga, sudionici projekta, članovi ili volonteri.

Rezultate se nije podvrglo multivarijantnim statističkim analizama. Statistička obrada podatka je tako ostala na osnovnim deskriptivnim analizama (frekvencije, mod, medijan i sl.) te kodiranju otvorenih odgovora. Sudionici su prosječno odgovarali na 55% postavljenih pitanja. Zato se i telefonskim putem davalo potporu, kako bi se dobilo odgovore na pitanja za koja su udruge trebale potporu i/ili ispitalo razloge zbog koji ne sudjeluju. Rezultati telefonske potpore su: sudionici su navodili razloge poput toga da ..nemaju vremena, da se radi o pitanjima na koje je teško dati odgovor (odgovore su bilježeni i podvrgnuti kodiranju te zabilježeni u izvještajima). Pitanja koja su se koristila, odnosno elemente strukture koje se ispitalo su standardni elementi za ispitivanje kapacitiranosti organizacija civilnog društva, među kojima je većina onih koje je koristila Zaklada za razvoj civilnog društva u ispitivanju razvijenosti civilnoga društva 2011. (za potrebe izrade Nacionalne strategije za stvaranje poticajnog okruženja za razvoj civilnoga društva od 2012. do 2016. godine).

Jedan dio udruga se izjašnjavao da ne razumije pojedina pitanja te da je upitnik težak (iz izvještaja suradnika/anketara). Međutim, indikatori korišteni u upitniku koji se odnose na strukturu organizacija civilnoga društva i njihov rad i probleme, ujedno su većina onih koji se koriste u prijavnim obrascima za prijavu programa i projekata na javne natječaje za financiranje drugih donatora (ministarstava, EU programa i fondova, tvrtki i sl.), odnosno podaci o kojima se vodi obavezna evidencija, regulirano Zakonom o udrugama i drugim zakonima, pa se pretpostavljalo da njihovo prikupljanje neće iziskivati dodatno vrijeme za predstavnike udruga. Radi se, npr. o podacima o članstvu, volonterima, programima i projektima te strukturi financiranja. Na ovaj način se dodatno potvrdila pretpostavka da većina udruga za provedbu svojih programa ili projekata nemaju drugih izvora financiranja osim jedinica lokalne samouprave. Pretpostavka da su to podaci koji se ionako dostavljaju i jedinicama lokalne samouprave i Županiji se nije pokazala točnom što ukazuje na potencijalne probleme i diskrepanciju između percepcije

o željenoj razini razvijenosti civilnoga društva i stvarnoga stanja u sektoru. Takvi podaci sadržajno su normirani i u Zakonu o udrugama i drugim aktima koji se odnose na neprofitno djelovanje. Upravo nedostatak vođenja osnovne analitike koja omogućava uvid u kapacitete, kao i praćenje rezultata govori o nedovoljnoj razvijenosti civilnog sektora u Istarskoj županiji, kao i u većini JLS, što se može djelomično objasniti i načinom upravljanja Županije i većine gradova i općina, odnosno orijentiranosti organizacija civilnog društva na „grad i općinu” kao najčešće jedine donatore. Za svaki grad se ipak može reći da postoji nekoliko udruga koje djeluju u skladu sa zahtjevima normativnog okvira civilnog sektora.

Provjerio se status svih udruga i na način da se u telefonskom razgovoru provjeravalo kontakte, podatke o ovlaštenim osobama i tražilo iskaz o stanju udruge (ne/aktivno). Ažuriranje podataka o organizacijama civilnog društva (onih koji imaju programe mladih i za mlade) za Istarsku (iz Registra udruga i provjera podataka telefonskim upitom) dalo je sljedeće rezultate:

Može se reći da u Istri djeluje oko 800 registriranih udruga mladih i za mlade, od čega su sada „aktivne” sve, jer su evidentirane u Registru (što ne podrazumijeva stvarnu aktivnost), a od kojih je više od 55% sportskih, dok su druge kulturne, hobističke, okupljanje i zaštita djece, mladeži i obitelji itd.

Prvotno se u Registru udruga pronašli 1300 registriranih udruga¹⁹, od kojih se reduciralo one za koje se pronašlo zastarjele podatke, pa je moguće da više ne postoje. U oblikovanju uzorka za ispitivanje, koji je trebao obuhvatiti svih 10 gradova i dio općina, koristilo se kriterije broja udruga prema područjima djelovanja, pa se odredilo ciljani broj. Broj se suzio na 250 udruga, za koje se provjeravalo podatke izravnim pokušajima stupanja u kontakt, na razne načine. Nakon 6 mjeseci „ažuriranja” za 15% udruga se nije pronašlo stvarni kontakt, odnosno ne javljaju se na kontaktne brojeve odgovornih osoba koje su dostavili Uredu za državnu upravu pri registraciji, što znači da nisu prijavili promjene, iako su to prema Zakonu o udrugama dužni učiniti. Za 15% udruga nije bilo moguće utvrditi status. Osim ovih koji nemaju ažurirane podatke, 10% osoba koje predstavljaju udruge je izriekom izjavilo da te udruge više nisu aktivne. Provjeravanjem aktivnosti u posljednjih 5 godina na raznim tražilicama, radi dodatne provjere vidljivosti, došlo se do podatka da oko 35% udruga ili nije aktivno ili nema ažurirane podatke o obavljanju djelatnosti u skladu sa Zakonom.

Upit se uputilo na 250 adresa (onih udruga koje nisu bile obuhvaćene izradom Lokalnog Programa za mlade Grada Labina i Programa za mlade Grada Poreča-Parenzo). Suočeni s niskim odazivom, postavilo se pitanje postoji li zainteresiranost za unaprjeđenje života mladih Istarske županije među udrugama koje podržava Istarska županija, čiji projekti (aktivnosti) su su/financirani iz Proračuna Istarske županije, odnosno koje su na natječajima za zadovoljavanje javnih potreba građana ili kroz neke druge projekte dobile sredstva iz javnih prihoda. Očekivalo se da će te udruge biti suradljivije, obzirom da su njihovi projekti financirani iz javnih prihoda, što zahtijeva veću odgovornost i zainteresiranost. Obzirom da je Program za mlade dokument kojim će se osigurati daljnje financiranje i odrediti kriteriji za financiranje aktivnosti za i s mladima, pretpostavka je bila da će za ovo prikupljanje podatka iskazati veći interes.

Uputili smo e-poštom upitnik na 250 adresa e-pošte, većinu osoba navedenih u podacima iz Registra udruga se kontaktiralo i putem telefona. U očekivanom roku, tj. vremenskom periodu od ožujka do svibnja 2017. samo 55 udruga je vratilo e-poštom ispunjeni upitnik. U tom vremenskom periodu se telefonski kontaktiralo sve osobe na čiju e-poštu se poslalo upitnike te dodatno objasnilo važnost njihovoga sudjelovanja. Ovako

---

¹⁹ U vrijeme kada se analiziralo udruge bio je aktivan uređen Registar te elektronski upisnik, koji je stupio na snagu donošenjem Pravilnika o vođenju registra, a nakon stupanja na snagu novoga Zakon o udrugama.

nizak stupanj sudjelovanja bio je razlog što se produžio rok za prikupljanje podatka. Nastavilo se do rujna 2017. godine te telefonski prikupljali osnovne podatke o udrugama, ne bi li ažurirali informacije o kontaktima te njihov status (jesu li aktivne ili ne). U tom periodu je prikupljeno još 5 upitnika. U nastavku su tablice s podacima prikupljenima u vremenskom periodu od ožujka 2017. do rujna 2017. (7 mjeseci). Obzirom da je čak 35 % registriranih udruga nedostupno ili nisu aktivne, smatramo da je broj prikupljenih upitnika predstavlja reprezentativan uzorak koji može upućivati na sliku razvijenosti civilnog sektora u Istarske županije. Upravo su ove udruge koje su sudjelovale i koliko toliko aktivne.²⁰

Tablica broj 24: Broj sudionika (udruga) po gradovima i općinama

Grad/općina	f	%
Marčana	1	2,1
Medulin	4	8,5
Rovinj	2	4,3
Pula	39	83
Kanfanar	1	2,1
Ukupno	47	
Razlika/ nisu uzete u obzir	13	

Izvor: Arhiva Alumni FET, 2017.

Partneri, udruga Alfa Albona i predstavnica Savjeta mladih Grada Pazina su prikupili podatke još 7 udruga (iz Bala, Buzeta, Pazina, Raše).

Ukupno je u ispitivanju kapacitiranosti organizacija civilnog društva sudjelovalo 60 udruga od kojih su imale valjane rezultate 47, jer su ostali imali manje od 60% ispunjenih rezultata²¹. Obzirom da rezultati dobiveni ovim putem u potpunosti odgovaraju rezultatima prethodnih ispitivanja u Labinu i Poreču, možemo ih smatrati reprezentativnima. U sličnom istraživanju koje je provedeno u sklopu projekta „Jačanje uključivanja civilnog društva i građana/ki u kreiranje javnih politika u Istri” krajem 2015.” je ...“od 1790 neprofitnih organizacija registriranih krajem listopada u Registru neprofitnih organizacija, 1694 (95%) bile su udruge građana, od kojih se 44% bave sportom i rekreacijom, 14% kulturom, umjetnošću i baštinom, po 10% čine strukovna i interesna udruženja te udruge hobista ili promicatelja „alternativnog“ stila života. Istovremeno svega ih 11% pokazuje interes za djelovanjem u javnom političkom prostoru. Od tih 11% najveći je broj angažiran na pružanju usluga socijalne ili zdravstvene skrbi, potom oni koji se bave organiziranjem različitih tipova aktivnosti za djecu i mlade, te manji broj onih koji se bave zaštitom i promicanjem ljudskih ili manjinskih prava te demokratizacijom i naposljetku onih koje se bave zaštitom prirode i drugim ekološkim temama.” (Miošić, N. I Hoffmann, D. 2016., “Područja djelovanja i kapaciteti civilnog društva”, str. 4). U tom istraživanju poslan je upitnik on line aplikacijom na 200 adresa elektroničke pošte, (“od kojih se za 19 ispostavilo da nisu valjane”). Odgovor na upitnik poslalo je 59 (33%) udruga. „Ovakva stopa odgovora uobičajena je za online upitnike i smatra se zadovoljavajućom za analizu u društvenim znanostima.” (Miošić, N. I Hoffmann, D. 2016. , str. 9.). U ovom ispitivanju, slično kao i u ispitivanju za iste potrebe u Labinu 2015. i Poreču 2014. (podaci dostupni autorici), sudjelovalo je 47 udruga.

²⁰ 30-tak udruga je javilo da bi sudjelovali ali „da ne stignu, ali će se pridružiti kasnije u drugim fazama“.

²¹ Odluka istraživača

Tablica broj 22: Pregled stanja nakon ažuriranja udruga tijekom prikupljanje podataka

UKUPNO UDRUGE	
Ispunili upitnik	47
Ne javljaju se	60
Nema broja	15
Ne žele odgovoriti	10
Neaktivni*	15

Izvor: Arhiva, udruga mladih i Alumni FET, 2017..

* Neaktivni: bilo da su sami izjavili ili se zaključilo temeljem neaktivnosti.

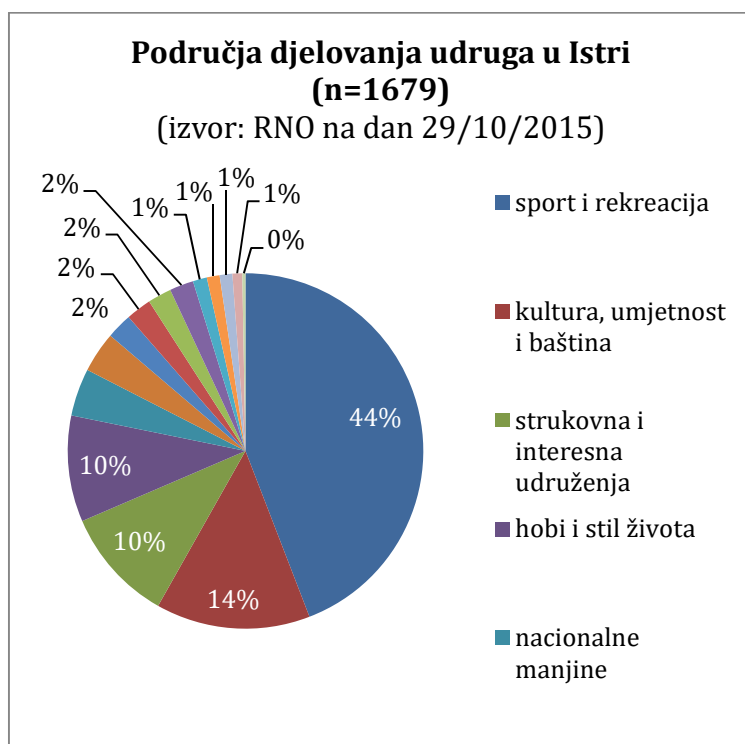
Kako su projekti udruga financirani kroz razne programe u različitim upravnim odjelima, pregledom odluka o financiranju javnih potreba u pojedinim područjima moglo se uvidjeti da većina udruga čiji projekti se financiraju nisu sudjelovali u ovom ispitivanju. Kako bi se provjerilo o kojim točno udrugama se radi uputilo se upit nositelju projekta, no podaci nisu dostupni u ovom trenutku. U nastavku provedbe programa očekuje se veća odgovornost i udruga i nositelja oko sudjelovanja u aktivnostima koje se odnose na prikupljanje evidencije. Isto tako se veća odgovornost odnosi i na istinitost podatka koji se dostavljaju prilikom prijave na javne pozive za programe javnih potreba. Naime, u nekim zapisnicima su se pronašli komentari tijela za ocjenjivanje koji govore o propustima prilikom prijave – nedostavljanje podatka o drugim izvorima financiranja, što budi sumnju o mogućnosti dvostrukog financiranja ili nedavanja istinitih podatka ili djelomične prijave.

Glavni razlog malog odaziva je nesenzibiliziranost i nepostojanje demokratske prakse sudjelovanja u prikupljanju podataka odnosno evidenciji o radu neprofitnog sektora, a rezultat je to nedovoljne razvijenosti civilnog društva u Istarskoj županiji, odnosno nekapacitiranost organizacija civilnog društva. U njima najčešće nema zaposlenih, ne održavaju aktivnosti redovno i kontinuirano, provode povremene projekte, financirani su prvenstveno iz programa JLS ili nikako. Ta fragmentiranost se ogleda i u nepovezanosti organizacija civilnog društva, a savezi ili mreže udruga koje dominiraju su Savezi zajednica sportova, Savez tehničke kulture, Savezi udruga osoba s invaliditetom, savezi udruga oboljelih od određenih bolesti i sl.

Slično istraživanje stvarnog stanja djelatnosti registriranih neprofitnih organizacija u Istri proveli su i istraživači na spomenutom projektu. Prenosimo njihove rezultate.

Grafikon 3. „Područja djelovanja udruga u Istri“

Izvor: Miošić, N. I Hoffmann, D. 2016., „Područja djelovanja i kapaciteti civilnog društva“, str. 12.

Prikupljanje podatka za potrebe izrade ovog Programa bilo je orijentirano na evidenciju organizacija civilnog društva – udruga mladih i za mlade, ali struktura koju smo dobili prema djelatnostima odgovara onoj koju su spomenuti istraživači dobili na razini populacije, osim što je veći udio sportskih udruga što je za razumjeti. Obzirom na strukturu civilnog društva oblikovan je i uzorak za ispitivanje koje se provodilo za potrebe izrade ovog Programa.

5.3. Rezultati provedenog ispitivanja kapacitiranosti/razvijenosti civilnog sektora Istarske županije

Slijedi prikaz rezultata prikupljanja podataka o udrugama. Obzirom na mali broj sudionika i nedostatak podataka po traženim pitanjima, iznose se samo djelomično dobiveni rezultati koji mogu na deskriptivnoj razini oslikavati stanje u sektoru. Usprkos ovim statističkim nedostacima, upravo ovi i ovakvi podaci daju realnu sliku civilnog sektora. Većina aktivnih i vidljivih udruga je sudjelovalo u istraživanju, tako da se može ove rezultate smatrati pouzdanima.

5.3.1. Kapaciteti i razvijenost udruga

U hrvatskom društvu najzastupljeniji oblik organizacija civilnog društva su udruge, s kojima se poistovjećuje pojam. Osim udruga prema teorijama civilno društvo

čine i oni oblici organiziranog javnog djelovanja koje imaju cilj djelovanje za opće dobro.²² To su i zaklade, ali i inicijative, koje mogu ali ne moraju postati društveni pokreti. Svi ovi oblici slobodnog udruživanja građana čine sektor „neprofitnih organizacija“, koji osim ovih oblika djelovanja čine i drugi oblici neprofitnog javnog djelovanja javnih ustanova, poput škola i vrtića, zdravstvenih i socijalnih ustanova. „Civilno je društvo prostor između obitelji, države i tržišta gdje se ljudi udružuju radi promicanja zajedničkih interesa.“ (Bežovan, Zrinščak, 2007, str. 2)²³

Civilno društvo se u izradi ovog Programa analizira uzimajući u obzir četiri glavne dimenzije:

- struktura civilnog društva (članstvo u organizacijama civilnog društva, davanje (milosrđe) i volontiranje, broj i karakteristike organizacija i infrastruktura civilnog društva, ljudski i financijski resursi)
- vanjska okolina u kojoj civilno društvo egzistira i funkcionira (zakonodavni, politički, kulturni i ekonomski kontekst, odnosi između civilnog društva i države te privatnog sektora)
- vrijednosti koje se prakticiraju i promoviraju u civilnom društvu (demokracija, tolerancija, zaštita okoliša) - utjecaj aktivnosti koje poduzimaju čimbenici civilnog društva (utjecaj na javne politike, osnaživanje ljudi, podmirenje socijalnih potreba), (Bežovan, Zrinščak, 2007., str. 3.).

U kontekstu oblikovanja javnih politika za mlade, što je svrha izrade ovog Programa, ove dimenzije su prilagođene ciljevima izrade i to prvenstveno ispitivanju kapacitiranosti organizacija civilnog društva za doprinos i provedbu aktivnosti za unaprjeđenje života mladih (mjera iz ovog programa).

5.3.1.1. Opći podaci o udrugama (kontakti, osnovna djelatnost)

Rezultati istraživanja pokazali su sljedeće:

Sudionici su dobili upute da tražene podatke prikupljaju grupno, među članstvom, no čini se da se nije dogodilo. Odgovore su dostavili tajnici ili predsjednici ili drugi „operativci“. Traženo je da sami navedu osnovne djelatnosti kojima se bave, pa su te djelatnosti klasificirane prema kriterijima djelatnosti prema Registru udruga. Prema dodatnim podacima o udrugama kategoriziralo se i prema područjima djelovanja za mlade iz EU strategije za mlade. U sljedećoj Tablici 23 prikazane su djelatnosti kojima se bave udruge koje su sudjelovale u istraživanju, područja djelovanja za mlade u kojima te organizacije mogu unaprijediti položaj mladih, te područja djelovanja za mlade za koje te organizacije civilnog društva imaju potencijal i koje alate za unaprjeđenje položaja mladih mogu koristiti. Na nastavku je Tablica koja prikazuje potencijale i resurse za pojedina područja djelovanja za mlade, ali i upućuje na alate za djelovanje u tim područjima, iz ovogodišnjeg istraživanja (tijekom provedbe projekta).

---

²² O definiciji civilnog društva postoji mnoštvo teorija i prijedora (Anheier, 2005) ono što je zajedničko je da se prepoznaje struktura koja je fluidna, s elementima koje razgraničavaju privatnu i javnu sferu, odnosno društveni prostor između političke (državne) i ekonomske (profitne) sfere, nazvan često “treći sektor” (Giddens, 2015. Treći sektor)

²³ Bežovan, G. I Zdrinščak, S. (2006) Postaje li civilno društvo u Hrvatskoj čimbenikom društvenih promjena?, Rev. soc. polit., god. 14, br. 1, str 1-27, Zagreb 2007.

Tablica broj 23: Broj udruga koje su sudjelovale u prikupljanju podatka, prema područjima djelovanja za mlade

Djelatnost/područje djelovanja	f	%
odgoj i obrazovanje	3	6,4
gospodarska/poduzetništvo i zapošljavanje	0	0
zdravlje, blagostanje (sport i dr.)	23	48,9
društvena isključenost/humanitarne, ljudska prava i dr.	6	12,08
kultura i stvaralaštvo	10	21,3
sudjelovanje (zagovaranje, ljudska prava i sl.)	3	6,4
volonterske aktivnosti	1	2,1
mobilitet	1	2,1
ukupno	47	

Izvor: Prilagođeno iz podataka, Arhiva DIP, 2017.

Kako bi procijenili potencijal organizacija civilnog društva za doprinos provedbi ovog Programa i rad s mladima te analizirali predstavljaju li udruge koje su sudjelovale u ispitivanju dovoljno dobru sliku Istarske županije ispitalo se spremnost na doprinos izradi i provedbi Programa. U sljedećoj Tablici se prikazuje koliko ima udruga koje su voljne sudjelovati i koliko ih ima registriranih u Istarskoj županiji obzirom na potencijale koje bi mogle imati ili imaju u radu s mladima. U Tablici je vidljiv i broj udruga koje su sudjelovale u ispitivanju provedenom u Labinu (2015.) i Poreču (2014.) za potrebe izrade programa za mlade tih gradova. Pokazalo se da su udruge koje su sudjelovale u izradi programa (bilo u ispitivanju ili javnom forumu) ujedno i više uključile u provedbu programa za mlade u njihovim gradovima što potvrđuje hipotezu da će one koje sudjeluju u izradi ujedno i više nastaviti raditi „za i s mladima“.

Tablica 23.1: Broj udruga i koje su sudjelovale, prema područjima djelovanja za mlade, broj prema Registru, potencijali

1	br. udruga odgovorili/sudjelovali u sada i Poreč/Labin		Br. prema Registru	Područje djelovanja prema S.F.Y EU	Potencijali za područja djelovanja	Alati
	2017.	2014. i 2015.				
Kultura, duhovna, Etnička, nacionalna	10	20	344	Kultura i kreativnost	Ne/formalno obrazovanje, poduzetništvo, zapošljavanje	Sudjelovanje mladih i volontiranje, rad s mladima, mobilnost
Tehnička	1	2	56	Kultura i kreativnost	Socijalno poduzetništvo i zapošljavanje, Ne/formalno obrazovanje	Sudjelovanje mladih i volontiranje, rad s mladima i mobilnost
Hobistička	1	7	36	Kultura i kreativnost	Socijalno poduzetništvo, ne/formalno obrazovanje	Sudjelovanje mladih i volontiranje, rad s mladima i mobilnost

Ekološka, (zaštita prirode i okoliša) održivi razvoj	1	1	162	Zdravlje i blagostanje (zdravi stilovi života)	Ne/formalno obrazovanje i socijalno/podu zetništvo i zapošljavanje, društveno uključivanje	Sudjelovanje mladih i volontiranje, rad s mladima i mobilnost
Sportska	23	50	602	Zdravlje i blagostanje (zdravi stilovi života)	Ne/formalno obrazovanje, poduzetništvo i zapošljavanje	Sudjelovanje mladih i volontiranje, rad s mladima i mobilnost
Zdravstvena	0	10	68	Zdravlje i blagostanje (zdravi stilovi života)	Ne/formalno obrazovanje i zapošljavanje	Sudjelovanje mladih i volontiranje, rad s mladima i mobilnost
Zaštita prava, Okupljanje i zaštita žena, Okupljanje i zaštita djece, mladeži i obitelji	2	5	136	Društveno uključivanje	Ne/formalno obrazovanje	Sudjelovanje mladih i volontiranje, rad s mladima i mobilnost,
Humanitarna, Socijalna skrb	6	4	150	Društveno uključivanje, zdravlje i blagostanje		Sudjelovanje mladih i volontiranje, rad s mladima i mobilnost
Odgoj i obrazovanje/ prosvjetna	3	4	199	Obrazovanje i osposobljavanje		Sudjelovanje mladih, volontiranje, rad s mladima, mobilnost
Gospodarska	0	2	153	Poduzetništvo	Ne/formalno obrazovanje, socijalno poduzetništvo i zapošljavanje	Sudjelovanje mladih, volontiranje, rad s mladima, mobilnost

Izvor: Arhiva DIP, 2017. *Broj udruga upisanih u Registar udruga za Istarsku županiju

Prema Registru udruga u Istarskoj županiji na dan 28.11.2017. registrirano je 3.034 udruga. Prema istraživanju koje je provedeno u sklopu projekta "Jačanje uključivanja civilnog društva i građana/ki u kreiranju javnih politika u Istri" (Miošić, N. I Hoffmann, D. 2016., "Područja djelovanja i kapaciteti civilnog društva"). „Prema Registru neprofitnih organizacija na dan 29. listopada 2015. u Istarskoj županiji bilo je upisano ukupno 1790 subjekata, podijeljenih u 14 kategorija, kako je prikazano u Tablici 1.

Tablica broj 23.2: „Tablica 1 – Broj i kategorizacija neprofitnih organizacija prema RNO na dan 29.10.2015.

Kategorije neprofitnih organizacija	Broj
udruge građana	1644
savezi udruga građana	35
turističke zajednice	32
fizičke osobe (izabrani nezavisni vijećnici/e i predstavnici/e nacionalnih manjina)	23
privatne i javne ustanove	14
pravne osobe vjerskih zajednica	9
umjetničke organizacije	9
političke stranke	5
udruge poslodavaca	5
Zaklade	4
obrtničke komore	4
zadruga	2
sindikati	2
strane udruge	2
UKUPNO	1790

Izvor: Miošić, N. I Hoffmann, D. 2016., „Područja djelovanja i kapaciteti civilnog društva”

Klasifikacija područja djelovanja i djelatnosti iz Registra udruga daje nešto realniji uvid u programe i ciljeve udruga, nego li prethodno korištene klasifikacije prema kojima su većina udruga prvi puta upisane. Pravilnikom o sadržaju i načinu vođenja Registra udruga RH i Registra stranih udruga u RH propisalo se nove klasifikacijske jedinice koje su prilagođenije stvarnim djelatnostima, kao i klasifikacija ciljnih skupina na koje se odnose ciljevi rada udruga. Prilikom određivanja kriterija za klasifikaciju i cilja djelatnosti udruge se moraju opredijeliti za glavno područje djelovanja i djelatnost. Ovim Pravilnikom udruge mogu same upisati i djelatnost i ciljne skupine, čime se ipak ostavlja samoj udruzi da odredi važnost pojedinih ciljeva i ciljanih skupina. Međutim, malo je udruga koje su izričito specijalizirane za određeno područje pa često zahvaćaju i druge djelatnosti, jer su područja djelovanja u praksi često povezana. Prije novih zakona je upisana djelatnost (kako će neka udruga biti klasificirana), ovisila o službeniku koji ih razvrstava, pa se često neke udruge za koje nema postojeće klase svrstavaju pod „ostale” ili neke koje njeguju kulturnu baštinu svrstavaju pod „etničke”, iako je njihova djelatnost „kultura”.

Prema Registru udruga RH, na dan 28.11.2017. godine područja djelovanja i brojnost udruga na području Istarske županije su:

Tablica broj 23.3: Područja djelovanja udruga upisanih u Registar udruga iz istarske županije

Područje djelovanja	broj
Sport	602
Branitelji i stradalnici	33
Demokratska politička kultura	114
Duhovnost	42
Gospodarska	153
Hobistička	36
Kultura i umjetnost	312
Ljudska prava	136
Obrazovanje, znanost i istraživanje	199
Održivi razvoj	55
Ostala područja djelovanja	21
Socijalna djelatnost	150
Tehnička kultura	56
Zaštita i spašavanje	46
Zaštita okoliša i prirode	107
Zaštita zdravlja	68
Ukupno:	2130

Izvor: prilagođeno iz Registra udruga RH, 28.11.2017.

Razvrstali smo i povezali zadana područja iz Registra u područja djelovanja za mlade, kako bi pružili realniju sliku i alat za izradu strateških dokumenata i za udruge i za javne politike. Gornja Tablica pokazuje i shemu za strateško planiranje obzirom na realno djelovanje, vrstu aktivnosti, ali i potencijale koje ima pojedina udruga obzirom na zadovoljavanje potreba mladih i javne politike za mlade.

Zadatak u ovoj fazi je bio procijeniti koliko od svih registriranih udruga u Istarskoj županiji su "udruge mladih i za mlade" (provode programe za mlade). Prema procjeni suradnika²⁴ od 2130 udruga koje su registrirane na području nadležnoga Ureda opće uprave za udruge, iz Registra udruga, najbrojnije su sportske (602), dok je kulturnih 312, a gospodarskih 153. Onih iz socijalne skrbi, humanitarnih i zaštite prava je 286. Najveći broj udruga koje su sudjelovale ipak dolazi iz redova onih koje su registrirane kao sportske (602) i kulturnih (312). U Tablici je vidljiv i broj udruga koje prema sadržaju koji je upisan mogu biti programski kategorizirane kao udruge mladih i za mlade, ali prema registru to nisu, na primjer, neke udruge koje su registrirane kao „ostale” prema iskazanoj djelatnosti i podacima iz upitnika zapravo djeluju u području zdravlja, ali alternativnim oblicima unaprjeđenja zdravlja, ili one koje su registrirane kao hobističke, upravo se bave unaprjeđenjem tehničke kulture, kao i neke gospodarske.

Što je cilj ovakvoga prikazivanja djelatnosti udruga? Većina udruga u okviru svojeg djelovanja ima potencijal za rad s mladima, koji proizlazi iz djelatnosti i ciljeva udruga. Neke od njih već rade s mladima, ali nisu prepoznale vlastitu vrijednost i važnost uloge koju imaju. Neke ne vide mogućnosti i javni interes u vlastitim potencijalima. **Kako bismo senzibilizirali javnost, prvenstveno organizacije civilnog društva za društvenu ulogu koju imaju obzirom na javni interes rada s mladima i za mlade, cilj ovakvog prikazivanja je dati do znanja da je uključivanje mladih u rad ili**

²⁴ Procjenu u kojoj mjeri možemo udruge upisane u Registar smatrati udrugama mladih i za mlade, kao i analizirati područja djelovanja i djelatnosti u interesu mladih su vršile suradnice (mlade osobe) iz partnerskih udruga, pa je ovo okvirna procjena kako bi mogli sastaviti mapu udruga na koje mladi mogu računati.

orijentacija k radu s mladima javni interes. Na taj način se jača svijest o ulozi civilnoga sektora u javnosti, kod donosioca političkih odluka, ali što je najvažnije i kod mladih kao ključnih dionika razvoja i potpore mladima. Izvaninstitucionalna potpora koju one mogu pružiti mladima su od neprocjenjive važnosti za ukupan razvoj Županije i potpora javnim politikama, bez obzira radi li se o nacionalnim, regionalnim ili lokalnim. Dapače, bez sudjelovanja organizacija civilnog društva u zadovoljavanju javnih potreba građana, a posebno mladih, nemoguće je planirati i uskladiti ulaganja u mlade sa stvarnim potrebama mladih. Zato je procjena kapaciteta i potencijala organizacija civilnog društva kao i njihovo sudjelovanje u kreiranju javnih politika nužno, kako bi se one mogle planirati u skladu sa stvarnim potrebama mladih. Drugim riječima, udruge su ključni dionik u planiranju javnih politika za i s mladima. Upravo stoga smo analizirali kapacitete i programe udruga, kao i percepciju problema s kojima se suočavaju mladi iz njihove perspektive, kao važnog dionika.

5.3.1.2. Prostor za djelovanje, oprema i zaposlene osobe u udruzi

Od 60 udruga koje su sudjelovale u ispitivanju 36 je odgovorilo na ovaj upit, a njih (19,4%) ima vlastiti prostor, u prostor u zakupu ima 29 udruga. Većina udruga (24) koje imaju prostor u zakupu vlasnik je ili JLS ili IŽ.

Ispitalo se i samoprocjenu zadovoljstva opremljenosti nužnom opremom za djelovanje udruga. Prosječna ocjena na skali od 1 do 5 je odnosno više od 50 % smatraju da im oprema koju posjeduju zadovoljavajuća (prosječni rezultat je 3,52, N=42). Većina smatra da nema zadovoljavajuću informatičku opremu.

Ipak, 66,6 % (31 udruga od 41) organizacija nema zaposlenih, dok samo 17% organizacija ima 1 zaposlenu osobu, a 6,4% ima 2 zaposlena djelatnika. Uglavnom su to udruge koje primaju institucionalnu pomoć (od državnih ili regionalnih zaklada) i one koje imaju veliki broj članova kao udruge umirovljenika ili drugi savezi.

Ljudski resursi (broj i struktura članova i volontera)

Članstvo u udrugama važan je indikator razvijenosti civilnog društva. Prema prikupljenim podacima, većina udruga koje su sudjelovale u ispitivanju imaju više od 50 članova, a broj članova prema djelovanju udruga koje su sudjelovale u ispitivanju je sljedeći:

- 3 udruge imaju preko 200 članova (do 400), a radi se o udrugama koje okupljaju članove radi ostvarivanja prava članstva, odnosno pojedinih društvenih kategorija, prema različitim povijesnim ili socijalnim kriterijima;
- od 100 do 200 članova ima 5 udruga;
- od 50 do 100 članova ima 6 udruga;
- od 10 do 50 članova ima 22 udruga, a ispod 10 članova ima 10 udruga od 46 koje su sudjelovale u ovom ispitivanju.

Najbrojnije članstvo imaju sportski klubovi, u kojima su i mladi najbrojnija skupina, ali u kojima imaju najčešće pasivan odnos jer samo izvršavaju zadatke, bez mogućnosti utjecaja na procese odlučivanja. Osim sportskih udruga, najbrojnije su među svim registriranim udrugama i one čija je djelatnost unaprjeđenje položaja skupina odnosno ostvarivanje prava korisnika, npr. osoba s invaliditetom, ali većina ih nije uključena u ispitivanje, osim onih koje izravno rade s mladima. Udruge koje članstvom definiraju i korisnike uobičajeno imaju veći broj članova. Radi se o interesnim skupinama, koje najčešće javno zagovaraju samo skupine za koje su se opredijelile. Sve one usprkos često pasivnom odnosu prema javnim politikama za mlade imaju i mogu imati veliku ulogu u zagovaranju interesa mladih.

Članovi udruga imaju, u prosjeku, srednju razinu obrazovanja (sekundarna razina), odnosno SSS ima 18 udruga ili 40,9%, VSS ima 16 ili 36,4% udruga te „drugo“ ima 10 udruga ili 22,7%.

Od posebnog je značaja prosječna dobna struktura članstva u udrugama, ali je tijekom ispitivanja došlo do izražaja da udruge ne vode evidenciju članstva jer većina nije odgovorila na ovo pitanje, odnosno neki odgovori nisu bili konzistentni pa njih nismo uzeli u obzir u ovoj interpretaciji. Pretpostavka je bila da sve udruge imaju Registar članstva jer im to Zakon o udrugama propisuje, pa ovo izbjegavanje odgovora na ovo pitanje može značiti da evidencije članstva niti nema.

Iako većina udruga temelji rad na volonterskom radu članova, često je aktivno svega nekoliko volontera - članova, pa se za pojedine aktivnosti traže volonteri iz šire zajednice. Stoga se željelo doznati kakav je stvarni volonterski, ljudski potencijal na koji mogu udruge računati prilikom provedbe projekta i koliko ih realno (prosječno) sudjeluje u redovnim aktivnostima.

Udruge se uglavnom oslanjaju i provode aktivnosti aktiviranjem vlastitog članstva, jedino su sportski klubovi iskazali veći broj volontera nego članova. Kako je sport najzastupljenija djelatnost istarskih udruga, a djeca i mladi najčešći korisnici ovih udruga, pretpostavljamo da se radi o roditeljima djece i mladih, koji često sudjeluju u organizaciji aktivnosti, kako bi one bile jeftinije.

Prosječan broj volontera koji su spremni doprinijeti provedbi projekta na godišnjoj razini, odnosno sudjeluju u provedbi projekata, prema dobnoj strukturi za sve udruge koje su sudjelovale u ispitivanju je:

- prosječno 1 volonter u skupini djece u dobi do 14 godina (u rasponu od 0 do 9);
- prosječno 3 volontera srednjoškolaca u dobi od 15 do 18 godina (u rasponu od 0 do 9 osoba);
- prosječno 5 volontera mladih u dobi od 19 do 24 godina (u rasponu od 0 do 20 osoba);
- prosječno 3 mladih volontera u dobi od 25 do 30 godina (u rasponu od 0 do 25 osoba);
- prosječno 4 volontera u dobi od 31 do 40 godina (u rasponu od 0 do 18 osoba);
- prosječno 4 volontera u dobi od 41 do 50 godina (u rasponu od 0 do 38 osoba);
- te prosječno 1 volonter u dobi od više od 51 godinu (u rasponu od 0 do 8 osoba).

Podaci prikupljeni ovim istraživanjem ukazuju da mladi u manjoj mjeri sudjeluju u aktivnostima koje organiziraju organizacije civilnog društva nego li osobe iznad 30 godina. U tim aktivnostima sudjeluje prosječno oko 3 mlada volontera, a te mlade osobe sudjeluju u volonterskim aktivnostima u do 30% udruga. Ovim upitnikom nismo mogli razlučiti koliko je zaista volontera na raspolaganju na razini Istarske županije, obzirom da je trend među volonterima da jedne te iste osobe volontiraju u više organizacija civilnog društva, pa se može pretpostaviti da se jednim dijelom radi o jednim te istim osobama. Realan broj je manji. Prema Izvještaju koji organizatori volontiranja podnose Ministarstvu za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku za 2016. godinu 93 organizatora volontiranja je prijavilo od 0 do 283 volontera koji su sudjelovali u radu tijekom 2016. Ti volonteri su ostvarili tijekom 2016. godine 115.300 sati volonterskog rada. U odnosu na broj sati koji su ukupno volontirale osobe na razini Hrvatske to je tek oko 3%. Više od 75% organizatora je imalo prosječno oko 5,5 volontera, 50% organizatora volontiranja je imalo prosječno 13 volontera, a oko 25% ih je imalo prosječno 34 volontera. Prosječno ili 50% organizatora volontiranja je ostvarilo kroz rad volontera 726 volonterskog rada²⁵ (Obradeno iz Popisa organizatora volontiranja za 2016. godinu,

<http://www.mdomsp.hr/userdocsimages/izivkovic/POPIS%20ORGANIZATORA%20V>

---

²⁵ Prema Izvješću o uslugama organizatora volontiranja u 2016. godini je u Republici Hrvatskoj zaprimljeno 1217 izvješća o organiziranom volontiranju, broj volontera/ki koji su volontirali je 48.731, a prijavljeno je 3.332.984. Za te volontere je utrošeno 12.748.895,88 kn za troškove volontiranja. (Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, Popis organizatora, 10.10.2017.)

[OLONTIRANJA%20U%202016.pdf](#). 10.10.12017.). No, prema ovom istraživanju samo 32,4% organizatora volontiranja izdaje potvrdu o volontiranju, dok o „potvrdama o stečenim kompetencijama volontera“ naši sudionici nisu imali gotovo nikakvih saznanja. Od 60 udruga koje su sudjelovale u istraživanju 12 je predalo izvještaj Ministarstvu. Volonteri u tim udrugama su ostvarili oko 8.000 volonterskih sati, odnosno prosječno po udruzi 570 sati.

U narednim analizama trebalo bi ispitati volonterski potencijal iz perspektive volontera, kako bi dobili stvarne podatke o broju volontera. Ovi podaci nam ipak mogu pokazati da postoje ljudski resursi koji su spremni uložiti svoju energiju, vrijeme, znanje i vještine u rad za opće dobro i sudjelovati u unaprjeđenju života svih građana u zajednici.

Omjer rodne zastupljenosti među volonterima u udrugama je u korist volonterki naspram manjine volontera, dok u udrugama koje se bave tradicionalno muškim djelatnostima (nogomet ili STEM i sl.) ima pretežito više volontera i to prosječno u omjeru 80:20.

Udruge smo ispitali i kojim se alatima služe ne bi li privukli volontere. Uglavnom, kod većine, volonteri „dolaze“ iz članstva udruge, a nešto manje od 50% dolazi do volontera stupajući u kontakt s volonterima osobno, a ostale volontere motiviraju mobiliziranjem osobnih i ostalih društvenih mreža (poznanstva, Internet):

- volonteri su ujedno i članovi udruge	75% (27)
- osobnim poznanstvima	42% (15)
- oglašavanjem u raznim novim medijima (Facebook i sl.)	19% (7)
- preko Volonterskog centra	3% (1)
- ostalo, navedite kako?	14% (5)

Samo 3% udruga koje su sudjelovale u ispitivanju koristi usluge Volonterskog centra Istra, što prvenstveno potvrđuje da organizacije civilnog društva nisu dobro informirane o mogućnostima potpore. Prema evidenciji Volonterskog centra Istra potporu je zatražilo (objavilo potrebu za volonterima) u posljednjih nekoliko godina ukupno oko 150 organizatora volontiranja, među kojima su brojne udruge, ali i ustanove i jedinice lokalne samouprave. (Volonterski centar Istra, <http://www.vci.hr/hr/projekti/partneri/>, 10.10.2017.)

Najuspješnijim načinom privlačenja volontera sudionici smatraju sljedeće:

- volonteri su ujedno i članovi udruge	52,7% (19)
- osobna poznanstva	33,3% (12)
- oglašavanjem u raznim novim medijima (Facebook i sl.)	8,4% (3)
- preko Volonterskog centra	0% (0)
- ostalo, navedite kako?	2,8% (1)

Rezultati se ne razlikuju od rezultata koje smo dobili na lokalnoj razini (Poreč i Labin), pa se može reći da organizacije civilnog društva Istre nisu razvili efikasne alate za privlačenje volontera iz zajednice, jer se uglavnom oslanjaju na članstvo.

Svijest o važnosti volonterskog rada i vrednovanje volontiranja u zajednici je važno za mobilizaciju zajednice te podiže vrijednost zajednice. Naime, volontiranje u zajednici je indikator društvenog kapitala zajednice, koji olakšava postignuća zajednice i uvećava njezino blagostanje (Putnam, 1998). Promicanje i vrednovanje volonterskoga rada je ujedno i alat javnih politika koje promiču stvaranje poticajnog okruženja za razvoj civilnoga društva (Nacionalna strategija za stvaranje poticajnog okruženja za razvoj civilnog društva od 2012. do 2017.).

Iz tog aspekta važna je percepcija koju imaju akteri civilnoga društva, odnosno udruge, vrednuje li se volonterski rad u zajednici ili ne. Obzirom na prethodne rezultate, nisu nas iznenadili proturječni odgovori na pitanja promiče li se voluntarizam u Istarskoj županiji? Postoje li u Istarskoj županiji aktivnosti i poticaji za volontiranje? 52,9 % sudionika smatra da na razini Županije ne postoji nagrada ili sličan poticaj volontizmu, dok 47,1 % ih smatra da ne. Na razini Županije ne postoji organizirana dodjela nagrada

uspješnim volonterima, iako na razini JLS rijetke i postoje²⁶. Osim nagrada, na razini JLS u Istarskoj županiji postoje i drugi načini vrednovanja volonterskog rada, a radi se o kriteriju kojim se volontiranje boduje prilikom dobivanja stipendija.

Većina ne izdaje potvrde o volontiranju (67,6 %). Ovi podaci nam govore da ne postoji svijest organizacija civilnoga društva o važnosti praćenja i vrednovanja volontiranja. Evidencija volontera, volonterskih sati te opis poslova volontera je obveza organizatora volontiranja, o čemu se podnosi izvješće svake godine na zahtjev Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku. Zakon o volonterstvu (NN, 22/13) obvezuje organizatore volontiranja da sklope volonterski ugovor s volonterima koji rade s posebno osjetljivim skupinama (vidi Zakon), da se izda potvrda o volonterskom radu na zahtjev volontera, potvrda o stečenim kompetencijama za dugotrajno volontiranje, a za volontiranje s posebno osjetljivim skupinama građana, među kojima su invalidi, djeca i mladi s teškoćama. Obzirom da se među udrugama koje su sudjelovale u istraživanju nalazi veći broj upravo takvih udruga, čudi da za institute osiguravanja zakonskih obaveza prema korisnicima iz ove skupine nisu iskazali nikakve podatke.

Vrijednost koju volonteri daju i prenose kroz aktivnosti u raznim djelatnostima koje ove udruge provode očito nije kvalitetno valorizirana, pa je potrebno ojačati mjere za priznavanje volonterskog rada. Osim toga, kompetencije stečene kroz ovaj oblik rada vrijedan su resurs za potencijalne poslodavce, ali i resurs koji smatramo društvenim kapitalom regije/grada.

Razvijenost organizacija civilnog društva Istarske županije ispitali smo i provjerom razine planiranja i strateškog pristupa razvoju udruga. Misiju je definiralo 77,5 % (31) sudionika, a strateški plan 78,6 % (33) udruga. Prema ovim podacima stječe se slika da udruge imaju uvid u potrebe prioriternih skupina na koje se odnosi djelovanje, no, ne možemo biti sigurni koliko su ti planovi stvarni ili usklađeni s ostalim razvojnim planovima. Jedan dio rezultata možemo protumačiti i djelatnostima koje se vežu uz regionalne ili nacionalne strateške planove (podružnice velikih udruga) ili zakonske obaveze.

5.3.1.4. Prioritetne skupine korisnika udruga - ciljne skupine

U svrhu prikupljanja podataka o kapacitiranosti udruga ispitalo se i definiranje ciljnih skupina na koje se njihovo djelovanje odnosi. Zato se ispitalo koje prioritetne skupine obuhvaćaju udruge svojim djelovanjem, kako bi se stvorilo bolju sliku o tome koliko su u njihove planove i realizirane aktivnosti uključeni mladi. Rezultati su sljedeći, a prioritetne skupine na koje se odnosi djelovanje udruga (N=40) su:

- djeca od 0 do 15	30% (12)
- mladi od 15 do 19 (srednjoškolci)	17,5% (7)
- mladi od 20 do 24,	22,5% (9)
- mladi od 25 do 30,	17,5% (7)
- „odrasli“ od 31 do 40	12,5% (5)
- drugi od 41 do pred mirovinu	0% (0)
- umirovljenici	0% (0)

Od 35 udruga koliko ih je istaklo da su im ciljne skupine djeca i mladi, 20 su sportske udruge. Dodatno, kada pogledamo koliki je prosječan broj korisnika koji su obuhvaćeni aktivnostima/ djelovanjem (projektima/programima) prema dobnim skupinama, dobivamo bolju sliku o sudjelovanju djece i mladih i javnom životu u zajednici. Radi jasnijeg razlučivanja izravnih i neizravnih korisnika, procjenjivao se prosječan broj prema te dvije kategorije.

---

²⁶ Dobri primjeri su neki gradovi, poput Grada Labina koji je već tijekom izrade Lokalnog programa za mlade donio odluku o dodjeli nagrada za volontere, kao poticaj za razvoj volontiranja, Grad Umag i drugi, koji dodjeljuju nagrade volonterima najčešće povodom dana volontera, 5.12.

Tablica broj 24: Procjena broja izravnih i neizravnih korisnika

	N	Raspon	Minimum (najmanji broj)	Maximum (najveći broj)	Aritmetička sredina (X)	Standardna devijacija (SD)
Broj izravnih korisnika (N)	39	3448	2	3450	283,77	713,17
18.3.2) Broj neizravnih korisnika (N)	38	16000	0	16000	662,66	2685,32

Izvor: Arhiva DIP, rezultati upitnika kapacitiranosti organizacija civilnog društva, 2017.

Tako je, sljedeći broj korisnika, sudjelovao u raznim aktivnostima civilnog društva, u toku jedne godine, prema dobnim skupinama:

- iz dobne skupine od 0 do 14 godina (N=30, raspon od 0 do 3700), prosječno u aktivnostima sudjeluje 303 izravnih korisnika, a glavninu tih korisnika čine djeca koja su članovi sportskih klubova.
- iz dobne skupine od 15 do 18 godina (N=31, raspon od 0 do 2000), prosječno u aktivnosti sudjeluje 183 izravnih korisnika, a uglavnom se radi također o sportskim organizacijama.
- iz dobne skupine od 19 do 30 godina (N=31), prosječno u aktivnosti sudjeluje oko 32 izravna korisnika, odnosno oko 1012 korisnika ukupno, dok je prosječan broj neizravnih korisnika oko 26, odnosno oko 807 neizravnih korisnika godišnje, što čini ukupno oko 1819 korisnika.
- iz dobne skupine od 31 na dalje (N=31), prosječno u aktivnosti sudjeluje oko 141 izravni korisnik, odnosno 4370 korisnika godišnje, odnosno isto toliko neizravnih korisnika, pri čemu se vjerojatno mislilo na članove obitelji korisnika, odnosno oko 4600 neizravnih godišnje. To daje ukupno oko 8960 korisnika. Ovi rezultati se odnose najviše na udruge čija je djelatnost usmjerena na ostvarivanje prava, koje ujedno imaju veliki broj članova, od 300 do 2200), pa su to skupine dragovoljaca, branitelja, umirovljenika i sl. tako da ne čudi ovaj broj.

U slijedećoj Tablici moguće je uočiti da najveći broj udruga ima do 50 korisnika u svakoj dobnj skupini, što se može smatrati točnijim pokazateljem broja korisnika udruga od prethodno navedenih prosječnih vrijednosti broja korisnika.

Tablica broj 25: Broj korisnika po prioritetnim skupinama u udrugama kategorizirani u 3 skupine

Prioritetna dobna skupina (N - udruga)	Kategorije (0-50; 51 – 100; 100 <)	Frekvencija (N)	Postotak (%)
Djeca od 0 do 15 (N = 30)	0 – 50	23	76.7
	51 – 100	3	10.0
	100 <	4	13.3
Mladi od 15 do 19 – srednjoškolci (N = 31)	0 – 50	24	77.4
	51 – 100	1	3.2
	100 <	6	19.4
Mladi od 20 do 24 (N = 29)	0 – 50	21	72.4
	51 – 100	5	17.2
	100 <	3	10.3
Mladi od 25 do 30 (N = 31)	0 – 50	22	71.0
	51 – 100	5	16.1
	100 <	4	12.9

Odrasli od 31 do 40 (N = 28)	0 – 50	27	96.4
	51 – 100	0	0
	100 <	1	3,6
Drugi od 41 do pred mirovinu (N = 28)	0 – 50	27	96.4
	51 – 100	0	0
	100 <	1	3.6
Umirovljenici (N = 27)	0 – 50	27	100.0
	51 – 100	0	0
	100 <	0	0

Izvor: Arhiva DIP, rezultati upitnika kapacitiranosti organizacija civilnog društva, 2017.

Iako prema rezultatima istraživanja postoji određena razina odaziva volontera, iako postoje aktivnosti kojima se mlade uključuje u volonterske aktivnosti, volonterski rad nedovoljno vrednuju i same udruge i javnost. Javne politike ne potiču volonterski rad, iako je on sastavni dio strukture na kojoj se temelji civilno društvo. Niti udruge, a niti županijska uprava ne koriste primjerene alate za poticanje volonterizma²⁷. Ne postoji praćenje i vrednovanje volonterskog rada među samim dionicima civilnog sektora. Izuzetak čine nekoliko udruga. Ne postoji dovoljno senzibilizirana javnost, a vrijednosti volonterskog rada nisu priznate i društveno poželjne, naročito iz aspekta kompetencija koje volonteri mogu steći kroz neformalnu edukaciju, priznavanje tih kompetencija, kao i ostalih potencijala za razvijanje društvenog kapitala grada, kao preduvjeta blagostanja. Usluge Volonterskog centra se ne koriste dovoljno. Važno je educirati organizacije civilnoga društva o osam ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje, kao i senzibilizirati i educirati sve dionike - javnu upravu, udruge i građane, a posebno mlade.

Uz mjere koje smo naveli u području „Alati: sudjelovanje, volontiranje, mobilnost” posebno **ističemo ove mjere kao temeljni alat za aktivno sudjelovanje mladih u zajednici**, ali prvenstveno radi unaprjeđenja kapacitiranosti organizacija civilnog društva koje u svojoj djelatnosti imaju programe i projekte mladih i za mlade:

Ciljevi/mjere za unaprjeđenje volonterskoga rada u zajednici:

- Promovirati i vrednovati volonterski rad** kroz informativne aktivnosti, provedbu kampanje i dodjelu nagrada i priznanja za volonterski rad, kriterije za financiranje javnih potreba i slično. Dalje nastaviti s uključivanjem građana, posebno mladih u volonterske aktivnosti na razini Istarske županije, međusektorskom suradnjom i povezivanjem, uključivanje šire javnosti u aktivnosti organizacija civilnoga društva i programe grada
  - izrada preporuka za gradove i općine za poticanje volontiranja u zajednici
  - organiziranje i financiranje informativnih kampanja o vrijednostima volonterskog rada
  - organiziranje i financiranje volonterskih akcija koje uključuju više organizacija civilnog društva (udruge, ustanove i dr.) iz više JLS (na razini IŽ)
- Educirati dionike (udruge, javnosti) o vrijednosti volonterskog rada**, posebno o radu s volonterima, ugovorima s volonterima koji rade s posebnim skupinama (u skladu sa Zakonom o volonterstvu), programu rada volontera, izdavanju potvrda o stečenim kompetencijama i drugo
  - organiziranje i financiranje edukacija iz područja menadžmenta volontera (evidencija volontera, alati za privlačenje volontera, koordinacija volontera, izdavanje potvrda o volonterima i potvrda o stečenim kompetencijama i dr.).

²⁷ Osim rijetkih, pojedinačnih udruga po gradovima koje su razvijene u svim aspektima.

3. Poticati osnivanje lokalnih „volonterskih centara“ kako bi se stvorila platforma za mrežu organizatora volontera i volontera:

- financiranje osnivanja lokalnih volonterskih centara, posebno onih koji provode programe za mlade i za mlade volontere
- povezivanje više lokalnih volonterskih centara s Volonterskim centrom Istra.

Indikatori provedbe i rezultata:

- upućena preporuka gradovima i općinama radi poticanja volontiranja u zajednici
- povećan broj volontera
- broj sudionika edukacija o radu s volonterima
- broj radionica (edukacija) o radu s volonterima
- broj izdanih potvrda o volontiranju, sklopljenih ugovora s volonterima i izdanih potvrda o stečenim kompetencijama (8 ključnih kompetencija za cjeloživotno obrazovanje)
- broj odluka o nagradama za najvolontera i broj prijavljenih kandidata, broj novih poticaja za volonterski rad na razini Istarske županije i gradova/općina
- broj novih lokalnih volonterskih centara

Nositelji aktivnosti: Istarska županija, jedinice lokalne samouprave i organizacije civilnoga društva u suradnji s obrazovnim i drugim ustanovama. Provedbu prati i podupiru: savjeti mladih (gradova/općina, županije)

Način odlučivanja i sudjelovanje

Sudionici su samoprocjenjivali strukturu rada i način odlučivanja u vlastitoj organizaciji. Iznese samoprocjene su podijeljene. Oko polovine udruga navodi formalnu strukturu upravljanja i odlučivanja što je sastavni dio propisanog sadržaja statuta pa iznose činjenice o strukturi i procesima upravljanja koji su navedeni u statutima (predsjednika, upravne odbore i druga tijela upravljanja). Oni navode da se odluke donose u tim tijelima. Druga polovina udruga naglašava značaj pojedinaca, entuzijasta koji su „stalno tu“. Oni koji navode formalnu strukturu jesu uglavnom udruge koje imaju više od 50 članova, poput sportskih udruga i udruga čija je djelatnost usmjerena ostvarivanju prava korisnika.

5.3.1.6. Ciljevi i djelovanje organizacija civilnoga društva

Važna dimenzija razvijenosti civilnoga društva je svijest o važnosti djelatnosti ili područja kojim se bave za društvo i zajednicu u kojem žive, odnosno percepcija vlastitoga društvenog položaja i društvene uloge koju organizacija ima u javnosti. Ispitane udruge su trebale samoprocjeniti do 3 prioriteta područja djelovanja, a rezultati su sljedeći:

- obrazovanje i osposobljavanje - formalno i neformalno	27 % (10)
- zapošljavanje i poduzetništvo (društveno poduzetništvo, hobiji, strukovne udruge i dr.)	13,5 % (5)
- zdravlje i blagostanje	10,8 % (4)
- sport	56,8 % (21)
- društvena uključenost (humanitarno, socijalna skrb i dr.)	27 % (10)
- kultura i stvaralaštvo	21,6 % (8)
- javno zagovaranje i aktivno građanstvo (participacija, volontiranje, ljudska prava, ekologija i dr.)	24,3 % (9)

Isto tako, sudionici su samoprocjenjivali koliko su djelatnost udruge, odnosno aktivnosti koje provode bitni za mlade, odnosno u kojem području djelovanja provode najviše aktivnosti. Svijest o važnosti djelovanja organizacije civilnog društva za mlade je bitan čimbenik uključivanja mladih u aktivnosti organizacija civilnoga društva koje djeluju u zajednici.

Tablica broj 26: Djelatnosti iz područja djelovanja za mlade koje se najviše provode u udrugama

Područje	f (N)	%
Obrazovanje i osposobljavanje	6	16,5
Obrazovanje, osposobljavanje, zapošljavanje te kultura i stvaralaštvo	1	2,8
Zdravlje, blagostanje i sport, društvena isključenost	1	2,8
Sport	17	47,1
Sport, društvena isključenost, javno zagovaranje	1	2,8
Društvena isključenost	3	8,4
Kultura i stvaralaštvo	6	16,8
Javno zagovaranje	1	2,8
UKUPNO	36	100,0

Izvor: Arhiva DIP, rezultati ispitivanja kapacitiranosti OCD, 10.10.2017.

Prema iskazanim procjenama organizacija civilnoga društva, one udruge koje se bave sportskim aktivnostima (zdravljem općenito), kulturom te odgojem i obrazovanje jasno artikuliraju svoju ulogu i važnost aktivnosti za mlade, što je iz perspektive kapacitiranosti i postojećih resursa dobar preduvjet za razvoj i uključivanje mladih u njihove aktivnosti. Svi ostali iako u okviru djelatnosti i ciljeva imaju potencijala za rad s mladima, ne vide svoju ulogu u ovom području. Upravo su ove udruge neiskorišten potencijal za rad s mladima i unaprjeđenje njihova društvena položaja.

5.3.1.7. Alati, metode ili tehnike rada udruga

Ispitalo se i koje alate i metode ili tehnike rada koriste udruge ne bi li realizirale svoje ciljeve, pa su udruge procjenjivale tipove aktivnosti koje najčešće koriste. Udruge su morale odabrati do najviše tri vrste aktivnosti koje najčešće koriste. Udruge koje su sudjelovale u ispitivanju koriste uglavnom nekoliko tipova alata/aktivnosti:

- **radionice (osposobljavanje i obrazovanje)** **38,9 % (14)**
- **predavanja (informiranje), izložbe, predstave** **38,9 % (14)**
- savjetovanje 30,6 % (11)
- zdravstvene usluge, psihosocijalna podrška 5,6 % (2)
- socijalne usluge (osobne asistencije, mentorski programi i dr.) 5,6 % (2)
- **natjecanja** **55,6 % (20)**
- kampanje i druge akcije javnog zagovaranja 8,3 % (3)
- drugo _____ 36,1 % (13)

One udruge koje su navele da koriste radionice, ujedno koriste i predavanja. One udruge koje koriste natjecanja su sportski klubovi i neke druge udruge, a one ujedno koriste i predavanja. Kampanje koristi svega 3 udruge. Podaci govore o skromnim alatima, ali se iz njih ne može procijeniti doprinos „općem dobru“, pa su o svom doprinosu „zajednici“ i „mladima“ udruge iznosile samoprocjenu. Kampanje nisu jedini način javnog zagovaranja interesa neke skupine ili problema, te kako zagovaranje nije jedini način doprinosa „općem dobru“, iz ovog podatka se ne može utvrditi javni doprinos. Predavanja, radionice, ali i natjecanja (u širem smislu, osim sportskih) jesu neki od alata koje mogu biti dio zagovaračkih aktivnosti, jer se njima utječe na stavove, svijest i kompetencije sudionika (ciljnih skupina). Prema istraživanju „Područja djelovanja i kapaciteti civilnog društva“ (Miošić, N. I Hoffmann, D. 2015.) zagovaračkim aktivnostima se bave (40%) anketiranih udruga, a one su usmjerene jednim dijelom prema donositeljima odluka, dok većina aktivnosti je usmjerena na podizanje svijesti javnosti te na edukaciju vlastitih ciljanih skupina i zadovoljavanje potreba članstva. Kampanje kao zagovarački alat se ne navode.

Zagovaranje kao način utjecaja na promjene u društvu može biti usmjereno prema određenim donosiocima odluka ili javnosti i/ili ciljnim skupinama, a upravo su vrijednosti koje se zagovaraju one koje određuju doprinos „općem dobru“, bez obzira o kojoj se razini radi, lokalnoj, regionalnoj ili „široj“ društvenoj. U istom istraživanju autori procjenjuju da „zagovaračke organizacije koje se bave širom slikom prepoznati su Zelena Istra, CGI Poreč, Savez udruga Rojca, te donekle Labin Art Express (LAE)“ (Miošić, N. I Hoffmann, D. 2015., str. 16.). što donekle odgovara populaciji. Upravo među udrugama mladih i za mlade ističu se najmanje još 2 udruge, Alfa Albona, Labin i ZUM Pula, ali i Volonterski centar Istra, a među drugim organizacijama civilnog društva ističe se Zaklada za partnerstvo i razvoj civilnog društva Istra, bez obzira na iznesene rezultate analize iz navedenog istraživanja. Rezultati pokazuju da udruge koriste standardne metode i alate javnog zagovaranja, na niskoj razini, odnosno da su pasivni „aktivni“ građani, jer ne koriste javno zagovaranje za mobilizaciju zajednice i osnaživanje svojeg položaja.

Kako su one udruge kojima je djelatnost ostvarivanje prava korisnika i sport u većini, sve su one uključene u nadležne saveze, tako da ne možemo govoriti o realnoj suradnji među udrugama. Ne možemo smatrati ove rezultate pouzdanima, jer nije definirana suradnja, a veći dio interesnih udruga, poput sporta i slično je organizirana u saveze, što ne znači formalnu ili neformalnu suradnju s drugim udrugama, osim što su članice nadležnih saveza iste djelatnosti. S druge strane, ispitanici predstavnici udruga tvrde da surađuju s drugim udrugama na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini te da se i udružuju s drugim udrugama. Razinu suradnje s drugim udrugama su iskazali na sljedeći način:

- suradnja s gradom/općinom	75% (15 udruga od 20)
- suradnja izvan grada/općine	61,1% (11 udruga od 18)
- suradnja na razini Županije	76,5% (13 udruga od 17)
- suradnja na razini RH	64,7% (11 udruga od 17)
- međunarodno	46,7% (7 udruga od 15)

U saveze i koordinacije udružuje se 76% udruga. Na ovaj rezultat utječe upravo gore navedena činjenica. Ipak obzirom na veliki broj registriranih udruga te rezultate na lokalnoj razini u kojoj se pokazalo da udruge surađuju vrlo niskim intenzitetom i uglavnom ne pokreću zajedničke projekte (u Poreču i Labinu) može samo potvrditi ovu činjenicu. Umreženost samih organizacija koje zastupaju slične interese bi mogla povećati njihovu vidljivost u zajednici te pokrenuti nove procese u razvoju civilnog društva.

Predlaže se da se u kriterije financiranja iz javnih prihoda dodatno boduje umrežavanje (formalno i neformalno) organizacija civilnog društva, partnerski projekti, suradnja i projekti kojima se obuhvaćaju istovrsni problemi. Osim toga,

inovativnost projekata i korištenih metoda i alata bi doprinijela kvaliteti projekata, kao i prepoznatljivosti u javnosti. Za ostvarivanje ovih ciljeva je moguće i organizirati edukacije i okrugle stolove kojima bi se poticalo umrežavanje i zajednički projekti, ne samo s drugim organizacijama civilnoga društva nego i s javnim ustanovama i drugim organizacijama.

Kako bismo analizirali održivost programa rada udruga, ispitali smo jesu li njihove provedbene aktivnosti dugoročne ili kratkoročne prirode, te način na koji osiguravaju financijska sredstva, odnosno na koji način vrednuju rezultate.

Većina udruga provodi projekte u okviru dugoročnih programa djelatnosti kojom se bave, uz povremeno organiziranje novih projekata i/ili akcija. Moramo napomenuti da je moguće da jedan dio udruga tumači godišnju provedbu jedne aktivnosti koja se ponavlja nekoliko godina kao “dugoročnu provedbu aktivnosti”. Međutim, zbog prirode problema i samih korisnika, udruge čiji korisnici su skupine s manje mogućnosti (uzrokovani zdravstvenim i problemima zbog društvenog položaja koje zauzimaju te sportske udruge) zaista i provode “redovne aktivnosti” dugoročno.

- Kratkoročni projekti – 12 udruga
- Dugoročni projekti – 20 udruga
- Programi - 2 udruge.

5.3.1.8. Održivost: izvori financiranja rada udruga, evaluacija i dr.

Struktura izvora financiranja rada organizacija civilnog društva govori i o stupnju razvijenosti, legitimitetu i prepoznatljivosti u javnosti, ali i o autonomnosti.

Tablica broj 27: Struktura financiranja rada udruga (projekata i programa)

Izvori financiranja	N	Raspon	Min.	Max.	Aritmetička sredina (X)	SD
1. Vlastiti izvori	28	100	0	100	34,99	35,518
2. Grad	31	100	0	100	27,30	32,374
3. Županija	28	70	0	70	9,27	16,435
4. Država	28	90	0	90	11,81	24,680
5. Poslovni sektor	28	85	0	85	9,94	22,629
6. Privatne donacije	27	70	0	70	11,15	17,584
7. EU	26	50	0	50	2,62	10,288

Izvor: Arhiva DIP, podaci iz istraživanja o kapacitiranosti OCD, 2017.

Rezultati istraživanja kapacitiranosti organizacija civilnog društva pokazuju da samo od 0 do 50 udruga prosječno u strukturi financiranja prima 2,62% sredstava od EU, dok od Županije prima prosječno oko 9,27% udruga (od njih od 0 do 70 udruga). Gornja tablica objašnjava vrlo nisku razinu (udio) udruga koje imaju uopće neki drugi izvor financiranja od onog koji im je primarni (najčešće je to JLS i vlastiti izvori). Prema prethodno navedenom istraživanju o kapacitiranosti istarskog civilnog sektora dobiveni su slični rezultati, što je vidljivo iz sljedeće Tablice:

Tablica broj 28: „Tablica 2 - Ključni (više od 20% godišnjeg proračuna) izvori financiranja organizacija u posljednje 3 godine

Izvor financiranja	2013.-2015.
Proračun općina/gradova	59,3%
Proračun Istarske županije	32,2%
Sredstva istarske Zaklade za poticanje partnerstva i razvoja civilnog društva	11,9%
Sredstva nacionalne Zaklade za razvoj civilnoga društva	22,0%
Sredstva ministarstava RH i drugih tijela na nacionalnoj razini	35,6%
Europski fondovi	16,9%
Poslovni sektor	13,6%
Članarine	32,2%
Aktivnosti samofinanciranja	22,0%

Izvor: Miošić, N. I Hoffmann, D. 2016., „Područja djelovanja i kapaciteti civilnog društva”, str. 22.

Analizirali smo i način praćenja i vrednovanja, kroz iskazanu samoprocjenu o praćenju i mjerenju rezultata projekta i programa organizacija civilnoga društva, kako bismo donekle utvrdili na koji način se planiraju i provode projekti, koji su uglavnom financirani iz javnih prihoda. Utemeljenost potreba za provedbom određenog projekta utvrđuje se prilikom prijave programa i projekta za financiranje programa zadovoljavanja javnih potreba građana. Isto tako, i praćenje i evaluacija rezultata projekata, odnosno mjerljivi indikatori rezultata projekata i programa koji su financirani iz javnih prihoda. Samo 9 udruga tvrde da provode nekakav oblik evaluacije, dok 21 tvrdi da nemaju nikakvu evaluaciju. Ipak, udruge su se izjasnile da na neki način provode evaluaciju rada udruge pa 54,5 % (18) provodi, a 45,5 % (15) ne.

Udruge koje su sudjelovale u istraživanju najčešće koriste vrlo uobičajene metode praćenja i evaluacije, poput „izvještaja.samoprocjene..ankete zadovoljstva korisnika/sudionika...”. Većina nije odgovorila na ovo pitanje (80%).

Iz ovih rezultata razvidan je nedostatak kriterija i jaz između navedenih načela kojima javna politika želi unaprijediti rad organizacija civilnoga društva (osigurati kvalitetu ulaganja javnih prihoda (načela dobrog upravljanja) i usklađenost stvarnih javnih potreba građana i s druge strane, stvarne kapacitiranosti i stanja civilnoga sektora. Posebno je značajna poruka dobivena ispitivanjem tog indikatora kvalitete i razvijenosti civilnog društva.

Prvo, većina udruga nema razvijenu praksu i svijest o potrebi praćenja potreba građana i praćenja rezultata djelovanja vlastitih aktivnosti što dovodi u pitanje koliko je njihovo djelovanje podložno slučaju i inerciji, a ne stvarnim indikatorima potreba, ali dovodi u pitanje i opravdanost javnih ulaganja.

Drugo, javne uprave snose dio odgovornosti zbog istaknutih „kriterija” i nedovoljno razrađenih prioriteta područja u javnim pozivima ili natječajima. Iz analize javnih poziva se može vidjeti da postoji neujednačenost u područjima (upravnim odjelima) za koja se natječaji raspisuju iz perspektive kvalitete sadržaja pripremljene dokumentacije, ne/jasno određenih ciljevi financiranja, ne/definiranih prioriteta područja i/ili prioriteta skupine. Dobri primjeri se ističu u područjima financiranja iz javnih prihoda u sportu čija prioriteta područja određuje Savez zajednica sportova Istarske županije, kulture i zdravlja i socijalnog blagostanja (čiji prioriteti proizlaze iz Plana za zdravlje i socijalno blagostanje). Kvalitetno određivanje „kriterija, prioriteta područja i prioriteta skupina” u javnim natječajima je od izuzetne važnosti jer oni pokazuju smjer javnih politika u pa bi one u sportu i kulturi trebalo prilagoditi stvarnim potrebama Koliko

su ti kriteriji u skladu sa strateškim dokumentima iz pojedinog područja i stvarnim potrebama/problemima u pojedinom području analizira se u poglavljima u pojedinim područjima djelovanja.

Istraživanje kapacitiranosti organizacija civilnog društva različitim metodama tijekom izrade ovog Programa pokazalo je da u svakom gradu postoji manji broj udruga koji vrlo profesionalno obavljaju neprofitne djelatnosti kojima se bave i to su sigurni resursi na koje mladi mogu računati, dok se za druge treba osigurati osposobljavanje i informiranje u njihovoj javnoj ulozi i normativnom okviru koji ih određuje. Svi ti rezultati govore o nedovoljnoj kapacitiranosti civilnog društva, kao i nižoj razvijenosti od očekivane u Istarskoj županiji, usprkos naporima pojedinih organizacija civilnog društva i županijske uprave da unaprijede ovo područje. Županijska uprava mora tu učiniti prvi korak ka suvremenoj samoupravi i urediti sektor postavljanjem kvalitetnijih kriterija i prioritetnih područja za financiranje iz javnih prihoda, uz uključivanje građana odnosno relevantnih dionika, poput udruga. S druge strane, one organizacije civilnog društva koje jesu kapacitirane za unaprjeđenje civilnog sektora moraju više sudjelovati i djelovati u smjeru jačanja kapacitiranosti i svijesti o javnoj ulozi te odgovornosti prema zajednici ostalih organizacija. Stoga smo ispitali udruge koje su sudjelovale u ispitivanju koja su to područja rada u kojima trebaju podršku.

Samoprocjena organizacija civilnoga društva o potrebnoj podršci u radu

Udruge koje su sudjelovale u istraživanju iskazale su sljedeće probleme s kojima se suočavaju u svom radu, prema nekoliko tipova problema:

1. problemi koji proizlaze iz nedovoljnog znanja i kapaciteta za planiranje projekata:

- nedostatak financija;
- nedovoljno informacija na koje se natječajne za sufinanciranje projekt može prijaviti;
- previše administrativnih poslova oko prikupljanja dokumentacije;
- nemogućnost angažiranja profesionalaca zbog nedostatka financija;
- nedovoljno znanja iz područja organizacije;
- nedovoljno znanje iz područja menadžmenta;
- nedovoljno iskustvo u pisanju projekata;
- nedovoljno znanje iz područja projektnog ciklusa;
- kratki rokovi natječaja;
- skupljanje potrebne dokumentacije;
- nedostatak ljudskog resursa;
- nezainteresiranost članova;
- prostor, sufinanciranje projekata i komplicirano knjigovodstvo;
- česte izmjene natječajne dokumentacije te neznanje o istom;
- previše papirologije; administracija.

2. problemi koji proizlaze iz planiranja aktivnosti za provedbu projekata:

- nemogućnost osiguravanja cijele plaće zaposlenika kroz cijeli projekt;
- nedostatak materijalnih uvjeta za rad, prostor;
- nedovoljno kadra zainteresiranih za prenošenje znanja.

3. problemi koji proizlaze iz provedbe projekta

- nedovoljno kadra zainteresiranih za prenošenje znanja;
- manjak volontera i nezainteresiranost određenih članova;
- podkapacitiranost;
- nemogućnost osiguravanja cijele plaće zaposlenika kroz cijeli projekt.

4. problemi koji proizlaze iz aktivnosti praćenja i vrednovanja (evaluacije projekta)

- manjak kompetencija;
- vanjske evaluatore je potrebno platiti što povećava cijenu projekta (arhiva DIP, Iz upitnika, 2017. godine).

Iskazani problemi uglavnom se odnose na indikatore koje se ispitivalo i u drugim varijablama vezano uz kapacitiranost organizacija civilnog društva. Ovi rezultati mogu ukazivati i objasniti poteškoće koje su udruge imale prilikom sudjelovanja u ovom istraživanju (nerazumljivo, teško). Udruge pridaju veliki značaj „financiranju i nedostatku financiranja” te očito njime objašnjavaju nedostatak kompetencija iz drugih područja koje mogu doprinijeti uspješnosti rada udruga. No, kada uzmemo u obzir da je većina udruga ovisna najčešće o javnim izvorima prihoda na lokalnoj razini, ovisna o proračunu grada/općine/županije, onda je jasno kako začarani krug u kojem se nalaze utječe na njihovu percepciju. Autonomnost civilnog sektora, što je primarno obilježje razvijenog civilnog sektora te kvaliteta rada udruga uglavnom se procjenjuje (u većini kriterija za financiranje iz javnih prihoda (bilo na regionalnoj, nacionalnoj ili EU razini, kao i kod drugih donatora) kroz višestruke izvore financiranja. Iz ovih rezultata razvidno je da je udrugama potrebna podrška u organizaciji rada i edukaciji za stjecanje kompetencija za uspješno planiranje, provedbu i evaluaciju projekata. U navedenom istraživanju iz 2015. udruge navode iste probleme kao i u ovom provedenom za potrebe izrade Programa za mlade (Izvor: Miošić, N. I Hoffmann, D. 2016., „Područja djelovanja i kapaciteti civilnog društva”, str. 22.).

Neprofitni sektor - drugi

Neprofitni sektor, čiji element su i organizacije civilnog društva, poput udruga, zaklada i drugih javnih ustanova je strukturirani sustav koji je sve utjecajniiji u procesima donošenja političkih odluka pa je tako nezaobilazan u planiranju javnih politika za mlade. Osim o kapacitiranosti udruga, prikupljali smo podatke o javnim i privatnim ustanovama koji u svojim djelatnostima imaju projekte za mlade. Rezultate tog prikupljanja podataka može se naći u poglavljima o stanju i mjerama po područjima djelovanja za mlade. Njih smo uključili bilo traženjem izravnog očitovanja o problemima, mogućnostima rješenjima i dionicima u razvoju politika za mlade, bilo da su njihovi predstavnici bili uključeni u rad radnih stručnih skupina i javni forum. Svi materijali i pozivi za uključivanje upućeni su i takvim dionicima neprofitnog sektora. Isto tako, o „Zakladi za poticanje partnerstva i razvoj civilnog društva Istra” možete naći u poglavlju o „alatima za unaprjeđenje područja: sudjelovanje, volontiranje, mobilnost”, zbog specifične uloge koju ima ova Zaklada u Istri.

Zaključak - ciljevi, mjere i indikatori

Većina udruga (osim sportskih i svega 5 drugih, oni koji su sudjelovali, a koje su opredijelile za rad za mlade) ne obuhvaća programe koji izravno uključuju mlade. Međutim, većina ima kapaciteta za rad sa i za mlade (ljudski i kulturni kapital i područje djelovanja). Njihova područja djelovanja ne uključuju nove oblike neformalne edukacije mladih, odnosno neformalno osposobljavanje za poduzetnički pristup i zapošljavanje mladih, odnosno nedovoljno razvijaju metode i alate korištenja vlastitih potencijala. Udruge ne iskazuju svijest o potrebi aktivnog uključivanja mladih u rad, iako iskazuju nezadovoljstvo zainteresiranosti mladih za aktivno sudjelovanje u provedbi aktivnosti udruga. Percepcija mladih kao pasivnih korisnika onemogućava aktivno sudjelovanje mladih i njihov doprinos unaprjeđenju rada udruga. Uspješne javne politike za mlade predviđaju poticanje i omogućavanje mladima da aktivno sudjeluju u javnom životu zajednice, odnosno dodatne napore cijele zajednice da se mlade što više motivira i uključi u zajednicu, kako bi mogli sudjelovati kao aktivni građani i u procesima političkog odlučivanja.

Struktura i način rada organizacija civilnoga društva pokazuje određeni stupanj umreženosti i suradnje, često orijentiranost na samo jedan izvor prihoda i to onih iz javnih

prihoda (grada). Osim toga, siromaštvo korištenja inovativnih metoda javnog zagovaranja interesa prioritetnih skupina kojima se bave, govori o stagnaciji razvoja, potrebi za dodatnom edukacijom udruga te snažnijim motiviranjem za partnerske projekte i programe i orijentiranost k drugim izvorima prihoda. Same udruge iskazuju potrebu za dodatnom edukacijom i podrškom u vođenju, odnosno planiranju, provedbi i praćenju rezultata rada udruga te provedbi projekata.

Uloga javne uprave je u planiranju prioriteta za financiranje kao i stimuliranje rada organizacija civilnoga društva u smjeru razvoja civilnoga društva i kapacitirnosti organizacija civilnog društva kao ravnopravnih partnera u provedbi javnih politika. Niti jedna udruga ne spominje suradnju sa savjetima mladih oko pitanja koja se tiču mladih, a djelatnost su udruge, iako iz analize sastava članstva savjeta mladih i njihovog rada vidimo da članovi često jesu predstavnici udruga te da upravo s udrugama i surađuju. Ova kontradiktorna činjenica nameće postavljanja pitanja o polju i opsegu djelovanja savjeta mladih čije djelovanje je često nedovoljno vidljivo javnosti i često orijentirano samo na uzak krug udruga s kojima surađuju.

Osim toga, većina udruga nije razvila metode sustavnog praćenja rezultata aktivnosti. Ovaj demokratski proces zahtjeva dvosmjernu komunikaciju i interakciju, kao i dodatne napore svih dionika oko unaprjeđenja kvalitete života građana, a posebno mladih. Sažeto rečeno, istarsko civilno društvo još uvijek obiluje entuzijastičnim pojedincima, koje pokreću napredak, što je nedovoljno za stabiliziranje civilnog sektora, a posebno udruga kao dionika promjena u javnim politikama za mlade.

Ciljevi/mjere

Poseban naglasak u ovom poglavlju je na ulozi Županije u razvoju civilnog društva Istarske županije, pa se želi istaknuti one mjere koje su temeljene za razvoj javnih politika za mlade (više u poglavlju 6. „Alati za unaprjeđenje područja djelovanja za mlade):

- Civilno društvo Istarske županije potrebno je osnažiti osnovnim alatima za aktivno sudjelovanje u zajednici, kao i mobilizaciju zajednice i stjecanje povjerenja i solidarnosti među članovima i organizacijama u zajednici, s posebnim naglaskom na uključivanje mladih i ulogu organizacija civilnoga društva i mladih u razvoju zajednice.
- Dionike civilnog sektora je potrebno osnažiti osnovnim kompetencijama za planiranje, provedbu i evaluaciju (praćenje i procjenu rezultata) projekata/programa koje provode.
- Usprkos više strateških dokumenta iz kojih je moguće razviti kriterije za financiranje i indikatore praćenja, javne uprave, pa i Županija ne potiču sustavno praćenje, kroz koje će biti jasno definirane potrebe i kriteriji za udovoljavanje financiranja projekta i programa, a prema načelima dobrog upravljanja i uključivanja ciljnih dionika. Iako je postignut napredak, a Istarske županija prednjači u upravljanju i planiranju, potrebno je uvesti sustavno vođenje evidencije, praćenje te vrednovanje programa i projekta kojima se zadovoljavaju stvarne potrebe građana, posebno mladih.

Stoga su ciljevi i mjere koji su sukladni navedenima u spomenutom području su:

Jačanje kapacitiranosti civilnog društva radi moćnosti za razvoj programa za mlade i rad s mladima:

- 1. educirati organizacije civilnoga društva o osnovnim znanjima i vještinama za vođenje projektnoga ciklusa (planiranje, provedba, prikupljanje sredstava, praćenje i vrednovanje), s naglaskom na udruge mladih i za mlade**

- osiguravanje financiranja i provedbe edukacija o neprofitnom menadžmentu i neprofitnom računovodstvu najmanje 1 godišnje na razini Istarske županije
2. **osposobljavati organizacije civilnog društva o alatima i metodama javnog zagovaranja, posebno za mobilizaciju zajednice i kampanju, s naglaskom na udruge mladih i za mlade**
    - osiguravanje financiranja i provedbe više osposobljavanja o metodama i tehnikama demokratskog javnog zagovaranja interesa građana, posebno mladih najmanje 2 godišnje na razini IŽ
    - osiguravanje financijskih sredstava za projekte mladih i za mlade
  3. **osposobljavati organizacije civilnog društva i pojedince o prikupljanju sredstva za financiranje, posebno iz EU programa i fondova**
    - osiguravanje financiranja i provedbe edukacija o prijavi i provedbi projekta iz EU fondova i program, posebno ERASMUS+
  4. **kontinuirano educirati organizacije civilnog društva i javne ustanove kojima je osnivač Županija o strateškom planiranju, odnosno analizi potreba (indikatorima problema), ciljevima i praćenju rezultata (indikatorima rezultata)**
    - osiguravanje osposobljavanja potencijalnih suradničkih i partnerskih organizacija za strateško planiranje, posebno za udruge mladih i za mlade
    - uvođenje najmanje 1 godišnjeg praćenja i vrednovanja rezultata za sve sudionike javnog upravljanja (izracom obrazaca za prikupljanje podataka)
    - dodatno vrednovanje (u kriterijima za financiranje iz javnih prihoda županije, ali i JLS) različite izvore financiranja rada OCD-a
    - uvođenje kriterija za financiranje javnih potreba općenito za sve programe javnih potreba
    - dodatno vrednovanje (u kriterijima za financiranje iz javnih prihoda) programa koje uključuju inovativnost u korištenju metoda i alata javnog zagovaranja interesa mladih, kao i aktivno sudjelovanje mladih
    - posebno vrednovanje programa i projekta koji su namijenjeni potrebama mladih i koje uključuju aktivno sudjelovanje mladih prema područjima djelovanja za mlade iz EU strategije za mlade i Nacionalnog programa za mlade, u onim područjima u kojima su mladi manje zastupljeni i njihove potrebe zanemarene (program/aktivnosti u proračunu za mlade)
  5. **educirati organizacije civilnoga društva o načinima umrežavanja i suradnje organizacija koje djeluju na području Istarske županije, ne samo među udrugama i nego i drugim organizacijama, poput javnih ustanova (škola, muzeja, državnih i regionalnih javnih tijela) kako bi se planirala provedba zajedničkih projekata**
    - osiguravanje osposobljavanja organizacija civilnog društva i drugih javnih ustanova u načinima suradnje i umrežavanja, posebno na programima za mlade
    - u kriterijima za financiranje iz javnih prihoda grada dodatno vrednovati partnerske projekte kojima se zadovoljavaju javne potrebe građana, a posebno mladih
  6. **informirati građane te potencijalne prijavitelje o načinu i sadržaju prijava na javne natječaje za financiranje programa i projekta za zadovoljavanje javnih potreba građana**
    - održavanje redovitih informativnih sastanaka o načinu i sadržaju prijava na javne natječaje za financiranje programa i projekata

II. osnažiti ulogu i djelovanje savjeta mladih i drugih organiziranih oblika djelovanja mladih na svim razinama u skladu s nadležnosti:

- 1. osposobiti mlade za rad u savjetima mladih** kao tijela koje ima ulogu koordinatora između mladih u zajednici, organizacija civilnog društva i javnih ustanova te drugih organizacija i donosioca političkih odluka
  - provedba i financiranje komunikacijskih kampanja za povećanje aktivnog sudjelovanja mladih
  - organiziranje i financiranje osposobljavanja mladih radi motivacije za sudjelovanje u prijavi za članove i u radu savjeta mladih
  - organiziranje i financiranje osposobljavanja mladih za ulogu i rad savjeta mladih

Indikatori rezultata:

- broj provedenih edukacija za neprofitni sektor (organizacije civilnog društva i javne ustanove) o strateškom planiranju, projektnom ciklusu, izvorima financiranja i dr. – najmanje 1 godišnje za svaki od sadržaja
- broj sudionika edukacija – najmanje 50% mladih na svakoj od edukacija
- promjena strukture izvora financiranja udruga (povećati za 20 % do 30 % druge izvore financiranja, osim JP(R)LS)
- promjena u kvaliteti projekata (prema kriterijima za evaluaciju projekata) – više kvalitetnih projekata projekta za mlade
- broj novostvorenih suradnji na projektima, novih udruženja i partnera na provedbi projekata, s područja Istarske županije, ali i izvan nje
- broj provedenih evaluacija projekata (unutrašnjih i vanjskih) programa mladih i za mlade
- uvedeni kriteriji za vrednovanje programa i projekata financiranih iz javnih prihoda u kojima su mladi prioritarna skupina, a ciljevi sukladni iz Programu
- povećan broj provedenih monitoringa i vanjske evaluacije projekata koje se financiraju iz javnih prihoda
- povećan broj prijavljenih projekata i programa za mlade i broj financiranih projekata
- donesene preporuke za JLS o financiranju, podupiranju i osposobljavanju mladih radi uključivanja u organizirane oblike djelovanja mladih, pa i savjete mladih
- broj prijedloga savjeta mladih za unaprjeđenje položaja mladih na osnovi potreba mladih
- broj usvojenih prijedloga savjeta mladih.

Nositelji: Istarske županija (prema područjima djelovanja/upravnim odjelima), javne ustanove i druge organizacije civilnoga društva.

Analiza potreba i problema mladih iz perspektive udruga

Kako bismo potakli udruge koje su sudjelovale u istraživanju da promišljaju o potrebama i problemima mladih, analizirali smo njihovu perspektivu pitanja koja su od interesa za mlade (problema i potreba). Cilj prikupljanja podataka o ovoj dimenziji bio je i senzibilizirati udruge na pitanja koja se tiču mladih, a s druge strane ispitati s kojim

problemima se te udruge susreću kada je riječ o mladima, obzirom da se susreću s mladima, bilo među korisnicima, članovima i volonterima.

O ovoj skupini problema izjasnilo se 50% udruga, od kojih je većina iznosila mišljenje za jedno ili dva područja djelovanja mladih. Samo 20% udruga se izjasnilo po svim ponuđenim područjima djelovanja za mlade. Nije nevažno iznijeti podatak da su sudionici navodili i uzroke i posljedice problema, ali i ciljeve koje bi trebalo postići kako bi se riješili problemi, no nisu navodili točno na koje probleme se odnosi. U prethodnom poglavlju smo istaknuli da postoji potreba za edukacijom za strateško planiranje programa i projekata, što se vidi i iz dobivenih rezultata. Istaknuto je nekoliko tipova problema prema područjima djelovanja za mlade. Međutim, neki sudionici su naveli ciljeve unaprijeđenja područja, iako nisu naveli s kojim problemima se suočavaju mladi sa stanovišta rada udruga. Navodimo sve (ciljeve, probleme i prijedloge) kako bismo dobili uvid u potrebe mladih iz perspektive civilnog sektora.

Najvažnije potrebe i problemi mladih u Istarskoj županiji iz perspektiva sudionika/udruga su:

- 1. obrazovanje i osposobljavanje - formalno i neformalno:** zastarjeli pristup obrazovanju; problemi za pronalaženje posla za osobe s poteškoćama; nedostatak izbora; potrebne kompetencije za zapošljavanje u željenom području; premalo adekvatnih radnih mjesta prilagođeno osobama s poteškoćama, pružiti im svestranost u mogućnostima obrazovanja; nestručni kadrovi; neformalno obrazovanje; dodatne edukacije u različitim područjima i različitim temama namijenjene svim generacijama počevši od mladih;
- 2. zapošljavanje i poduzetništvo:** zabrana zapošljavanja u pojedinim sektorima i zlouporaba mehanizma stručnog osposobljavanja; nedovoljan broj radnih mjesta; mladi nemaju dovoljno znanja o mogućnostima poduzetništva; više radnih mjesta; premalo adekvatnih radnih mjesta prilagođeno osobama s poteškoćama; manjak zapošljavanja; poticaji, edukacije i studijske posjete; edukacije o mogućnostima razvoja i samozapošljavanja, razvoj mjesta za zajedničku sinergiju (coworking space);
- 3. zdravlje i blagostanje i sport (fizičke aktivnosti):** rizična ponašanja, veći rizik od siromaštva i podzastupljenost rekreativnog sporta; podizanje kvalitete i standarda, sportsko-rekreativne radionice; nedostatak stručnih kadrova i nedostatak uvjeta;
- 4. društveno uključivanje:** marginalizirani mladi s manje mogućnosti; vladaju predrasude prema osobama s poteškoćama vladaju predrasude prema osobama s poteškoćama; nedovoljan angažman za osobe s poteškoćama; poticanje zajedništva u zajednici putem raznih aktivnosti (zabava, druženje, manifestacije); osjećaju se društveno isključeni i da nemaju pravo odlučivanja;
- 5. kultura i kreativnost (stvaralaštvo):** aktivnosti najviše usmjerene na popularno zabavne sadržaje u kojem manjina ima priliku biti kreativna; organiziranje različitih kulturnih manifestacija;
- 6. sudjelovanje (participacija) mladih:** obzirom na program djelovanja, udruga ne može utjecati na sve gore navedene potrebe već se može uključiti u poticanje aktivnosti koje su usko povezane s djelatnošću udruga (volontiranje);
- 7. volonterske aktivnosti:** slab interes mladih; nedostaje kvalitetnih programa za uključivanje mladih u dugoročno volontiranje; malo se mladih želi uključiti u volonterstvo;
- 8. mladi i svijet (mobilnost):** povezati se s ostalim udrugama (Alfa Albona) nedostatak informacija; nedostatak izbora. (arhiva DIP, 2017, iz upitnika)

Procjena organizacija civilnog društva - moguća rješenja iz perspektive udruga

Sudionici su iznijeli moguća rješenja prethodno navedenih problema iz njihove perspektive, a prema područjima djelovanja:

- 1. obrazovanje i osposobljavanje:** promoviranje volontiranja i poticanje organizacija na uključivanje mladih; edukacije; napraviti radionice na talijanskom/baljskom jeziku;
- 2. zapošljavanje i poduzetništvo:** promoviranje volontiranja i poticanje organizacija na uključivanje mladih; provođenje radionica iz ovog područja;
- 3. zdravlje i blagostanje i sport (fizičke aktivnosti):** promovirati volontiranje kao konstruktivnu aktivnost slobodnog vremena i poticanje volontera za sportske događaje; provođenje radionica iz ovog područja; izjednačavanje mogućnosti za poticanje osoba s poteškoćama; promicanje važnosti plivanja i zdravog načina života;
- 4. društvena uključenost:** zadržavanje aktivnosti koje već imamo; uključiti mlade s invaliditetom ili problemima u ponašanju kao korisnike ili volontere; rušenje arhaičkih predrasuda; programi namijenjeni osobama s poteškoćama;
- 5. kultura i kreativnost (stvaralaštvo):** promicanje važnosti kulture na sport; sudjelovati u promociji projekata i posredovati u pronalasku mladih volontera; radionice, predavanja i mentoriranje;
- 6. sudjelovanje (participacija)** sudjelovati u promociji projekata i posredovati u pronalasku mladih volontera; sudjelovati u provedbi odgoja i obrazovanja u programu neformalnog obrazovanja; u svim aktivnostima (kroz sve aktivnosti, op.a.);
- 7. volonterske aktivnosti:** u svim aktivnostima; sudjelovati u promociji projekata i posredovati u pronalasku mladih volontera; edukacija mladih o volonterstvu;
- 8. mladi i svijet/mobilnost:** informiranje.

Rezultate ne možemo smatrati pouzdanima, zbog malog odaziva udruga. Rezultati su površni i općeniti, a sadržajniji i promišljeniji su oni čiji su izvor organizacije koje se bave mladima. Ipak, analizom dobivenih podataka izdvojili smo nekoliko problema koji prevladavaju u percepciji članova/voditelja udruga o problemima mladih:

- 1. Rezultati samoprocjene udruga pokazuju nekoliko obilježja vlastite ne/kapacitiranosti udruga za rad s mladima:** osjećaj nekompetentnosti za rad s mladima (same udruge ga iskazuju), nedostatak informacija i neuključenost. Isto tako udruge imaju razvijenu svijest da su mladi društveno isključeni, ali mlade i ove udruge dijeli veliki jaz, društveni, kulturni i generacijski. Sudionici i sami nisu uključeni u suvremene trendove u javnim politikama za mlade, nemaju dovoljno informacija, pa niti ne mogu jasno formulirati potrebe mladih.
- 2. Iz rezultata je vidljivo i da postoji velika razlika između kapaciteta i stečenih kompetencija aktivista i udruga koje aktivno sudjeluju u kreiranju javnih politika i "starih, tradicionalnih udruga", odnosno između onih udruga koji se bave javnim politikama za mlade, udruge koje su društveno uključene (provode projekte, primaju donacije iz različitih izvora, educirani su u ovom području i dr.) i onih udruga koje su "statične" (stalno provode jednu te istu manifestaciju ili jedan program te nemaju drugih izvora prihoda i sl.).**

Rješenja koje nude su isto tako polarizirana: s jedne strane neinovativne metode i prijedlozi, s druge konkretni prijedlozi aktivnih udruga. Zajedničko svima je da su svjesni u kakvom položaju su mladi iako ne smatraju da su u mogućnosti unaprijediti taj položaj. Udruge vide svoj potencijalni doprinos unaprjeđenju statusa mladih i spremne su učiniti za mlade sljedeće:

- okupljanje mladih i micanje sa ulice, obogaćenje turističke ponude, kvaliteta življenja u zajednici; razvijanje vještina, podnošenje poraza i pobjede kao i u društvenom životu; okupljanje mladih na raznim manifestacijama, uključivanje mladih u odlučivanje JLS-a i učiti mlade odgovornostima;
- dajemo im znanja iz STEM područja, učimo ih logički razmišljati i usmjeravamo ih prema tehničkim zanimanjima;
- očuvanje tradicije i podrška u obrazovanju i informiranju o kulturnoj baštini, mladi se druže uz ples i glazbu te putuju i upoznaju svoju i tuđu kulturnu baštinu;
- blagovremene informacije, pomoć kod izrade prezentacija, pomoć kroz izložbe u istraživanju tržišta; udruga pomaže svojim članovima pri zapošljavanju, prilagodbi radnih mjesta i organiziranju aktivnosti;
- permanentno poticanje na čitanje i konzumaciju kulture knjige; stvaranje angažiranje publike, čitalačke pismene publike; Pula i Istra postali su prepoznatljivo književno europsko sjedište te povezivanje autora i nakladnika s europskim i svjetskim kolegama;
- organizira eko akcije za očuvanje okoliša i brine o društvenom životu mještana; učimo ih sportskom nadmetanju i ekološkom ponašanju prema moru i priobalju; razvijanje psihičkih, fizičkih i socijalnih osobina kod mladih ljudi; odgoj i sportska edukacija djece; sportska aktivnost za zdravlje, uspješnost i sudjelovanje; veliko uključivanje mladih ljudi u sport;
- doprinos u broju prijavljenih izuma, u komercijalizaciji inovacija, kroz prirez i porez inovacija koje se pojave na tržištu (arhiva DIP, 2017. iz upitnika)

Iz podatka prikupljenih iz ovog upitnika, ali i drugim metodama može se vidjeti da su udruge Istarske županije kapacitirane i motivirane pružati podršku mladima u dva područja:

- 1. nastavak rada na redovnoj djelatnosti udruga i uključivanje mladih**
- 2. uključivanje mladih (sudjelovanje mladih).**

Podaci o korištenju metoda rada udruga i tipičnim aktivnostima potvrđuju da udrugama treba pružiti potporu kako bi mogli pratiti suvremene procese u razvoju civilnog društva jer ne koriste inovativne metode i mali udio udruga se bavi zagovaračkim aktivnostima. To potvrđuje i već navedeno provedeno istraživanje u okviru projekta o kapacitirani civilnog društva Istre (Miošić, N. I Hoffmann, D. 2016., "Područja djelovanja i kapaciteti civilnog društva").

Takvom stanju i percepciji sigurno doprinosi i neumreženost, odnosno velika rascjepkanost i diferencijacija poprilično zatvorenog civilnoga društva, koje traži krivca u politici lokalne vlasti ili države kako bi opravdalo i ispričalo vlastitu ne/odgovornost. Ove rezultate bilo bi nemoguće interpretirati bez uvida u ulaganja Istarske županije i dostupnost postojećih resursa na lokalnoj i regionalnoj razini. Bez saznanja da je Istarske županija regija bogata ustanovama i ulaganjima u svim sektorima, ovi rezultati bi se mogli protumačiti sasvim drugačije. Bez obzira na nezadovoljstvo raspoređivanjem sredstava u Proračunu, može se reći da Istarska županija upravlja racionalno obzirom na visinu prihoda. Nedostatak je tog upravljanja nedostatak razrađenih kriterija za financiranje javnih potreba građana i mladih, kao i pripadajućih procedura za ostvarivanje prava na financiranje. To stvara sigurnost onima koji su uvijek u Proračunu, a isključuje svaku novu i inovativnu akciju koja bi mogla unaprijediti život mladih u Istarskoj županiji, ali pokrenuti razvoj civilnog sektora kao čimbenika promjena.

Stoga je pri izradi lokalnih strategija (iz bilo kojeg područja života i razvoja Županije) nužno uzeti u obzir i analizu dostupnih resursa. Zbog toga smo rezultate prikupljenih podatka analizirali u kontekstu ostalih podataka te ih sintetizirali u obrazac za internetsku javnu raspravu o problemima mladih po područjima djelovanja za mlade.

6. ALATI ZA UNAPRJEĐENJE PODRUČJA DJELOVANJA: PARTICIPACIJA / SUDJELOVANJE MLADIH, VOLONTIRANJE I MOBILNOST

6.1. Sudjelovanje/participacija mladih

Ova analiza ima svrhu otkriti snage i slabosti, prednosti i nedostatke postojećih resursa u skladu sa ciljevima EU strategije za mlade, Nacionalnog programa za mlade te glavnim problemima mladih Istarske županije, te prioritarnim problemima mladih koji su se izdvojili tijekom izrade ovog Programa. Isto tako, stavilo se ciljeve izrade Programa i probleme mladih koji su se pokazali prioritarnima, u kontekst strukture prikazivanja ulaganja i nadležnost Istarske županije. Koristilo se postojeću i prepoznatljivu strukturu koja se koristi u definiranju djelatnosti i aktivnosti „javnih potreba“ u strukturi Proračuna Istarske županije, temeljnog akta iz kojeg je vidljiv način donošenja odluka i upravljanje javnim financijama. Na taj način se prilagodilo opće ciljeve iz EU strategije za mlade zahtjevima sredine.

Opći ciljevi i problemi primjene i praćenja učinkovitosti alata za svako od područja djelovanja za mlade, sudjelovanja (participacije) mladih, volontiranja i mobilnosti i profesionalizacije rada s mladima koje naglašava EU strategija za mlade su:

Ciljevi: poticati sudjelovanje mladih u svim oblicima reprezentativne demokracije i civilnog društva, pružati podršku na svim razinama

Glavni problemi: niska participacija/sudjelovanje u političkim ili organizacijama civilnog društva, niska participacija mladih u lokalnim, regionalnim, nacionalnim izborima, niska razina izabranih mladih, niska razina mladih koji koriste Internet za interakciju s lokalnim vlastima, niska razina mladih koji koriste Internet za iskazivanje svojih stavova i mišljenja.

Ciljevi djelovanja za mlade, a iz perspektive alata za unaprjeđenje djelovanja u svim područjima za mlade, prema EU strategiji za mlade, ali i općenito u Republici Hrvatskoj, pa i Istarskoj županiji su:

1. **sudjelovanje** – osigurati puno sudjelovanje mladih u društvu, povećavajući sudjelovanje mladih u civilnom životu lokalnih zajednica te predstavničkoj demokraciji, podržavajući organizacije koje se bave mladima kao i različite oblike učenja sudjelovanja, potičući sudjelovanje mladih koji nisu članovi organizacija mladih, pružajući usluge davanja kvalitetnih informacija (primjerenih mladima)
2. **volontiranje** – podržati volontiranje mladih razvijajući više mogućnosti za mlade, čineći volontiranje lakšim, uklanjajući prepreke, dižući svijest o vrijednosti volontiranja, prepoznajući volontiranje kao važan oblik neformalnog obrazovanja i pojačavajući prekograničnu (prekoregionalnu i nacionalnu) društvenu pokretljivost mladih
3. **mobilitnost (društvena pokretljivost) mladih** - mobilizirati mlade u globalnom oblikovanju politike na svim razinama (lokalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj), koristeći postojeće mreže i programe za mlade (ERASMUS+ i dr.) i postojeće alate (“strukturirani dijalog s mladima”)
4. **“nova uloga mladih”** – rad s mladima treba podržavati, prepoznati ga te zbog njegovog gospodarskog i društvenog doprinosa – profesionalizirati!

6.1.1. Izazovi s kojim se susreću donosioci političkih odluka i mladi u uspostavi komunikacije i dijalogu u procesima donošenja odluka i aktivnom sudjelovanju mladih

Sve je veći raskorak između mladih i državnih ili lokalnih institucija, pa i dalje treba poticati i omogućiti mladima sudjelovanje u svim procesima odlučivanja. Kreatori politike trebaju prilagoditi način govora (komunikaciju) kako bi ih mladi mogli razumjeti i omogućiti mladima edukaciju o mogućnostima sudjelovanja u civilnom i političkom životu u zajednici. Volontiranje je za mlade (i sve druge, a posebno za mlade) sredstvo osobnog razvoja, učenja mobilnosti, konkurentnosti, društvene kohezije i građanstva, a izazov je omogućiti mladima stjecanje iskustva kroz volontiranje. Sudjelovanje mladih u dijeljenju vrijednosti Europske unije, ali i cijeloga društva, doprinosi njihovoj solidarnosti.

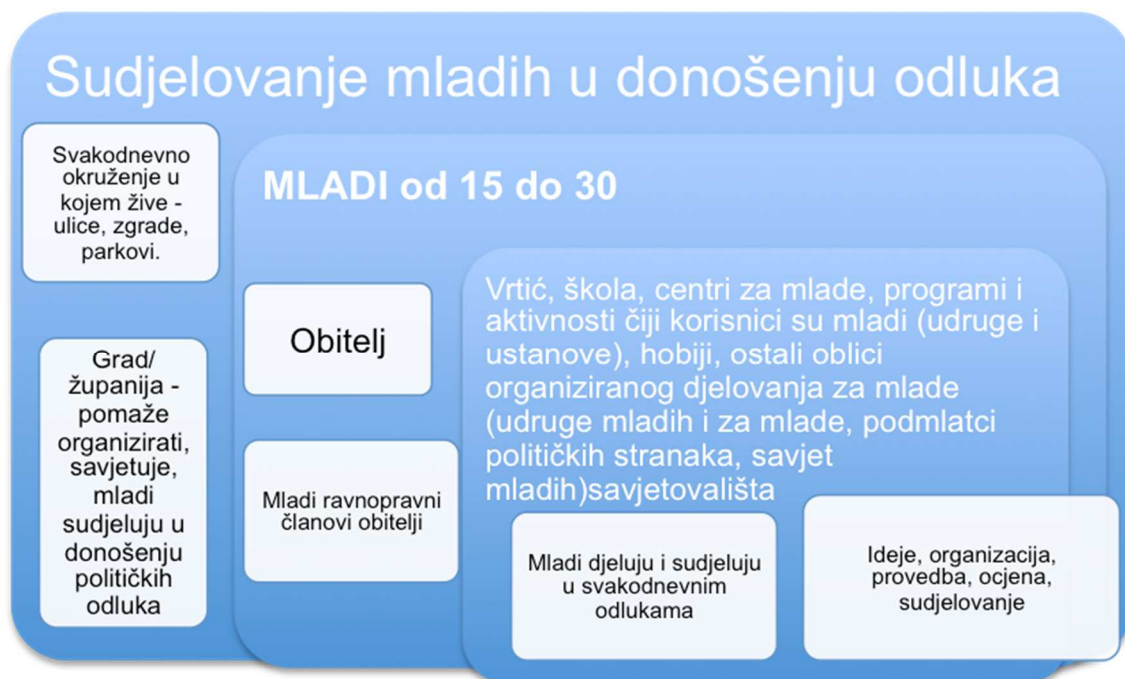
Rad s mladima je izvanškolsko obrazovanje (neformalno) koji vode profesionalci i volonteri, pa taj rad treba profesionalizirati kako bi ga vodile osobe koje imaju kompetencije (za koje se usavršavaju) za rad s mladima, koje će biti u stanju pružiti potporu mladima da sudjeluju u svim sferama društva.

Ove potrebe i prava mladih mogu se zadovoljavati u okviru rada raznih organizacija čija djelatnost je potpora mladima u ostvarivanju prava na sudjelovanje mladih u javnom životu zajednice, procesima političkog odlučivanja, ali i svakodnevnom životu u društvu u svim njegovim društvenim institucijama, od obitelji, škole, među vršnjacima, među partnerima i sl. Ove potrebe mladih mogu se zadovoljiti u organizacijama i kroz programe koji imaju cilj poticanja sudjelovanja mladih u svim oblicima reprezentativne demokracije i civilnog društva, te koje daju podršku mladima na svim razinama – od sudjelovanja u svakodnevnom životu do sudjelovanja u procesima političkog odlučivanja. Zadovoljavanje tih potreba se može financirati iz raznih izvora: država, JP(R)LS, pojedinci, inozemni javni i ekonomski izvori, ekonomski (privatni) sektor.

Vrste takvih organizacija i aktivnosti jesu:

- oblici i organizacije koje su zakonom regulirani kao oblici organiziranja mladih radi sudjelovanja u političkom odlučivanju – savjeti mladih pri jedinicama lokalne/područne (regionalne) samouprave, nacionalni savjet mladih
- organizirani podmlatci političkih stranaka
- organizacije civilnog društva koji se bave mladima - udruge mladih, udruge za mlade i sl., kao i mreže/savezi/partnerstva takvih organizacija (Mreža mladih), Regionalni info centri za mlade, Zajednica regionalnih info-centara i sl.
- organizirani predstavnici mladih pri obrazovnim ustanovama – vijeća učenika, studentski zborovi
- inicijative mladih
- ostali oblici organiziranja mladih npr. pri klubovima/centrima za mlade, razne koordinacije, vijeća mladih i slično.

Grafikon 8 Struktura sudjelovanja mladih u donošenju odluka

U Proračunu Istarske županije za 2017. je za ove potrebe osigurano (posredno) za rad Savjeta mladih Istarske županije 30.000 kuna, a podaci o izravnom ulaganju u projekte za mlade nisu dostupni, pa će se u pojedinim poglavljima o područjima djelovanja za mlade više govoriti o općenitim ulaganjima i onima koji su pogodni za mlade (izravno ili neizravno).

Mladi Istarske županije su aktivni i u procesima političkog djelovanja (sudjelovanja), ali njihova vidljivost nije zadovoljavajuća, posredno radi predrasuda koje ima većina mladih iz zajednice prema političkom djelovanju. Rezultat je to opće političke klime u Republici Hrvatskoj i nemogućnosti da mladi steknu demokratsko iskustvo na njima primjeren način. Politička scena, općenito u RH prepuna je loših primjera nedemokratskog djelovanja, pa mladi općenito postaju apatični i nemaju povjerenja prema političkom načinu djelovanja (Nacionalni program za mlade 2014. do 2017.). Mladi koji se upuštaju u političko djelovanje često su vrlo angažirani i vidljivi u vrijeme predizbornih kampanja, dok kasnije postaju "samo još jedan vijećnik", nevidljivi za mlade u zajednici, gube se kontakti i stvaraju dodatne barijere između mladih u zajednici i političkih aktivista. Koliko mladi, članovi političkih stranaka ili pak mladi izabrani vijećnici doprinose unaprjeđenju rješavanja problema od interesa za mlade nismo mogli ovom prilikom analizirati, ali se može vidjeti napredak u rezultatima izbora za vijećnike, u odnosu na prethodne izbore. Tako je, na posljednjim izborima za regionalnu samoupravu izabrano 5-ero mladih vijećnika do 30 godina u predstavnička tijela (Skupštinu i radna tijela skupštine), od ukupno 45 vijećnika (podaci dostupni u Stručnoj službi Skupštine). Oni su članovi radnih tijela, pa je tako 4 predsjednika ili potpredsjednika raznih odbora (Odbora za prostorno uređenje, zaštitu okoliša i gradnju, Odbora za ljudska prava, Odbora za statut, poslovnik, lokalnu i područnu samoupravu, Odbora za prava etičkih i nacionalnih skupina, Odbora za gospodarstvo i turizam), a koji su isto tako i članovi većine tih odbora. Na žalost nisu sudjelovali u izradi Programa za mlade u izravnom dijalogu s mladima iz zajednice, a nadamo se da su pasivno uključeni u izradu te da će u provedbu biti uključeni aktivno.

6.2. Rezultati analize sudjelovanja, volontiranja i mobilnosti mladih Istarske županije

6.2.1. Sudjelovanje/participacija u zajednici i procesima donošenja odluka

Mladi Istarske županije imaju prilike sudjelovati u brojnim aktivnostima, uglavnom u onima koje nisu sami osmislili. Aktivnih udruga mladih i za mlade u Istarskoj županiji djeluje, prema istraživanju koje smo proveli te analizirajući podatke iz Registra udruga i kontaktirajući ih (Adresar udruga mladih i za mlade) oko 650 (procijenjen broj prema prikupljenim podacima), većina su sportske organizacije, u kojima je vrlo niska razina sudjelovanja u odlučivanju (uglavnom su mladi sudionici/korisnici). Većina udruga, prema iskazanoj dobnoj strukturi volontera i članstvu ima potencijala za rad s mladima, obzirom da su im među dobnim skupinama korisnika i mladi. Razinu sudjelovanja u donošenju odluka u tim organizacijama smo ispitali na kroz rasprave o svim područjima, na internetskom prikupljanju podataka i kroz javnu raspravu/forumu.

Prema rezultatima ispitivanja kapacitiranosti organizacija civilnog društva, provedenom tijekom prve polovine 2017. godine, većina programa se provodi tako što se mlade uključuje u već organizirane aktivnosti, pa su mladi članovi udruga ili korisnici nekih usluga ili mladi koji volontiraju.

Prema Hartu (1992) sudjelovanje mladih možemo prikazati u modelu "ljestvi". Najviša i poželjna razina sudjelovanje mladih na ljestvi je 10 - ta prečka, a najmanja razna sudjelovanja u donošenju odluka je na prvoj prečki.

Prilagođena Hartova ljestva, prikazana na Slici 2, sadržava razine sudjelovanja djece i mladih u odlučivanju na ljestvi, a definira razinu obzirom na stupanj donošenja odluka o pitanjima od interesa za mlade (aktivnostima, projektima, upravnim aktima) tako da prečke na ljestvi od 10 do 1 znače:

10. MLADI DONOSE ODLUKE: mladi odgovorno donose odluke, odrasli sudjeluju, ako su pozvani da daju potporu

9. MLADI DONOSE ODLUKE, UZ POTPORU ODRASLIH: mladi iniciraju odluke, uz potporu odraslih

8. ZAJEDNIČKO ODLUČIVANJE: odrasli donose odluke zajedno na principima poštovanja i jednakosti

7. KONZULTACIJE (savjetovanje): odrasli konzultiraju mlade (pitaju za savjet, mišljenje, mladi su eksperti) i donose odluke uzimajući u obzir mišljenja mladih (mladi aktivno kreiraju važne odluke, poput rada u radnim skupinama)

6. „POZIVNA“ PARTICIPACIJA: odrasli „pozivaju“ mlade da izraze svoje mišljenje, ali odluke donose u skladu s pretpostavkama odraslih (poput javne rasprave o već gotovom dokumentu)

Donji stupnjevi ili prečke na ljestvama zapravo ne predstavljaju stvarno sudjelovanje:

5. SIMBOLIČNA PARTICIPACIJA: odrasli odlučuju, mladi mogu donositi manje važne odluke, poput revidiranja već postojeće odluke o stipendiranju

4. UKRASNA PARTICIPACIJA: odrasli odlučuju, mladi sudjeluju "pjevući, plešući" ili izvodeći druge ceremonijalne funkcije (poput korištenja mladih na ceremonijama i obilježavanju nekih događaja)

3. MANIPULACIJA: odrasli odlučuju, mlade pitamo ako se slažu s našim odlukama, ali im ne dajemo mogućnost izbora

2. BLAGA KONTROLA: sve odluke donose odrasli, mladima kažemo što da rade i zašto

1. KONTROLA ODRASLIH/PROFESIONALACA: odrasli donose sve odluke, mladima se govori što da rade, bez ikakvih drugih informacija.

Slika broj 2 Prikaz prilagođene Hartove ljestve sudjelovanja (participacije) mladih u donošenju odluka

Prilagođene HARTOVE LJESTVE SUDJELOVANJA (PARTICIPACIJE) MLADIH

Izvor: Prilagođeno prema Hart, 1992. Children's participation: from tokenism to citizenship. Essey for UNICEF, dostupno na <http://www.nonformality.org/participation-models>, 2013.

Mladi imaju prilike sudjelovati u aktivnostima koje su od interesa za mlade neposredno kroz rad udruga za mlade i u okviru djelovanja drugih organizacija iz okruženja. Prema rezultatima analize u Istarskoj županiji udruge za mlade se uglavnom bave organiziranjem slobodnog vremena za mlade (sport i kultura za mlade) i politikama za mlade (manji broj).

Mladi, iz dobne skupine mladih srednjoškolaca imaju prilike sudjelovati u projektima koji doprinose uključivanju mladih, poput "Gradskog vijeća mladih" u Labinu, kroz projekte poput "Projekt demokracije", u Labinu i projekte iz ERASMUS+ programa za mlade, u kojima sudjeluju njihove škole, gradovi, Zaklada za poticanje partnerstva i razvoj civilnog društva i/ili Županija. Druge dobne skupine mladih imaju prilike sudjelovati u projektima koje organiziraju udruge mladih i za mlade, također iz programa ERASMUS+, poput Europske volonterske službe, razmjene mladih i sl. i aktivnostima Volonterskog centra Istra te Infocentara za mlade u Labinu i Puli. Osim toga, tek 4 kluba/centra za mlade je pokrenuto (u Poreču, Medulinu, Puli i Pazinu), koji predstavljaju u ovom trenutku rijetku praksu, dok je prije više od 10 do 20 i više godina Istra obilovala klubovima/centrima za mlade, ali i inicijativama koje su dolazile iz civilnog sektora pokretači kojih su bili uglavnom mladi.

U svakoj od 24 srednje škole djeluje i "učeničko vijeće", kao tijelo u kojoj sudjeluju učenici, predstavnici razrednih odjela škola, koji zastupaju interese učenika o pitanjima koja su važna za njihovo školovanje. Ne postoji savez ili koordinacija učeničkih vijeća Istarske županije, kao krovno tijelo koje bi raspravljalo u pitanjima od interesa učenika na razini regije, jer nema takve prakse, osim što postoji nacionalno tijelo koje povremeno okuplja predstavnike iz cijele Hrvatske. Rezultate rada učeničkih vijeća ne znamo i nisu

dostupni.²⁸ Kroz ovo tijelo oko 200 do 400 učenika²⁹ ima priliku sudjelovati u poboljšanju položaja učenika obzirom na kvalitetnije obrazovanje.

Studenti, osim u udrugama mladih mogu sudjelovati u radu studentskih zborova, u kojima zastupaju interese studenata svojih studijskih grupa na razini Sveučilišta "Juraj Dobrila Pula, koje nudi 38 studijskih programa, Visoke tehničko poslovne škole s pravom javnosti – Politehnika Pula (3 studijska programa), te Veleučilišta u Rijeci, koje izvodi 5 studijska programa u Istri (u Puli, Pazinu i Poreču) (iz <http://mozvag.srce.hr/preglednik/pregled/hr/mjesto/prikazi.html?postanskibroj=52100>, 10.10.2017). Kroz ovo tijelo više od 3.500 studenata ima prilike sudjelovati u aktivnom oblikovanju studijskih program i zastupanju interesa studentskih prava.

Drugi organizirani oblici djelovanja mladih su Istarskoj županiji su udruge mladih, podmlatci političkih stranaka (više gore) te savjeti mladih u pojedinim gradovima i općinama odnosno županijski savjet mladih, kao savjetodavna tijela gradskih vijeća/skupštine.

6.2.2. Savjeti mladih - savjetodavno tijelo predstavničkom i izvršnom tijelu JP(R)LS

Priliku za posredno sudjelovanje u procesima donošenja političkih odluka mladi imaju i kroz rad i djelovanje savjeta mladih. Na koji način mladi sudjeluju u donošenju političkih odluka, odnosno kako se odvija "strukturirani dijalog" u Hrvatskoj imamo površne informacije. Sastavnice u procesu strukturiranog dijaloga u Hrvatskoj su: Savjet za mlade Vlade RH, kao međuresorno, stručno i savjetodavno tijelo, lokalni odnosno regionalni savjeti mladih, Agencija za mobilnost i programe EU, radna tijela Sabora, Mreža mladih Hrvatske, udruge i klubovi mladih.... (Agencija za mobilnost i programe EU, 2012:14). Na lokalnoj razini se strukturirani dijalog takoreći ne provodi, usprkos činjenici da je zakonom regulirano savjetovanje s mladima (savjeti mladih). U novije vrijeme postoji nekoliko pokušaja, sustavno vođenih dijaloga, kroz financirane projekte.

Sudjelovanje se, prema provedenom istraživanju Agencije za mobilnost i programe EU (2012) svodi na traženje financijskih sredstava za djelovanje udruga i sudjelovanje u radnim skupinama i javnim raspravama, što je rjeđe na lokalnoj razini, nego li na nacionalnom. Poteškoće u komunikaciji s vlastima postoje, prema podacima dobivenima u tom istraživanju iz perspektive udruga mladih i za mlade, no ne postoje iz perspektive predstavnika vlasti, što govori o nemogućnosti komuniciranja i vrlo niskoj razini stvarnog sudjelovanja. Takvu provedbu strukturiranog dijaloga možemo ocijeniti na Hartovoj ljestvici kao deklarativnu odnosno ukrasno sudjelovanje. Isto tako, prema istom istraživanju procjena je sudionika istraživanja da je provedba strukturiranog dijaloga (iz perspektive udruga) neuspješna ili su neodlučni oko procjene, a iz perspektive predstavnika vlasti je uspješna. Ovakvi rezultati govore da se strukturirani dijalog provodi (ako se provodi) samo formalno i deklarativno te da mladi ne sudjeluju u procesima donošenja političkih odluka, iako postoji zakonski okvir koji im to omogućava. Iako je od 2014. godine na snazi novi Zakon o savjetima mladih, koji preciznije regulira sudjelovanje, ništa se još nije promijenilo, što vidimo i u malom broju održanih sastanaka savjeta mladih na nacionalnoj razini s članovima predstavničke i izvršne vlasti, što je regulirano i Zakonom kao obaveza istih. Prema Godišnjem izvještaju o savjetima mladih u Republici Hrvatskoj u većini županija nije održan niti jedan ili jedan sastanak s članovima predstavničkog ili izvršnog tijela, a prednjači Varaždinska županija s najviše održanih sastanaka. Kako je Zakonom o savjetima mladih propisano da predsjednik

---

²⁸ Rad učeničkih vijeća zahtjeva dodatnu analizu, iako su učenici srednjih škola, među kojima su i predstavnici učeničkih vijeća iz 3 srednjih škola sudjelovali izravno u izradi ovog Programa, a još iz 4 škola u izradi Programra za mlade Poreča i Labina, čija mišljenja uzimamo u obzir. Prema njihovim iznesnim mišljenjima najčešće sudjeluju u projektima koje organiziraju drugi, no nemaju "osjećaj" da izravno sudjeluju u odlučivanju.

²⁹ Nepouzdana procjena prema broju razrednih odjeljenja u tim školama

skupštine ili gradskog/općinskog vijeća te gradonačelnik/načelnik ili župan imaju dužnost sazvati sastanke na kojima će mladima iznijeti planove i nacрте budućih odluka od interesa za mlade, kako bi se s mladima konzultirali oko donošenja tih odluka, najmanje svaka tri odnosno 6 mjeseci za podnošenje izvještaja o radu i planovima za donošenje odluka, a ti sastanci se ne održavaju, ova praksa govori u prilog da su savjeti mladih samo deklarativna tijela jer nema stvarno uspostavljenog dijaloga. Tijekom izrade ovog Programa se ova teza i potvrdila, a savjeti mladih koji su sudjelovali u izradi programa su pozitivan primjer rijetkih aktivnih savjeta mladih u Istarskoj županiji.

U Istarskoj županiji prosječno je održano 2 sastanka s predstavnicima lokalne ili područne vlasti, a radi se o podacima za 10 savjeta mladih, od 42 moguća.³⁰ Ove činjenice su potvrđene i analizom Izvještaja o radu savjeta mladih Istarske županije koje Županija podnosi nadležnom tijelu (Ministarstvu za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku), kao i iz Izvještaja Istarske županije o preporukama iz Nacionalnog programa za mlade. Prema tim Izvještajima, u Istarskoj županiji je aktivno svega 5 savjeta mladih, dok drugi u gradovima i općinama ili nisu konstituirani ili djeluju samo formalno. Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku je u izvješću navelo da je 20 jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave i Grad Zagreb dostavilo izvještaje o osnovanim savjetima mladih na županijskoj, gradskoj i općinskoj razini, tijekom 2016. godine. Prema tim tih izvještajima u Republici Hrvatskoj osnovano je **19 županijskih savjeta mladih**, od kojih je 18 aktivno, **66 gradskih savjeta mladih**, od čega je 60 aktivno, te **66 općinskih savjeta mladih**, od čega je 48 aktivno ili od ukupno ustrojenih 576 jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave **na području Republike Hrvatske, osnovan je 151 savjet mladih, od kojih je 126, tijekom 2016. godine, bilo aktivno.** U Istarskoj županiji je prema tom izvješću tijekom 2016, osnovano 3 savjeta mladih (Pazin, Umag, Poreč), a isti su bili i aktivni. Prema našem istraživanju i naknadno dostavljenim podacima IŽ, najmanje ih je još 3 osnovano u prethodnim godinama te ujedno i aktivno, a to su osim, Poreča, Umaga, Pazina, još i Labin i Pula, te općine Funtana i Medulin. Od 10 gradova i 31 općine u Istri dakle, djeluje samo 5 savjeta mladih u gradovima te 2 savjeta u općinama te županijski savjet mladih. Ostali su ili u fazi konstituiranja, neaktivni, nemoguće ih je osnovati jer se na natječaje ne prijavljuje dovoljno mladih i sl. U izradu ovog programa uključeni su bili aktivno mladi iz savjeta mladih iz Labina, Pule, Pazina i Medulina, te Savjet mladih Istarske županije na inicijativu kojeg je pokrenuta izrada ovog Programa.

Tijelo koje omogućava posredno sudjelovanje u procesima političkog odlučivanja u predstavničkim tijelima grada/općine/županije je savjet mladih. No, kao i u većini JP(R)LS oni ne ispunjavaju svoju funkciju. Razlog koji se najčešće navodi je nedovoljna zainteresiranost mladih za ovu vrstu javnog djelovanja (politička apatija i apstinencija), nemogućnost dijaloga s predstavnicima lokalne vlasti (nerazumijevanje lokalnih vlasti potreba mladih), neuključivanje mladih u procese političkih odluka, način biranja članova savjeta mladih (bira ih predstavničko tijelo, a ne mladi), općenito predrasude mladih prema mladima koji su aktivni (bilo politički, bilo u civilnom društvu), odnosno vrlo izražen negativan stav prema mladima u političkim strankama i civilnim aktivistima. Svoju ulogu savjeti mladih u RH ne ispunjavaju u onom obimu koji im omogućava zakonski okvir. Sudjelovanje mladih u procesima političkog odlučivanja na lokalnoj i regionalnoj razini je u Republici Hrvatskoj regulirano zakonom - Zakon o savjetima mladih (NN 41/14).

Osim toga, Programima za mlade utvrđene su smjernice, mjere i prioriteti javnih politika za mlade. Uporišta za Zakon o savjetima mladih i druge nacionalne dokumente kojima se reguliraju javne politike za mlade su među ostalima su i ovi dokumenti:

- Bijela knjiga za mlade Europe (2001) – zaokret u javnim politikama prema mladima, obnovljena WP on Youth 2011)

---

³⁰ Podaci iz tablice o akativnostima savjet mladih u IŽ koju je nakandno dostavila Županija Ministarstvu, kako bi ispravili netočne podatke iz Izvještaja o radu savjeta mladih koji je objavljen na mrežnim stranicama Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu potiliku.

- EU povelja o sudjelovanju mladih u gradovima (2004) – jasno okretanje javnih politika k obavezi pružanja potpore i uključivanju mladih
- EU povelja o informiranju i savjetovanju mladih (2004) - jasno naznačena potreba za jasnim i mladima primjerenim informacijama i potrebi za savjetovanjem mladih, kao posebne skupine
- EU strategija za mlade 2010. do 2018. (2009)
- Nacionalni Program za mlade 2009. do 2013. i Nacionalni Program za mlade od 2014. do 2017. U izradi je bio i “zakon o mladima”, koji bi trebao regulirati javni sektor mladih, ali je zaustavljen radi nemogućnosti da se jasno i demokratski odredi područje “javnog sektora mladih.

Prema Izvješću nadležnog Ministarstva u 2016. godini u Istarskoj županiji je održano prosječno 3 sjednice savjeta mladih i održan 1 sastanak s nositeljima odluka, odnosno članovima predstavničkih tijela.

Tablica broj 29: Pregled održanih sjednica i sastanka s donositeljima odluka aktivnih savjeta prema podnesenim izvještajima JLS u IŽ

		JP(R)LS	BROJ ODRŽANIH SJEDNICA SM	BROJ ODRŽANIH SASTANAKA PREDSTAVNIČKOG TIJELA I/ILI IZVRŠNOG TIJELA SA SAVJETOM MLADIH
ISTARSKA ŽUPANIJA	Ž	Istarska županija	5	0 (1+1)*
	G	Novigrad	3	1 (1+1)*
	G	Labin**		
	G	Vodnjan**		
	G	Pazin	7	1 (2+2)*
	G	Poreč	3	0
	G	Pula	*	(5+5)*
	G	Umag	1	1 (1+1)*
	O	Funtana	3	1 (1+1)*
	O	Medulin	7	2 (2+2)*

Izvor: Godišnje izvješće o savjetima mladih za 2016. godinu, Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, dostupno na <http://www.mspm.hr/istaknute-teme/mladi-1683/savjeti-mladih/izvjesca-o-savjetima-mladih/izvjesce-za-2016-godinu/6716>, 15.10.2017. Napomena: * Naknadno dostavljeni podaci radi ispravka Izvještaja (Stručna služba Skupštine IŽ); ** Dodani gradovi Labin i Vodnjan, u kojima su novi sazivi savjeta mladih osnovani u 2017.

Prema naknadno dostavljenim podacima radi ispravke Izvještaja, održano je više sjednica i aktivno je više savjeta mladih, pa su u Istri trenutno mladi uključeni u ova savjetodavna tijela u 7 gradova od 10, te u dvije općine od 31.

Savjet mladih Istarske županije osnovan je Odlukom Županijske skupštine od 17. rujna 2014. Godine ("Službene novine Istarske županije br. 17/14. godine), sukladno odredbama Zakona o savjetima mladih („Narodne novine“, broj 41/14). Aktualni saziv ima 9 članova i 9 njihovih zamjenika. Kandidate za članove aktualnog saziva Savjeta predložile su udruge mladih, odnosno udruge koje se bave mladima, studentske udruge, podmlatci političkih stranaka, te drugi registrirani oblici organiziranja mladih s područja Istarske županije. Kandidate su predložili: Udruga mladih Kaldir, Udruga mladih

"Frašker", Studentska udruga "Pula", Start UP, Forum mladih SDP-a, IDS-DDI, Pazinski kolegij - Klasična gimnazija, Udruga mladih Velog vrha "S Vrha" i Klub studenata "Istarski klub" Rijeka, a Skupština Istarske županije izabrala tajnim glasovanjem 27. travnja 2015. Savjet mladih IŽ je za 2017. godinu planirao baviti se zagovaranjem interesa mladih u 5 programskih područja:

- Obrazovanje, neformalno te profesionalno osposobljavanje i usavršavanje u kontekstu cjeloživotnog učenja
- Zapošljavanje, poduzetništvo mladih i socijalna politika za mlade
- Aktivno sudjelovanje mladih u društvu, volonterski rad i politička participacija
- Zdravlje, sport i kultura
- Mladi u europskom i globalnom okruženju.

U Programu rada potiče se suradnja s JP(R)LS te podržava preporuke za JP(R)LS iz Nacionalnog programa za mlade 2014. do 2017. posebno vezano uz poticanje otvaranja centara za mlade i druge oblike financiranja djelovanja mladih. Posebno se ističe poticanje volontiranja.

Prijedlog mjera Savjeta mladih koje su posebno istaknute vezane su i uz zapošljavanje i poduzetništvo i to:

- Podupirati i uključivati se u projekte organizacija civilnog društva i institucija koje pripremaju mlade za aktivnu participaciju na tržištu rada.
- Izraditi temeljitu analizu nezaposlenosti mladih u Istarskoj županiji te sukladno tome kreirati i provoditi mjere za zapošljavanje mladih
- Osmisliti i provoditi programe kreditiranja poduzetničkih projekata mladih u svrhu samozapošljavanja
- Osigurati dostupnost informacija o državnim i lokalnim poticajnim mjerama, postupku osnivanja tvrtke ili pokretanju obrta, kreditiranju, ponudi radne snage, zainteresiranim ulagačima i sl.
- Razraditi programe društvenog angažmana nezaposlenih mladih
- Osmisliti i provoditi programe edukacije mladih poduzetnika/ca" (Program rada Savjeta mladih Istarske županije, dostupno na https://www.istra-istria.hr/fileadmin/dokumenti/novosti/sjednice_skupstine_2017/02/02-05-Program_Savjet_mladih_2017.pdf, 10.10.2017.).

Također, Savjet mladih Istarske županije preporuča mjere za poticanje većeg uključivanja mladih u razna tijela radi većeg sudjelovanja u donošenju odluka pa tako se zalaže da se:

- definiraju sredstva, te uključe mladi prilikom donošenja odluka o financiranju javnih potreba udruga i organizacija mladih na području kulture, zdravstva, financiranja rada udruga, stipendiranja i kreditiranja.
- definiraju sredstva, te uključe mladi u donošenje odluka o financiranju samozapošljavanja mladih, kreditiranju poduzetničkih inicijativa mladih u oblasti gospodarstva, kreditiranju i subvencioniranju poduzetničkih inicijativa mladih u području turizma, te kreditiranju i subvencioniranju mladih u oblasti poljoprivrede, šumarstva, lovstva i ribarstva.
- Pravilnik o financiranju programa i projekata od interesa za opće dobro koje provode udruge na području Istarske županije uveo je niz novina u način financiranja udruga mladih. U narednom razdoblju treba raditi na dodatnom poticanju udruga za rad s mladima. Treba dakle povećati iznos sredstava koja će udrugama mladih biti na raspolaganju za apliciranje na natječaje koje će Istarska županija raspisati.
- Savjet mladih inicirat će također upoznavanje i međusobno informiranje sa pročelnicima upravnih tijela o aktivnostima koja pojedina upravna tijela provode vezano za mlade na način da će na sjednicama Savjeta mladih biti prezentirana Upravna tijela Istarske županije i njihove aktivnosti za mlade." (Program rada SM IŽ za 2017.).

Upravo su ove predložene mjere iz Programa rada SM IŽ ključni alati za unaprjeđenje sudjelovanja mladih u političkom odlučivanju. Jesu li ove mjere mladih implementirane u procese donošenja odluka, nismo uspjeli pronaći dokaze o tome!

Savjet mladih Istarske županije je aktivno sudjelovao u izradi ovoga Programa, pa se u okviru javnih rasprava i komunikacije i savjetovanja s predstavnicima Savjeta istaklo kako je najveći problem u funkcioniranju rada ovog Savjeta, ali i drugih iz Istarske županije, pasivnost članova, nepoznavanje stvarnih nadležnosti i načina rada, nedovoljna suradnja s gradskim/općinskim službama u nekim gradovima i općinama, vezano za informiranje i edukaciju savjeta (procedure i planove te rad), kao i zatvorenost odnosno nepovezanost sa mladima u zajednici. Posebno, tijekom izrade ovog Programa došlo je do izražaja da su zamjenici članova savjeta mladih potpuno izvan funkcije te da uopće ne sudjeluju u aktivnostima, čak niti onda kada članovi opravdano izostaju s planiranih aktivnosti. Upravo je to bilo vidljivo u niskoj razini sudjelovanja u raznim fazama izrade ovog programa, pa je svega dvoje ili troje članova savjeta mladih iz Istarske županije bilo prisutno na raspravama i radnim skupinama. Članovi savjeta mladih su se odazvali na formalne sastanke (sjednice) koje je organizirao županijski Savjet mladih, što također govori o deklarativnom i formalnom djelovanju većine članova savjeta mladih. Zbog svega toga, niti javnost prepoznaje rad savjeta mladih, niti ih prepoznaju mladi Istre. Iako prema izjavama djelatnika županijske uprave zaduženih za rad savjeta mladih, članovi Savjeta prisustvuju nekim aktivnostima, ovo tijelo nije preuzelo aktivnu ulogu u procesima odlučivanja u pitanjima od interesa za mlade. U Programu nisu vidljive aktivnosti za koje su odgovorna izvršna i predstavnička tijela, pa se preporučuje članovima savjeta mladih da pri izradi programa rada navedu barem zakonski propisan minimum broja sastanaka sa županom i predsjednikom Skupštine. Naime, obaveza je župana da minimalno svaka 3 mjeseca sazove sastanak sa savjetom mladih, kako bi raspravljali o pitanjima mladih te kako bi informirao mlade o svojim aktivnostima, odnosno svakih 6 mjeseci župan podnosi izvješće mladima o aktivnostima (odlukama koje se pripremaju, teškoćama, prijedlozima, idejama). Sastanci s predsjednikom Skupštine imaju istu svrhu, a mladi trebaju tada najaviti probleme o kojima bi trebalo raspravljati na Skupštini i drugim problemima. Prema izjavama članova SM i djelatnika, komunikacija se odvija na razini komunikacije s upravnim odjelima koji predstavljaju rad pojedinih odjela, no ne i na razini izravne komunikacije samih članova predstavničkih tijela ili predstavnika izvršnih tijela Županije s mladima. Tijekom izrade ovog Programa, upravo iz ovog razloga, organiziralo se sastanak s predstavnicima donositelja političkih odluka (Pula, 4.10.2017.), na kojem je bila prisutna zamjenica župana³¹, a ulogu predstavnika pojedinih upravnih odjela su preuzeli pročelnici ili njihovi zamjenici. Razlog ovakvom funkcioniranju je preopterećenost samih članova predstavničkih tijela, ali i nerazumijevanju njihove uloge u samom procesu uspostave i provedbe "strukturiranog dijaloga" s mladima. Predstavnicima upravnih odjela nisu predstavnici donositelja političkih odluka nego javni djelatnici (službenici područne samouprave) čija je uloga je, u slučaju rada s mladima, biti "posrednici u službi javnih interesa mladih" u uspostavi dijaloga između mladih i donositelja odluka. Zato je važno da i oni budu uključeni u procese donošenja odluka ali prvenstveno i stručno osposobljeni za rad s mladima. No, ovakav način ne/komunikacije tipičan je za većinu JP(R)LS u Hrvatskoj, a proizlazi iz vrste i načina funkcioniranja javne uprave i predstavničkih i izvršnih političkih tijela. Obilježje ovakvog "demokratskog" funkcioniranja možemo nazvati "birokratskim" jer je upravljanje opterećeno birokratskim procedurama, pa niti donositelji političkih odluka niti djelatnici javnih uprava nemaju "prostora" za rad s mladima. Iako u manjem broju, u tijeku izrade ovoga Programa članovi Savjeta mladih Istarske županije su bilo aktivno uključeni u izradu ovoga Programa, u svim fazama, kao što će biti uključeni i u izradu "Akcijskog plana za implementaciju Regionalnog programa

---

³¹ Većina članova izvršnih tijela ima previše protokolarnih obaveza, pa je gotovo pa nemoguće održati sastanke u njihovom prisustvu, te je upravo zbog toga potrebno planirati takve sastanke, op.autorice.

za mlade Istarske županije”, odnosno praćenje provedbe kao i evaluacije mjera³². Ovo je važna činjenica jer bez uključivanja Savjeta mladih ali i organizacija civilnog društva koji provode aktivnosti za mlade te mogu sudjelovati u procesima političkog odlučivanja, odnosno povezanosti raznih tijela sa mladima, preko rada udruga, nije moguće ostvariti sudjelovanje u odlučivanju. Ono je onda, samo ukrasno i deklarativno.

Prema provedenom istraživanju o kapacitiranosti i uključivanju organizacija civilnog društva za potrebe izrade ovoga Programa, udruge mladih i za mlade koje su sudjelovale u ispitivanju iskazuju interes za sudjelovanjem u procesima političkog odlučivanja. Kako većina sudionika ovog ispitivanja nije odgovarala na pitanja koja se odnose na procjenu njihovog doprinosa budućim promjena, a samo oko 20% (od 14 sudionika koji su iskazali svoje procjene) ih smatra da je moguće utjecati na donošenje političkih odluka uz puno truda i entuzijazma, smatramo da je upravo ta činjenica relevantna za ocjenu kapacitiranosti civilnog društva Istre, pa time i mjere za unaprjeđenje kapacitiranosti civilnog sektora u IŽ.

Više od 50% smatra da postoje barijere koje sprječavaju uključivanje mladih, a samo 10% ih smatra da ne.

Barijere koje navode proizlaze iz:

- 1. obilježja mladih kao skupine:** “...nisu dovoljno motivirani da se uključe jer puno puta odluke donose političke strukture na vlasti ovisno o svojim interesima mladi su neiskusni... needuciranost mladih o mogućnostima za uključivanje u strukturni dijalog... Oni sami koji misle da će sve netko drugi napraviti za njih... pasivnost mladih.. Izostanak masovne i dobre organiziranosti mladih te jedinstvo mladih u traženju prava...”
- 2. obilježja okruženja (političkog, kulture, sukoba/smjene generacija..):** “...stanje u državi..ljudi na vlasti..., političari...”

Sudionici su podijeljeni oko mišljenja što je najveća prepreka sudjelovanju mladih u procesima odlučivanja, pa jedan dio smatra da su to mladi sami, a većina misli da je to stanje u državi društvu. Jedan od većih problema s kojim se suočavaju udruge mladih i druge udruge je motiviranje mladih za sudjelovanje, kako u Hrvatskoj tako i u EU. Sudjelovanje mladih i povezanost mladih s članovima savjeta mladih je važno radi stjecanja legitimiteta savjeta mladih. Stoga je važno znati što akteri smatraju učinkovitim za uključivanje mladih.

Sudionici smatraju da je mlade moguće motivirati, na uobičajene načine, ali i neke koje prate novije smjernice za uključivanje mladih u EU:

- 1. strukturalno, institucionalno djelovanje:** “..zaposliti mlade i raditi s njima...”
- 2. uobičajenim alatima, društvenom brigom za mlade (organizirano slobodno vrijeme i obrazovanje):** ..“edukacijom. Udrugama omogućiti vlastiti prostor, osnovati udrugu mladih i educirati ih da budu "open mind" i da gledaju ka napretku... Educirati, zaposliti i otvoriti sve službe grada mladima.. Uvesti u sve škole prijednevnu nastavu za slobodne aktivnosti, a srednjoškolcima i studentima omogućiti jeftine karte za kazalište, kino i muzeje....”
- 3. otvaranjem stvarnih mogućnosti za stvarno sudjelovanje:** ...iznošenje njihovih stavova u javnosti..motivacijom mladih..”
- 4. drugo – kulturni i društveni okoliš:** ..stvoriti poticajno okruženje za motiviranje mladih za aktivno sudjelovanje.. treba potencirati mlade ljude i povećati broj aktivnih članova.. u zajednici otvoriti novo sveučilište s više odjela, organizirati festivale, društveni programi..”

---

³² Praćenje provedbe lokalnih i regionalnih programa za mlade definirano je i u Zakonu o savjetima mladih.

Važno je znati, radi buduće mobilizacije zajednice, kako udruge procjenjuju svoju ulogu u poboljšanju života mladih. Ti podaci nam otkrivaju i fokus kontrole koje imaju udruge u javnoj sferi, a sudionici iz Istarske županije procjenjuju svoju ulogu na sljedeći način:

1. **aktivna uloga i doprinos:** "...moramo sudjelovati s drugim udrugama..nastojati se uključiti gdje god je moguće.. Osnivanje centra za mlade, uključivanje mladih u donošenje odluka, organiziranje zabavnih manifestacija..."
2. **pasivna uloga – nemoć:** "...nije u programu udruge..nije u našem statutu... Nismo sigurni hoće li se te aktivnosti nastaviti kad netko drugi preuzme vodstvo udruge.. Vrlo je teško promijeniti... Osobno imam puno volje i ideja, ali malo podrške od drugih članova, ne znam koliko će me to držati. Za udruhu, mislim da se neće puno toga promijeniti..."

Većina sudionika ovog ispitivanja nije odgovorila na pitanja koja se odnose na ulogu koju će imati njihova udruga u budućnosti te koji doprinos su spremni dati provedbi ovog Programa za mlade, za razliku od ispitivanja koje je provedeno za potrebe izrade "Programa za mlade Grada Poreča-Parenzo" (2015) i "Lokalnog programa za mlade Grada Labina" (2016). U tim ispitivanjima se pokazalo da su organizacije civilnog sektora, koje su sudjelovale, pokazale volju za sudjelovanjem u promjenama. Te razlike pripisujemo tehnici ispitivanja i prostornoj i socijalnoj distanci prema upravnim i političkim tijelima koje imaju te udruge. U lokalnim programima koristila se tehnika strukturiranog intervjua, pozivi koji su se upućivali udrugama da sudjeluju imaju bliskiji karakter, jer "se svi znaju". Udruge u gradovima imaju manju distancu prema donositeljima političkih odluka i prema zajednici općenito jer su prostorno i socijalno bliže jedni drugima, pa je su i njihovi rezultati i "opterećeni" blizinom. Udrugama koje procjenjuju vlastiti doprinos na razini Županije, teže je predočiti mogućnost utjecaja na razini regije/Županije iz više razloga. Jedan od razloga je i nepovezanost organizacija civilnog društva na razini Županije, te procjena nemogućnosti utjecaja na odluke. Osim toga, osjećaj vlastite odgovornosti je manji za udaljenije društvene "entitete/strukturu", kao što je u ovom slučaju riječ. Zato je bilo i planirano da članovi savjeta mladih iz gradova i općina budu osobe koje će intervjuirati predstavnike udruha kako bi se stvorila osobna povezanost i odgovornost za sudjelovanje u prikupljanju podataka. Ispostavilo se (tijekom siječnja do ožujka 2017.), kada su već trebali stizati rezultati da većina članova savjeta mladih nisu preuzeli ulogu koja im je namijenjena, a za koju su bili i osposobljeni na sastanku Savjeta mladih IŽ (u siječnju 2017., op. autorice) te da nema dovoljno raspoloživih aktivnih članova savjeta mladih u gradovima i općinama u kojima ima najviše udruha mladih i za mlade. Tada se promijenilo metodu i tehniku ispitivanja, pa su odaslani upitnici e-poštom, a članovi savjeta mladih iz Pule, Medulina, Labina i Pazina kontaktirali su većinu udruha prema "Adresaru udruha mladih i za mlade" kako bi dio ispitivanja odradili ipak "licem i lice". Prema izvještajima "anketara" koji su kontaktirali većinu udruha, postojala je mala ili nikakva volja da se sudjeluje u prikupljanju podatka jer "nisu imali vremena..jer sve ovisi samo o jednoj osobi..jer je "upitnik predugačak..jer ne razumiju pitanja...jer smatraju nebitnim prikupljanje.." (iz Izvještaja "anketara", dostupno u arhivi DIP-a). S većine adresa na koje se poslalo obrazac nije dobiven odgovor, a većina onih koji su ipak sudjelovali u prikupljanju podataka nisu odgovorili na većinu pitanja. Upravo ovo "nesudjelovanje" također govori o neuključenosti civilnog sektora u kreiranje javnih politika jer je razlog bio ili odbijanje ili nerazumijevanje važnosti prikupljanja ovih podataka za procjenu kapacitiranosti organizacija civilnog društva za provedbu programa. Jedan od razloga je oblik upravljanja u JP(R)LS, koji nije do sada omogućio stjecanje iskustava u važnosti sudjelovanja oblikovanju javnih politika. Međutim, dobiveni rezultati ne odstupaju od onih koje se dobilo istim ispitivanjem u Labinu i Poreču što je samo potvrdilo pretpostavke.

Polazeći od pretpostavke da akteri imaju percepciju da mogu imati aktivnu ulogu u poboljšanju života mladih ujedno imaju i volju da sudjeluju u promjenama (aktualiziran

doprinos). Većina udruga ima pasivan i apatičan stav prema mogućim promjenama. Samo ih je 21 od 27 iskazalo svoj pozitivan stav o spremnosti sudjelovanja u izradi Regionalnog programa za mlade Istarske županije, dok ih je 6 odgovorilo negativno. Takvi rezultati upućuju na činjenicu da je stvarna volja za sudjelovanjem mala. Uz to, prosječni rezultati koji se odnose na konkretne načine i aspekte sudjelovanja su niski (od 3,36 do 4,61), što potvrđuje gornju tezu.

Naime, prosječni rezultati na skali od 1 do 5 (od uopće se ne slažem se do potpuno se slažem) su sljedeći:

1. "Aktivno ćemo sudjelovati u svim fazama izrade i provedbe programa za mlade" – iako je prosječan rezultat (3,36), to je vrlo nizak rezultat, pa ne možemo očekivati da će se dovoljan broj udruga i uključiti te aktivno sudjelovati kao nositelji provedbe ovog programa.
2. "Dat ćemo svoj doprinos, ako će se naši prijedlozi razmatrati." – prosječan rezultat je 3,38 (N=24), kao i rezultat na prethodnoj tvrdnji.
3. "Bez obzira na sve i dalje ćemo raditi za dobrobit mladih" – prosječna procjena sudionika je najviša od svih (4,61), što je i za očekivati jer je ova tvrdnja društveno poželjna ili "politički korektna" tvrdnja.
4. "Mladi se sami trebaju izboriti za svoj položaj." – prosječan rezultat je 3,48 (N=21) govori o odricanju odgovornosti za promjene koje se tiču mladih.
5. "Ionako je sve uzaludno, ništa ne može promijeniti položaj mladih" – prosječan rezultat je 1,59 što znači da udruge ipak imaju percepciju da je moguće promijeniti položaj mladih.
6. "Ne želim sudjelovati u izradi i provedbi programa za mlade jer ne znam kako" – prosječan rezultat je nizak (1,48) što potvrđuje interpretaciju gornje teze.
7. "Ne želim sudjelovati u izradi i provedbi programa za mlade jer me se to ne tiče" – prosječan rezultat je 1,29, što nam govori o relativnoj uključenosti i svijesti o važnosti ovog programa.

Rezultati se mogu interpretirati samo kvalitativno jer je uključen mali broj sudionika (od 21 do 24 od ukupno 55 koji su pristupili ispitivanju), ali dobro pokazuju obilježja udruga iz perspektive uključenosti i potencijalnog i stvarnog doprinosa izradi i provedbi ovog Programa. Iako ih je 21 potvrdilo da želi sudjelovati u izradi i provedbi ovog programa, većina nije spremna na stvarni doprinos. Savjet mladih i Istarska županija bi zbog ovakvog stanja mogli imati poteškoće u provedbi, ukoliko se u prvim godinama provedbe programa ne mobiliziraju mladi i organizirani oblici djelovanja mladih.

Ove teze potvrđuju i rezultati na ispitivanju samoprocjene utjecaja na političke odluke koje se tiču mladih u njihovim gradovima i Istarskoj županiji. Tako, na razini njihovog grada ili općine, 31% sudionika smatra da je moguće utjecati, ali isto toliko da je "moguće utjecati, ali samo "ako ste dobri s nekim". Oko 10% sudionika nije niti pokušalo utjecati na donošenje političkih odluka, a 27,6% smatra da nije moguće utjecati na donošenje političkih odluka. Na razini Županije su rezultati identični. Isto tako, podijeljena su mišljenja tko može za mlade najviše učiniti, "mladi sami ili netko drugi" i na razini gradova/općina i na razini Županije (43,8% mladi sami i 56,3% netko drugi).

Dobiveni rezultati, na uzorku koji se odnosi na ispitivanje provedeno u tijeku provedbe izrade ovog Programa (geografski se odnosi na Pulu, Marčanu, Medulin i Rovinj te Labin, Bale i Rašu), potpuno odgovaraju rezultatima dobivenim na uzorcima iz prethodnih ispitivanja na lokalnoj razini (udrugama iz Labina i Poreča koje su sudjelovale u prikupljanju podatka o kapacitiranosti udruga za dva lokalna programa za mlade) i oslikavaju svijest o mogućim i potrebnim promjenama ka boljem životu mladih u IŽ.

6.2.3. Sudjelovanje u procesima odlučivanja – aktivno civilno društvo i drugi oblici sudjelovanja

Prema rezultatima ispitivanja kapacitiranosti organizacija civilnog društva, većina sudionika nema svoje predstavnike u tijelima odlučivanja, ali 20% ih ima u lokalnim tijelima.

Posljedice takvog funkcioniranja i odnosa mladih i društva, a posebno rada savjeta mladih u Istarskoj županiji jesu:

- rad s mladima koji nije primjeren potrebama mladih
- deklarativno sudjelovanje mladih, neprimjeren rad savjeta mladih na lokalnoj razini, nedovoljno prakse i iskustava uspostave dijaloga te sastanaka s donositeljima odluka
- nejasna uloga i funkcija savjeta mladih (niti je, niti nije politički odbor/radno tijelo)
- nezainteresiranost, nemotiviranost i neprijavlivanje mladih za ovu funkciju
- porast predrasuda mladih prema mladima, “starijih” prema mladima
- sve veći jaz između mladih u zajednici i javnih politika
- nedovoljno uključeni mladi u procese odlučivanja na svim razinama.

Prema svim prikupljenim podacima, osnovni problemi koji se iskazuju jesu tipični za stanje i razinu sudjelovanja mladih u Republici Hrvatskoj, stoga se preporučuju sljedeće mjere, koje se posebno odnose na rad savjeta mladih i odgovornost javnih tijela koja rade s mladima:

Opći cilj 1.: jačati kapacitiranosti civilnog društva radi mogućnosti razvoja programa za mlade i rad s mladima:

Specifični cilj 1.1.: educirati organizacije civilnoga društva o osnovnim znanjima i vještinama za vođenje projektnoga ciklusa (planiranje, provedba, prikupljanje sredstava, praćenje i vrednovanje), s naglaskom na udruge mladih i za mlade;

Specifični cilj 1.2.: osposobljavati organizacije civilnog društva o alatima i metodama javnog zagovaranja, posebno za mobilizaciju zajednice i kampanju, s naglaskom na udruge mladih i za mlade;

Specifični cilj 1.3.: osposobljavati organizacije civilnog društva i pojedince o prikupljanju sredstva za financiranje, posebno iz EU programa i fondova;

Specifični cilj 1.4.: kontinuirano educirati organizacije civilnog društva i javne ustanove kojima je osnivač Županija o strateškom planiranju, odnosno analizi potreba (indikatorima problema), ciljevima i praćenju rezultata (indikatorima rezultata);

Specifični cilj 1.5.: educirati organizacije civilnoga društva o načinima umrežavanja i suradnje organizacija koje djeluju na području Istarske županije, ne samo među udrugama, nego i među drugim organizacijama, poput javnih ustanova (škola, muzeja, državnih i regionalnih javnih tijela) kako bi se planirala provedba zajedničkih projekata;

Specifični cilj 1.6.: informirati građane te potencijalne prijavitelje o načinu i sadržaju prijave na javne natječaje za financiranje programa i projekata za zadovoljavanje javnih potreba građana.

Mjere/aktivnosti:	Indikatori provedbe i uspješnosti:
--------------------------	---

<ol style="list-style-type: none"> 1. osiguravanje financiranja i provedbe edukacija o neprofitnom menadžmentu i neprofitnom računovodstvu na razini Istarske županije; 2. osiguravanje financiranja i provedbe više osposobljavanja o metodama i tehnikama demokratskog javnog zagovaranja interesa građana, posebno mladih; 3. osiguravanje financijskih sredstava za projekte mladih i za mlade; 4. osiguravanje financiranja i provedbe edukacija o prijavi i provedbi projekata iz EU fondova i program, posebno programa ERASMUS+; 5. osiguravanje osposobljavanja potencijalnih suradničkih i partnerskih organizacija za strateško planiranje, posebno za udruge mladih i za mlade; 6. uvođenje najmanje jednogodišnje praćenje i vrednovanje rezultata za sve sudionike javnog upravljanja (izradom obrazaca za prikupljanje podataka); 7. dodatno vrednovanje (u kriterijima za financiranje iz javnih prihoda Županije, ali i JLS-a) različitih izvora financiranja rada OCD-a; 8. uvođenje kriterija za financiranje javnih potreba općenito za sve programe javnih potreba; 9. dodatno vrednovanje (u kriterijima za financiranje iz javnih prihoda) programa koji uključuju inovativnost u korištenju metoda i alata javnog zagovaranja interesa mladih, kao i aktivno sudjelovanje mladih; 10. posebno vrednovanje programa i projekata koji su namijenjeni potrebama mladih i koji uključuju aktivno sudjelovanje mladih prema područjima djelovanja za mlade iz EU strategije za mlade i Nacionalnog programa za mlade, u onim područjima u kojima su mladi manje zastupljeni i njihove potrebe su zanemarene (program/aktivnosti u proračunu za mlade) – osiguravanje osposobljavanja organizacija civilnog društva i drugih javnih ustanova u načinima suradnje i umrežavanja, posebno na programima za mlade. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. broj provedenih edukacija za neprofitni sektor (organizacije civilnog društva i javne ustanove) o strateškom planiranju, projektom ciklusu, izvorima financiranja i dr., najmanje jednom (1) godišnje za svaki od sadržaja; 2. broj sudionika edukacija; najmanje dvaput (2) godišnje na razini Istarske županije; 3. promjena strukture izvora financiranja udruga; 4. promjena u kvaliteti projekata (prema kriterijima za evaluaciju projekata) – više kvalitetnih projekata za mlade; 5. broj novostvorenih suradnji na projektima, novih udruženja i partnera na provedbi projekata, s područja Istarske županije, ali i izvan nje, najmanje 10; 6. broj provedenih evaluacija projekata (unutrašnjih i vanjskih) programa mladih i za mlade, najmanje 10; 7. uvedeni kriteriji za vrednovanje programa i projekata financiranih iz javnih prihoda u kojima su mladi prioritetna skupina, a ciljevi u skladu s ciljevima iz Programa; 8. povećan broj provedenih monitoringa i vanjske evaluacije projekata koji se financiraju iz javnih prihoda; 9. povećan broj prijavljenih projekata i programa za mlade i broj financiranih projekata.
---	--

Opći cilj 2.: osnažiti ulogu i djelovanje savjeta mladih i drugih organiziranih oblika djelovanja mladih na svim razinama u skladu s nadležnosti.

Specifični cilj 2.1.: osposobiti mlade za rad u savjetima mladih kao tijela koja imaju ulogu koordinatora između mladih u zajednici, organizacija civilnog društva i javnih ustanova te drugih organizacija i donosioca političkih odluka.

Mjere/aktivnosti:	Indikatori provedbe i uspješnosti:
<ol style="list-style-type: none"> 1. provedba i financiranje komunikacijskih kampanja za povećanje aktivnog sudjelovanja mladih; 2. organiziranje i financiranje osposobljavanja mladih radi motivacije za sudjelovanje u prijavi za članove i u radu savjeta mladih; 3. organiziranje i financiranje osposobljavanja mladih za ulogu i rad savjeta mladih.	<ol style="list-style-type: none"> 1. donijete preporuke za JLS-ove o financiranju, podupiranju i osposobljavanju mladih radi uključivanja u organizirane oblike djelovanja mladih, pa i savjete mladih; 2. broj prijedloga savjeta mladih za unaprjeđenje položaja mladih na osnovi potreba mladih; 3. broj usvojenih prijedloga savjeta mladih; 4. provedene barem 4 edukacije za najmanje 10 savjeta mladih.

Opći cilj 3.: senzibilizirati mlade na aktivno sudjelovanje.	
Mjere/aktivnosti:	Indikatori provedbe i uspješnosti:
<ol style="list-style-type: none"> 1. informiranje i savjetovanje mladih; 2. motiviranje mladih za sudjelovanje u procesima političkog odlučivanja (demistifikacija i smanjivanje predrasuda o političkoj angažiranosti, predizborne kampanje, aktiviranje mladih u zajednici u mjestu gdje žive i dr.); 3. senzibiliziranje javnosti za pružanje potpore i aktivno sudjelovanje u unaprjeđenju života mladih u zajednici; 4. davanje financijske podrške organizacijama civilnog društva i drugim organizacijama za provedbu projekata koji potiču sudjelovanje mladih u aktivnostima u zajednici, aktivno sudjelovanje u radu udruga mladih i za mlade, na projektima koje osmišljavaju sami mladi; 5. podrška i financiranje projekata mladih i za mlade, posebno pokrenutih na inicijativu mladih. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. provedene i financirane/sufinancirane barem 4 komunikacijske kampanje na razini županije s ciljem senzibiliziranja javnosti, a posebno mladih na vrijednosti volonterskog rada, kontinuirano, s ciljem da ju provode i osmisle mladi; 2. broj održanih sastanaka predstavnika predstavničkog i izvršnog tijela s legitimnim predstavnicima organiziranih oblika mladih (članovima savjeta mladih i dr.), za svaku godinu, minimalno prema Zakonu o savjetima mladih; 3. upućene preporuke Istarske županije jedinicama lokalne samouprave o važnosti osnivanja savjeta mladih, radu s mladima, prema mjerama iz ovog programa te praćenje i analiza rada savjeta mladih na razini Istarske županije; 4. program rada savjeta mladih u kojem je vidljiv plan sastanaka i uključenosti mladih u donošenje političkih odluka, kao i uključivanje mladih u druga tijela odlučivanja (radna tijela, kao sudionici „mladi eksperti“) za svaku godinu; 5. broj mladih u raznim tijelima u kojima se raspravlja i odlučuje o programima i problemima od interesa za mlade godišnje; 6. broj projekata za mlade u kojima su mladi inicijatori i provoditelji projekata za mlade; 7. broj novih savjeta mladih na razini Istarske županije, broj aktivnih savjeta mladih, broj održanih sastanaka s donositeljima odluka; 8. broj programa rada centara/klubova za mlade u kojem su uključene aktivnosti za povećanje sudjelovanja mladih u svim područjima života mladih.
Specifični cilj 3.1.: organizirati sustavno i kontinuirano osposobljavanje svih dionika u procesu strukturiranog dijaloga (predstavnik donositelja odluka -	

članova predstavničkih i izvršnih političkih tijela i drugih čelnika javnih ustanova od interesa za mlade, djelatnika javnih uprava i mladih.

Mjere/aktivnosti:	Indikatori provedbe i uspješnosti:
<p>1. organiziranje i financiranje edukacija za organizirane oblike djelovanja mladih o ulozi i funkciji savjeta mladih i drugim mogućnostima javnog zagovaranja interesa mladih: komunikacijske vještine, javne politike za mlade i dr. (modeli sudjelovanja i dr.), procesi i normativni okvir demokratskog odlučivanja (kako nastaje proračun i dr.);</p> <p>2. organiziranje i financiranje edukacija službenika (djelatnika) Grada/Općina, javnih ustanova te Županije o njihovoj ulozi i potpori mladima: javne politike za mlade, opis poslova u radu s mladima, uloga službenika kao posrednika između političke volje i suvremenih trendova u javnim politikama i potreba mladih iz zajednice i dr., modeli potpore mladima u javnoj upravi – službenik, koordinator za mlade i dr.;</p> <p>3. organiziranje i financiranje edukacija političkih predstavnika o javnim politikama za mlade: javne politike za mlade; modeli sudjelovanja mladih u procesima političkog odlučivanja; rad s mladima; modeli potpore mladima.</p>	<p>1. broj održanih edukacija za predstavnike organiziranih oblika djelovanja mladih o načinima zagovaranja interesa mladih;</p> <p>2. broj održanih edukacija za članove savjeta mladih, za političke predstavnike i djelatnike koji rade s mladima o načinima rada s mladima (youthwork);</p> <p>3. broj organiziranih tribina i konzultacija sa zainteresiranom javnošću koje je organizirao savjet mladih ili drugi oblici organiziranog djelovanja mladih o sudjelovanju mladih u procesima odlučivanja.</p>

Opći cilj 4.: umrežiti organizirane oblike djelovanja mladih kako bi se stvorila platforma koja bi predstavljala pouzdano i legitimno tijelo za konzultacije s mladima.

Specifični cilj 4.1.: uključiti stvorena tijela i društvene mreže (saveza) koji predstavljaju mlade Istarske županije u međunarodna udruženja, kao i njihovo sudjelovanje u programima i projektima na međunarodnoj razini, a posebno kroz Europski volonterski centar za koji su akreditirane udruge mladih Istarske županije i European youth information and counseling agency (ERYCA), čija je članica Infocentar za mlade Istre u Labinu, i druge info centre za mlade.

Mjere/aktivnosti:	Indikatori provedbe i uspješnosti:
-------------------	------------------------------------

<ol style="list-style-type: none"> 1. poticanje osnivanja platformi, mreža, saveza i/ili koordinacija organiziranih oblika djelovanja mladih; 2. umrežavanje organizacija civilnog društva koji vode volonterske centre kako bi se stvorila platforma za volontere te dodatno osnažilo Volonterski centar Istra, koji bi jačao razmjenu i uključivanje volontera, edukaciju organizatora volontiranja, edukaciju o izdavanju potvrda i drugo; 3. suradnja i umrežavanje organizacija civilnog društva, posebno među sektorima kako bi se mobiliziralo zajednicu za zajedničke volonterske projekte te vrednovanje takvih projekata. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. broj udruga za mlade i mladih uključenih u mreže udruga i druge oblike partnerske suradnje; 2. broj zajedničkih aktivnosti i projekata u suradnji s drugim mladima i udrugama mladih iz inozemstva.
--	---

Opći cilj 5.: stvoriti uvjete za stručno osposobljavanje i profesionalizaciju rada djelatnika s mladima, kao i pronaći primjeren model suradnje i regulacije javnog sektora mladih.

Mjere/aktivnosti:	Indikatori provedbe i uspješnosti:
1. osiguravanje financiranja djelatnika za mlade (koordinatora za mlade, bilo u okviru rada upravnih tijeka ili vanjskog suradnika (outsourcing)).	1. otvorene mogućnosti odnosno otvoren model za zapošljavanje djelatnika za mlade i/ili koordinatora za mlade na lokalnoj razini, zapošljavanje mladih osoba na poslovima djelatnika za mlade, kroz razne mjere za poticanje zapošljavanja i druge oblike zapošljavanja.

Nositelji: Istarska županija (nadležna upravna tijela)*, savjeti mladih (Savjet mladih Istarske županije i drugi iz JLS-a)**, javne ustanove i druge organizacije civilnoga društva, volonterski centri, info centri za mlade, klubovi/centri za mlade***.

U svim područjima djelovanja ključni dionici su i nositelji predloženih mjera s time da svaki ima svoju specifičnu ulogu³³:

* **Istarska županija odnosno nadležna upravna tijela** Istarske županije jesu nositelji svih aktivnosti i imaju višestruku ulogu:

- praćenje rezultata provedbe programa, stručne obrade i vođenja analitike o provedbi
- nositelj inicijativa za savjetovanje s partnerima za provedbu
- osiguravanje financiranja i pokretanje izrade akcijskih planova u kojim će biti određeni godišnji prioriteti te temeljem njih definirano financiranje iz javnih prihoda u proračunu

³³ U nastavku se više neće navoditi objašnjenje, ali vrijedi za sva područja djelovanja jednako.

- davanje savjetodavne i administrativne potpore savjetu mladih kao nositeljima aktivnosti praćenja provedbe Programa i sudjelovanja u izradi akcijskih planova te predlaganju prioriternih područja
- partneri i/ili nositelji u provedbi konkretnih aktivnosti iz akcijskog plana implementacije Programa
- donošenje upravnih akata od interesa za mlade u skladu s Programom i drugo iz nadležnosti pojedinih upravnih, predstavničkih i izvršnih tijela prema djelatnosti i područjima djelovanja za mlade.

** Savjeti mladih su uključeni u provedbu ovih mjera na više načina te imaju sljedeće uloge:

- aktivni sudionici aktivnosti
- podpiratelji i savjetodavno tijelo donositeljima odluka u pitanjima od interesa za mlade a prema Programu
- organizatori kampanja i drugih oblika javnog zagovaranja provedbe mjera iz ovog Programa
- inicijatori pokretanja uključivanja mladih u organizirane oblike djelovanja mladih i uključivanja mladih u osposobljavanje mladih za sudjelovanje u procesima donošenja odluka i drugo iz nadležnosti rada savjeta mladih

U svim područjima savjeti mladih imaju ove uloge, ali su neizostavni dionici u procesima praćenje provedbe ovog programa pa se iz tog aspekta navode kao nositelji.

*** Ostale organizacije, kao ključni dionici imaju sljedeće uloge:

- predlažu konkretne aktivnosti (projekte i programe) kojima će se mjere i ostvariti, provode ih i aktivno sudjeluju u praćenju i vrednovanju rezultata tih provedenih aktivnosti
- sudjeluju u provedbi i praćenju, aktivno sudjeluju u raznim mogućnostima sudjelovanja u donošenju odluka i drugo.

6.3. Volonterske aktivnosti

Opći ciljevi i problemi u području volontiranja koje naglašava EU strategija za mlade su:

Ciljevi: podržavati volonterske aktivnosti, priznavanje vrijednosti volonterskog rada, važnost neformalnog učenja, ukloniti smetnje pristupa volonterskom radu

Glavni problemi: niska razina mladih uključenih u volonterske aktivnosti, niska razina sudjelovanja u volonterskim aktivnostima u zajednici, niska razina sudjelovanja izvan zajednice (mobilnost), ne priznavanje sudjelovanja (nije sustavno).

Volonterske aktivnosti proizlaze iz potrebe za pripadanjem zajednici, doprinosa zajednici, jačanjem društvene kohezije i povjerenja (jačanje društvenog kapitala). Ove potrebe, prava i interesi mladih, koje su ujedno i vrijednosti društva se mogu zadovoljavati u okviru rada raznih organizacija čija djelatnost se temelji na volonterskom radu (formalno volontiranje), ali u području svakodnevnog života (neformalno volontiranje). Za mlade je ovo područje od posebne važnosti za uspješno uključivanje u društvo pa je posebno važno da se volonterske aktivnosti podržavaju, da društvo priznaje vrijednosti volonterskog rada, ističe važnost neformalnog učenja, uklanjaju smetnje pristupa volonterskom radu, u svim društvenim sustavima, od obrazovnog sustava, zdravstvenog, socijalne skrbi, do kulturnog, znanosti ili političkog sustava, od institucionalne razine do neinstitucionalne, neformalne. Zadovoljavanje potreba, organiziranje i promicanje vrijednosti volonterskih aktivnosti se može financirati iz raznih izvora: država, JP(R)LS, pojedinci, inozemni javni i ekonomski izvori, ekonomski (privatni) sektor. Vrste takvih organizacija i aktivnosti jesu:

1. Organizacije koje organiziraju i provode "formalno volontiranje":
  - organizirano, plansko i dobrovoljno volontiranje u organizacijama civilnog društva npr. udrugama i drugim organizacijama koje temelje svoj rad na volonterskim aktivnostima i neprofitnoj osnovi, u svim djelatnostima, u volonterskim centrima i sl.,
  - organizirano i plansko dobrovoljno volontiranje u javnim ustanovama i organizacijama (u svim društvenim institucijama), npr. bolnicama, školama i sl.
  - organizirano i plansko, dobrovoljno volontiranje u vjerskim i političkim organizacijama,
  - organizirano i plansko, dobrovoljno volontiranje u ekonomskim/gospodarskim profitnim organizacijama, u cilju unaprjeđenja kvalitete života zaposlenika, uvjeta rada u tvrtki i/ili doprinosa zajednici (socijalno odgovorne tvrtke i zaposlenici);
  - programi razmjene volontera na lokalnom, regionalnom, državnom i međunarodnom nivou;
2. Individualno ili grupno "neformalno volontiranje" (inicijative mladih) - svakodnevno i neorganizirano volontiranje, npr. dobro - susjedska pomoć, pomoć starijima, pomoć djeci, vršnjačka pomoć i sl.
3. Druge organizacije koje daju podršku i verificiraju volonterske aktivnosti, poput državnih, međunarodnih nagrada za volonterski doprinos, nagrada i pohvala koje dodjeljuju jedinice lokalne/regionalne samouprave i sl.
4. Centri/klubovi za mlade

U Istarskoj županiji postoji širok spektar organizacija civilnog društva, pa je za očekivati da je volonterski rad razvijen. Sudionici ispitivanja kapacitiranosti organizacija civilnog društva koje je provedeno u 2017. godini su samoprocjenjivali prosječan broj članova i volontera na koje mogu računati prilikom provedbe aktivnosti te njihovu dobnu strukturu (više o rezultatima u poglavlju o rezultatima istraživanja). No rezultati nisu zadovoljavajući. Samo 2 udruge provode programe edukacija volontera, rad s mladima radi sudjelovanja u volonterskim aktivnostima. U većini udruga volonteri su ujedno i članovi, a raspon broja volontera u većini udruga je od 1 do 5, dok oko 10% udruga ima od do 15 volontera, a jedna i do 200. Većina udruga raspolaže godišnje s prosječno 3 do 5 volontera, a na redovnim aktivnostima sudjeluje prosječno do 7 volontera. Izvještaje organizatora volontiranja iz Istarske županije za 2016. godinu predalo je Ministarstvu za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku 93 udruga i drugih organizacija, iako sve udruge koje su organizatori volontiranja imaju obavezu predavati izvještaje o volontiranju.

Prema tim izvještajima, na razini Istarske županije ostvareno je u 2016. godini 115.300 sati volonterskog rada, od čega je 25% volontera ostvarilo više od 247 sati volontiranja, 50% ostvarilo više o 726 sati, a 25% više od 1775 sati. Isti organizatori volontiranja su na svojim aktivnostima imali od 1 do 293 volontera i to 25% ih je imalo više od 34 volontera, 50% organizatora volontiranja je imalo 13 volontera, dok je 25% imalo 5,5 volontera (iz Izvještaj organizatora volontiranja za 2016. godinu, <http://www.mdomsp.hr/userdocsimages/izivkovic/POPIS%20ORGANIZATORA%20VOLONTIRANJA%20U%202016.pdf>, 10.10.2017.).

Međutim udruge u Istarskoj županiji se uglavnom oslanjaju i provode aktivnosti aktiviranjem vlastitog članstva, što je vidljivo iz načina privlačenja volontera, za većinu udruga volonteri su ujedno i članovi udruge. Rezultat je to niske razine razvijenosti kapacitiranosti organizacija civilnog društva, njihove zatvorenosti prema zajednici i orijentiranosti na uži krug osoba koje se okupljaju u tim udrugama.

Upravo "otvaranjem" udruga prema drugim skupinama i zajednici u Istarskoj županiji, privlačenje volontera i rad s volonterima omogućit će im da ostvare ulogu

koju imaju. Predstoji im veliki zadatak – uložiti napore da mobiliziraju zajednicu radi ostvarenja ciljeva i uključivanja što većeg broja građana, posebno mladih u aktivnosti. U suprotnom će i dalje biti “uljuljkane” u inerciju, nezadovoljni, a članstvo će sve više opadati.

Ovakvo stanje u “istarskoj civilnoj sceni” daje model ponašanja mladima, za koje nije niti čudo da ne sudjeluju u aktivnostima. Jaz između potreba mladih i percepcije i nerazumijevanja mladih koje očito nema većina građana postaje sve veći, a mladi nemaju uzora/modela kako se uključiti.

Međutim, neke udruge mladih i za mlade u različitim dijelovima Istre pokazale su se kao nositelji ovih aktivnosti, “Udruga za mlade Alfa Albona” pokazala kao udruga za mlade koja je na pravom putu. Alfa Albona vodi Lokalni volonterski centar u Labinu, akreditirana je udruga za EVS i razmjene mladih iz ERASMUS+ programa, te ujedno i Infocentar za mlade Istre. (Više na <http://www.alfa-albona.hr>, 10.10.2017.). Udruga Labin Art Express XXI je u fazi jačanja kapaciteta, njihova suradnja je od velikog značaja za mobiliziranje zajednice i mladih u Labinu. U Poreču udruga Garažno društvo (Više na <https://www.facebook.com/Udruga-Garažno-Društvo-1635902913342324/> čiji članovi vode Centar za mlade (Više na <https://www.facebook.com/CentarZaMladePorec/>, 10.10.2017.). Također, u Poreču je aktivna udruga Centar za građanske inicijative, koja upravo provodi projekt “Volontiranje To Go” u partnerstvu s “Društvom Naša djeca” Poreč, “Volonterskim centrom Istra” i “TUŠ Antona Štifanića”. Cilj projekta je izgraditi i ojačati kapacitete škole i organizatora volontiranja u zajednici za održivo uključivanje srednjoškolaca/ki u volontiranje, kroz izgradnju interaktivne web platforme, edukaciju, izradu programa volontiranja, mentorstva i međusobnom suradnjom te uvrštenjem teme volontiranja u školski kurikulum. U Izvještaju “Centra za građanske inicijative” za 2016. godinu istaknuti su rezultati nekih od projekata koje je ova udruga provela: u okviru projekata “Jačanje uključivanja civilnog društva i građana/ki u kreiranje javnih politika u Istri u partnerstvu s “ Zelenom Istrom” i “Labin Art Expressom” i aktivnosti „Područja djelovanja i kapaciteti civilnog društva u Istri” - “Civilna platforma Istre (op. autorice - više na <http://civilnaplatformaistre.org/index.php/hr/o-nama>, 10.10.2017.) je napravila analizu kapaciteta civilnoga društva u Istri, kojom je utvrđeno da, unatoč velikom broju registriranih udruga te drugih oblika neprofitnih organizacija, tek manji dio njih pokazuje interes za djelovanjem u javnom političkom prostoru (oko 11%) i mogu se nazvati civilnim društvom”. Prema istraživanju “Područja djelovanja i kapaciteti civilnog društva” (Više na <http://civilnaplatformaistre.org/index.php/hr/projekti-program/jacanje-ukljucivanja-civilnog-drustva-i-gradana-ki-u-kreiranje-javnih-politika-u-istri>, 10.10.2017.) koje je “Civilna platforma Istre” provela u okviru ovog projekta, prosječno udruge u Istri mogu računati na 7 volontera, a povremeno do 15. Više i CGI na <http://www.cgiporec.hr/?idclanka=319>.

U Puli je to Volonterski centar Istra. Volonterski centar Istra osnovan je kao neprofitna organizacija po Zakonu o udrugama Republike Hrvatske. Osnivači su udruge Zelena Istra, Metamedij, ZUM i Suncokret Pula te fizičke osobe Elvis Fekete, Nevija Srdoč i Danijela Ustić, koji zajedno čine i Skupštinu Volonterskog centra Istra. Upravo je u tijeku projekt PYLE ili Post-YU for Learning Emancipation - Supporting Learners on the Way to Self-Realization strateško je partnerstvo Volonterskog centra Istra s organizacijama Zavod BOB (Ljubljana) i KRIK (Skoplje). Financira se kroz program Erasmus+, područje KA2 Strateška partnerstva u obrazovanju odraslih, a trajat će od 1.9.2017. do 30.11.2019. U suradnji s Centrom za građanske inicijative Poreč, nositeljem projekta Volontiranje To Go na kojem je VCI jedan od partnera, osmišljen je Upitnik za organizatore volontiranja u Poreču i okolici i one koji to žele postati. Također, vrijedni projekt je i edukacija “Upravljanje radom volontera” koja je provedena u okviru dva projekata - Razvoj volonterstva u Istri, koji se financira iz Proračuna Istarske županije za 2016. godinu, te Volontiranjem do sebe i drugih, koji financira Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, a provodila se

s partnerima gradovima Rovinom i Pulom te udrugama ZUM i Centar M.A.R.E. (Više na <http://www.vci.hr/hr/aktivnosti/arhiva/>, 10.10.2017.).³⁴

Veliku ulogu u promicanju volontiranja i aktivnog građanstva kod mladih ima i Zaklada za poticanje partnerstva i razvoj civilnog društva, Pula s programima, financiranja i projektima koje provodi u okviru natječaja „Naš doprinos zajednici“, „Mali projekti za bolje sutra“ i „Razvoj društva“ i drugim. Tako je Zaklada u 2015. godini financirala ukupno 17 projekata/akcija mladih i za mlade u ukupnom iznosu od 270.572 kuna, dok je u 2016. godini financirano 12 projekata/akcija u ukupnom iznosu od 162.916 kuna. Po Pozivu za prijavu programa i projekata usmjerenih mladima koje je raspisalo Ministarstvo socijalne politike i mladih (u kojem Zaklada sudjeluje kao provedbeno tijelo) odobreno je za financiranje ukupno 6 projekata u ukupnom iznosu od 515.196,00 kuna, dok je 2016. godini 3 projekata u ukupnom iznosu od 176.510,00 kuna. Zaklada je od 2012. do 2017. godine provela ukupno 11 projekata u koji su bili uključeni mladi. U sklopu projekta „I.C.E. - Istria Communicating Europe“ održane su radionice za srednjoškolce, savjete mladih i studente o Europskoj uniji, volonterstvu i aktivnom građanstvu, a sudjelovalo je 325 mladih. U sklopu projekta „1 - KEY - Istrian Knowledgeable and Experienced Youth“ održana je radionica (pisanje životopisa, motivacijske vještine, role play, simulacija intervjua za posao) u 5 gradova te je ukupno sudjelovalo 127 mladih. 30 mladih bilo je uključeno u intenzivni program za poslovne pripravnike za 4 poslovna slučaja te je 50 mladih otputovalo na studijsko putovanje u Zagreb u sklopu kojeg se posjetila prehrambena tvrtka „Kraš d.d.“ i Volonterski centar Zagreb. U sklopu projekta „Otkrijte blago - Discover a treasure“ 6 mladih iz Istarske županije poslano je na edukaciju u Sloveniju u sklopu koje su izrađeni filmovi koji su prikazali točke gledišta mladih osoba, probleme i rješenja za stvarne društveno-ekonomske probleme.

Projekt „THINK.EU - Through information and knowledge towards EU“ obuhvatio je sljedeće aktivnosti:

- Sudjelovanje u volonterskom mjesecu u kojem je sudjelovalo ukupno 300 mladih, koji su posjetili organiziranu izložbu volonterstva ali i sudjelovali u raznim aktivnostima partnerskih organizacija tijekom navedenog mjeseca
- Radionice za srednjoškolce o volonterstvu, aktivnom građanstvu i Europskoj uniji na kojima je sudjelovalo 311 mladih
- Kreativni natječaj na temu Europske unije za srednjoškolce. Na isti je pristiglo ukupno 9 radova
- Debate za srednjoškolce (u ukupno 7 škola) na kojima je sudjelovalo ukupno 400 mladih
- Radionice za savjete mladih i udruge mladih o mogućnostima financiranja putem fondova EU na kojima je sudjelovalo 40 mladih.

U sklopu projekta "YoungMEPs for European Democracy" 12 mladih iz Istarske županije dobilo je priliku sudjelovati u Latviji u petodnevnoj simulaciji Europskog parlamenta. 5 mladih umjetnika/ca iz Istarske županije bilo je uključeno u projekt „ARTEFATTO“ u sklopu kojeg su predstavili svoje radove na izložbama u Italiji i Hrvatskoj (u gradovima Pula i Labin). U sklopu projekta "Theatre for Activism and Participation" održane su 3 radionice na kojima je sudjelovalo ukupno 10 mladih iz Istarske županije. Na istima se učilo o demokratskim procesima kako bi se smanjila negativna percepcija javnosti o politici, a istovremeno mlade pripremlilo na aktivno uključivanje u europske i nacionalne parlamentarne izbore. Za vrijeme projekta izrađena su tri filma na kojima je izvedeno 7 predstava od čega su 3 bile održane u Puli (prisustvovalo je 45 osoba), te jedan kratak film o samom projektu (20 mladih).

---

³⁴ Navedeni primjeri su primjeri dobre prakse, ispričavamo se pojedinim udrugama koje smo izostavili. Među primjerima dobre prakse svakako spadaju i visoko institucionalizirane udruge poput Društva Crvenog križa, Društva Naša djeca i sl. Navedene su izrazito uključivale mlade volontere.

Projekt „Active Communities for Europe“ obuhvatio je sljedeće aktivnosti:

- Trening junior trenera u Istarskoj županiji o metodologiji kazališta potlačenih na kojem je sudjelovalo 68 mladih.
- Trening junior trenera u Londonu na kojem je sudjelovalo 5 mladih iz Istarske županije
- Održano 5 predstava u Istarskoj Županiji koje su organizirali 25-ero mladih
- Održano 10 radionica o filantropiji u koje je bilo uključeno 300 mladih

U sklopu projekta „Women of the Resistance“ u Istarskoj županiji održano je ukupno 20 radionica u srednjim školama koje su se sastojale od analize, promišljanja i debate o ulozi žene u otporu i o važnosti otpora za društvenu promjenu. Na istima je sudjelovalo 400 srednjoškolaca. Osim toga, 30 srednjoškolaca sudjelovalo je na studijskom putovanju i završnoj konferenciji projekta. Studija o socijalnoj uključenosti mladih sa uzorkom od 210 učenika iz Istre izrađena je u sklopu projekta „Unexpressed talent“. Osim toga, održane su radionice u srednjim školama za 65 učenika/ca na temu socijalne isključenosti i valoriziranja vlastitih talenata. (iz izvještaja Zaklade za potrebe izrade ovog Program, Arhiva, 30. 5.2017.).

Nositelji aktivnosti u promicanju volonterstva svakako imaju volonteri centri koji osim što prikupljaju podatke o organizatorima volontiranja i volonterima, imaju ključnu ulogu u promicanju volonterstva kod djece i mladih, osposobljavanju organizatora volontiranja o provedbi volonterskih aktivnosti i inovativnim alatima za uključivanje mladih. Upravo zbog mogućnosti da organizira projekte u kojima će uključiti mlade i Zaklada ima izuzetno važnu ulogu u promicanju volonterstva kod mladih i aktivnog građanstva, odnosno sudjelovanja mladih u donošenju odluka. Osim volonterskih centara, ključni dionici u promicanju volonterstva su akreditirane organizacije za EVS programe volontiranja i razmjena mladih, kao i infocentri za mlade. Predlaže se da se upravo volonteri centri u suradnji sa Zakladom, infocentrima i akreditiranim EVS organizacijama te aktivnim klubovima/centrima za mlade umreže i oblikuju platformu za buduće kontinuirano osposobljavanje organizacija civilnog društva o volonterstvu (koordinacija volontera, administrativno upravljanje volonterima (izdavanje potvrda o volontiranju, organiziranje nagrada za volontere i dr.). Rad na privlačenju mladih kao i uključivanje mladih nemoguće je dok organizacije civilnog društva koje se bave programima za mlade ne provode zajedničke projekte u koje su uključeni mladi. Veliki potencijal vidimo u sportskim klubovima koje realno okupljaju najveći broj mladih, ali mladih koji nisu uključeni u odlučivanje nego su pasivni korisnici. Njihova javna uloga je od izuzetne važnosti jer provode aktivnosti koje su protektivni faktor zdravlja. Zajedničkim projektima mobilizacije zajednice sportske udruge i udruge mladih mogu promijeniti ovaj tijek. Potencijal vidimo i u udrugama koje se bave kulturom, koje u suradnji s kulturnim i obrazovnim ustanovama mogu osigurati stjecanje stručnih i građanskih kompetencija za mlade kroz volontiranje u aktivnostima koje provode.

Stoga je potrebno pokrenuti procese suradnje i otvaranja komunikacijskih kanala suradnje između organizacija civilnog društva, ali i međusektorske suradnje kako bi se mladima približilo volontiranje. “Stari” aktivisti udruga trebaju biti samo potpora mladima te prenositi svoje iskustvo, a mladima prepustiti da osmisle aktivnosti prema njihovim potrebama i na način koji je primjeren njima.

Iz tog aspekta, Istarska županija treba poslati jasnu poruku javnosti da je sudjelovanje u aktivnostima u zajednici poželjno, te na različite načine vrednovati volonteri rad. Jedina mjera kojom se potiče volonteri rad je ugrađena u neke odluke o stipendiranju na razini JP(R)LS, u kojoj se volonteri rad dodatno boduje za ostvarivanje prava na stipendiju. Očito je potrebno više od toga, pa se predlaže da se osiguraju sredstva za projekte koji su namijenjeni promicanju volonterstva, za volonteri akcije u zajednici, nagrade za volontere i sl. Posebno je obzirom na

dominantne vrijednosti, provesti više pokaznih aktivnosti javnih i privatnih institucija (korporativno volontiranje) što će biti primjer kojim će se pokazati da je volontiranje "in", npr. organiziranje volontiranja zaposlenika na akcijama udruga ili vlastitim projektima, kao što je čišćenje parkova, sitni radovi poput ličenja i sl.

Iako prema iskazanim podacima iz istraživanja postoji relativno visok odaziv volontera, radi se uglavnom o članovima, a u vrlo malom broju o volonterima iz zajednice. Volonterski rad nedovoljno vrednuju i same udruge i javnost. Javne politike, iako potiču i vrednuju volonterski rad, nedovoljno koriste primjerene alate. Ne postoji dovoljno praćenje i vrednovanje volonterskog rada među samim dionicima civilnog sektora. Ne postoji dovoljno senzibilizirana javnost, a vrijednosti volonterskog rada nisu priznate i društveno poželjne, naročito s aspekta kompetencija koje volonteri mogu steći kroz neformalnu edukaciju, priznavanje tih kompetencija, kao i ostalih potencijala za razvijanje društvenog kapitala grada, kao preduvjeta blagostanja. Važno je educirati organizacije civilnoga društva o osam ključnih kompetencija za cjeloživotno obrazovanje.

<p>Opći cilj 1.: sustavno unaprijediti vrijednosti volontiranja te senzibilizacija građana, s posebnim naglaskom na mlade, za sudjelovanje u volonterskim aktivnostima u zajednici.</p> <p>Specifični cilj 1.1.: promovirati i vrednovati volonterski rad kroz informativne aktivnosti, provedbu kampanje i dodjelu nagrada i priznanja za volonterski rad, kriterije za financiranje javnih potreba i slično. Nastaviti s uključivanjem građana, posebno mladih u volonterske aktivnosti na razini Istarske županije, međusektorskom suradnjom i povezivanjem, uključivanje šire javnosti u aktivnosti organizacija civilnoga društva i programe JP(R)LS-a.</p>	
Mjere/aktivnosti:	Indikatori provedbe i uspješnosti:
<ol style="list-style-type: none"> 1. izrada preporuka za gradove i općine za poticanje volontiranja u zajednici; 2. organiziranje i financiranje informativnih kampanja o vrijednostima volonterskog rada; 3. organiziranje i financiranje volonterskih akcija koje uključuju više organizacija civilnog društva (udruge, ustanove i dr.) iz više JLS-a (na razini Istarske županije); 4. poticanje korporativnog volontiranja, kako bi se promovirale vrijednosti volontiranja na razini cijele zajednice. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. upućena preporuka gradovima i općinama radi poticanja volontiranja u zajednici; 2. povećan broj volontera; 3. provedena barem 1 kampanja godišnje; 4. provedene barem 3 volonterske akcije godišnje na razini JP(R)LS-a.
<p>Specifični cilj 1.2.: educirati dionike (udruge, javnosti) o vrijednosti volonterskog rada, posebno o radu s volonterima, ugovorima s volonterima koji rade s posebnim skupinama (u skladu sa Zakonom o volonterstvu), programu rada volontera, izdavanju potvrda o stečenim kompetencijama i drugo.</p>	
Mjere/aktivnosti:	Indikatori provedbe i uspješnost (vrednovanje rezultata):
<ol style="list-style-type: none"> 1. organiziranje i financiranje edukacija iz područja menadžmenta volontera (evidencija volontera, alati za privlačenje volontera, koordinacija volonterima, izdavanje potvrda o volonterima i potvrda o stečenim kompetencijama i dr.). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. broj sudionika edukacija o radu s volonterima; 2. broj radionica (edukacija) o radu s volonterima; 3. broj izdanih potvrda o volontiranju, sklopljenih ugovora s volonterima na razini županije i izdanih potvrda o

	<p>stečenim kompetencijama (8 ključnih kompetencija za cjeloživotno obrazovanje);</p> <p>4. provedeno i sufinancirano/financirano barem 8 edukacija (radionica) o volontiranju u zajednici, mobilizaciji zajednice te o menadžmentu volontiranja;</p> <p>5. provedene i sufinancirane barem 4 edukacije za više od 10 udruga po svakoj radionici o izdavanju potvrda o volontiranju i potvrda o stečenim kompetencijama.</p>
<p>Specifični cilj 1.3.: poticati osnivanje lokalnih „volonterskih centara“ kako bi se stvorila platforma za mrežu organizatora volontera i volontera.</p>	
<p>Mjere/aktivnosti:</p>	<p>Indikatori provedbe i uspjehnosti:</p>
<p>1. financiranje osnivanja lokalnih volonterskih centara, posebno onih koji provode programe za mlade i za mlade volontere;</p> <p>2. povezivanje više lokalnih volonterskih centara s Volonterskim centrom Istre.</p>	<p>1. broj odluka o nagradama za najboljeg volontera i broj prijavljenih kandidata, broj novih poticaja za volonterski rad na razini Istarske županije i gradova/općina;</p> <p>2. broj novih lokalnih volonterskih centara.</p>

Nositelji aktivnosti: Istarska županija (nadležno upravno tijelo), organizirani oblici djelovanja mladih, vanjski suradnici, Agencija za mobilnost i programe EU, Volonterski centar, akreditirane udruge za EVS, Infocentar za mlade Istarske županije i drugi info centri za mlade, postojeći klubovi za mlade, istarska Zaklada za poticanje partnerstva i razvoj civilnog društva, udruženja (savezi) udruga, javne ustanove i dr. uz potporu Savjeta mladih Istarske županije, savjeta mladih JLS-a i mladih (inicijative mladih i udruge mladih).

6.4. Mobilnost, „mladi i svijet“ te rad s mladima (nova uloga mladih)

Opći ciljevi i problemi u području mobilnosti, kao alata za uključivanje mladih u društvo koje naglašava EU strategija za mlade su:

Ciljevi: sudjelovanje mladih u globalnim i međunarodnim organizacijama i aktivnostima koje promoviraju ljudska prava, održivi razvoj (globalno zatopljenje i sl.)

Glavni problemi: nizak broj mladih koji sudjeluju u radu organizacija koje se bave globalnim problemima, nizak broj mladih koji su uključeni u aktivnosti i projekte u koje su uključeni mladi iz drugih udaljenih krajeva svijeta.

Ove potrebe i prava mladih mogu se zadovoljavati u okviru rada raznih organizacija čija djelatnost je potpora mladima u ostvarivanju prava na mobilnost, horizontalnu i vertikalnu, zbog potrebe za ujednačavanjem šansi i mogućnosti za postizanjem boljeg položaja u društvu, kao i sprječavanju depriviranosti pojedinih

skupina. Sve organizacije u društvu, kao i u svim društvenim institucijama u društvu mogu stvarati mogućnosti za mobilnost mladih, na lokalnoj, regionalnoj, državnoj i međunarodnoj razini. Ove potrebe mladih mogu se zadovoljiti u organizacijama i kroz programe koji imaju cilj razmjene i poticanja sudjelovanja mladih u globalnim i međunarodnim organizacijama i aktivnostima koje promoviraju ljudska prava, održivi razvoj (npr. probleme i posljedice globalnog zatopljenja) i sl.

Zadovoljavanje tih potreba se može financirati iz raznih izvora: država, JP(R)LS, pojedinci, inozemni javni i ekonomski izvori, ekonomski (privatni) sektor.

Vrste takvih organizacija i aktivnosti jesu:

- organizacije koje provode programe javnih politika koji potiču mobilnost kroz razne razmjene mladih u svim djelatnostima (na lokalnoj, regionalnoj i državnoj razini, organizacije koje se bave zaštitom i sprječavanjem diskriminacije po bilo kojoj osnovi i sl. (razna etička povjerenstva, instituti poput javnih pravobranitelja i sl.)
- organizacije civilnog društva kojima je djelatnost promoviranje i zaštita ljudskih prava, u svim područjima života mladih
- druge organizacije koje promoviraju i organiziraju druge vrste mobilnosti mladih, poput turističke, npr. turistički info-uredi, hosteli, hoteli, kampovi, turističke agencije za mlade, programi razmjene, razne edukativne i znanstvene konferencije, razmjene i sl.

Nemamo podatka o tome koliko se mladi Istarske županije uključuju programe mobilnosti, naročito kroz programe EU, ERASMUS+ (EVS i dr.), osim onih navedenih u poglavlju za volontiranje te navedenih akreditiranih udruga za EVS na mrežnim stranicama Agencije za mobilnost i programe EU (Više dostupno na http://europa.eu/youth/volunteering/evs-organisation_en, 10.10.2017. Na području Istarske županije djeluje više škola te udruga za mlade koje promiču mobilnost kroz EU projekte i programe koje provodi, kao što su razmjene mladih i dr.. Upravo je kroz provedbu ovih projekata vidljiv najveći potencijal i u samoj Županiji koja je najčešće partner takvim ustanovama i organizacijama, koja bi trebala biti pokretač umrežavanja i suradnje s drugim organizacijama civilnog društva odnosno poticanja sudjelovanja mladih u globalnim problemima, promicanju multikulturalnosti i EU vrijednostima.

U sklopu programa mobilnosti udruga za mlade udruge i ustanove koje provode projekte Europske volonterske službe, odnosno akreditirane udruge za provedbu programa EVS-a (sending, receiving, coordinating) su:

- Dom umirovljenika Poreč
- Udruga mladih "Alfa Albona" (Labin)
- INFORMO Udruga za poticanje zapošljavanja, stručnog usavršavanja i obrazovanja (Vodnjan)
- Nacionalni park Brijuni (Public Institution BRIJUNI National Park)
- Pučko otvoreno učilište-Università popolare aperta Vodnjan-Dignano
- Razvojna agencija Brtonigla društvo za poljoprivredu turizam savjetovanje i usluge d.o.o.
- Savez udruga Rojc (Pula)
- Turistička zajednica Vodnjan
- Udruga "ISTARSKO - EKOMUZEJ IZ VODNJANA" (Vodnjan)
- Udruga Agencija Lokalne Demokracije (Vodnjan)
- Udruga ZUM, Pula (11 organizacija, od čega 5 javne ustanove/organizacije i 6 udruga, od 72 koliko ih ima akreditiranih u Hrvatskoj. Više o mogućnostima iz ERASMUS+ na mrežnoj stranici Agencije za mobilnost i programe EU (<http://www.mobilnost.hr/hr/sadrzaj/kutak-za-mlade/>, 10.10.2017.).

Program ERASMUS+ omogućuje stjecanje iskustva mladima u volontiranju kroz razne programe:

- 1. Europska volonterska služba:** mladima između 17 i 30 godina, EVS pruža jedinstvenu priliku doživjeti način života u nekoj drugoj državi volontirajući, učeći, putujući
- 2. Razmjene mladih:** "prilika za druženje skupina mladih iz različitih zemalja kroz neformalno učenje o temama koje ih zanimaju..."
- 3. Europske snage solidarnosti (ESS)** pružaju priliku boravka u nekoj drugoj zemlji i aktivnog sudjelovanja u rješavanju izazova lokalne zajednice, u svrhu izgradnje solidarnog društva
- 4. Aktivno sudjelovanje u društvu:**
  - **Transnacionalne inicijative mladih:** mogućnost da mladi pridonose rješavanju određenog problema u svojoj zajednici
  - **Sudjelovanje u donošenju odluka** - uključivanje u projekte koji se bave uspostavljanjem dijaloga između mladih i donositelja odluka omogućuju utjecaj na položaj i mogućnosti mladih u svojoj zajednici... (prema Agenciji za mobilnost i programe EU, <http://www.mobilnost.hr/hr/sadrzaj/kutak-za-mlade/>, 10.10.2017.)

Istarska županija provodi Eurodyssée/Eurodissey program razmjene mladih. Eurodyssée/Eurodissey program je međunarodni program razmjene mladih između regija članica Skupštine europskih regija (Assembly of European Regions - AER) koji se uspješno provodi već više od 30 godina. Istarska županija, koja je članica AER-a od 1994. godine, u program se uključila 1996. godine i od tada ga kontinuirano provodi. Eurodyssée program je prvi međuregionalni program namijenjen mladim ljudima kako bi se što bolje integrirali u svijet rada, nudeći im mogućnost stjecanja profesionalnog iskustva u inozemstvu u trajanju od 3 do 6 mjeseci. Osim profesionalnog iskustva sudionicima programa se omogućuje i učenje ili usavršavanje stranog jezika. Program je namijenjen mladima u dobi od 18 do 30 godina s prebivalištem u jednoj od regija članica koja sudjeluje u programu. U programu je do sada iz Istarske županije sudjelovalo 175 kandidata, dok je u Istri boravilo 126 sudionika iz raznih europskih regija.

Većina mladih koji su uključeni u projekte i programe mobilnosti mladih nisu bili uključeni u izradu ovog programa, a nekoliko ih nije imalo potrebu iskazati jesu li sudjelovali u ovim programima mobilnosti jer nisu povezali osobno sudjelovanje s ciljevima takvih aktivnosti. Mladi koji su sudjelovali u ovakvim programima nisu bili vidljivi kroz izradu ovog Programa, odnosno nismo prikupili podatke o sudjelovanju mladih u ovim programima od samih aktera, nego posredno iz izvještaja organizatora i to samo o nekoliko izravno, a o drugima pretraživanjem njihovih mrežnih stranica (gore navedenih).

Stoga je važno više ulagati u vidljivost i diseminaciju rezultata ovakvih projekta. Kroz ispitivanje kapacitiranosti organizacija civilnog društva, jedino je Zaklada za poticanje partnerstva i razvoj civilnog društva Istra i udruga mladih Alfa Albona, naglasila važnost uključivanja mladih u ovakve projekte. Potvrdili su nam to i sami učenici koji su sudjelovali u skupinama za raspravu u javnom forumu, svjesni da svoja iskustva s ovih projekta dijele uglavnom među sobom te da ih ne prenose drugima. To je očito najslabija karika u djelovanju ovih oblika djelovanja mladih u Istri. Iako je jasno i ne očekuje se da svi mladi budu aktivni, no rezultati ovih projekta bi trebali utjecati na kvalitetu života mladih u zajednici, i to upravo prijenosom znanja, vještina i praksi drugima, no to izostaje. Razmjena ideja i sudjelovanje mladih u rješavanju globalnih pitanja, poput ljudskih prava, zagađenja, održivog razvoja i sl. obogaćuje vrijednosti mladih, a posebno iskustvo s vršnjacima iz drugih krajeva.

Iz svega se nameću temeljni ciljevi i mjere za unaprjeđenje ovog područja:

Opći cilj 1.: informirati i savjetovati mlade o mogućnostima sudjelovanja u projektima mobilnosti, odnosno projektima koji unaprjeđuju položaj mladih u regiji.

Mjere/aktivnosti:	Indikatori provedbe i uspješnosti:
<ol style="list-style-type: none"> 1. organiziranje i financiranje informativnih radionica i drugih oblika informiranja i motiviranja mladih o projektima mobilnosti, 2. podržavanje i financiranje info centara za mlade u lokalnim zajednicama (bilo kao mobilne točke ili u prostorima u kojima djeluju udruge mladih i za mlade) i sufinanciranje/financiranje svih otvorenih info centara; 3. uvođenje načina praćenja i vrednovanja sudjelovanja mladih u programima mobilnosti na razini Istarske županije (redovito izvještavanje Istarske županije o provedenim programima mobilnosti, za sve oblike); 4. aktivno informiranje i sudjelovanje mladih u planiranju i provedbi aktivnosti koje se odnose na mobilnost, kroz različite komunikacijske kanale Istarske županije (savjet mladih, mrežna stranica i sl.), saveza udruga i dr.; 5. aktivno širenje rezultata projekata mobilnosti mladih u zajednici („otvaranje“ nositelja aktivnosti mobilnosti prema zajednici – kvalitetnija diseminacija rezultata), osim javnih objava o rezultatima projekata, koje mladi najčešće ne prate, širiti rezultate i na drugi način. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. broj održanih savjetovanja i informiranja mladih o mogućnostima sudjelovanja u projektima mobilnosti; barem jednom (1) godišnje u svakom od 10 gradova za širu regiju (općine i gradove); 2. broj novih mladih uključenih u programe mobilnosti; 3. broj mladih uključenih u programe volonterske razmjene; 4. broj mladih koji sudjeluju u ERASMUS+ programu (svima); 5. broj mladih koji sudjeluju u provedbi aktivnosti projekata mobilnosti; 6. broj novih objava o projektima mobilnosti; 7. financiran barem jedan (1) novi infocentar godišnje; 8. broj mladih koji su sudjelovali u info radionicama za mlade.

Specifični cilj 1.1.: poticati mlade na mobilnost kroz programe volonterske službe i razmjene (EVS).

Mjere/aktivnosti:	Indikatori provedbe i uspješnosti:
<ol style="list-style-type: none"> 1. organiziranje informativnih radionica o mogućnostima EVS-a te osposobiti udruge mladih i za mlade i druge organizacije za provedbu programa EVS-a. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. broj održanih savjetovanja i informiranja mladih o mogućnostima sudjelovanja u projektima mobilnosti; barem jednom (1) godišnje za svaki grad. 2. broj novih mladih uključenih u programe mobilnosti; 3. broj mladih uključenih u programe volonterske razmjene;

	<p>4. broj mladih koji sudjeluju u ERASMUS+ programu (svima);</p> <p>5. broj mladih koji sudjeluju u provedbi aktivnosti projekta mobilnosti;</p> <p>6. broj novih objava o projektima mobilnosti.</p>
--	--

Specifični cilj 1.2.: poticati na studentsku mobilnost kroz ERASMUS+ programe.

Mjere/aktivnosti:	Indikatori provedbe i uspješnosti:
1. organiziranje i provedba informativnih radionica o ERASMUS+ programu.	<p>1. broj održanih radionica, barem jednom (1) godišnje na svakoj od visokoobrazovnih ustanova;</p> <p>2. broj održanih savjetovanja i informiranja mladih o mogućnostima sudjelovanja u projektima mobilnosti;</p> <p>3. broj novih mladih uključenih u programe mobilnosti;</p> <p>4. broj mladih uključenih u programe volonterske razmjene;</p> <p>5. broj mladih koji sudjeluju u ERASMUS+ programu (svima);</p> <p>6. broj mladih koji sudjeluju u provedbi aktivnosti projekata mobilnosti;</p> <p>7. broj novih objava o projektima mobilnosti.</p>

Specifični cilj 1.3.: poticati suradnju na projektima mobilnosti između organizacija koje ih provode i drugih organizacija u kojima su mladi.

Mjere/aktivnosti:	Indikatori provedbe i uspješnosti:
<p>1. poticanje organiziranja projekta mobilnosti koji uključuje organizatore projekta više partnera;</p> <p>2. biranje zajedničkih tema koje su od interesa za mlade Istarske županije koje će mobilizirati mlade Istarske županije na zajedničkim projektima organizacija iz više JLS-a.</p>	<p>1. barem jedan (1) projekt, broj pokrenutih sličnih programa;</p> <p>2. izrađen plan umrežavanja na zajedničkim programima te plan diseminacije rezultata;</p> <p>3. broj novih organizacija koje provode programe mobilnosti.</p>

Nositelji aktivnosti: Istarska županija (nadležno upravno tijelo), obrazovne i druge ustanove, JLS-i, organizacije civilnog društva koje provode programe mobilnosti i mladi

iz zajednice, udruženja udruga mladih i za mlade, Agencija za mobilnost i programe EU, info centri za mlade, volonterski centri, vanjski suradnici.

U cilju stvaranja infrastrukture za korištenje ovih alata za unaprjeđenje svih područja djelovanja za mlade potrebno je unaprijediti stručnu osposobljenost osoba koje rade s mladima na svima razinama te oblikovati strukturu koja će podržavati javne politike za mlade na razini Županije. Pokazalo se, da usprkos i političkoj volji i pojedincima iz pojedinih organizacija koje su aktivne u ovom polju ne postoji sustavna i zajednička infrastruktura koja je vidljiva mladima. Pojedinačni naponi donose nove vrijednosti ali te vrijednosti nisu prepoznate na širem području, u zajednici u kojoj mladi žive i regiji zbog navedenih razloga, što nameće potrebu da javne politike za mlade budu institucionalizirane.

Glavi problemi i mogućnost rješavanja ovog temeljnog problema bez kojeg se neće riješiti status mladih i potaknuti ih da budu aktivni građani su:

1. izostaje prijenos znanja onih pojedinaca i udruga koje intenzivno rade na promociji sudjelovanja, volontiranja i mobilnosti na nove generacije "youthworkera" pa je potrebno vrednovati rad s mladima na institucionalnoj razini (do sada su to pojedinačni naponi pojedinaca i organizacija)
2. ne postoji društvena struktura koja bi bila prepoznata na razini regije, a koja bi trebala imati sljedeće elemente:
  - platformu "trenera/edukatora" za osposobljavanje osoba koje rade s mladima
  - mrežu organizacija koja će sustavno informirati i savjetovati te osposobljavati mlade o temama iz područja sudjelovanja, volontiranja i mobilnosti
  - model održivosti za projekte koji unaprjeđuju ovo područje (osigurana sredstva i ljudski kapital, te objektivnu analizu potreba za pojedinim temama)
  - sustavno praćenje i vrednovanje u ovom području na razini Županije (godišnje izvještavanje) koje će omogućiti oblikovanje preporuka za organizacije koje provode projekte i programe kojima se povećava sudjelovanje, volontiranje i mobilnost mladih
  - osiguravanje financijskih sredstava za održavanje ovakve platforme i to otvaranjem mogućnosti za zapošljavanje "djelatnika za mlade" na razini Županije koji će pratiti i voditi aktivnosti koje se odnose na mlade, kao i osiguravanje financijskih sredstava za nove inicijative i projekte mladih.

7. PODRUČJE DJELOVANJA ZA MLADE: OBRAZOVANJE I OSPOSOBLJAVANJE (FORMALNO I NEFORMALNO)

Ova analiza ima svrhu otkriti snage i slabosti, prednosti i nedostatke postojećih resursa u skladu sa ciljevima EU strategije za mlade i glavnim problemima mladih u ovom području djelovanja za mlade. U tijeku ove analize prilagodili smo ove ciljeve i probleme specifičnostima i strukturi nadležnosti Istarske županije, odnosno koristili smo postojeću, a prepoznatljivu strukturu koja se koristi u definiranju djelatnosti i aktivnosti „javnih potreba“. Analiza ulaganja u javne potrebe rezultira podacima o stanju u pojedinom području. Iako tijekom cijele izrade programa se nije uključilo mlade roditelje³⁵ u izradu Programa, obuhvatilo sve ostale skupine.

Opći ciljevi i problemi obrazovanja iz EU strategije za mlade su:

Ciljevi: razviti bolju povezanost između formalnog i neformalnog obrazovanja, povećanje zapošljivosti, olakšati tranziciju iz obrazovnog sustava na tržište rada

Glavni problemi u EU: rano napuštanje obrazovnog sustava i cjeloživotnog obrazovanja, loša obrazovna postignuća/nedostatak kompetencija; mali udio mladih s tercijarnim obrazovanjem.

Rezultati analize dostupnosti resursa i prepoznatljivih problema iz ovoga područja iskazani su kroz prikaz stanja na svim razinama u odgojno-obrazovnom sustavu. Istarska županija je krajem 2016. godine donijela "Strategiju obrazovanja Istarske županije" (Službene novine broj), čime je uz već postojeću "Strategiju razvoja ljudskih potencijala Istarske županije" (http://www.istra-istria.hr/fileadmin/dokumenti/lzdvojeno/161221_Strategija_obrazovanja.pdf, 10.12.2017.) donijela strateške prioritete kojima se rukovodi i ova strategija/program, obzirom da je najveći dio mladih na koje se odnosi program iz skupine koja je još u obrazovnom sustavu.

Istarska županija u Proračunu za 2017. godinu osigurava 38.916.765,33 kuna što je oko ukupnih proračunskih sredstava. Radi se o ulaganjima u ustanove odgoja i obrazovanja kojima je Županija osnivač, sufinanciranje ustanova kojima je osnivač privatni pravni subjekt, stipendiranje učenika i studenata, raznim programima za djecu i obrazovanje odraslih. U Tablici broj 30 su prikazana ulaganja u odgoj i obrazovanje iz Proračuna Županije za 2017. godinu.

Tablica broj 30: Ulaganja u odgoj i obrazovanje u Istarskoj županiji iz Proračuna za 2017. godinu

Odgoj i obrazovanje	PRORAČUN 2017.
OŠ Jure Filipovića, Barban	1.514.026,89
OŠ Mate Balote, Buje	2.215.955,80
Talijanska osnovna škola Edmondo De Amicis	987.479,32

³⁵ O ovoj skupini mladih se prikupilo podatke sekundarnom analizom ulaganja u ovo područje, samo vezano uz osnovna prava kao što je pravo na društvenu brigu o djeci i na rad.

OŠ Vazmoslav Gržalja, Buzet	4.797.687,38
OŠ Ivan Goran Kovačić, Čepić	615.597,16
OŠ Divšići	334.770,89
OŠ Fažana	1.744.459,19
OŠ Juršići	439.370,62
OŠ Petra Studenca, Kanfanar	1.125.834,28
OŠ Vladimira Nazora, Krnica	767.986,64
OŠ Marčana	893.532,32
OŠ Dr. Mate Demarina, Medulin	4.171.925,36
OŠ Rivarela, Novigrad	2.636.998,93
Talijanska O.Š. Novigrad	833.214,67
OŠ Milana Šorge, Opatalj	1.203.801,57
OŠ Vladimira Nazora, Potpićan	1.445.928,33
OŠ Ivana Batelića, Raša	738.468,06
OŠ Vitomir Širola – Pajo, Nedešćina	1.462.342,01
OŠ Svetvinčenat	578.716,00
OŠ Joakima Rakovca, Sv. Lovreč	1.245.279,26
OŠ Tar - Vabriga	1.766.225,01
OŠ Jože Šurana, Višnjan	2.458.884,93
OŠ Vodnjan	1.649.061,99
OŠ Vladimira Nazora, Vrsar	1.875.766,87
OŠ Vladimira Gortana, Žminj	2.564.913,66
Ukupno:	40.068.227,14
Srednja škola Vladimir Gortan, Buje	495.958,96
Srednja škola Leonardo da Vinci, Buje	1.034.451,11
Gospodarska škola	788.713,88
Srednja škola Buzet	1.913.801,85
Srednja škola Mate Blažine, Labin	942.304,23
Gimnazija I strukovna škola Jurja Dobrile, Pazin	2.066.101,55
Talijanska srednja škola Dante Alighieri Pula	766.346,64
Gimnazija Pula	1.414.071,09
Škola za turizam, ugostiteljstvo I trgovinu Pula	6.690.799,82
Industrijsko-Obrtnička škola Pula	734.613,62
Tehnička škola Pula	818.620,74
Strukovna škola Pula	454.529,42
Ekonomska škola Pula	595.301,64
Medicinska škola Pula	1.276.274,06
Škola primijenjenih umjetnosti I dizajna Pula	376.872,10
Glazbena škola Ivana Matetića-Ronjgova Pula	1.423.444,77
Srednja škola Mate Balota Poreč	1.717.399,02
Turističko-ugostiteljska škola Antona Štifanića, Poreč	894.894,39
Srednja škola Zvane Črnje, Rovinj	861.621,17
Strukovna škola Eugena Kumičića Rovinj	2.358.234,47

Talijanska srednja škola Rovinj	889.775,45
Učenički dom Pula	1.774.433,44
Ukupno:	30.288.563,42
Politehnika Pula	6.066.500,00
Upravni odjel za obrazovanje, sport I tehničku kulturu	38.916.765,33

Izvor: prilagođeno iz Proračuna Istarske županije 2017.

Istarska županija je osnivač 25 osnovnih i 21 srednjih škola te Učeničkog doma. Osim ovih škola na području Istarske županiju djeluje još 22 osnovne škole kojima su osnivači gradovi. Istra je izuzetno dobro premrežena osnovnim i srednjim školama, različitih obrazovnih programa i usmjerenja. U nastavku je spisak osnovnih škola na području Istarske županije, obzirom da su osim Istarske županije njihovi osnivači i gradovi i privatne osobe. Iz analize ove premreženosti može se zaključiti da je obrazovanje jednako dostupno djeci i roditeljima koji žive u njoj. Posebno je to važno za mlade roditelje čija djeca pohađaju vrtiće i osnovne škole. Na području Istarske županije postoje prema Odluci o donošenju mreže osnovnih i srednjih škola, učeničkih domova i programa obrazovanja ("Narodne novine" broj 70. od 21.06.2011.) sljedeće škole kojima su osnivači:

1. Istarska županija:

1. Osnovna škola MATE BALOTE, Buje Područna škola Brtonigla, Područna škola Kaštel. Područna škola Momjan; 2. TALIJANSKA OSNOVNA ŠKOLA, SCUOLA ELEMENTARE ITALIANA, Buje-Buie, Područna škola Brtonigla, Područna škola Momjan; 3. OSNOVNA ŠKOLA »VAZMOSLAV GRŽALJA«, Buzet, Područni odjel Lanišće, Područna škola Roč, Područna škola Vrh, Područna škola Livade; 4. OSNOVNA ŠKOLA TAR – VABRIGA, Tar – SCUOLA ELEMENTARE TORRE-ABREGA; 5. OSNOVNA ŠKOLA JURE FILIPOVIĆA, Barban; 6. OSNOVNA ŠKOLA PETRA STUDENCA, Kanfanar, Područna škola Sošići; 7. OSNOVNA ŠKOLA »IVAN GORAN KOVAČIĆ«, Čepić, Područni odjel Kršan, Područni odjel Šušnjevica; 8. OSNOVNA ŠKOLA VLADIMIRA NAZORA, Potpićan, Područni odjel Pićan, Područni odjel Sveta Katarina, Područni odjel Tupljak; 9. OSNOVNA ŠKOLA IVANA BATELIĆA, Raša, Područna škola Koromačno; 10. OSNOVNA ŠKOLA JOAKIMA RAKOVCA SV. LOVREČ, Sveti Lovreč Pazenatički; 11. OSNOVNA ŠKOLA MARČANA, Marčana, Područni odjel Lobarika; 12. OSNOVNA ŠKOLA VLADIMIRA NAZORA, Krnica, Područni odjel Rakalj; 13. OSNOVNA ŠKOLA DIVŠIĆI, Marčana; 14. OSNOVNA ŠKOLA DR. MATE DEMARINA, Medulin, Područni odjel Ližnjan, Područni odjel Šišan; 15. OSNOVNA ŠKOLA »VITOMIR ŠIROLA PAJO«, Nedešćina, Područna škola Sveti Martin; 16. OSNOVNA ŠKOLA – SCUOLA ELEMENTARE RIVARELA«, Novigrad, Područna škola Karigador; 17. TALIJANSKA OSNOVNA ŠKOLA NOVIGRAD, Novigrad – SCUOLA ELEMENTARE ITALIANA CITTANOVA; 18. OSNOVNA ŠKOLA Milana Šorga, Oprtalj; 19. OSNOVNA ŠKOLA Svetivinčenat; 20. OSNOVNA ŠKOLA Jurišići; 21. OSNOVNA ŠKOLA JOŽE ŠURANA, Višnjan, Područna škola Vižinada, Područna škola Kaštelir; 22. OSNOVNA ŠKOLA VODNJAN- SE DIGNANO, Vodnjan; 23. OSNOVNA ŠKOLA FAŽANA, Fažana, Područni odjel Peroj; 24. OSNOVNA ŠKOLA VLADIMIRA NAZORA, Vrsar; 25. OSNOVNA ŠKOLA VLADIMIRA GORTANA, Žminj, Područna škola Cere, Područna škola Sutivanac

2. Osnivač Grad Pula:

1. OSNOVNA ŠKOLA ŠIJANA, Pula, Područna škola Muntić, Područni odjel Lobarika, Područna škola Valtura; 2. OSNOVNA ŠKOLA STOJA, Pula; 3. OSNOVNA ŠKOLA CENTAR, Pula; 4. OSNOVNA ŠKOLA-SE »GIUSEPPINA MARTINUZZI«, Pula-Pola, Područna škola Galižana, Područna škola Šišan; 5. OSNOVNA ŠKOLA TONE PERUŠKA, Pula; 6. OSNOVNA ŠKOLA KAŠTANJER, Pula; 7. OSNOVNA ŠKOLA VIDIKOVAC, Pula, Područna škola Banjole, Odjeli pri Općoj bolnici Pula; 8. OSNOVNA ŠKOLA »MONTE ZARO«, Pula; 9. OSNOVNA ŠKOLA VERUDA, Pula; 10. OSNOVNA ŠKOLA VELI VRH – PULA, Pula, Područna škola Štinjan.

3. Osnivač Grad Labin

1. OSNOVNA ŠKOLA MATIJE VLAČIĆA, Labin, Područna škola Rabac i 2. OSNOVNA ŠKOLA »IVO LOLA RIBAR«, Labin, Područna škola Kature, Područna škola Vinež, Područna škola Vozilići

4. Osnivač Grad Pazin

1. OSNOVNA ŠKOLA VLADIMIRA NAZORA, Pazin, Područna škola Cerovlje, Područna škola Trviž, Područna škola Gologorica, Područna škola Gračišće, Područna škola Karojba, Područna škola Kaščerga, Područna škola Lupoglav, Područna škola Motovun, Područna škola Sveti Petar u Šumi, Područna škola Tinjan

5. Osnivač Grad Poreč

1. OSNOVNA ŠKOLA POREČ, Poreč, Područna škola Žbandaj, Područna škola Nova Vas, Područna škola Veli Maj; 2. TALIJANSKA OSNOVNA ŠKOLA »BERNARDO PARENTIN«, Poreč

6. Osnivač Grad Rovinj

1. TALIJANSKA OSNOVNA ŠKOLA -SEI »BERNARDO BENUSSI«, Rovinj-Rovigno, Područna škola Bale; 2. OSNOVNA ŠKOLA VLADIMIRA NAZORA, Rovinj, Područna škola Mondelak-Mondelaco; 3. OSNOVNA ŠKOLA JURJA DOBRILE, Rovinj, Područna škola Bale, Područna škola Rovinjsko Selo

7. Osnivač Grad Umag

1. OSNOVNA ŠKOLA MARIJE I LINE, Umag, Područna škola Babići, Područna škola Bašanija, Područna škola Juricani, Područna škola Kmeti, Područna škola Murine, Područna škola Petrovija; 2. TALIJANSKA OSNOVNA ŠKOLA »GALILEO GALILEI«, Umag, Područna škola Bašanija

8. Osnivač Branka Červar

1. PRIVATNA OSNOVNA ŠKOLA JURAJ DOBRILA S PRAVOM JAVNOSTI, Pula; Učenici s teškoćama u razvoju mogu se obrazovati se u ŠKOLI ZA ODGOJ I OBRAZOVANJE – PULA Grad Pula i CENTRU »LIČE FARAGUNA«, Labin Grad Labin.

Osim toga, u dijelu osnovnih škola s općeobrazovnim programom su organizirani i posebni razredni odjelimi s posebnim programima za učenike s teškoćama u razvoju i to u školama kojima su osnivači:

1. Istarska županija - 1. OSNOVNA ŠKOLA MATE BALOTE, Buje; **2. Grad Pula** - 1. OSNOVNA ŠKOLA CENTAR, Pula, 2. OSNOVNA ŠKOLA KAŠTANJER, Pula; **3. Grad Pazin** - 1. OSNOVNA ŠKOLA VLADIMIRA NAZORA, Pazin; **4. Grad Poreč** - 1. OSNOVNA ŠKOLA POREČ, Poreč; **5. Grad Rovinj** - 1. OSNOVNA ŠKOLA JURJA DOBRILE.

Na jezicima manjina provode se programi u različitim modelima obrazovanja na jeziku manjine:

1. OSNOVNA ŠKOLA MATE BALOTE, Buje Model A (na talijanskom jeziku);

2.TALIJANSKA OSNOVNA ŠKOLA, SCUOLA ELEMENTARE ITALIANA, Buje Model A (na talijanskom jeziku); 3. OSNOVNA ŠKOLA DR. MATE DEMARINA, Medulin Model C (albanski jezik i kultura); 4. TALIJANSKA OSNOVNA ŠKOLA NOVIGRAD, Novigrad, Scuola elementare italiana Cittanova, Model A (na talijanskom jeziku); 5. OSNOVNA ŠKOLA VODNJAN- SE DIGNANO, Vodnjan Model A (na talijanskom jeziku); 6. OSNOVNA ŠKOLA CENTAR, Pula, Model C (makedonski jezik i kultura i albanski jezik i kultura); 7.OSNOVNA ŠKOLA-SE »GIUSEPPINA MARTINUZZI«, Pula, Model A (na talijanskom jeziku); 8. OSNOVNA ŠKOLA POREČ, Poreč Model C (albanski jezik i kultura); 9.TALIJANSKA OSNOVNA ŠKOLA «BERNARDO, PARENTIN, Poreč, Model A (na talijanskom jeziku); 10.TALIJANSKA OSNOVNA ŠKOLA -SEI «BERNARDO BENUSSI«, Rovinj-Rovigno, Model A (na talijanskom jeziku); 11.TALIJANSKA OSNOVNA ŠKOLA »GALILEO GALILEI«, Umag, Model A (na talijanskom jeziku).

Osim toga, u Istarskoj županiji djeluju osnovne škole s umjetničkim programima kojim su osnivači:

1. Istarska županija: 1. GLAZBENA ŠKOLA IVANA MATETIĆA RONJGOVA, Pula glazbeni, 2. OSNOVNA GLAZBENA ŠKOLA pri Osnovnoj školi Rivarela, Novigrad, glazbeni; **2. Grad Pazin** - 1.OSNOVNA GLAZBENA ŠKOLA pri Pučkom otvorenom učilištu u PAZINU, Pazin, glazbeni; **3. Grad Rovinj** - 1.OSNOVNA GLAZBENA ŠKOLA pri Osnovnoj školi VLADIMIR NAZOR, Rovinj, glazbeni; **4. Osnivač Grad Labin** - 1.OSNOVNA GLAZBENA ŠKOLA MATKO BRAJŠA RAŠAN (pri Pučkom otvorenom učilištu), Labin, glazbeni, Područni odjel Potpićan glazbeni, Područni odjel Kršan, Potpićan glazbeni; **5. Grad Umag** - 1.OSNOVNA GLAZBENA ŠKOLA PRI POU ANTE BABIĆ, Umag glazbeni; **6. Grad Poreč** - 1. OSNOVNA GLAZBENA ŠKOLA PRI POU SLAVKO ZLATIĆ, glazbeni pri Pučkom otvorenom, učilištu Poreč, Poreč. (prilagođeno iz Mreže osnovnih i srednjih škola, učeničkih domova i programa obrazovanja ("Narodne novine" broj 70. od 21.06.2011.). Mreža osnovnih škola predviđa i područja u kojima je moguće osnivati nove škole.

Kako je Istarska županija jedini osnivač (osim privatnih srednjih škola) spisak je vidljiv iz Tablice broj 30 "Ulaganja iz Proračuna IŽ". Tako osim 21 srednje i učeničkog doma, na području Istarske županije djeluje 1 glazbena i 3 privatne srednje škole. U istarskoj županiji djeluje i Sveučilište Juraj Dobrila u Puli, Politehnika Pula Visoka – tehničko poslovna škola i nekoliko učilišta te izdvojeni odsjeci Veleučilišta u Rijeci.

U programu Upravnog odjela za obrazovanje, sport i tehničku kulturu Istarske županije ciljevi ulaganja za područje obrazovanja su:

.."osiguranje materijalnih i drugih uvjeta rada škola, županijska natjecanja i studentske potpore, investicije i kapitalna ulaganja iz decentralizacije i vlastitih sredstava za zadovoljenje minimalnih standarda za: 25 osnovnih škola s pripadajućim područnim školama, 21 srednju školu i Učeničkim domom u Puli, Pazinski kolegij-klasična gimnazija, Sveučilište Jurja Dobrila u Puli, Politehnika Pula Visoka-tehničko poslovna škola."

Unutar ovog programa realiziraju se različiti programi ulaganja i to u programe za osiguravanje pristupa kvaliteti obrazovanja iznad standarda, što obuhvaća sve aktivnosti i projekte koji nisu uključeni u redovno poslovanje osnovnog i srednjeg obrazovanja, a služe radi povećanja standarda obrazovanja. Među mnoštvom aktivnosti provode se sljedeći programi za osnovno i srednje školstvo: županijska natjecanja, pravna pomoć, "pomoćnici u nastavi", prijevoz učenika srednjih škola (za osnovne je osigurano u tzv. decentraliziranim funkcijama), investicijsko održavanje osnovnih i srednjih škola, kapitalna ulaganja u osnovne i srednje škole (izvan standarda osiguranih u decentraliziranim funkcijama), opremanje u osnovnim i srednjim školama (iznad standarda).

Osiguravanje jednakog pristupa i poticanje izvrsnosti visokom obrazovanju vidljivo je u programu "studentske potpore i nagrade" i "financiranje Sveučilišta u Puli

iznad standarda“ i financiranje Klubova studenata iz Istre. Na Sveučilištu trenutno studira 3.500 studenata na 38 studija. Tako je na primjer u izvještaju o izvršenju Proračuna za 2016. godinu navedeno da je u školskoj godini 2015/2016. su “održana predmetna i sportska natjecanja za osnovne i srednje škole. Na 26 predmetnih natjecanja sudjelovalo je 45 osnovnih škola, od toga 4.374 učenika na školskim natjecanjima, 873 učenika na županijskoj razini te 175 učenika na državnoj razini. Srednje škole i učenički domovi (20) sudjelovale su na 26 predmetnih natjecanja od čega je 1.655 učenika sudjelovalo na školskim natjecanjima, 592 učenika na županijskim natjecanjima i 97 učenika na državnim natjecanjima, odnosno, sveukupno 6.029 učenika na školskim natjecanjima, 1.465 učenika na županijskim natjecanjima i 272 učenika na državnim natjecanjima. Školski sportski savez Istarske županije proveo je školska natjecanja na razini županije u 11 sportova za OŠ i sportova za SŠ i u 6 sportova za 5.i 6.razred OŠ. Na općinskim/gradskim sportskim natjecanjima sudjelovalo je 7.940 učenika, 3116 učenika na županijskim sportskim natjecanjima i 161 učenik na državnim sportskim natjecanjima.” (https://www.istra-istria.hr/fileadmin/dokumenti/proracun/170330_IZ_Godisnji_izvjestaj_2016.pdf, str. 461).

Osim poticanja izvrsnosti Istarska županija osigurava i primjereno školovanje za učenike s teškoćama pa se osigurava:

“U šk. godini 2015./16. od siječnja do lipnja 2016. godine, obzirom da Hrvatski zavod za zapošljavanje nije realizirao mjeru za uključivanje pomoćnika u nastavi „Mladi za mlade“, pristupilo se financiranju 15 pomoćnika u nastavi za 16 učenika putem ugovora o djelu i to za učenike koji nisu bili obuhvaćeni projektom MOZAIK. Za šk. godinu 2016./17. zatražena je dobivena suglasnost Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta za uključivanje u nastavu za 107 učenika s teškoćama, koji pohađaju osnovne i srednje škole osnivača Istarske županije, 99 pomoćnika. Projektom MOZAIK 2 obuhvaćeno je 58 učenika kojima je dodijeljeno 57 pomoćnika. Za 49 učenika s teškoćama, koji nisu obuhvaćeni projektom MOZAIK 2, uključeno je 42 pomoćnika u nastavi. Obzirom da Hrvatski zavod za zapošljavanje u navedenom razdoblju nije imao na raspolaganju niti jednu mjeru za uključivanje pomoćnika u nastavi, 42 pomoćnika financirano je u cijelosti iz Proračuna Istarske ž...” (Izvršenje Proračuna za 2016. Godinu, dostupno na [https://www.istra-istria-hr/fileadmin/dokumenti/proracun/170330_IZ_Godisnji_izvjestaj_2016.pdf](https://www.istra-istria.hr/fileadmin/dokumenti/proracun/170330_IZ_Godisnji_izvjestaj_2016.pdf), 10.12.2011.).

Kako bi Županija osigurala jednak pristup obrazovanju te poticala izvrsna obrazovna postignuća osiguravaju se i stipendije i nagrade i to:

“...dodjela stipendija studentima slabijeg imovnog stanja za akademsku godinu 2015./16., sukladno Pravilniku o stipendiranju studenata slabijeg imovnog stanja u Istarskoj županiji („Službene novine Istarske županije“ broj 10/15. i 14/15) ..dodijeljeno 20 stipendija za razdoblje od listopada 2015. do srpnja 2016., redovno su isplaćivane mjesečne stipendije za stipendista Istarske županije od akademske godine 2010./11. do akademske godine 2014./15. sukladno Pravilniku o dodijeli stipendija studentima Istarske županije („Službene novine Istarske županije“ broj 16/06,13/09 i 13/10) koje pravo je ostvarilo 47 studenata. Redovno isplaćivane stipendije sukladno Pravilniku o dodijeli stipendija studentima Istarske županije („Službene novine Istarske županije“ broj 10/15,14/15, 18/15) za 40 studenata. Ukupno je za ak. godinu 2015./16. pravo na isplatu stipendija ostvarilo 107 studenata. Dovršen je postupak na izradi specijalizirane aplikacije za prijavu za studentske stipendije „on line“, sukladno Pravilniku o dodijeli stipendija studentima Istarske županije („Službene novine Istarske županije“ broj 10/15,14/15, 18/15 i 16/16), a putem koje se vrši obrada prijava, isplata i praćenje istih. Proveden je postupak po natječaju te je dodijeljeno 40 stipendija (jednogodišnjih) za akademsku godinu 2016./17.

Nadalje, redovno su isplaćivane mjesečne stipendije za studente, stipendiste Istarske županije od akademske godine 2010./11. do akademske godine 2014./15. (višegodišnje stipendije), sukladno Pravilniku o dodijeli stipendija studentima Istarske županije

(„Službene novine Istarske županije“ broj 16/06,13/09 i 13/10), a na temelju kojeg je u prosincu 2016. pravo na isplatu stipendija ostvario 21 student. Sukladno naprijed navedenom za ak. 2016./17. (u prosincu 2016. godine) ukupno je 61 student ostvario pravo na studentsku stipendiju Istarske županije” (iz Izvještaja o izvršenju proračuna za 2016., dostupno na https://www.istra-istria.hr/fileadmin/dokumenti/proracun/170330_IZ_Godisnji_izvjestaj_2016.pdf, str. 467).

U nastavku slijedi prikaz stanja prema pojedinim područjima odgoja i obrazovanja, koja su povezana sa ciljnim skupinama mladih. Tako se ulaganja u predškolski odgoj i obrazovanje odnose većinom na mlade obitelji, osnovnoškolski odgoj i obrazovanje također može obuhvatiti mlade obitelji. Važno je prikazati ova ulaganja jer će do isteka ovoga Programa više od pola učenika na koje se odnose ulaganja postati “mladi”, prvenstveno srednjoškolci, ali i studenti ili mladi ne/zaposleni. Prikaz ulaganja u osnovnoškolsko omogućuje nam predodžbu slike budućnosti, ulaganja u srednjoškolsko nam govore o dostupnosti srednjoškolskog obrazovanja, a prikaz dodatnih ulaganja u ovo područje o brizi grada za organizirano slobodno vrijeme srednjoškolaca, dok nam ulaganja u visoko obrazovanje govore o potpori mladima za nastavak školovanja, kao i ulaganjima u cjeloživotno učenje. Slijedi prikaz po područjima iz sektora odgoja i obrazovanja. Istarska županija je donijela krajem 2016. godine “Strategiju obrazovanja Istarske županije, dostupno na http://www.istra-istria.hr/fileadmin/dokumenti/lzdvojeno/161221_Strategija_obrazovanja.pdf, i “Strategiju razvoja ljudskih potencijala od 2016 do 2020, dostupno na http://vtr.istra-istria.hr/site_media/media/cms_page_media/18/SRLJP%20IZ%202016%20-%202020_3.pdf, a također “Master plan turizma Istarske županije od 2015. do 2025. “, dostupno na http://www.istra.hr/app/upl_files/Master_Plan_Turizma_Istarske_Zupanije_2015-2025.pdf, što predstavlja strateški okvir za izradu ovog Programa koji je zato kompatibilan s njima. Isti dokumenti obvezuju Istarsku županiju i sve nositelje na provedbu istih, pa se očekuju i rezultati.

U nastavku su rezultati analize ovog područja, a na kraju poglavlja su ciljevi, mjere i indikatori praćenja za sve sektore unutar ovog područja.

7.1. Predškolski odgoj i obrazovanje

Odgajno - obrazovne potrebe i interesi djece predškolske dobi (0 - 6) i one koje imaju mladi roditelji (mlade obitelji) koji imaju djecu predškolske dobi

Ove potrebe i interesi mladih roditelja i obitelji s djecom mogu se zadovoljavati u okviru rada raznih organizacija čija je djelatnost predškolski odgoj i obrazovanje. Zadovoljavanje tih potreba se može financirati iz raznih izvora: država, JP(R)LS, pojedinci, inozemni javni i ekonomski izvori, ekonomski (privatni) sektor. Vrste takvih organizacija i aktivnosti jesu:

- ustanove: vrtići, neovisno o osnivaču - JLS, država, fizičko i/ili pravno lice, iz RH i EU
- organizacije civilnog društva: igraonice i sl.
- druge ustanove i organizacije civilnog društva koje daju potporu roditeljima djece predškolske dobi: savjetovišta, radionice itd.

Na području Istarske županije prema podacima iz “Strategije obrazovanja Istarske županije”, a prema podacima Ureda državne uprave u Istarskoj županiji pokazuju kako je u pedagoškoj godini 2015./2016...“djelovalo 389 predškolska skupina, od čega 117 jasličkih te 272 vrtičke. Ukupan broj djece raspoređenih po skupinama iznosio je 7.490, od čega je 1.619 djece bilo jasličke, a 5.871 vrtičke dobi (3-7 godina

starosti). Najveći broj djece (6.004) pohađa javne predškolske ustanove, a manje njih privatne (1.431) odnosno vjerske (30), dok je 15 djece pohodilo ustanovu udruge..” (Strategija obrazovanja str. 17.).

Prema istim podacima, u Istarskoj županiji, u pedagoškoj godini 2015./2016. djeluje 63 predškolske ustanove, od čega su 28 predškolskih ustanova osnovali gradovi ili općine, 32 su osnovala privatne osobe, dok su 2 osnovala udruge, a jednoj osnivač vjerska organizacija. “Od ukupnog broja predškolskih ustanova, samo jednu od njih (Udruga Centar kulture Roma Istre i Istarske županije) u pedagoškoj godini 2015./2016. nije pohađalo niti jedno dijete. Djeca s prebivalištem u općinama koje na svojem području nemaju ustanovu predškolskog tipa (općine Lanišće, Kaštelir-Labinci i Sveta Nedjelja) dječje vrtiće pohađaju na području ostalih jedinica lokalne samouprave, dok njihove matične općine financijski pomažu smještaj djece sa svojih područja. Područna odjeljenja matičnih vrtića na području Istarske županije djeluju u ukupno 17 općina.” (Strategija obrazovanja str. 17.).

Temeljem članka 14. st. 2. Zakona o predškolskom odgoju i obrazovanju („Narodne novine“, br. 10/97, 107/07, 94/13) i članka 43. i 84. Statuta Istarske županije („Službene novine Istarske županije“, br. 10/09 i 4/13), Skupština Istarske županije na sjednici održanoj dana 23. srpnja 2015. godine, utvrdila “Mrežu dječjih vrtića na području Istarske županije“ (dalje: Mreže, Službene novine ... , https://www.istra-istria.hr/fileadmin/dokumenti/skupstina/Akti_skupstine/saziv_2013/23/23-06.pdf, 10.10.2017.) u kojoj se navodi da se na području Istarske županije programi predškolskog odgoja provode ukupno u 62 ustanove predškolskog odgoja. Od ukupno 62 ustanove gradovi i općine su osnivači 29 ustanova, u privatnom je vlasništvu 30 ustanova, 1 predškolska ustanova osnovana je od strane udruge, 1 od strane vjerske organizacije, a 1 djeluje pri Osnovnoj školi – Scuola elementare Milana Šorga Oportalj - Portole, pošto je Škola registrirana i za djelatnost predškolskog odgoja.

U odredbi II iste Mreže, “**utvrđuje se da jedinice lokalne samouprave kao osnivači ustanova za predškolski odgoj temeljem zakona dužne donijeti ciljeve i mjere za zadovoljavanje potreba i interesa stanovništva na području predškolskog odgoja (plan mreže dječjih vrtića), a županije kao jedinice regionalne (područne) samouprave skrbe o ravnomjernom razvoju ove djelatnosti na širem – županijskom području, kroz mrežu dječjih vrtića.**” Na temelju ovog dokumenta (Mreže) i Zakona o predškolskom odgoju i naobrazbi (Narodne novine br. br. 10/97, 107/07, 94/13.) i Statuta pojedinih gradova i općina, gradska/općinska vijeća donose “odluke o mjerilima za financiranje djelatnosti predškolskog odgoja i naobrazbe u gradovima/općinama” kojim se utvrđuju mjerila za financiranje djelatnosti predškolskog odgoja i naobrazbe, mjerila za sudjelovanje roditelja u ekonomskoj cijeni programa dječjih vrtića kojima su gradovi/općine osnivači ili odluke o sufinanciranju vrtića kojima je isti nisu osnivači). Sudjelovanje roditelja u cijeni financiranja troškova se kreće različito, obzirom na ekonomsku cijenu vrtića, od osnivača do osnivača, a prosječno iznosi 850 kuna³⁶.

Najčešći programi koji se provode su:

1. **Redoviti program njege, odgoja, naobrazbe, zdravstvene zaštite i prehrane djece predškolske dobi od godine dana do polaska u osnovnu školu:** a) cjelodnevni 9 i 10-satni boravak, za djecu jasličke dobi od 1 do 3 godine života te za djecu vrtićke dobi od 3 do 7 godine života; b) poludnevni 5-satni boravak za djecu vrtićke dobi od 3 do 7 godine života
2. **Redoviti program ranog učenja engleskog jezika s djecom predškolske dobi:** a) cjelodnevni 9 i 10-satni boravak za djecu vrtićke dobi od 3 do 7 godine života; b) poludnevni 5-satni boravak za djecu vrtićke dobi od 3 do 7 godine života

---

³⁶ Točne podatke nemamo, a ovaj prosjek je izračunat slučajnim odabirom pojedinačnih pretraživanja Interneta. Inače svaki osnivač mora donijeti odluku o cijeni sudjelovanja roditelja u cijeni vrtića.

3. **Redoviti program za djecu pripadnika etničkih i nacionalnih zajednica i manjina – program na talijanskom jeziku:** a) cjelodnevni 9 i 10-satni boravak za djecu vrtićke dobi od 3 do 7 godine života; b) poludnevni 5-satni boravak za djecu vrtićke dobi od 3 do 7 godine života.

Redoviti program se provodi u skladu s različitim programima, npr. PATHS – RASTEM (Razvoj Alternativnih Strategija Mišljenja), što je rezultat znanstveno akcijskog projekta Zajednice koje brinu kao model prevencije poremećaja u ponašanju djece i mladih, koji se provodio u Istri od 2002 do 2011. godine u suradnji sa Edukacijsko-rehabilitacijskim fakultetom Sveučilišta u Zagrebu i Upravnog odjela za zdravstvo i socijalnu skrb Istarske županije u 8 općina: Tinjan, Sv. Petar u šumi, Svetvičent, Medulin, Kršan, Sv. Nedjelja; 4 grada: Labin, Pazin, Poreč, Pula).

Osim redovnog programa, vrtići provode i druge kraće i rekreacione programe tijekom godine kao što su rano učenje engleskog jezika, sportska igraonica, jednodnevne izlete na području Istarske županije, zimovanje djece (jednodnevno i višednevno), programe umjetničkog, kulturnog, vjerskog i sportskog sadržaja-učestvovanje u javnim nastupima, šetnje i druženja u prirodi, posjete raznim organizacijama i institucijama, organizirano plivanje u ljetnim mjesecima, obilježavanje svjetskih dana, svečanosti posjete i prisustvovanja kazališnim i kino predstavama, obilježavanje Europskog tjedna kretanja i učestvovanje u aktivnostima "Akcije gradovi i općine - prijatelji djece", za one gradove koj su uključeni u Akciju.

Kako nemamo točne podatke o stvarnim potrebama djece za organiziranom društvenom brigom za predškolski odgoj i obrazovanje, što je jedno od prava djece iz UN Konvencije o pravima djeteta, a prema podacima iz Strategije obrazovanja Istarske županije, naglašen je trend povećavanja broja djece u skupinama, što upućuje na nedostatak kapaciteta. Prema analizi dostupnih podataka, svake godine pri upisu djece prosječno ostaje neupisano oko 30% djece (analiza procjene prosječnog broja djece u gradovima/općinama u predškolskoj dobi i procjene prosječnih kapaciteta vrtića), jer npr. ne ostvaruju dovoljan broj bodova (npr. 1 roditelj ne radi i sl), što se u praksi ne smatra lošim pokazateljem. Međutim, upravo ti nezaposleni roditelji imaju još veću potrebu da zajednica podupire mogućnost da se uopće zaposli, a naročito je važno kod mladih obitelji, pa se ovi podaci mogu i drugačije tumačiti. Grad Pula je prije nekoliko godina uveo elektronički upis pa se pokazalo da je moguće upisati veći broj djece unutar mreže predškolskih ustanova na području Grada Pule. No veći broj djece u postojećim kapacitetima prouzrokuje i pad kvalitete.

"Podaci Državnog zavoda za statistiku pokazuju kako porast broja djece u predškolskim ustanovama, iako ga prati povećanje broja predškolskih ustanova, nije adekvatno popraćen odgojiteljskim osobljem u tim ustanovama. U tom smislu trebalo bi povećati broj osoblja koje radi sa djecom" (Strategija obrazovanja IŽ, str. 18.).

Ovi podaci su od izuzetne važnosti za planiranje osiguravanja poticajnog okruženje za mlade roditelje, posebno u odnosu na zaposlenost roditelja i osiguravanje društvene brige za djecu predškolske dobi. Zadovoljavanje potreba mladih obitelji za organiziranom skrbi za djecu su od izuzetne važnosti za razvoj Županije jer se uglavnom radi o mladim roditeljima do 30 ili nešto više od 30 godina života. Radi kvalitetnijeg planiranja javnih politika namijenjenim mladim obiteljima potrebno je izvršiti dodatne analize sociodemografske strukture obitelji iz kojih se upisuju djeca u vrtić, obitelji koje su htjele upisati djecu, a nisu uspjele, kao i razloge obitelji koji niti ne pokušavaju upisivati djecu u ustanove za predškolsku dob.

Većina roditelja djece upisanih u ove programe su mlade osobe do 30 godina, odnosno između 20 i 40 godina, uglavnom zaposlenih pa je društvena briga i skrb za djecu javna potreba koju je nužno zadovoljavati iz javnih prihoda. Pravo djece predškolske dobi na društvenu brigu i skrb jedno je od dječjih prava iz UN Konvencije o dječjim pravima, a bilo bi poželjno kada bi sva djeca, barem u godini pred školu mogla

biti upisana u organizirane programe za djecu predškolske dobi. U tom smjeru, odnosno ciljevi promjene Zakona o predškolskom odgoju i obrazovanju, od prošle pedagoške godine su usmjereni ka što većem obuhvatu djece, a djeca u godini pred ulazak u osnovno obrazovanje su obavezni u pohađanju predškole. Društvena briga za djecu je nužna iz više razloga:

- pravo na organiziranu društvenu brigu i skrb za djecu je dječje pravo definirano u UN Konvenciji o dječjim pravima
- zaposlenim roditeljima se omogućava da rade, ne ovise o privatnom sektoru (dadilje), pa se smanjuje sukob između obiteljskog i profesionalnog života, čime se unaprjeđuje kvaliteta života građana, a time i društveno blagostanje
- djeca se lakše socijaliziraju pod stručnim nadzorom i usvajaju društvene norme i vrijednosti, čime se jača socijalna kohezija i umanjuje rizik devijantnog ponašanja. Djeca koja pohađaju organizirane programe predškolskog odgoja lakše se socijaliziraju u školskom okruženju, pa se i smanjuju teškoće pri svladavanju nastavnog sadržaja
- djeluje preventivno, jer se pod stručnom brigom mogu otkriti razne bolesti ili poteškoće u razvoju.

Istarska županija nije osnivač ovih ustanova, nego su to JLS i privatne osobe, ali u nadležnosti Županije može biti upućivanje preporuka i mjera poticanja ulaganja u osiguravanje uvjeta za što veći obuhvat djece u dječje vrtiće, na različite načine, posebno stimulirajući osiguravanje uvjeta za mlade roditelje.

Zaključak

Iz ovih podataka možemo izdvojiti nekoliko glavnih problema koji se tiču mladih (roditelja):

1. neusklađenost potreba za društvenom brigom o djeci i organiziranim predškolskim odgojem i obrazovanjem i smještajnih kapaciteta
2. nepostojanje analize o stvarnim potrebama roditelja za upisom djece, analize o broju mladih obitelji i njihovim potrebama
3. nepoštivanje kriterija i mjerila iz Pedagoškog standarda – prevelik broj djece u skupinama, uvjetovano nedostatkom kapaciteta (vidljivo iz broja djece po skupinama)
4. institucionalizirana skrb – sve je u vrtiću, a što poslije?

7.2. Osnovni odgoj i obrazovanje

Odgojno - obrazovne potrebe i interesi djece osnovnoškolske dobi (7 do 15) i potrebe mladih roditelja koji imaju djecu osnovnoškolske dobi

Ove potrebe i interesi djece, od koje svake godine značajan broj postaje dijelom prioritetne skupine na koju se odnosi ovaj Program i mladih roditelja i obitelji s djecom osnovnoškolske dobi mogu se zadovoljavati u okviru rada raznih organizacija čija je djelatnost osnovnoškolski odgoj i obrazovanje, bez obzira radi li se o formalnom i neformalnom obrazovanju. Zadovoljavanje tih potreba i interesa se može financirati iz raznih izvora: država, JP(R)LS, pojedinci, inozemni javni i ekonomski izvori, ekonomski (privatni) sektor. Vrste takvih organizacija i aktivnosti jesu:

1. ustanove: osnovne škole, neovisno o osnivaču - JLS, država, fizičko ili pravno lice, iz RH I EU;
2. organizacije civilnog društva: tečajevi, radionice, seminari I sl.;

3. druge ustanove i organizacije civilnog društva koje daju potporu roditeljima djece osnovnoškolske dobi: savjetovališta, stručni timovi, radionice, tečajevi i sl.

Istarska županija je osnivač 25 osnovne škole, navedenih u prethodnim poglavljima, a na razini cijele Županije djeluje 47 matičnih škola i 61 područnih škola, od kojih je 45 redovnih, a 2 ustanove osiguravaju obrazovanje djeci s teškoćama u razvoju (Centar Liče Faraguna Labin i Škola za odgoj i obrazovanje Pula). Osnivači 22 škole su gradovi Labin, Pazin, Poreč, Pula, Umag i Rovinj, dok je jednu školu osnovala fizička osoba. U Istarskoj županiji postoji 47 javnih osnovnih škola, a nastava se odvija u 110 školskih objekata. Nastavu u jednoj smjeni pohađa 92% učenika, u 88% škola. U školskoj godini 2016./2017. na području Istarske županije bilo je upisano 14.893 djece u 880 razrednih odjela. (Strategija obrazovanja Istarske županije, str. 23., iz podataka Ureda državne uprave Istarske županije). Osnovne škole u Istarskoj županiji zapošljavale su u školskoj godini 2015./2016. 1.680 učitelja, koji su radili sa 14.606 djece. Osnovne škole u školskoj godini 2013./2014. pohađalo je 645 učenika s teškoćama u razvoju. "Pet redovnih osnovnih škola u županiji ima ustrojen posebni odjel u kojem se školuju učenici po posebnom programu uz individualizirane postupke (u uvjetima djelomične integracije, tako da dio nastave pohađaju u redovitom razredu a dio u posebnom odjelu). Dvije redovne osnovne škole u Istarskoj županiji imaju ustrojenu odgojno-obrazovnu skupinu u kojem se školuju učenici po posebnom programu za stjecanje kompetencija u aktivnostima svakodnevnoga života i rada" (Strategija obrazovanja Istarske županije, str. 25.). U županiji djeluje i 6 osnovnih škola na jeziku manjine – talijanskih osnovni škola (u Umagu, Bujama, Novigradu, Poreču, Rovinju i Puli), a u Osnovnoj školi Vodnjan i u područnoj školi Galižana se provodi nastava na hrvatskom i talijanskom jeziku. (Popis osnovnih škola kojima je Županije osnivač je u poglavlju "Uvod u mapu zajednice).

U sljedećoj Tablici je pregled ukupnih ulaganja Istarske županije u osnovno obrazovanje iz decentraliziranih funkcija.

Tablica broj 31: Proračunska ulaganja u osnovno školstvo iz decentraliziranih funkcija za 2016. godinu

Proračun Istarske županije	2017.	% ukupnih prihoda IŽ za decentralizirane funkcije
decentralizirane funkcije – država	13.799.786,49	
Decentralizirane - IŽ	4.158.992,51	
UKUPNO:	17.958.779,00	22%

Izvor: Prilagođeno iz Godišnjeg izvještaja Proračuna Istarske županije za 2016.

Ulaganjem u dodatne programe i aktivnosti osnovnih škola, učenicima se omogućuje upis programa produženog boravka, dodatni i dopunski programi. Dodatna ulaganja u prostorne uvjete, učenicima se osigurava siguran i kvalitetan boravak. Financiranje projekata koji osnažuju učenike, odnosno preventivnim programima smanjuje se nasilje i ovisnost među učenicima. Potpora koju Istarska županija daje osnovnim školama kojima je osnivač prikazali smo u prethodnim poglavljima, a svaki grad koji je osnivač ostalih škola također daje izvaninstitucionalnoj brizi i skrbi u odgoju i obrazovanju za djecu pokazuje da Istarska županija ulaže u provedbu aktivnosti za nadarene učenike, omogućavanje jednakog pristupa svim aktivnostima za sve učenike, organizirano slobodno vrijeme i dr. Ova ulaganja su od izuzetne važnosti unaprijeđenja

kompetencija djece, osnaživanja, posebno omogućavaju društvenu uključenost učenika, a ujedno su velika potpora roditeljima.

Upravni odjel za obrazovanje, sport i tehničku kulturu je utrošio 110.439.246,47 kn, od čega upravni odjel utrošio 28.445.849,59kn, a proračunski korisnici 81.993.396,88 kn: **osnovne škole utrošile su 42.207.050,30 kn**, dok su ostali (srednje škole utrošile su 33.722.007,37 kn i Politehnika Pula je utrošila 6.064.339,21 kuna). (iz Godišnjeg izvještaja o izvršenju proračuna IŽ za 2016. godinu, str. 345 – 346).

Prema Strategiji razvoja ljudskih potencijala Istarske županije slabosti obrazovnog sustava su:

1. Nedovoljno razvijeno praćenje uspješnosti i prohodnosti sustava obrazovanja
2. Slaba suradnja obrazovnog i gospodarskog sektora u kreiranju promjena na tržištu rada
3. Veliki broj sezonskih radnika s drugih područja RH (praktični problemi – stanovanje, zdravstvena skrb)
4. Stanovništvo nedovoljno zainteresirano za cjeloživotno učenje, inertno u stjecanju novih znanja i nezainteresirano za promjenu zanimanja
5. Nedostupnost cjeloživotnog obrazovanja (financije, vrijeme, prometna povezanost, kvaliteta ponude, perspektiva zapošljavanja)
6. Poduzetničke vještine nedovoljno prepoznate i promovirane u obrazovnom sustavu
7. Obrazovni sustav nije usklađen sa potrebama gospodarstva, ne prati razvojne trendove, ne uključuje dovoljno praktičnog rada i ne koristi nove tehnologije □ Ponuda istih ili sličnih obrazovnih programa na raznim lokacijama bez uvida u stvarne potrebe gospodarstva - obrazovne institucije nemaju adekvatnu infrastrukturu za nastavne, izvannastavne aktivnosti i smještaj; nekih grupa programa uopće nema u ponudi
8. Nepopularnost određenih zanimanja, percepcija manje vrijednosti, koncentracija na stalno zaposlenje i rad isključivo „u struci“ – veliki utjecaj roditelja na odluke djece na prijelazu iz osnovne u srednju školu. (Strategija razvoja ljudskih potencijala Istarske županije, str. 59.)

Prilike ili moguća rješenja ovih nedostataka koje se navode u istoj Strategiji su:

- Uspostavljeno Vijeće tržišta rada koje identificira nove prilike na tržištu rada i pomaže dionicima u provođenju aktivne politike zapošljavanja
- Akumulirano iskustvo iz provedenih međunarodnih projekata iz sektora tržišta rada omogućava korištenje najboljih svjetskih praksi u pripremi mjera za razvoj tržišta rada
- Dobro raširena mreža područnih ureda Hrvatskog zavoda za zapošljavanje olakšava upravljanje ljudskim potencijalima te pomaže nezaposlenim osobama u profesionalnom usmjeravanju i traženju zaposlenja
- Snažne obiteljske i društvene mreže omogućavaju socijalnu koheziju na lokalnoj razini.

U Strategiji obrazovanja Istarske županije navode se nedostaci koji se odnose na osnovnoškolsko obrazovanje:....zanemarivanje odgojne komponente, neusklađenost radnog vremena obrazovnih institucija s radnim vremenom roditelja (posebno na razini predškolskog odgoja, nisu sve škole u jednoj smjeni, nedostaje produženi/cjelodnevni boravak na svim razinama), nedovoljno smještajnih kapaciteta (domova) za učenike/studente koji se školuju izvan mjesta boravka, nepostojanje jedinstvenog standarda za praćenje i vrednovanje kvalitete rada djelatnika u obrazovnom sustavu, nedovoljno razvijeno praćenje uspješnosti i prohodnosti sustava obrazovanja, nedovoljna uključenost roditelja u suradnički trokut, učenik-škola-roditelj..”.

U okviru rasprava tijekom izrade ovog programa sudionici (mladi i ključni dionici) rada u radnim skupinama i na javnom forumu u Puli i Pazinu, ali i prethodno (2014. i 2015.) u Poreču i Labinu potvrdili su iste nedostatke, ali nisu ponudili konstruktivna rješenja. Rješenja koja nude mladi koji su sudjelovali u raspravama daleko su bliža realnoj ocjeni stanja: od problema rješavanja prijevoza do problema nemogućnosti sudjelovanja učenika u izvanškolskim aktivnostima koje se plaćaju zbog lošijeg materijalnog stanja u obitelji, mladi misle da se mogu riješiti na razini zajednice. Za sada su prepušteni "navici" da se roditelji sami pobrinu za njihove potrebe, pa i "stopiraju" ili se uopće ne uključuju u dodatne aktivnosti izvan škole. U boljoj situaciji su učenici u većim gradovima nego li u središnjoj Istri.

Zaključak

Istarska županija je osnivač osnovnih škola u kojima se provode redovni programi, umjetnički (glazbeni i plesni) programi. Osim financiranja, struktura ulaganja pokazuje da se nastoji zadovoljiti bogatstvo potreba. Učenici i njihove obitelji na ovaj način imaju mogućnost izbora odgojno-obrazovnih programa, a što je najvažnije, dostupno obrazovanje. Organizirano slobodno vrijeme učenika je preduvjet za zdravo odrastanje i razvoj djece i mladih. Naročito se to odnosi na djecu koja se nalaze u dobi na prijelazu iz predškolskog u osnovno školsku dob kada se stječu obrasci učenja i preduvjeti kasnijeg razvoja. Roditelji učenika koji pohađaju osnovnu školu i učenici, naročito u dobi kada pohađaju niže razrede osnovne škole imaju tako osigurane preduvjete i potporu za kasniji zdravi razvoj djece.

Nacionalna strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije, 2014 (u nastavku: Strategija) predviđa se cjelovit pristup cjeloživotnom obrazovanju, koji uključuje sve razine obrazovanja. U Strategiji se tako naglašava da su mladi važan dio populacije koji treba biti što više uključen u raznolike procese formalnog, neformalnog i informalnog cjeloživotnog učenja, usporedo s pohađanjem redovitih oblika formalnog odgoja i obrazovanja (predškolski odgoj, osnovno i srednje te visoko obrazovanje). Dio ciljeva, smjernica i mjera navedenih unutar ovog strateškog dokumenta, vezanih na obrazovanje odraslih, odnosi se na programe cjeloživotnog učenja za osobe mlađe od 15 godina (Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije, 2013:11). Osim toga, predviđaju se obilježja sustava odgoja i obrazovanja koja se žele postići:

- ...kultura kvalitete kao težnja trajnom razvoju i unaprjeđivanju vlastitoga rada i uspješnosti svih sudionika procesa odgoja i obrazovanja; Jednake mogućnosti u skladu s kojima svako dijete i mlada osoba u sustavu odgoja i obrazovanja može ostvariti svoj puni individualni potencijal, bez obzira na spol, porijeklo, socijalni okoliš, spolnu i religijsku orijentaciju ili akademske sposobnosti;
- ...kreativnost i inovativnost kao preduvjeti razvoja kreativnog mišljenja i izražavanja na svim razinama, kao hrabro traganje za novim i originalnim idejama, objašnjenjima i rješenjima problema; ...poticanje inovativnosti svih sudionika u vrtiću, školi i svakodnevnom životu i autonomija i odgovornost, omogućivanje svima – odgojno-obrazovnim ustanovama, učiteljima, djeci/učenicima – da ostvaruju najbolje rezultate na svoj način, uz otvorenost i spremnost na vanjsko vrednovanje vlastitog rada." (Strategija, 2013:18)

Usklađivanje obrazovnog sustava s ovim načelima i ciljevima će trajati dugo, a mladi Istarske županije se mogu aktivno uključiti u procese koji traju, bilo kao roditelji koji će se uključiti u nove tokove stjecanja znanja, bilo kao odgajatelji i učitelji. Škola im u tome može i treba pomoći, stoga je pružanje potpore učenicima koji žive u obiteljima čiji roditelji su mladi prioritet cijele zajednice. Smjernice ove Strategije prati i Nacionalna strategija za prava djece u RH od 2014. do 2020. (u nastavku: Strategija za prava djece).

Ova Strategija za prava djece predviđa sljedeće ciljeve:

(1) sustavno praćenje potreba sve djece s posebnim osvrtom na tjelesno i mentalno zdravlje te kontekst razvoja i kvalitetu života djece uz obraćanje posebne pozornosti darovitoj djeci, djeci s teškoćama u razvoju, djeci s problemima u ponašanju i djeci koja odrastaju u različitim rizičnim okolnostima

(2) sustavnu podršku i pomoć roditeljima, obitelji i skrbnicima kako bi djeca mogla rasti i razvijati se u sigurnom i stabilnom okruženju razumijevanja i poštovanja

(3) osiguravanje potrebne razine financijskih sredstava za ostvarivanje prava djece u vrijeme gospodarske recesije

(4) unapređivanje sustavnog praćenja djelotvornosti različitih mjera i programa namijenjenih djeci i njihovim obiteljima

(5) sustavno razvijanje kvalitetnih usluga i programa s posebnim naglaskom na preventivne aktivnosti

(6) osiguravanje odgovarajućeg broja kompetentnih stručnjaka koji u različitim sustavima rade s djecom i njihovim obiteljima te

(7) uspostavu mehanizma djelotvorne i održive međuresorne suradnje na svim razinama (od državne razine do lokalne zajednice)". (Nacionalne strategije za prava djece u RH od 2014. do 2020, preuzeto

http://www.mspm.hr/novosti/vijesti/javna_rasprava_o_nacrtu_prijedloga_nacionalne_strategije_za_prava_djece_u_republici_hrvatskoj_2014_2020.)

Uzimajući u obzir načela navedenih strategija, mogu se definirati ciljevi koji imaju prioritetno značenje za mlade, a tiču se potreba učenika i njihovih roditelja.

U skladu s prioritetnim ciljevima "Strategije obrazovanja" koje se odnose na osnovno školstvo:

1. Usklađenje s Državnim pedagoškim standardima na svim razinama odgojno obrazovnog sustava
2. Postizanje nadstandarda u obrazovanju na regionalnoj i lokalnoj razini
3. Unaprjeđenje kvalitete odgoja, obrazovanja i učenja
4. Prilagodba odgojno-obrazovnog sustava za razvoj kompetencija djece s teškoćama u razvoju te darovite djece
5. Razvoj odgojno-obrazovnog sustava u skladu s izraženim/planiranim potrebama
6. Poboljšanje dostupnosti školovanja učenicima i studentima izvan gradskih centara
7. Sustavno stipendiranje i mentoriranje (Strategija obrazovanja, str. 134./135)

predlažu se ciljevi ovoga Programa koji će dodatno usmjeriti pažnju na zadane prioritete, a ujedno biti fokusirani na mobilizaciju dionika za provedbu Strategije obrazovanja, kao ključnog dokumenta za stvaranje uvjeta za ukupni razvoj mladih. Prikupljanje podataka u tijeku izrade ovog dokumenta, kao i savjetovanje s ključnim dionicima pokazali su istu strukturu intervencija kao što je planirana u "Strategiji obrazovanja":

1. Infrastruktura
2. Organizacija
3. Kapaciteti
4. Suradnja
5. Osobni angažman (vidi više u Strategiji obrazovanja, str. 136 na dalje).

Kako bi osnažili smjernice iz Strategije u ovom dokumentu će se navesti one koje su preduvjet za ostvarivanje mjera iz Strategije.

7.3. Srednjoškoolstvo

Odgojno obrazovne potrebe i interesi mladih srednjoškoolske dobi (15 - 18) i potrebe mladih za cjeloživotnim učenjem

Ove potrebe i interes mladih se mogu zadovoljavati u okviru rada raznih organizacija čija djelatnost je srednjoškoolski odgoj i obrazovanje i potpora srednjoškoolskom obrazovanju, bez obzira radi li se o formalnom i neformalnom obrazovanju. Zadovoljavanje tih potreba i interesa se može financirati iz raznih izvora: država, JP(R)LS, pojedinci, inozemni javni i ekonomski izvori, ekonomski (privatni) sektor. Vrste takvih organizacija i aktivnosti jesu:

- ustanove: srednje škole, neovisno o osnivaču - JP(R)LS, država, fizičko ili pravno lice, iz RH i EU;
- ustanove za obrazovanje odraslih (završetak srednjeg obrazovanja, prekvalifikacije i sl.): narodna učilišta, pučka učilišta i sl.;
- organizacije civilnog društva: tečajevi, radionice, seminari i sl.; licence, certifikati, "Youthpass" i sl.;
- centri/klubovi za mlade, bez obzira na osnivača: tečajevi, radionice, seminari i sl.; licence, certifikati, "Youthpass" i sl.;
- druge ustanove i organizacije koje daju potporu roditeljima mladih srednjoškoolske dobi: savjetovališta, stručni timovi, radionice, tečajevi.

U uvodnom poglavlju smo naveli da je Istarska županija osnivač 21 srednjih škola, osim nekolicine kojima su privatne osobe osnivači. U školskoj godini 2016./2017. u Istarskoj županiji je u 24 škole bilo upisano 6.575 učenika i to u 332 razredna odjela. Prosječan broj učenika u razredu u redovnim srednjim školama je 21, u vjerskim 23, a u privatnim 9 učenika (Ured državne uprave istarske županije, 11.2016.). Prema podacima Državnoga zavoda za statistiku za početak šk. god. 2015./2016., Istarska županija "nalazi se ispod nacionalnog prosjeka po prosječnoj zastupljenosti nastavnika po učeniku. U navedenom razdoblju, na nacionalnoj razini jedan je nastavnik u prosjeku radio s 0,16 učenika, dok je na razini županije na jednog nastavnika dolazilo 0.26 učenika... Ukupno su 98 obrazovna programa u 24 aktivne srednje škole bila na raspolaganju u školskoj godini 2016./2017.. Od navedenoga broja, u ukupno 50 slučajeva postojanja određenog programa u srednjim školama nije bilo upisanih učenika niti u jednom razredu." (Strategija obrazovanja, str. 30). O suficitarnim i deficitarnim zanimanjima više u poglavlju "Zapošljavanje i poduzetništvo".

U školskoj godini 2016./2017. najviše učenika bilo je upisano u četverogodišnje strukovne programe (46,3%), zatim slijede gimnazije (31,9%), trogodišnji strukovni programi (15,9%), umjetnički programi (2,9%), petogodišnji strukovni programi (2,7%), Trogodišnji programi za djecu s poteškoćama – TES (0,4%) te dvogodišnji programi za pomoćna zanimanja (0,09%).

Tablica broj 32: Učenici i odjeli po vrstama obrazovnih programa u školskoj godini 2016./2017. u Istarskoj županiji

	Razredni odjeli	Učenici	Od toga		Učenici teškoćama razvoju	s u
			Muški	Ženski		
Gimnazije	99.3	2.096	738	1.358	6	
Umjetnički programi	10	188	52	136	4	
Petogodišnji strukovni programi	7	175	42	133	0	

Četverogodišnji strukovni programi	150.7	3.042	1.660	1.382	77
Trogodišnji strukovni programi	59	1.042	755	287	121
Trogodišnji programi za učenike s teškoćama u razvoju	5	26	18	8	26
Dvogodišnji programi (pomoćna zanimanja)	1	6	4	2	5
Ukupno	332	6575	3.269	3.306	239

Izvor: Ured državne uprave, Služba za opću upravu i društvene djelatnosti

Ulaganja Istarske županije u srednje školstvo prema Proračunu Istarske županije za 2017. je prikazano u sljedećoj Tablici.

Tablica broj 33: Sažeto ulaganja u srednje obrazovanje iz Proračuna IŽ za 2017. godinu iz decentraliziranih funkcija (min. standard):

Proračun Istarske županije	2017.	% primitka iz decentraliziranih funkcija iz Proračuna IŽ za 2016.
Minimalni standard/decentralizirane funkcije - država	12.459.803,59	
Decentralizirane funkcije/IŽ	7.972.688,43	
UKUPNO:	20.432.492,02	22,9%

Izvor: Prilagođeno iz Godišnjeg izvještaja o izvršenju Proračuna Istarske županije za 2017. , str. 318.

U srednje škole se ulaže u zaposlene manje nego u zaposlene u osnovnim školama. U naknadama troškova zaposlenih značajni su troškovi prijevoza na posao zaposlenika srednjih škola u visini od 3.080.641,84 kn. Rashodi za materijal i energiju izvršeni su u visini od 7.440.205,79 kn i rashodi za usluge u visini od 12.949.257,25 kn se pretežno financiraju iz decentralizacije.

Iako velika ulaganja u minimalne standarde i prije navedeno financiranje dodatnih programa srednjeg školstva (nagrade i stipendije, prijevoz, opremanje, kapitalna ulaganja iznad standarda) nisu dostatna za obrazovne potrebe mladih iz Istre, ali niti zadovoljavaju potrebe tržišta rada. Rezultati rada u radnim skupinama i na javnim forumima u Puli i Pazinu pokazali su da su mladi nezadovoljni postojećim sustavom školstva, a probleme svode na nekoliko grupa problema:

- zastarjeli i neprimjereni obrazovni programi - nisu u skladu sa suvremenim trendovima obrazovnih politika, nefleksibilnost
- favoriziranje općih gimnazijskih programa u financiranju, npr. natjecanja za gimnazijalce više nego li za strukovne škole
- problem prijevoza (rijetki prijevoz ne omogućuje učenicima sudjelovanje u raznim

- aktivnostima izvan škole)
- problem neinformiranosti mladih o mogućnostima školovanja te nedostajanje profesionalne orijentacije u radu s mladima na prekretnicama školovanja
- predrasude mladih o nekim zanimanjima.

Prema Strategiji obrazovanja strateški prioriteti koji se odnose na srednje obrazovanje su gotovo pa istovjetni onima iz Strategije obrazovanja pa ih navodimo:

1. Usklađenje s Državnim pedagoškim standardima na svim razinama odgojno obrazovnog sustava
2. Postizanje nadstandarda u obrazovanju na regionalnoj i lokalnoj razini
3. Unaprjeđenje kvalitete odgoja obrazovanja i učenja
4. Prilagodba odgojno-obrazovnog sustava za razvoj kompetencija djece s teškoćama u razvoju te darovite djece
5. Razvoj odgojno-obrazovnog sustava u skladu s izraženim/planiranim potrebama
6. Modernizacija i podizanje kvalitete strukovnog obrazovanja i osposobljavanja
7. Poboljšanje dostupnosti školovanja učenicima i studentima izvan gradskih Centara
8. Ulaganje u obrazovanje za očuvanje istarskog identiteta
9. Olakšan odabir budućeg zanimanja
10. Poticanje poduzetništva i samozapošljavanja
11. Sustavno stipendiranje i mentoriranje (Strategija obrazovanja, str. 133 i 134).

Isto tako obzirom na izdvojene probleme u Strategiji razvoja ljudskih potencijala, može se reći da su kompatibilni istovjetni prioritetni ciljevi s predloženim mjerama:

1. Upravljanje ljudskim potencijalima na svim razinama

- 1.1. Poboljšano poslovno planiranje i planiranje razvoja ljudskih potencijala u tvrtkama i ostalim dionicima tržišta rada
- 1.2. Ciljano upravljanje migracijama i privlačenje kvalitetne radne snage
- 1.3. Olakšan odabir budućeg zanimanja

2. Unaprjeđenje rezultata programa odgoja, obrazovanja i učenja

- 2.1. Unaprjeđenje kvalitete odgoja, obrazovanja i učenja
- 2.2. Razvoj obrazovnog sustava u skladu s izraženim/planiranim potrebama gospodarstva
- 2.3. Unaprjeđenje kvalitete i fleksibilnosti sustava cjeloživotnog obrazovanja
- 2.4. Poboljšanje dostupnosti školovanja učenicima izvan gradskih centara
- 2.5. Priznavanje informalno stečenog znanja u gospodarstvu.

3. Zajedničko djelovanje svih dionika tržišta rada na lokalnoj i regionalnoj razini

- 3.1. Poboljšana sustavna komunikacija između dionika tržišta rada (posebno vezano uz učenje na radnom mjestu, op.a.)
- 3.2. Sustavno stipendiranje i mentoriranje
- 3.3. Postizanje nadstandarda u obrazovanju na lokalnoj razini
- 3.4. Poticanje poduzetništva i samozapošljavanja.

4. Unaprijeđena socijalna inkluzija

- 4.1. Unaprjeđenje jednakopravnosti u pristupu tržištu rada
- 4.2. Prilagodba obrazovnog sustava za razvoj kompetencija učenika s posebnim potrebama te darovitih učenika;
- 4.3. Poticanje društvenog poduzetništva (Strategija razvoja ljudskih potencijala, str. 61).

Uzimajući u obzir načela navedenih Strategija, mogu se definirati ciljevi koji imaju prioritetno značenje za mlade, a tiču se potreba učenika i njihovih roditelja.

7.4. Visoko i ostalo obrazovanje (ustanove za obrazovanje odraslih i cjeloživotno obrazovanje)

Obrazovne potrebe i interesi mladih u visokom obrazovanju (18 dalje) i potrebe mladih za cjeloživotnim učenjem

Ove potrebe i interesi mladih se mogu zadovoljavati u okviru rada raznih organizacija čija djelatnost je visoko obrazovanje i potpora visokom obrazovanju, bez obzira radi li se o formalnom i neformalnom obrazovanju. Zadovoljavanje tih potreba se može financirati iz raznih izvora: država, JP(R)LS, pojedinci, inozemni javni i ekonomski izvori, ekonomski (privatni) sektor. Vrste takvih organizacija i aktivnosti jesu:

- **ustanove za visoko obrazovanje** (preddiplomski, diplomski, poslijediplomski stupanj obrazovanja), bez obzira na osnivača, privatno ili javno: sveučilišta, veleučilišta
- **ustanove za obrazovanje odraslih**, odnosno cjeloživotno učenje - privatna učilišta, sveučilišta, veleučilišta: izvanredni studiji, dopunsko specijalističko obrazovanje, licence i certifikati i sl.; "Youthpass" i sl.
- **organizacije civilnog društva**: radionice, seminari, tečajevi; licence, certifikati, "Youthpass"...
- **centri/klubovi za mlade**: radionice, seminari, tečajevi; licence, certifikati, "Youthpass" i sl.
- **druge ustanove i organizacije koje daju mladima potporu, vezano uz stjecanje kompetencija vezano uz visoko obrazovanje.**

Na području Istarske županije djeluje 7 visokih učilišta na kojima je u posljednjih nekoliko godina bilo upisano od 6.000 do 6.600 studenata, većina redovnih. Na stručni studij bilo je upisano 23,09% studenata, ostalih 76,91% na sveučilišni. Udio redovitih studenata na stručnim studijima je 59,70%, dok je na sveučilišnim studijima 83,56%. Pokazatelji se ne razlikuju značajno od pokazatelja na razini RH... Ukupan broj studenata s područja Istarske županije koji diplomiraju na području županije od 2011. godine bilježi značajno opadanje, a to se naročito se odnosi na studente sveučilišnih studija. S druge strane studenti stručnih studija bilježe trend u porastu, koji se približava broju zabilježenom 2010. godine. (Strategija obrazovanja, str. 49.).

Istarska županija sustavno ulaže u visoko obrazovanje i dostupnost visokog obrazovanja financiranjem programa iznad minimalnog standarda Sveučilišta Juraj Dobrila u Puli i Politehničke škole, dodjeljivanjem stipendija i financiranjem klubova studenata iz Istre.

Na području Istarske županije djeluju visokoškolske ustanove:

1. **Sveučilište "Juraj Dobrila"** u Puli sa sastavnicama: Fakultet za ekonomiju i turizam „Dr. Mijo Mirković“, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Filozofski fakultet, Muzička akademija u Puli, Odjel za interdisciplinarnu, talijanske i kulturne studije, Odjel za prirodne i zdravstvene studije, Odjel za kulturološka i povijesna istraživanja socijalizma, Odjel za informacijsko-komunikacijske tehnologije i dopunskim ustrojstvenim jedinicama koje podupiru osnovnu djelatnosti poput Studentskog centra, Sveučilišne knjižnice, Centra za kompetencije u obrazovanju i Centra za interdisciplinarna arheološka istraživanja krajolika (CIRLA).

Na ovom Sveučilištu mladi mogu upisati i programe cjeloživotnog obrazovanja (program stjecanja pedagoških kompetencija, turistički vodiči, voditelji poslovnica, javna nabava, ljetne škole njemačkog i hrvatskog jezika, tečaj japanskog jezika), a izvode se i 3 poslijediplomska specijalistička studija: "Ljudski resursi i društvo znanja, Europske integracije, regionalni i lokalni ekonomski razvoj, Prevođenje", te doktorski studiji "Nova ekonomija, Poslijediplomski doktorski studiji u područjima financija, računovodstva, marketinga, menadžmenta i turizma i Sveučilišni poslijediplomski međunarodni doktorski studij "Međunarodni ekonomski odnosi i menadžment"

2. Politehnika Pula - Visoka tehničko-poslovna škola u s pravom javnosti

3. Poslovni odjel Veleučilišta u Rijeci – Preddiplomski stručni studij Poduzetništvo u Pazinu

4. Poljoprivredni odjel Veleučilišta u Rijeci – Preddiplomski stručni studij Vinarstvo, Preddiplomski stručni studij Mediteranska poljoprivreda i Specijalistički diplomski stručni studij Vinarstvo u Poreču

5. Institut za poljoprivredu i turizam Poreč

6. Studij turističkog i hotelskog menadžmenta Sveučilišta Libertas u Poreču.

Osim potpora koje osiguravaju jednak pristup obrazovanju, sufinanciraju se aktivnosti studenata koji su porijeklom iz Istarske županije za rad klubova studenata Istre u Rijeci, Zagrebu i Trstu, kao i uspješne studente koji sudjeluju u projektima u zemlji i inozemstvu, a djeluju u raznim studentskim udrugama. Cilj ovih potpora je povezivanje studenta koji su na studiju izvan grada u kojem žive, kako bi se zadržao određeni stupanj privrženosti gradu, eventualni povratak u mjesto prebivališta, nakon završenog studija te osigurao kvalitetniji boravak studentima izvan grada stalnog prebivališta.

Prema dostupnim podacima o broju diplomiranih studenata i stečenih doktorata iz Strategije obrazovanja IŽ vidljivo je nekoliko glavnih problema:

- "trend porasta broja studenata na području Istarske županije, no značajno opada ukupni broj studenata koji diplomiraju na visokoškolskim ustanovama na području županije
- pad popularnosti stručnih studija i porast popularnosti sveučilišnih studija
- vrlo nizak udio diplomiranih studenata s područja županije u ukupnom broju diplomiranih studenata na nacionalnoj razini (3,9%)
- dio visokoobrazovanog stanovništva na području Istre i Kvarnera u ukupnoj populaciji među najvišima u Hrvatskoj
- stjecanje doktorata znanosti na Sveučilištu u Puli zanemariv u odnosu na nacionalnu razinu
- značajna prevaga dostupnosti studija društvenog smjera u odnosu na studije STEM i sličnih. (Strategija obrazovanja IŽ, str. 58).

7.5. Ostalo obrazovanje – obrazovanje za cjeloživotno učenje

U području odgoja i obrazovanja za obrazovanje odraslih i cjeloživotno obrazovanje djeluje više ustanova kroz koje se mogu mladi stručno usavršavati. To su prvenstveno pučka otvorena učilišta (10), Sveučilište u Puli, srednje škole (4) te privatna učilišta (3).

U sljedećoj Tablici je popis obrazovnih ustanova u kojima se mladi mogu dodatno usavršavati i obrazovati.

Tablica broj 34: Popis ustanova za obrazovanje odraslih u Istarskoj županiji

Pučka otvorena učilišta i otvorena učilišta	Srednje škole	Sveučilišta
Pučko otvoreno učilište Pula Pučko otvoreno učilište "Ante Babić", Umag Pučko otvoreno učilište Pazin DIOPTER otvoreno učilište Pula Učilište Uljanik Pučko otvoreno učilište Labin Pučko otvoreno učilište Rovinj Pučko otvoreno učilište Poreč Pučko otvoreno učilište Addenda Pučko otvoreno učilište Vodnjan Pučko otvoreno učilište "Augustin Vivoda" Buzet Pučko otvoreno učilište Menci Algebra centar Pula Učilište Itineris	Gospodarska škola Istituto professionale Buje Srednja škola Buzet, Turističko-ugostiteljska škola Antona Štifanića Poreč Industrijsko-obrtnička škola Pula Škola za turizam, ugostiteljstvo i trgovinu, Pula	Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Izvor: internetsko pretraživanje i prilagođeno iz strategije obrazovanja.

U njima se nude, za mlade izvan sustava obrazovanja i rada bez završene osnovne ili srednje škole od izuzetne važnosti osnovnoškolski programi obrazovanja i razni srednjoškolski programi, te programi osposobljavanja i usavršavanja, tečaj informatičke pismenosti odnosno polaganje ispita za dobivanje European Computer Driving Licence ili ECDL diplomu te tečajevi stranih jezika. (Više o svim programima u "Strategiji obrazovanja Istarske županije" od str. 62 do 74).

Podataka o tome koliko mladih se upisuje na ponuđene tečajeve nemamo, tako da bi u budućnosti trebalo prikupiti i te podatke. U "Strategiji obrazovanja" je istaknuto da Hrvatska zaostaje za ostalim državama u EU prema broju osoba koje se dodatno usavršavaju, pa tako u Tablicama 20 i 21 navode sljedeće podatke iz Eurostata:

Tablica broj 35: Cjeloživotno obrazovanje – postotak populacije 25-64 godine koji sudjeluje u edukacijama i treninzima:

	2012.	2013.	2014.
EU 28	9,0	10,5	10,7
Hrvatska	2,8	2,9	2,5

Izvor: Eurostat

te

Tablica broj 35.1. Mladi koji nisu u zaposlenju niti edukaciji odnosno treninzima (NEET), 15-24 godine starosti:

	2012.	2013.	2014.
EU 28	13,2	13,0	12,5
Hrvatska	16,6	19,6	19,3

Izvor: Eurostat, prilagođeno iz Strategije obrazovanja IŽ

Tablice 35 i 35.1. pokazuju znatno niži udio osoba od 25 do 64 godine koje se stručno osposobljavaju nego li je to slučaj u Hrvatskoj te zamjetno veći broj mladih koji nisu u sustavu obrazovanja, osposobljavanja i rada (u NEET situaciji) u dobi između 15 do 24

godine nego li na razini EU. Upravo ovi podaci ukazuju na diskrepanciju u odnosu na veliki broj ustanova za obrazovanje odraslih u kojima se provode osposobljavanja i usavršavanja u Istri. Problem je u, za naše prilike i standard, u visokim cijenama obrazovnih programa prekvalifikacija, stručnih usavršavanja ili drugih tečajeva. Takvo obrazovanje najčešće nije sufinancirano, niti to čine poslodavci, koji temelje ulaganja u razvoj ljudskih potencijala na internim edukacijama, niti to čine jedinice lokalne samouprave (nije sustavno), a vrlo rijetko to čini Hrvatski zavod za zapošljavanje i to za odabrane programe koji često ne odgovaraju potrebama i interesima i mladih i poslodavaca. Prema podacima prikupljenima za izradu Strategije obrazovanja IŽ broj sudionika obrazovanja za nezaposlene u 2015. godini koje osigurava Hrvatski zavod za zapošljavanje pada, kao i na razini Istarske županije. Također prema istim izvorima, na području Istarske županije nije bilo korisnika Potpore za usavršavanje, dok je kao i u Hrvatskoj povećan interes za Stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanja radnog odnosa. Korisnici ove mjere najčešće su visokoobrazovane osobe koje traže svoje prvo zaposlenje (iz Strategije obrazovanja, str. 79.) Iz Mjesečnog biltena HZZ PU Pula za prosinac 2015. vidimo nije bilo korisnika mjere Obrazovanje nezaposlenih – EU fondovi, kao niti Obrazovanje nezaposlenih – sredstva jedinica lokalne samouprave.

Prema podacima prikupljenim na radnim skupinama i javnim forumima u Puli i Pazinu tijekom izrade ovog Programa, mladi, iz njihove perspektive, smatraju da nisu dovoljno informirani, vezano uz mogućnosti korištenja mjera kojima raspolaže Hrvatski zavod za zapošljavanje, te da informacije nisu dostupne na njima primjeren način, kao što teško dolaze do tih potpora. Iako su informacije o mjerama za zapošljavanje, među kojima su i mjere za usavršavanje dostupne na Internetu, radi se o, prema mišljenju mladih o netransparentnim i nepoticaјnim uvjetima i kriterijima za dobivanje takvih potpora.

Problematika premalog korištenja mogućnosti cjeloživotnog obrazovanja proizlazi iz nekoliko okolišnih faktora koji utječu na takvo stanje, a prema podacima prikupljenima tijekom savjetovanja s mladima i stručnjacima u tijeku izrade ovog Programa radi se o sljedećem:

1. ponuda programa nije atraktivna za mlade, a često je daleko od potreba poslodavaca (programi su često zastarjeli i ne prate trendove u tehnologiji)
2. mladi su nedovoljno su informirani o mogućnostima obrazovanja i dodatnog obrazovanja
3. pojedina zanimanja imaju loš "imidž" kod mladih pa se mladi ne odlučuju za ta zanimanja, iako na tržištu rada ima potrebe za njima (kuhar, konobar, rad za strojevima u tvrtkama koje nude stipendije i drugo)
4. koncept "cjeloživotnog učenja" nije sažvio, pa mladi nakon završenog formalnog obrazovanja ne vide potrebu za daljnjim usavršavanjem. Posljedica je to neprimjerenih metoda učenja kroz formalno obrazovanje kojim se mlade ne priprema za "cjeloživotno učenje" kao preduvjet za prilagodbu dinamičnim potrebama i mogućnostima zapošljavanja, a naročito samozapošljavanja. To znači da mladi često nemaju usvojenu predodžbu da je potrebno osim formalnog obrazovanja koje teško može pratiti promjene u ekonomiji, stalno ulagati u nove kompetencije koje s mogu steći u neformalnom, informalnom i iskustvenom učenju.

Neusklađenost obrazovnih programa s potrebama tržišta rada proizvodi neupotrebljive resurse koji očekujući da "drugi" riješe problem nezaposlenosti, ne doprinosi razvoju i poduzetničkoj klimi, usprkos raznim poticajima na razini jedinica lokalnih samouprava i Županije. Na razini gradova se opravdanje za nedostatak intervencija u programe srednjeg obrazovanja traži u formalnim razlozima, pa su sudionici tražili opravdanje u njihovoj nenadležnosti (jer nisu osnivači). Međutim, u tim srednjim školama u gradovima se obrazuju mladi tih gradova i okolice, a uključivanje lokalne zajednice podrazumijeva i ozbiljnu suradnju i u obrazovnim politikama. Posljedice vide u neprimjerenim kompetencijama mladih za tržište rada, što potvrđuju

podaci da je najviše nezaposlenih mladih u uslužnim i trgovačkim zanimanjima, kao i u ostalim jednostavnim zanimanjima, administrativnim poslovima te zanimanjima u obrtu – mladih sa trogodišnjom srednjom stručnom spremom i nezavršenom srednjom školom. Županija kao osnivač srednjih škola mora imati najveći utjecaj na kreiranje i upisnu politiku tih škola, ali uz suradnju s jedinicama lokalne samouprave čiji mladi trpe posljedice loših obrazovnih politika. Sudionici javnih rasprava (radnih skupina i javnog foruma) vide mogućnosti i izvore problema na različitim razinama, kao što smatraju da nisu u mogućnosti utjecati na promjene.

Nekoliko problema je moguće svesti, prema mišljenju sudionika ovog ispitivanja, prema izvorima problema i odgovornosti za promjenu, na nekoliko ključnih:

1. vanjski faktori:

- da HZZ da osigura besplatnu edukaciju za određene poslove, npr. da napišu jedan projekt
- poslodavci trebaju povećati plaće i poboljšati uvjete rada

2. unutrašnji faktori – lokalni i regionalni potencijali (rješenja iz zajednice):

- osigurati kvalitetnu praksu studentima (sa stručno osposobljenim i honoriranim mentorima)
- prilagoditi formalno obrazovanje tržištu rada
- omogućiti besplatno neformalno obrazovanje i prekvalifikaciju mladih
- besplatno pohađanje tečajeva za pisanje EU projekata, tečajeva stranih jezika
- da volonteri, mladi ljudi, organizirano pomažu učenicima u učenju stranih jezika, da stipendisti grada ili općine daju instrukcije učenicima, vrednovati i neformalno obrazovanje civilnog sektora (npr. upoznavanje sa projektnim ciklusom, management koordinatora volontera), upoznavanje odnosa s javnošću, škole govorništa itd., uključivanje učenika u aktivnosti u zajednici kako bi pokazali što znaju,
- organizirano davanje informacija školama i fakultetima od strane tržišta rada o deficitarnim zanimanjima, informiranost o obrazovnim programima, informirati buduće studente o mogućnostima i potrebama na tržištu rada
- mladima približiti mogućnosti i financijske posljedice izbora obrazovanja, loš imidž- loša selekcija,
- mogućnost sufinanciranja ostatka cijene prijevoza od strane IŽ za međumjesne linije, uvođenje dodatnih autobusnih linija za prijevoz do školskih ustanova
- povezivanje civ. društva, školskih ustanova i poduzetnika (radi informiranja o potrebama na tržištu rada i mogućnostima zapošljavanja)
- omogućiti i pojačati stipendiranje za deficitarna zanimanja
- bolje opremanje školskih i fakultetskih knjižnica
- provođenje kontrole nad učeničkom praksom
- ojačati kapacitet školskih ustanova u obavljanju učeničke prakse
- ne sputavati - više kreativnog rada u školi
- produženi boravak u školama
- dvije smjene problem (opća gimnazija).

3. strukturni faktori (međuresorne aktivnosti i suradnja, oni koji su rješivi, a ovisе o međupovezanosti i fleksibilnosti struktura, podjela na institucionalno i izvaninstitucionalno obrazovanje ne može pratiti brze zahtjeve tržišta rada):

- povećati razinu kvalitete sveučilišnih studija u IŽ, povezati ih s potrebama tržišta rada
- osigurati kvalitetu prilikom izbora (upisa) studenata za studije učiteljskih/odgajateljskih zanimanja
- omogućiti razvoj zanimanja sa završenim prvim stupnjem visokoškolskog obrazovanja (misli se na bacc. diplomirane ljude)
- osigurati upoznavanje sa novim, suvremenim zanimanjima (upoznati iskustva iz zemalja iz okruženja EU i svijet) i organiziranje obrazovanja za ta zanimanja

- modernizacija nastave, rasteretiti obrazovni program
- otvaranje novih usmjerenja u srednjim školama sukladno potrebama tržištu rada
- uvođenje novih programa razmjene studenata
- mjere za motiviranje profesionalnog kadra (stalno usavršavanje, stipendije za deficitarna zanimanja, nagrađivanje i sl.)
- opremanje škola u cilju korištenja modernih tehnologija što će doprinijeti zainteresiranosti mladih za nastavu te kasnije bolju osposobljenost za tržište rada, nedostatak opremljenosti učionica
- povećati broj stručno-pedagoških stručnjaka (pedagozi, sociolozi, logopedi, psiholozi, soc.radnici) u školama (Arhiva DIP, 2017. Zapisnici sa sastanaka radnih skupina i javnih foruma).

Kako bi se unaprijedilo ovo područje, koje je od izuzetne važnosti za mlade upravo radi socijalizacije i stjecanja životnih i radnih kompetencija za samostalan život, obrazovni sustav treba cjelokupnu reformu u pristupu rada. No, mnogi pomoci se mogu učiniti i na mikro i srednjoj razini, poput uvođenja novih metoda rada, uključivanja učenika u izvedbu plana i programa rada, kao i učenje životnih vještina (komunikacijskih vještina, socijalnih vještina, financijske pismenosti i sl.)

Moglo bi se reći da većina sudionika nema iskustva u zajedničkom promišljanju problema mladih, nego djeluju svaki nezavisno u svojoj ustanovi ili organizaciji što djelomično objašnjava i njihovu percepciju mladih i nezadovoljstvo suradnjom s drugim ustanovama. Sudionici su prilično rezervirano i suzdržano navodili nekoliko problema s kojima se suočavaju, a za koje smatraju da su posljedica društvenih vrijednosti, općenito te stanja u obrazovnom sustavu (u kojem jedan dio sudionika i radi!). Naime, prema riječima sudionika, mlade ne zanimaju sadržaji izvan škole, a prema riječima nekih, škola je ta koja bi trebala obrazovati mlade da budu aktivniji i znatiželjniji. Neki smatraju da je razlog ovakvog stanja nezainteresiranosti mladih u ne/kulturi odgoja, odnosno smatraju da su roditelji odgovorni što mlade “ništa ne zanima”, dok mladi smatraju da nisu primjereno i dovoljno informirani te da nemaju mogućnosti za razvoj.

Većina se slaže s rezultatima dosadašnje analize te potencijalnim rješenjima o kojima se raspravljalo, a koji su bili navedeni u obrascu za internetsku raspravu i druge oblike savjetovanja. Ovakav tijek rasprave i izneseni stavovi o mladima su posljedica perspektive iz koje se mladi doživljavaju kao “problem”, a ne kao “resurs”. Uzroke ovakvih stavova možemo pronaći u nekoliko dimenzija:

4. nezadovoljstvo sudjelovanjem mladih (kao publike) u edukativnim aktivnostima proizvodi još veću apatiju, pa se fokus izvora problema premješta još više na mlade
5. akteri iz ustanova koriste uglavnom naučene, “stare” obrasce rada, bez novih inovativnih ideja i mehanizama kojima bi planirali aktivnosti u skladu s potrebama mladih, pa su one mladima izvanjske i strane
6. neosposobljenost za prijavu, planiranje i provedbu projekata “odraslih”
7. nezadovoljstvo društvom u kojem sudionici žive, općenito.

Smatramo da je rasprava o obrazovnim potrebama mladih tek začeta te da predstoji dugačak proces promjena perspektive i pristupa mladima. Za to je aktere i ključne dionike potrebno senzibilizirati i dodatno educirati kako bi mogli promijeniti postojeću perspektivu a iz koje je nemoguće ostvariti promjene.

7.6. Zaključak

Načela obrazovnih strateških dokumenta u EU, kao i u RH usmjerena su razvijaju kompetencija za cjeloživotno učenje. Tako se u uvodu Nacionalne strategije obrazovanja, znanosti i tehnologije (2014.) navodi važnost cjeloživotnog učenja, kao osnovni strateški cilj obrazovnih politika... Usko povezano s konceptom cjeloživotnog učenja je usvajanje ključnih suvremenih kompetencija koje predstavljaju prijenosni, višefunkcionalni skup znanja, vještina i stavova potrebnih svakom pojedincu za njegovo osobno ispunjenje i razvoj, društvenu uključenost i zapošljavanje. Ključne kompetencije za cjeloživotno učenje i funkcioniranje u društvu, prema preporukama Vijeća EU i Europskog parlamenta iz 2006., nužno je stjecati tijekom inicijalnog obrazovanja, a one obuhvaćaju: jezične, matematičke i osnovne kompetencije u prirodoslovlju i tehnici, digitalne, metodičke (učiti kako učiti), socijalne i građanske kompetencije, kompetencije inicijativnosti i poduzetnosti, kulturnu svijest i izražavanje. (Nacionalna strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije, 2013:11, dostupno http://www.vlada.hr/hr/preuzimanja/strategije/strategija_obrazovanja_znanosti_i_tehnologije_radni_materijal_rujan_2013)

Srednjoškolsko i visokoškolsko obrazovanje (sekundarno i tercijarno obrazovanje) od izuzetne je važnosti i prioritetno područje djelovanja za mlade, a nužno povezano s ciljevima javnih politika za mlade, kao i ostalih strateških ciljeva svake države. Većina mladih iz ukupne populacije mladih jesu upisani u neki od programa obrazovanja, bilo kao srednjoškolac ili kao student. Potrebe mladih u obrazovnom sustavu povezane su i s njihovim dobi i ulogom koju imaju. Ove dvije skupine su najbrojnije skupine koje se ujedno najčešće uključuju u mjere javnih politika. Većina gradova u Hrvatskoj dodjeljuje stipendije, prema različitim modelima, neke dodjeljuju i kredite, većina sufinancira prijevoz učenika, a neke i prijevoz studenata. Rijetke dodjeljuju stipendije ciljanim skupinama, odnosno za deficitarna zanimanja, a kada ih dodjeljuju vrlo površno donose odluku o tome koje je zanimanje "deficitarno". Razlog tome jer što je za planiranje i utvrđivanje deficitarnih zanimanja potrebna analiza koja zahtjeva dodatna sredstva. Hrvatski zavod za zapošljavanje svake godine, prije upisnih rokova analizira stanje potreba i potražnje za određenim donosi preporuke za obrazovnu upisnu politiku i stipendiranje, iznosi analizu zanimanja kod evidentiranih dugotrajno nezaposlenih osoba. Iako su svjesni nedostatka ove analize, njeni rezultati ipak ukazuju na trendove u zapošljavanju osoba koje su završile školovanje za određena zanimanja, pa bi bilo za očekivati da će škole i fakulteti pratiti te trendove i prilagođavati broj upisanih učenika ili studenata u određene programe. Najčešće to nije slučaj, a nužno je provesti detaljnu analizu potreba tržišta rada, kako bi se odredila deficitarna zanimanja, odnosno dalo potporu i motiviralo učenike i studente za ta zanimanja.

Zato je uloga Županije kao osnivača srednjih škola od izuzetne važnosti za planiranje obrazovnih politika. U spomenutim aktima nije vidljiva suradnja s profitnim, odnosno gospodarskim sektorom, a u cilju sudjelovanja profitnog sektora u oblikovanju obrazovnih politika za mlade. Naime, već dugotrajno se na području EU dodjeljuju stipendije ili krediti u kojima sudjeluje profitni sektor, uz suradnju JLS ili bez, u cilju osiguravanja potrebnog ljudskog kapitala za potrebe rada u tvrtkama ili obrtima. Istra i pojedine tvrtke isplaćuju stipendije uz obavezu rada koje se priznaje kao "učenje na radu" ili stručna ili školska praksa. Učenici koji su sudjelovali u raspravi ističu da su to vrlo nepovoljne stipendije (iz perspektive mladih), dok poslodavci smatraju da su izuzetno dobra prilika za zapošljavanje i napredovanje.

Suvremeni uvjeti na tržištu rada zahtijevaju brze i fleksibilne obrazovne programe i programe potpore, u oblikovanje kojih su uključeni svi dionici razvoja. Predstavnici škola smatraju da nema kontrole nad provođenjem prakse te da nisu dovoljno opremljeni, dok učenicima nedostaje primjerene informacije o mogućnostima, pa očito takve suradnje nema dovoljno. Programi stipendiranja, stoga moraju imati osim osiguravanja jednakog

pristupa obrazovanju i druge ciljeve, kojima se omogućuje da ulaganja u obrazovanje postanu faktor razvoja. EU je donijela novu odluku kojom se mladima omogućava i olakšava prijelaz iz obrazovnog sustava u svijet rada, Garancija za mlade, kao i program ERASMUS+, kojima se olakšava mobilnost i stručno usavršavanje mladih, kako bi se prilagodili novom tržištu rada. Svi ključni dionici na području Istarske županije mogu iskoristiti ova sredstva ne bi li uspješnije ostvarili ciljeve iz područja svoje djelatnosti: obrazovni sustav obrazovanja za tržište rada, gospodarski sektor osigurao ljudski kapital, djelatnike za uspješno obavljanje djelatnosti kojima se bave, a javna uprava dala potporu istima u cilju javnih interesa i razvoja županije. U Hrvatskoj sve aktivniju ulogu preuzimaju "otvorena ili pučka učilišta", ustanove za obrazovanje odraslih, koji prate trendove potreba te nude osposobljavanje za tržište rada, koristeći pri tom, u cilju unaprjeđenja kurikuluma i verificiranje programa sredstva iz europskih fondova i programa.

Veliku ulogu u ovim procesima ima i civilni sektor. Kako je obrazovni sustav "troma i spora" društvena institucija (prema riječima sudionika, ali i iz istraživanja) civilni sektor sve više preuzima obrazovnu ulogu, odnosno osigurava znanja i vještine potrebne mladima ne bi li im olakšala društveno uključivanje općenito, uključivanje na tržište rada, kao i unaprijedila njihov osobni razvoj, a kroz neformalno obrazovanje koje je karakteristična aktivnost za civilni sektor. Iz tog aspekta, može se reći da u istarskom civilnom sektoru još uvijek ne postoji svijest o važnosti i ulozi koju njihove aktivnosti mogu imati.

Niti jedna organizacija nije naglasila važnost neformalnog obrazovanja i aktivnosti kojima se neformalnom edukacijom stječu kompetencije potrebne za uspješno uključivanje na tržište rada, niti su provodili takve programe. Vjerujemo da većina organizacija civilnog društva nije osvijestila da se upravo provedbom redovnih aktivnosti za mlade ili sudionike uči, a da to i čine ali nisu upoznati s vrijednostima neformalne edukacije, kako bi mogli eksplicirati vještine i znanja koje mladi mogu steći volontirajući ili sudjelovanjem u planiranju, provedbi i evaluacijama redovnih aktivnosti. Znamo da to, ipak neke udruge iz Istre čine, ali očito ne postoji svijest o važnosti istog.

Stoga je potrebno više ulagati u unaprjeđenje planiranja i provedbe aktivnosti (projekata) kako bi se jasno ukazalo na vrijednosti programa, ali i usmjerilo ih na neformalnu edukaciju mladih. Niti jedna udruga u ispitivanju potvrdila da njeni članovi posjeduju Youthpass potvrdu ili slične potvrde o sudjelovanju na projektima, kao što niti ne izdaju potvrde o stečenim kompetencijama za vrijeme volontiranja, osim što manji dio ispitanih udruga tvrdi da će izdati potvrde o volontiranju "ako ih volonteri zatraže". I na kraju, kako je cilj Strategije obrazovanja, znanosti i tehnologije usklađivanje obrazovnog sustava, znanosti i tehnologije potrebama gospodarstva odnosno razvoju, potrebno je slijediti mjere među kojima je i reforma kurikuluma, koja će omogućiti i podržavati ovakvu suradnju. Cjelovita kurikularna reforma bit će usmjerena:

- a. razvoju temeljnih kompetencija za cjeloživotno učenje
- b. jasno definiranim odgojno-obrazovnim ishodima koji nisu isključivo kognitivne prirode (znanja) nego, u skladu s određenjem temeljnih kompetencija za cjeloživotno učenje, uključuju i razvoj vještina, stavova, kreativnosti, inovativnosti, kritičkog mišljenja, inicijativnosti, poduzetnosti, estetskog vrednovanja, odgovornosti, odnosa prema sebi, drugima i okolini, vladanja i brojne druge
- c. otvorenim didaktičko-metodičkim sustavima koji omogućuju djelatnicima u odgoju i obrazovanju, djeci i učenicima slobodu u izboru sadržaja, metoda i oblika rada
- d. jasno određenim standardima/kriterijima razvijenosti i usvojenosti odgojno-obrazovnih ishoda, čime će se osigurati osnova za objektivniju, valjaniju i pouzdaniju procjenu različitim oblicima i vrstama unutarnjeg i vanjskog vrednovanja.

O važnosti uključenosti svih relevantnih dionika, sudionici su bili podijeljeni, pa tako neki smatraju da se trebaju uključiti privatne ekonomske organizacije, neki javne ustanove, škole i odgojno obrazovne ustanove; socijalne ustanove, dok neki smatraju da se treba uključiti šira zajednica, odnosno ostali građani.

Osnovni problem u području djelovanja za mlade u području obrazovanja je promjena perspektive u kojoj se mladi percipiraju kao pasivni sudionici u procesu obrazovanja. Rijetki su primjeri dobre prakse koji upućuju na pokušaje da se mladi aktivno uključe u planiranje i provedbu aktivnosti u obrazovnom procesu, bez obzira radi li se o formalnom ili neformalnom obrazovanju, a naročito nije jasna uloga suvremenog obrazovanja te "učenje" ključnih kompetencija za cjeloživotno obrazovanje.

Iako ove dvije skupine mladih – učenici i studenti, imaju različite potrebe, nužno je povezati probleme srednjoškolaca sa studentskim. Posebno je važno stvoriti uvjete za osjećaj pripadnosti gradu/županiji u kojima žive. Dio učenika iz srednjih škola odlazi na studije u druge gradove u Hrvatskoj, u Puli, Rijeci ili Zagrebu ili i inozemstvu, dio ostaje u gradu u kojem se školovao. Spona između onih koji su otišli i onih koji ostaju je vrlo slaba, o čemu govori relativno mali broj udruga mladih i za mlade, kao i niskom stupnju participacije mladih, neaktivnim savjetima mladih i dr. Zato je od izuzetne važnosti da se ojača osjećaj pripadnosti gradu/županiji kako bi se mladi više povezali te postali aktivni. Tu činjenicu potvrđuju i rezultati upitnika o kapacitiranosti organizacija civilnog društva, odnosno procjena sudionika o položaju mladih u gradu. Polovina sudionika tvrde da Županija nije regija po mjeri mladih, da je regija okrenuta samo gospodarstvu (turizmu) te da nema mjesta za mlade u županiji/gradu. Isto, tako druga polovina tvrdi da bi ona to mogla biti. (Upitnik o kapacitiranosti, arhiva DIP-a, 2017.) Iako većina sudionika smatra da su za to stanje odgovorni gradovi i država, smatramo da najveću odgovornost i ključnu ulogu imaju obrazovne institucije. Osim toga, treba jačati ulogu obrazovnih ustanova, suradnju srednjih škola i drugih ustanova, a posebno njegovati suradnju s udrugama, koje mogu okupljati veliki broj mladih. Neformalna edukacija se pokazala mnogo efikasnijom za stjecanje onih kompetencija za koje je teško osigurati provedbu u formalnom sustavu. Stoga, treba intenzivirati suradnju između svih organizacija koje imaju kapacitete za provedbu obrazovnih programa za mlade uz konzultiranje mladih. Ukoliko se mlade ne uključuje u planiranje i provedbu obrazovnih aktivnosti, na bilo kojoj razini, mladi osjećaju prisilu te ne sudjeluju aktivno u provedbi tih aktivnosti. Uključivanje mladih u sve faze odlučivanja može dovesti do porasta kvalitete obrazovnih programa na svim razinama. Konkretno, treba osnaživati mlade u raznim tijelima da zaista i sudjeluju u ovim procesima (učenička vijeća, studentske zborove, savjet mladih i udruge mladih i za mlade).

U nastavku su navedeni ciljevi, mjere i indikatori za ova područja, prema skupinama mladih na koje se odnose:

Predškolski odgoj i obrazovanje: odgojno-obrazovne potrebe i interesi djece predškolske dobi (0 – 6) te potrebe i interesi mladih roditelja (mlade obitelji) koji imaju djecu predškolske dobi

Iz podataka (rezultata analize) možemo izdvojiti nekoliko glavnih problema koji se tiču mladih (roditelja):

5. neusklađenost potreba za društvenom brigom o djeci i organiziranim predškolskim odgojem i obrazovanjem i smještajnih kapaciteta;
6. nepostojanje analize o stvarnim potrebama roditelja za upisom djece, analize o broju mladih obitelji i njihovim potrebama;
7. nepoštivanje kriterija i mjerila iz Pedagoškog standarda – prevelik broj djece u skupinama uvjetovano nedostatkom kapaciteta (vidljivo iz broja djece po skupinama).

Opći cilj 1.: obuhvatiti veći broj djece organiziranim programima predškolskog odgoja i obrazovanja, posebno rane predškolske dobi (jaslice) – poticanje izgradnje novih vrtića.	
Mjere/aktivnosti:	Indikatori provedbe i uspješnosti:
<ol style="list-style-type: none"> 1. prikupljanje podataka o strukturi i potrebama obitelji s djecom koja nisu obuhvaćena organiziranim smještajem u ustanovama predškolskog odgoja i obrazovanja kako bi se s obzirom na njihove potrebe organizirali novi programi i smještajni kapaciteti; 2. poticanje planiranja smještajnih kapaciteta (novih vrtića), kao i programskih opredjeljenja vrtića, uzeti u obzir rezultate analize o potrebama mladih roditelja. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. veći broj djece upisanih u organizirane programe predškolskog odgoja i obrazovanja, naročito djece mladih roditelja do 30 godina, u novim odjeljenjima ili vrtićima; 2. izvršena analiza potreba roditelja za upisom u organizirane programe predškolskog odgoja i obrazovanja, a prije izgradnje novih kapaciteta kako bi se kvalitetno dugoročno planiralo kapacitete, naročito mladih do 30 godina, posebno samohranih, studenata i drugih s manjim mogućnostima; 3. upućena preporuka osnivačima da poštuju kriterije i mjerila iz Pedagoškog standarda.
Specifični cilj 1.1.: omogućiti potporu mladim roditeljima kako bi se olakšalo usklađivanje profesionalnog i obiteljskog života.	
Mjere/aktivnosti:	Indikatori provedbe i uspješnosti:
<ol style="list-style-type: none"> 1. s obzirom na njihove potrebe usklađivanje kriterija za ostvarivanje prednosti pri upisu, mladim roditeljima omogućiti prednost pri upisu, posebno studentima, nezaposlenima i samohranim roditeljima. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. upućene preporuke osnivačima za definiranje kriterija za ostvarivanje prednosti pri upisu za mlade roditelje, posebno iz skupine s manje mogućnosti.

Nositelji aktivnosti: Istarska županija (nadležno upravno tijelo), osnivači (JLS i dr.), ustanove predškolskog odgoja i obrazovanja s područja Istarske županije, savjeti mladih, organizacije civilnog društva.

Osnovnoškolski odgoj i obrazovanje: odgojno-obrazovne potrebe i interesi djece osnovnoškolske dobi (7 – 15) i potrebe mladih roditelja koji imaju djecu osnovnoškolske dobi

Istarska županija je osnivač osnovnih škola u kojima se provode redovni programi te umjetnički (glazbeni i plesni) programi. Učenici i njihove obitelji na ovaj način imaju mogućnost izbora odgojno-obrazovnih programa, a što je najvažnije, i dostupno obrazovanje. Organizirano slobodno vrijeme učenika preduvjet je za zdravo odrastanje i razvoj djece i mladih. Naročito se to odnosi na djecu koja se nalaze u dobi na prijelazu iz predškolske u osnovnoškolsku dob kada se stječu obrasci učenja i preduvjeti kasnijeg

razvoja te na prijelazu iz osnovne u srednju školu. Roditelji učenika koji pohađaju osnovnu školu i učenici, naročito u dobi kada pohađaju niže razrede osnovne škole, na taj način imaju osigurane preduvjete i potporu za kasniji zdrav razvoj djece.

Kako bi se osnažile smjernice iz „Strategije obrazovanja Istarske županije“, u ovom dokumentu navest će se one koje su preduvjet za ostvarivanje mjera iz Strategije.

Opći cilj 1.: usmjeriti odgojno-obrazovne programe i planove prema ciljanim skupinama i njihovim potrebama, posebno one koje daju potporu učenicima i njihovim roditeljima (mlade obitelji, samohrani roditelji, mladi s manje mogućnosti).

Mjere/aktivnosti:	Indikatori provedbe i uspješnosti:
1. omogućavanje fleksibilnijeg sudjelovanja različitih dionika u ovim programima te veće sudjelovanje i djece i mladih roditelja.	- izrađena analiza potreba učenika osnovnih škola i njihovih roditelja te, temeljem njih, izrađeni planovi koji će omogućavati praćenje postignutog, posebno riješeni problemi financiranja produženog boravka i prijevoza učenika.

Opći cilj 2.: analizirati i vrednovati postojeće programe i aktivnosti (vanjsko vrednovanje), unaprijediti kvalitetu postojećeg, s naglaskom na pružanju potpore mladim roditeljima i potpore institucionalnom odgoju i obrazovanju.

Specifični cilj 2.1.: unaprijediti kvalitetu odgojno-obrazovnih programa u skladu s ciljevima „Strategije obrazovanja, znanosti i tehnologije“, ne bi li se pružila potpora mladim obiteljima i njihovoj djeci za usvajanje koncepta cjeloživotnog obrazovanja (odgoj i obrazovanje za cjeloživotno učenje).

Mjere/aktivnosti:	Indikatori provedbe i uspješnosti:
<p>1. planiranje analize postojećih institucionalnih i izvaninstitucionalnih odgojno-obrazovnih programa, (vanjsko vrednovanje i samovrednovanje), s posebnim naglaskom na ispitivanje potreba učenika i njihovih roditelja te mladih roditelja (financiranje produženog boravka, izvannastavnih aktivnosti i sl.);</p> <p>2. vođenje kvalitetnijeg planiranja, praćenja i vrednovanje rezultata u programima za učenike osnovnih škola te jasnije definirati kratkoročne i dugoročne ciljeve za djecu osnovnoškolske dobi.</p>	<p>1. provedeno vrednovanje i samovrednovanje institucionalnih i izvaninstitucionalnih odgojno-obrazovnih programa i rada odgojno-obrazovnih ustanova (rezultati vrednovanja) na razini županije;</p> <p>2. donijet dugoročan plan za unaprjeđenje kvalitete odgojno-obrazovnih programa na razni županije.</p>

Opći cilj 3.: društveno uključivanje djece s teškoćama u redovan odgojno-obrazovni rad, kao i dodatne aktivnosti kojima se omogućuje osnaživanje djece s teškoćama za uspješno društveno uključivanje u obrazovanje i druga područja života (zapošljavanje i dr.).

1. planiranje aktivnosti kojima je cilj društveno uključivanje djece s teškoćama i potpora njihovim	1. povećan broj aktivnosti kojima je cilj senzibilizacija javnosti i povećavanje
---	--

roditeljima te u suradnji s drugim osnivačima osiguravanje kadrovske profiliranosti škola.	društvene uključenosti učenika s teškoćama.
--	---

Nositelji aktivnosti: Istarska županija (nadležno upravno tijelo), savjeti mladih, obrazovne ustanove, mladi roditelji i djeca, organizacije civilnog društva koje provode programe za djecu i mlade.

Srednje školstvo: Odgojno-obrazovne potrebe i interesi mladih srednjoškolske dobi (15 – 18) i potrebe mladih za cjeloživotnim učenjem

Uzimajući u obzir načela i mjere iz „Strategije obrazovanja Istarske županije“ i „Strategije razvoja ljudskih potencijala Istarske županije“ mogu se definirati ciljevi koji imaju prioritetno značenje za mlade, a tiču se potreba učenika i njihovih roditelja.

Opći cilj 1.: olakšati pristup obrazovanju učenicima iz mladih obitelji, pružiti potporu mladim obiteljima u odgoju i obrazovanju te usmjeravati ih prema cjeloživotnom učenju.	
1.1. specifični ciljevi:	
1.1.1. usmjeriti dodatne odgojno-obrazovne programe i planove prema ciljanim skupinama i njihovim potrebama, posebno one koje daju potporu učenicima i njihovim roditeljima (mlade obitelji, samohrani roditelji, mladi s manje mogućnosti);	
1.1.2. analizirati i vrednovati postojeće programe i aktivnosti, unaprijediti kvalitetu postojećeg, s naglaskom na pružanje potpore mladim roditeljima i potpore institucionalnom odgoju i obrazovanju;	
1.1.3. unaprijediti kvalitetu odgojno-obrazovnih programa u skladu s ciljevima „Strategije obrazovanja, znanosti i tehnologije“, ne bi li se pružila potpora mladim obiteljima i njihovoj djeci za usvajanje koncepta cjeloživotnog obrazovanja (odgoj i obrazovanje za cjeloživotno učenje);	
1.1.4. Jačati svijest o cjeloživotnom obrazovanju i kompetencijama potrebnima za svijet rada, usmjeravati aktivnosti na stjecanje kompetencija za cjeloživotno učenje;	
1.1.5. razvijati i unaprijediti kurikulum srednjoškolskog, posebno strukovnog obrazovanja.	
Mjere/aktivnosti:	Indikatori provedbe i uspješnosti:
1. unaprjeđenje kvalitete srednjoškolskih kurikuluma, uz partnerstvo s drugim ustanovama za obrazovanje;	1. unaprijeđena kvaliteta i prilagodba kurikuluma srednjoškolskih programa – povećan interes za strukovna zanimanja, nove aktivnosti i metode;
2. podizanje razine stručne ekipiranosti profesijama edukacijsko-rehabilitacijskog tipa i drugih podupirućih profesija, iznad minimalnog standarda, planskim efikasnim korištenjem postojećih resursa (stručnog kadra), brže i fleksibilnije otvaranje novih programa obrazovanja usmjerenih prema cjeloživotnom učenju.	2. zaposlene nove osobe na poslovima u ustanovama u kojima nedostaju stručnjaci edukacijsko-rehabilitacijskog profila.

Specifični cilj 2.: društveno uključiti mlade s teškoćama u redovan odgojno-obrazovni rad te u dodatne aktivnosti kojima se omogućuje osnaživanje djece s teškoćama za uspješno društveno uključivanje u obrazovanje i druga područja života (zapošljavanje i dr.).

Mjere/aktivnosti:	Indikatori provedbe i uspješnosti:
<p>1. jačanje vrednovanja i poticanja volonterskog rada, kao rada kroz koji se „uči“ i omogućuje stjecanje osam ključnih kompetencija za cjeloživotno obrazovanje, senzibiliziranje javnosti na volonterski rad;</p> <p>2. planiranje aktivnosti kojima je cilj društveno uključivanje učenika s teškoćama i potpora njihovim roditeljima, kao i aktivnosti za skupine učenika s manjim mogućnostima osiguravanjem i financiranjem stručnih timova za potporu u obrazovanju.</p>	<p>1. povećan broj mladih s teškoćama u redovnom odgojno-obrazovnom sustavu;</p> <p>2. povećan broj mladih s teškoćama u volonterskim aktivnostima;</p> <p>3. broj aktivnosti kojima je cilj senzibilizacija javnosti i povećavanje društvene uključenosti učenika s teškoćama, broj uključenih učenika s teškoćama (povećan broj pomoćnika u nastavi), povećan broj aktivnosti za osiguravanje potpore učenika s manjim mogućnostima (iz obitelji s dugotrajnom nezaposlenosti, učenici s raznim kroničnim bolestima, učenici iz obitelji s bolesnim članom i dr.);</p> <p>4. povećan broj upisanih mladih u programe osposobljavanja;</p> <p>5. povećan broj volontera, povećan broj izdanih potvrda o volontiranju i stečenim kompetencijama u edukativnim projektima;</p> <p>6. provedeno vrednovanje i samovrednovanje institucionalnih i izvaninstitucionalnih odgojno-obrazovnih programa i rada odgojno-obrazovnih ustanova – donijet dugoročni plan za unaprjeđenje kvalitete odgojno-obrazovnih programa.</p>

Opći cilj 2.: aktivno uključiti mlade u obrazovne procese, na svim razinama, u formalnom i neformalnom obrazovanju.

Mjere/aktivnosti:	Indikatori provedbe i uspješnosti:
<p>1. uključivanje mladih (predstavnik učeničkih vijeća i drugih zainteresiranih mladih) u planiranje i provedbu kurikuluma;</p> <p>2. povećan broj prijava na javne pozive i natječaje za financiranje iz</p>	<p>1. broj mladih koji su sudjelovali u procesima izrade kurikuluma škola;</p> <p>2. povećan broj mladih uključenih u sve faze obrazovnog procesa (formalnog i neformalnog obrazovanja), od planiranja, provedbe do evaluacije;</p>

<p>EU fondova i programa i prihvaćeni broj prijava za financiranje programa i projekata za unaprjeđenje programa obrazovanja i osposobljavanja u suradnji s civilnim sektorom.</p>	<p>3. povećan broj mladih uključenih u planiranje aktivnosti, provedbu i evaluaciju edukativnih aktivnosti u neformalnom obrazovanju.</p>
--	---

Opći cilj 3.: osnažiti mlade i osigurati potpore mladima za odabir primjerenog obrazovnog programa, redovnog srednjoškolskog i visokoškolskog obrazovanja (studija), kako bi se olakšao prijelaz iz obrazovnog sustava u svijet rada.

Mjere/aktivnosti:	Indikatori provedbe i uspješnosti:
<p>1. intenziviranje usmjeravanja mladih na profesionalnu orijentaciju u skladu s potrebama i mogućnostima mladih i tržišta rada;</p> <p>2. aktivnije uključivanje predstavnika ključnih dionika (institucija/tvrtki/ustanova) u provedbi profesionalne orijentacije za strukovna zanimanja, kako bi mladi stekli potpuni uvid u pojedina zanimanja.</p>	<p>1. provedena profesionalna orijentacija i informativne radionice o razvoju karijere, usmjeravanje u svim školama;</p> <p>2. broj učenika koji su sudjelovali/koristili mogućnosti profesionalne orijentacije;</p> <p>3. osiguravanje i financiranje sustavne edukacije za mlade učitelje za davanje potpore učenicima radi stjecanja cjeloživotnih kompetencija te osiguravanje veće suradnje i informiranosti roditelja kako bi stekli kompetencije za uspješno roditeljstvo i mogli pružiti potporu svojoj djeci u odabiru budućeg zanimanja;</p> <p>4. broj tvrtki/ustanova /institucija koje su omogućile mladima (učenicima i studentima) da određeni broj nastavnih sati iz fakultativnih predmeta i kolegija provedu na radnim mjestima u institucijama/tvrtkama/ustanovama s ciljem kraćih upoznavanja s poslovnim procesima i zadacima pojedinog radnog mjesta.</p>

Opći cilj 4.: uključiti gospodarstvo i neprofitni sektor u planiranje i provedbu obrazovnih programa.

Specifični cilj 4.1.: stvoriti partnerstva između obrazovnih ustanova (redovnih i za obrazovanje odraslih), civilnog sektora i gospodarstva.

Mjere/aktivnosti:	Indikatori provedbe i uspješnosti:
--------------------------	---

<p>1. uspostavljanje kontinuirane suradnje među sektorima - obrazovnim, gospodarskim, civilnim i političkim, kako bi se kvalitetnije planirala lokalna i regionalna obrazovna politika u skladu s nacionalnom „Strategijom obrazovanja, znanosti i tehnologije“, nacionalnim kurikulumom srednjoškolskog obrazovanja i drugim strateškim dokumentima;</p> <p>2. uspostavljanje kontinuiranog praćenja potreba za zapošljavanjem radi usklađivanja nastavnih planova i programa (formalnih i neformalnih).</p>	<p>1. broj sklopljenih partnerstava između obrazovnog, gospodarskog i političkog sektora o zajedničkom sufinanciranju za rezultate: izrađena analiza deficitarnih zanimanja i potreba tržišta rada, u suradnji s Hrvatskim zavodom za zapošljavanje i gospodarstvenicima, povećan broj uvedenih novih obrazovnih programa i programa osposobljavanja u obrazovnim ustanovama (srednje škole i pučka otvorena učilišta te druga učilišta);</p> <p>2. analiza deficitarnih zanimanja, revidiranje odluke o stipendiranju za ciljane skupine zanimanja, uz partnerstvo s gospodarstvenicima;</p> <p>3. nove odluke o međusektorskom stipendiranju deficitarnih zanimanja;</p> <p>4. smanjen broj mladih iz evidencije nezaposlenih osoba, posebno sa srednjom stručnom spremom;</p> <p>5. revidirane odluke o stipendiranju (ciljano stipendiranje, međusektorsko financiranje, za zapošljavanje);</p> <p>6. broj novih obrazovnih programa i programa osposobljavanja prema potrebama točno poznatih većih poslodavaca.</p>
---	---

Nositelji aktivnosti: Istarska županija (nadležno upravno tijelo), savjeti mladih, obrazovne ustanove, mladi roditelji i djeca, organizacije civilnog društva koji provode programe za djecu i mlade.

Visoko i ostalo obrazovanje (ustanove za obrazovanje odraslih i cjeloživotno obrazovanje): obrazovne potrebe i interesi mladih u visokom obrazovanju (18 i dalje) i potrebe mladih za cjeloživotnim učenjem

Problematika premalog korištenja mogućnosti cjeloživotnog obrazovanja proizlazi iz nekoliko okolišnih faktora koji utječu na takvo stanje, a prema podacima prikupljenima tijekom savjetovanja s mladima i stručnjacima tijekom izrade ovog programa radi se o sljedećem:

5. ponuda programa nije atraktivna mladima, a često daleko je od potreba poslodavaca (programi su često zastarjeli i ne prate trendove u tehnologiji);
6. mladi su nedovoljno informirani o mogućnostima obrazovanja i dodatnog obrazovanja;
7. pojedina zanimanja imaju loš „imidž“ kod mladih pa se mladi ne odlučuju za ta zanimanja, iako na tržištu rada ima potrebe za njima (kuhar, konobar, rad na strojevima u tvrtkama koje nude stipendije i drugo);

8. koncept „cjeloživotnog učenja“ nije zaživio pa mladi nakon završenog formalnog obrazovanja ne vide potrebu za daljnjim usavršavanjem. To je posljedica neprimjerenih metoda učenja kroz formalno obrazovanje kojim se mlade ne priprema za „cjeloživotno učenje“ kao preduvjet za prilagodbu dinamičnim potrebama i mogućnostima zapošljavanja, a naročito samozapošljavanja. To znači da mladi često nemaju usvojenu predodžbu o tome da je, osim formalnog obrazovanja koje teško može pratiti promjene u ekonomiji, potrebno i stalno ulagati u nove kompetencije koje se mogu steći u neformalnom, informalnom i iskustvenom učenju. Prema rezultatima analize i drugih podataka o mladima (npr. pad broja diplomiranih studenata, deficitarna/suficitarna zanimanja) predlaže se, uz ciljeve i mjere iz „Strategije obrazovanja Istarske županije“ i „Strategije razvoja ljudskih potencijala Istarske županije“, i sljedeće:

Opći cilj 1.: unaprijediti kvalitetu odgojno-obrazovnih programa u skladu s ciljevima „Strategije obrazovanja, znanosti i tehnologije“, ne bi li se pružila potpora mladima za usvajanje koncepta cjeloživotnog obrazovanja (odgoj i obrazovanje za cjeloživotno učenje).

Specifični cilj 1.1.: povećati suradnju među obrazovnim akterima i na relaciji Županija - jedinice lokalne samouprave uz uključivanje mladih u provedbu programa na mikrorazini, u razredu i slično, poticati stvaranje partnerstava između obrazovnih ustanova (redovnih i za obrazovanje odraslih), civilnog sektora i gospodarstva.

Specifični cilj 1.2.: uvesti fleksibilne obrazovne programa radi unaprjeđenja kompetencija za tržište rada, brža i fleksibilna promjena programa formalnog obrazovanja.

Specifični cilj 1.3.: uvesti više međusektorskih stipendija za deficitarna zanimanja (sudjelovanje poslodavaca u stipendiranju, plan potreba za 5 i 10 godina) - uključiti gospodarstvo i neprofitni sektora u planiranje i provedu obrazovnih programa.

Specifični cilj 1.4.: financirati osposobljavanje za nove metode rada s mladima u obrazovnom sustavu, pisanje projekata i sl.

Specifični cilj 1.5.: uključiti mlade u sve faze obrazovnog procesa (formalnog i neformalnog obrazovanja), od planiranja, provedbe do evaluacije.

Mjere/aktivnosti:

Indikatori provedbe i uspješnosti:

<ol style="list-style-type: none"> 1. uspostavljanje suradnje među sektorima: obrazovnim, gospodarskim, civilnim i političkim, kako bi se kvalitetnije planirala lokalna i regionalna obrazovna politika u skladu s Nacionalnom strategijom znanosti, tehnologije i obrazovanja, nacionalnim kurikulumom srednjoškolskog obrazovanja i drugim strateškim dokumentima, uspostavljeno kontinuirano praćenje potreba za zapošljavanjem radi usklađivanja nastavnih planova i programa (formalnih i neformalnih); 2. unaprjeđenje kvalitete srednjoškolskih kurikuluma, uz partnerstvo s drugim ustanovama za obrazovanje i civilnim sektorom – preduvjet za kvalitetan odabir daljnjeg obrazovanja i osposobljavanja; 3. uvođenje novih programa u srednjoškolske ustanove i u ustanove za obrazovanje odraslih u skladu sa zahtjevima gospodarstva i uz suradnju s gospodarstvom, analiza deficitarnih zanimanja, revidiranje odluka o stipendiranju za ciljane skupine zanimanja, uz partnerstvo s gospodarstvenicima, na lokalnim i regionalnoj razini; 4. usmjeravanje i informiranje mladih o mogućnostima obrazovanja i osposobljavanja te jačanje profesionalne orijentacije i „centara razvoja karijere“ u skladu s potrebama i mogućnostima mladih i tržišta rada. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. broj partnerstava i projekata za nastavak obrazovanja i osposobljavanja mladih, izrađen obrazac za praćenje; 2. broj novih programa osposobljavanja i usavršavanja, izrađen obrazac za praćenje; 3. broj novih odluka o stipendiranju temeljem analize potreba, broj novih stipendista; 4. najmanje 2 informativna sastanka o mogućnostima studiranja i usavršavanja – održana najmanje 2 informativna sastanka godišnje; 5. smanjen broj nezaposlenih mladih za najmanje 20% do kraja programa; 6. održane aktivnosti poput „dana karijera“, „sajmova poslova“, profesionalne orijentacije za maturante, te „centara razvoja karijere“ za učenike i studente najmanje jednom (1) godišnje.
--	---

Opći cilj 2.: poticanje (financiranje) aktivnosti (programa i projekata) kojima se unaprjeđuju ciljevi cjeloživotnog učenja - usmjeravati aktivnosti na stjecanje kompetencija za cjeloživotno učenje, jačati svijest o cjeloživotnom obrazovanju i o kompetencijama potrebnima za svijet rada.

Specifični cilj 2.1.: poticati planiranje programa neformalnog obrazovanja na razini okruženja - povezivanje projekata udruga i obrazovanja (priznavanje kompetencija stečenih izvannastavnim aktivnostima, posebno volontiranjem).

Specifični cilj 2.2.: poticati provedbu aktivnosti kojima se jačaju kompetencije za tržište rada - 8 ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje (Europski referalni okvir).

Specifični cilj 2.3.: poticati povezivanje institucija (organizacija) kojima je djelatnost formalno i neformalno obrazovanje (kroz programe škola, studentsku praksu, stipendiranje za zapošljavanje) - suradnja svih dionika u olakšavanju stjecanja kompetencija potrebnih na tržištu rada.

Specifični cilj 2.4.: poticati organiziranje i financiranje suradničkih i mentorskih programa neformalnog učenja (poslodavac - mladi, mladi - mladi) - prijenos znanja i vještina.

Mjere/aktivnosti:	Indikatori provedbe i uspješnosti:
<ol style="list-style-type: none"> 1. jačanje vrednovanja i poticanja volonterskog rada, kao rada kroz koji se „uči“ i omogućuje stjecanje osam ključnih kompetencija za cjeloživotno obrazovanje; 2. uvođenje, kroz programe volontiranja i druge neformalne edukacije, programe praćenja, evidencije i priznavanje stečenih kompetencija; 3. senzibiliziranje javnosti na volonterski rad; 4. izrada brošure ili platforme (online) o neformalnom obrazovanju i mogućnostima; 5. poticanje oblikovanja mentorskih programa za neformalno učenje. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. broj volonterskih programa koji omogućavaju cjeloživotno učenje radi stjecanja kompetencija za rad, broj mladih volontera uključenih u program, broj izdanih potvrda o volontiranju i potvrda o stečenim kompetencijama; 2. osigurani poticaji za organizatore volontiranja za provedbu komunikacijskih kampanja i provedbu programa kojima se stječu kompetencije za rad, najmanje dvaput (2) godišnje; 3. broj prijavljenih projekata na natječaje za financiranje iz EU fondova i programa i broj prihvaćenih prijava za financiranje programa i projekata za unaprjeđenje kurikuluma i uvođenje novih programa srednjoškolskog obrazovanja i osposobljavanja, u partnerstvu; 4. povećan broj upisanih mladih u programe osposobljavanja/oblikovan obrazac za izvještavanje za ustanove za obrazovanje odraslih; 5. povećan broj mladih volontera na poslovima na kojima se stječe 8 životnih kompetencija; 6. povećan broj izdanih potvrda o volontiranju i stečenim kompetencijama;

	<p>7. povećan broj mladih uključenih u planiranje aktivnosti, provedbu i evaluaciju edukativnih aktivnosti u svim oblicima obrazovnih programa;</p> <p>8. broj sklopljenih partnerstava između obrazovnog, gospodarskog i političkog sektora (Županije i Gradova) o zajedničkom sufinanciranju za:</p> <ul style="list-style-type: none"> - izvršenu analizu deficitarnih zanimanja i potreba tržišta rada, u suradnji s Hrvatskim zavodom za zapošljavanje i poslodavcima - izrađen „plan za zapošljavanje Istarske županije“ u kojem su prioritetna skupina mladi; - broj uvedenih novih obrazovnih programa i programa osposobljavanja u obrazovnim ustanovama (srednje škole i druge ustanove za obrazovanje odraslih), najmanje jednom (1) godišnje na razini županije, povećan broj novih obrazovnih programa i programa osposobljavanja; <p>9. povećan broj prijava na javne pozive;</p> <p>10. povećan broj novih edukativnih programa koje provode organizacije civilnog društva u skladu s potrebama mladih;</p> <p>11. provedene mjere iz „Strategije obrazovanja Istarske županije“ i „Strategije razvoja ljudskih potencijala“ u skladu s operativnim/akcijskim planovima, izrađeni akcijski planovi, redovno izvještavanje o provedbi;</p> <p>12. izrađena digitalna brošura/platforma o mogućnostima neformalnog obrazovanja u Istarskoj županiji;</p> <p>13. osigurana sredstva za međusektorsko stipendiranje deficitarnih zanimanja te proveden barem jedan (1) natječaj za stipendiranje prema novoj odluci (donijeta odluka o stipendiranju i međusektorskom financiranju deficitarnih zanimanja i stipendiranja za zapošljavanje);</p> <p>14. broj novih mentorskih programa (poslodavac, obrazovna ustanova, mladi);</p>
--	--

	15. smanjen broj mladih evidentiranih nezaposlenih osoba, posebno s visokim obrazovanjem.
--	---

Nositelji aktivnosti: Istarska županija (nadležno upravno tijelo), gradovi/općine, obrazovne ustanove, organizacije civilnog društva, Savjet mladih Istarske županije i savjeti mladih na razini JLS-a, IDA.

8. PODRUČJE DJELOVANJA ZA MLADE: ZAPOŠLJAVANJE I PODUZETNIŠTVO

Ova analiza ima svrhu otkriti snage i slabosti, prednosti i nedostatke postojećih resursa za mlade u Istarskoj županiji. Tako dobiveni rezultati koriste se u cilju dobivanja slike mogućih rješenja i efikasnijeg korištenja postojećih resursa, a u skladu sa ciljevima "EU strategije za mlade" i glavnim problemima mladih. U tijeku ove analize prilagodili smo ciljeve i probleme EU strategije za mlade i Program za mlade specifičnostima i strukturi nadležnosti Istarske županije te mogućnostima civilnog sektora. Osim toga, kako bi iznijeli problematiku, u izlaganju smo koristili postojeću, a prepoznatljivu strukturu koja se koristi u definiranju djelatnosti i aktivnosti „javnih potreba“, iz temeljnih akata Istarske županije i proračuna. Na taj način smo prilagodili opće ciljeve iz "EU strategije" zahtjevima sredine.

Opći ciljevi i problemi u području zapošljavanja i poduzetništva koje naglašava "EU strategija za mlade" su:

Ciljevi: pružiti mladima podršku za zapošljavanje, bilo kao zaposlenicima, bilo kao poduzetnicima.

Glavni problemi u EU: nezaposlenost mladih (dugotrajna); nezaposlenost u ukupnoj populaciji; samozapošljavanje mladih; otvaranje obrta ili tvrtki; mladi s privremenim ugovorima o radu.

Ovo područje djelovanja za mlade, odnosno potrebe i interesi mladih mogu se zadovoljavati u okviru rada raznih organizacija čija djelatnost je usmjerena na potporu mladima u području zapošljavanja i poduzetništva (otvaranje obrta, tvrtki, samozapošljavanje), odnosno potporu mladima koji rade, bez obzira radi li se o javnom ili privatnom sektoru. Zadovoljavanje tih potreba i interesa može se financirati iz raznih izvora: država, JP(R)LS, pojedinci, inozemni javni i ekonomski izvori, ekonomski (privatni) sektor. Vrste takvih organizacija i aktivnosti jesu:

1. **javne organizacije/ustanove:** državne i inozemne javne potpore mladima za brže zapošljavanje i olakšavanje ulaska na tržište rada, poticanje poduzetništva i sl.,
2. **programi (potpore i mjere) nacionalne politike (ministarstva):** poticaji za zapošljavanje, poticaji za stjecanje radnog iskustva, potpore za stjecanje kvalifikacija i sl., programi potpore EU u ovom području; zavodi za zapošljavanje, ministarstva, agencije i sl.,
3. **organizacije civilnog društva koje pružaju potporu zaposlenima i nezaposlenim mladima:** socijalno poduzetništvo, zadruge i sl., volontiranje; tečajevi, radionice sa sadržajima koji potiču brže zapošljavanje i olakšavaju ulazak u svijet rada,
4. **privatni, ekonomski sektor:** stipendije vezane uz zapošljavanje, osiguravanje stručne prakse, poticaji za zapošljavanje i sl.,
5. **druge organizacije i modeli koji daju potporu mladima radi bržeg zapošljavanja i olakšavaju ulazak u svijet rada:** poduzetnički inkubatori, poslovne zone, gospodarske komore, obrtničke komore, "coworking" i sl..

EU Komisija je još 2001. godine donijela paket mjera za mlade u kojima je investicijski prioritet **održiva integracija mladih u tržište rada**. Ekonomska kriza ima posebno negativan utjecaj na skupinu mladih koji su izvan sustava, nezaposleni, izvan obrazovnog sustava ili osposobljavanja (NEET). Stoga je 2013. godine Europsko vijeće propisalo da se u provedbi strukturnih fondova prioritet mora dati mladima ove skupine. Države koje se suočavaju s visokim stopama nezaposlenosti mladih su zbog toga dobile

preporuke da u mjerama javnih politika prepoznaju mlade nezaposlene osobe kao prioritet u operativnim programima i financiranju. Sljedeći prioriteti ulaganja su oni koje vezujemo uz obrazovanje i osposobljavanje, kao i socijalnu uključenost mladih, poput mjera za:

- aktivno uključivanje
- pristup zapošljavanju
- smanjenje i sprječavanje ranog napuštanja škole i promicanje jednakog pristupa kvalitetnom ranom djetinjstvu, osnovnom i srednjem obrazovanju
- jačanje jednakog pristupa cjeloživotnom učenju što predstavlja nadogradnju znanja, vještine i kompetencije radne snage. (Youth employment initiative and the European Social Fund. European Social Fund thematic paper, 2014: 7)
- Stoga je pokrenuta Inicijativa za zapošljavanje mladih (Youth Employment Initiative (YEI)), program koji obuhvaća mjere za povećavanje zaposlenosti mladi.

Mjere koje se preporučuju, a mogu biti podržane iz tog programa su:

- pružanje mogućnosti za pripravnički staž i pružanje iskustva za prvi posao
- smanjenje troškova rada za poslodavce
- subvencije za ciljano i dobro osmišljene plaće i zapošljavanje
- mjere osposobljavanja za pronalazak posla i mobilnost
- start-up potpore za mlade poduzetnike
- kvaliteta strukovnog obrazovanja i osposobljavanja
- programi za osposobljavanje za pronalazak posla za mlade koji su rano napustili školu, "druga prilika".

8.1. Ne/zaposlenost mladih u Istarskoj županiji i opće stanje gospodarstva

„U evidenciji nezaposlenih osoba Područnog ureda Hrvatskog zavoda za zapošljavanje u Puli, koncem listopada 2017. prijavljeno je 3913 nezaposlenih osoba. Usporedimo li sa rujnom 2017. godine – kada su bile evidentirane 2702 nezaposlene osobe - broj nezaposlenih osoba veći je za 44,8 % (1211 nezaposlenih osoba više), a u odnosu na 2016. godinu (listopad 2016. – 4904 evidentiranih nezaposlenih osobe), broj nezaposlenih manji je za 20,2% - 991 nezaposlena osoba manje.“ (Mjesečni statistički bilten 10, str. 12., dostupno na http://www.hzz.hr/UserDocImages/PU_bilten_2017_10.pdf, 20.11.2017.).

Krajem listopada 2017. godine, u istoj ispostavi prijavljeno je 2155 nezaposlenih žena i 1764 nezaposlena muškaraca. Udio žena u ukupnom broju evidentiranih nezaposlenih jest 55% i veći je od udjela muškaraca – 45%. Obrazovna struktura evidentiranih nezaposlenih osoba jest sljedeća:

- 5,4% ili 210 osoba nema završenu osnovnu školu
- 18,6% ili 727 osoba ima završenu osnovnu školu
- 28,6% ili 1119 osoba ima završenu srednju školu u trajanju do 3 godine i školu za KV te VKV radnike
- 29,2% ili 1146 osoba ima završenu srednju školu u trajanju od 4 i više godina ili pak gimnaziju
- 7,6% ili 298 osoba ima završenu višu školu, I. stupanj fakulteta, stručni studij
- 10,7% ili 419 osoba ima fakultet, akademiju, magisterij ili doktorat

Dob evidentiranih nezaposlenih osoba krajem listopada 2017. godine je :

- **od 15 do 19 godina starosti prijavljeno je 128 osoba ili 3,3%**
- **od 20 do 24 godine starosti prijavljene su 444 osobe ili 11,3%**

- **od 25 do 29 godina starosti prijavljeno je 555 osoba ili 14,2%**
- od 30 do 34 godine starosti prijavljene su 434 osobe ili 11,1%
- od 35 do 39 godina starosti prijavljeno je 367 osoba ili 9,4%
- od 40 do 44 godine starosti prijavljene su 374 osobe ili 9,5%
- od 45 do 49 godina starosti prijavljeno je 315 osoba ili 8%
- od 50 do 54 godine starosti prijavljeno je 418 osoba ili 10,7%
- od 55 do 59 godina starosti prijavljeno je 575 osoba ili 14,7% i
- od 60 godina starosti i više prijavljen je 309 osoba ili 7,9%. (Hrvatski zavod za zapošljavanje, Mjesečni statistički bilten 10).

Istovremeno, prema istom Mjesečnom statističkom biltenu, poslodavci su prosječno prijavili oko 25% manje potreba za radnim mjestima u odnosu na isti period 2016. godine, pa je iz istih izvora vidljivo da je u istom vremenskom razdoblju zaposleno oko 15% manje osoba nego li u 2016.

Tablica broj 36: Nezaposlene osobe prema dobi i spolu krajem listopada 2017. po ispostavama

RB	spol	UMAG	BUZ ET	LABI N	PAZI N	PORE Č	PULA	ROVI NJ	UKUPN O	
1.	15 -19	uku pno	10	5	14	13	6	73	7	128
		ž	9	3	8	7	2	37	4	70
		m	1	2	6	6	4	36	3	58
2.	20 -24	uku pno	40	9	33	43	54	233	32	444
		ž	19	6	22	32	34	138	17	268
		m	21	3	11	11	20	95	15	176
3.	25-29	uku pno	44	9	48	50	80	288	36	555
		ž	22	7	29	31	51	169	17	326
		m	22	2	19	19	29	119	19	229
4.		ukup no	53	10	41	31	71	188	40	434
	30-34	žene	34	7	24	20	45	102	29	261
		muš karci	19	3	17	11	26	86	11	173

Izvor: Prilagođeno iz Mjesečni bilten 10, Ispostava Pula, HZZ

Evidentiranih nezaposlenih osoba u dobi od 15 do 29 godina u listopadu 2017 godina ima 1127. U Istarskoj županiji je tijekom 2016./17. godine prosječno bilo evidentirano nezaposleno u rasponu od cca 500 mladih u ljetnim mjesecima (kolovoz) do 1200 mladih u pojedinim zimskim mjesecima (siječanj, veljača), a izračun je nastao temeljem praćenja po mjesecima, a prema podacima Zavoda za zapošljavanje, Ispostava Pula. U ljetnoj sezoni pada broj nezaposlenih, dok je najveća nezaposlenost u siječnju odnosno veljači. Udio mladih u ukupnom broju nezaposlenih je od cca 20% do 28%. Ako uspoređujemo podatke dobivene iz ovog izvora i iz Popisa stanovništva 2011. godine, vidimo da je od 36. 557 mladih, gotovo polovica zaposleno i nešto manje su studenti i učenici na školovanju i druge ekonomski neaktivne osobe. No, prema Popisu stanovništva 2011. čak 4451 mlada osoba je nezaposlena, što je više nego dvostruko više nego li je prosjek onih koji su evidentirani u evidenciji Hrvatskog zavoda za zapošljavanje. Razlika od oko 3000 mladih osoba koje su izvan sustava obrazovanja i rada, ali i evidencije čini skupinu mladih za koju možemo samo pretpostavljati u kojem su položaju jer o njima nemamo evidenciju. Možemo pretpostaviti da dio mladih iz te

skupine radi bez ugovora o radu ili djelu ("na crno", u "svoj zoni"), dok dio nije u nikakvom sustavu skrbi. Upravo je cilj ovog Programa doći do tih mladih.

Tablica broj 37: Nezaposlenost mladih u Istarskoj županiji prema dobnim skupinama i spolu iz Popisa stanovništva 2011.

dob	p ol	Ukupn o	Zaposl eni	Nezaposleni			Ekonomski neaktivni					Nepo znato
				svega	nezaposl eni, traže prvo zaposlen je	nezaposl eni, traže ponovno zaposlen je	svega	umirov ljenici	osobe koje se bave obavezama u kućanstvu	učenici ili studen ti	neaktiv ne osobe	
ukupno	v.	36.557	15.791	4.451	851	3.600	16.306	12	587	13.448	2.259	9
		18.697	8.690	2.456	472	1.984	7.544	7	35	6.322	1.180	7
		17.860	7.101	1.995	379	1.616	8.762	5	552	7.126	1.079	2
15-19	v.	9.988	574	592	282	310	8.820		38	8.436	346	2
		5.103	342	384	199	185	4.376		6	4.155	215	1
		4.885	232	208	83	125	4.444		32	4.281	131	1
20-24	v.	12.255	5.073	1.893	357	1.536	5.287	2	183	4.217	885	2
		6.344	2.977	1.049	186	863	2.317	2	12	1.822	481	1
		5.911	2.096	844	171	673	2.970		171	2.395	404	1
25-29	v.	14.314	10.144	1.966	212	1.754	2.199	10	366	795	1.028	5
		7.250	5.371	1.023	87	936	851	5	17	345	484	5
		7.064	4.773	943	125	818	1.348	5	349	450	544	-

Izvor: Prilagođeno iz baze podataka o evidentiranoj nezaposlenosti HZZ-a (<http://statistika.hzz.hr>, 1.2017.

Dužina trajanja nezaposlenosti je prikazana u sljedećoj tablici. U IŽ najviše mladih osoba (oko 90%) je nezaposleno od 0 do 3 mjeseca, te od 3 do 6 mjeseci.

Tablica broj 38: Dužina trajanja evidentirane nezaposlenosti mladih u IŽ

Dob	15-19	20-24	25-29	Ukupno
Prostorna jedinica - županija				
Trajanje nezaposlenosti				
ISTARSKA	128	444	551	1123
0 - 3 mj.	112	386	431	929
3 - 6 mj.	10	32	50	92
6 - 9 mj.	1	7	27	35
9 - 12 mj.	1	3	10	14
1 - 2 g.	4	6	18	28
2 - 3 g.	0	1	7	8
3 - 5 g.	0	5	4	9
5 - 8 g.		4	4	8
Ukupno	128	444	551	1123

Izvor: Prilagođeno iz baze podataka o evidenciji nezaposlenih Zavoda za zapošljavanje. 10.2017.
<http://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tiplzvjestaja=1>

U sljedećoj Tablici vidimo da je najviše mladih nezaposlenih iz skupine mladih sa završenom srednjom školom, ali zabrinjavajući je podatak da je, s jedne strane gotovo isti broj mladih bez ili sa završenom osnovnom školom i onih sa završenim prvim stupnjem fakulteta, dok je 200 mladih s završenim fakultetom, magisterijem i doktoratom bez posla.

Tablica broj 39: Evidentirana nezaposlenih mladih od 15 do 29 u Istarskoj županiji prema završenom stupnju obrazovanja (listopad 2017.)

Razina Dob Prostorna jedinica- županija	Bez škole i nezavršena osnovna škola	Završena osnovna škola	Srednja škola	Prvi stupanj fakulteta, stručni studij i viša škola	Fakultet, akademija, magisterij, doktorat	Ukupno
15-19	5	18	105	0		128
20-24	15	34	291	50	54	444
25-29	13	37	270	89	146	555
Ukupno	33	89	666	139	200	1127

Izvor: Prilagođeno iz baze podataka o evidentiranoj nezaposlenosti IŽ, <http://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=1>, 20.11.2017.

Činjenica da se mladi sa završenim srednjim obrazovanjem ne mogu zaposliti i upravo je to skupina kojoj treba posvetiti više pažnje. Međutim, čak 122 mlade osobe je završilo samo ili nije uopće završilo osnovnu školu, što je zabrinjavajući broj. Ovom problemu bi trebalo posvetiti više pažnje jer su te skupine mladih i teško zapošljive, čime su dodatno marginalizirane.

Problemi nezaposlenosti mladih su se do sada pokušali riješiti uvođenjem nekoliko programa i mjera, kako na državnoj razini, tako i na lokalnoj. U vrijeme pisanja ove analize aktivne su državne mjere koje se mogu ostvariti u okviru djelatnosti Zavoda za zapošljavanje³⁷, u skladu s preporukama YEI. Mjere koje su se do ovoga trenutka provodile i koje će se provoditi u 2017. godini pod nazivom "Od mjere do karijere" obuhvaćaju niz mogućnosti koje mogu biti korištene za zapošljavanja bilo za poslodavce ili za pojedine teško zapošljive skupine, među kojima su i mladi (Skupina 1 i 2). Radi se o 9 mjera (<http://mjere.hr>) :

- Potpore za zapošljavanje** - za poduzetnike koji djeluju profitno i imaju najmanje jednog zaposlenog (može zaposliti još radnika).
- Potpore za usavršavanje** - ako je zaposlenicima potrebna dodatna edukacija, može se ostvariti pravo na potporu za usavršavanje.
- Potpore za samozapošljavanje** - mogućnost potpore ako se želi pokrenuti vlastiti posao (ostvarivanje prava na bespovratna financijska sredstva).
- Obrazovanje nezaposlenih** - usvajanje novih ili usavršavanje postojećih znanja i vještina koje su trenutno potrebne na tržištu rada.
- Osposobljavanje na radnom mjestu** - mogućnost stjecanja praktičnih znanja i vještina u struci
- Stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanja radnog odnosa** - mogućnost stjecanja prvog radnog iskustva i ostvarivanje uvjeta za polaganje stručnog/majstorskog ispita.

7. **Javni rad** - aktiviranje nezaposlenih na društveno korisnim poslovima.
8. **Potpore za očuvanje radnih mjesta** - za poslodavce koji privremenih poteškoća u poslovanju, ovom potporom se mogu očuvati radna mjesta zaposlenika.
9. **Stalni sezonac** - potpora osobama koje rade sezonske poslove.

Poseban paket mjera za mlade obuhvaća niz programa koji su prilagođeni raznim skupinama mladih. Tako je za 2014. godinu unaprijeđen program mjera iz 2013., pod nazivom **EU garancija za mlade: odgovor na nezaposlenost mladih**

U godišnjem istraživanju rasta i razvoja (2013), Europska komisija je naglasila da države članice trebaju mladima osigurati uspješnu tranziciju iz sustava obrazovanja u svijet rada te aktivno raditi na razvoju i provedbi programa i shema namijenjenih obrazovanju, zapošljavanju i socijalnom uključivanju mladih. Shema [Garancije za mlade](#) se temelji na preporuci da svakoj osobi mlađoj od 25 godina treba osigurati zaposlenje, naukovanje, pripravništvo ili nastavak obrazovanja u roku od četiri mjeseca po izlasku iz sustava obrazovanja, tj. završetku formalnog obrazovanja ili u slučaju nezaposlenosti. Preporuka je da se Program sastoji od suportivnih mjera i da je prilagođen nacionalnim, regionalnim i lokalnim okolnostima. Pristupanjem Europskoj uniji Republika Hrvatska prihvatila je Garanciju za mlade, kao ključni element poboljšanja položaja mladih na tržištu rada i osiguranja njihove budućnosti, te smanjenja rastućeg broja mladih nezaposlenih osoba.

Hrvatski zavod za zapošljavanje počeo je s provedbom Garancije za mlade 1. srpnja 2013. te je paket mjera za mlade „[Mladi i kreativni](#)“ dopunio s dodatnih 11 mjera prvenstveno usmjerenih na mlade do 29 godina. Mjere su usmjerene na podizanje kompetencija i pripremu mladih za zapošljavanje, a posebice jačanje i uključivanje mladih u poduzetništvo i razvoj organizacija civilnog društva kao sve značajnijeg dionika na tržištu rada. Garancija za mlade službeno počinje s provedbom u Europskoj uniji 1. siječnja 2014. godine kada će i Republici Hrvatskoj biti dostupna financijska sredstva za zapošljavanje osoba mlađih od 25 godina, a dodatne mjere koje se provode financirat će se iz Europskog socijalnog fonda ESF-a i državnog proračuna.” (HZZ, www.hzz.hr, 13. 03. 2014.)

Nakon ovog razdoblja, hrvatska Vlada je usvojila novi paket mjera, kojim definira rizičnu skupinu mlade u NEET situaciji. Uspostavom Garancije za mlade nastoji se spriječiti ulazak mlade osobe u NEET status, odnosno nastoji se potaknuti uspostava takvog sustava podrške u svim državama članicama koji će omogućiti da, sukladno tekstu Preporuke o uspostavi Garancije za mlade: „sve osobe mlađe od 25 godina dobiju kvalitetnu ponudu za posao, nastavak obrazovanja, naukovanje ili pripravništvo u roku od četiri mjeseca od gubitka radnog mjesta ili prestanka formalnog obrazovanja. Člankom 16. Uredbe EU br. 1304/2013 o Europskom socijalnom fondu države članice mogu na dobrovoljnoj osnovi odlučiti proširiti ciljanu skupinu kako bi obuhvatili i osobe mlađe od 30 godina, što je Republika Hrvatska i učinila“. (Plan implementacije Garancije za mlade 2017. do 2018. godine http://www.gzm.hr/wp-content/uploads/2017/08/Usvojeni-PIGZM_2017-2018-web.pdf, 10.9.2017.).

Prema podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, u razdoblju od 2013. do 2016. godine, udio mladih u ukupnoj nezaposlenosti izražen u godišnjoj stopi evidentirane anketne nezaposlenosti pada, pa iznosi od 32,8% do 28,3%, kao što i pada stopa nezaposlenosti dugotrajno nezaposlenih mladih (Plan implementacije Garancije za mlade, str. 7). Isto tako, prema istom izvoru, krajem 2016. godine u Republici Hrvatskoj evidentirano je 1.440.188 zaposlenih (ukupan broj osiguranika), a udio mladih od 15 do 29 godina u navedenom broju iznosi 254.692 ili 17,7%, no od tog broja 52% ima sklopljen ugovor na određeno vrijeme (Plan implementacije Garancije za mlade, 2017. , str. 10).

Osim ovih podataka, rezultati istraživanja na kojem se temelji “Nacionalni program za mlade za razdoblje od 2013. do 2017. godine”, kao krovni strateški dokument javnih

politika za mlade, „Potrebe, problemi i potencijali mladih u Hrvatskoj“ (2015.), pokazuju da mladi sami doživljavaju nezaposlenost kao najveći problem mladih, jer izravno utječe na mogućnost osamostaljenja, planiranja budućnosti, izgradnje vlastitih vještina i sposobnosti te obogaćivanja vlastitog obrazovanja. Osim toga, „RH ima jednu od najviših stopa osoba u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti u EU, na razini od 29,3% 2014. godine, za mlade u dobi od 15-29 (EUROSTAT). Strategija borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti u Republici Hrvatskoj (2014. – 2020.) izdvaja četiri skupine u najvećem riziku: **djeca i mladi, starije osobe i umirovljenici, nezaposleni i osobe s invaliditetom.**“ (Plan implementacije Garancije za mlade, str. 12)

Vlada Republike Hrvatske je 2015. godine donijela Odluku o donošenju Strategije cjeloživotnog profesionalnog usmjeravanja i razvoja karijere 2016. – 2020, a rezultati implementacije iste bi trebali utjecati na smanjenje jaza između potreba tržišta rada i ljudskog kapitala koji je na raspolaganju.

Osnovni cilj novog „Plana za implementaciju Garancije za mlade“ „omogućiti je da svaka mlada NEET osoba od 15 do 29 godina dobije kvalitetnu ponudu za posao, pripravništvo/vježbeništvo ili nastavak obrazovanja unutar 4 mjeseci od registracije nezaposlenosti.“ (Plan implementacije Garancije za mlade, str. 18.).

Mjere implementacije se grupiraju u sljedeća područja:

1. mjere za uključivanje u mjere
2. mjere za aktivaciju
3. mjere za prevenciju. Više o Garanciji za mlade u RH na <http://www.gzm.hr>.

Broj mladih koji su bili prethodno evidentirani u Ispostavi Pula, a koji su iskoristili mjere, zaposlili se, bilo privremeno ili se samozaposlili uz potpore HZZZ-a nije zadovoljavajući, obzirom da je u Istarskoj županiji u siječnju 2017. godine evidentirano nezaposlena mlada osoba. Broj korištenih mjera je u padu, a najvećim dijelom se odnosi na stručno osposobljavanje, iako je u prethodnih 5 godina bio u porastu (do 2013.). Podaci Zavoda za zapošljavanje pokazuju povećanje korištenja mjera za poticanje zapošljavanja od 2009. do 2014., „s najznačajnijim povećanjem tijekom 2013. godine kada je počela primjena Garancije za mlade – niz mjera aktivne politike zapošljavanja namijenjenih mladim osobama do 29 godina od neznatnih 0,63% mladih nezaposlenih osoba uključenih u mjere aktivne politike zapošljavanja tijekom 2009. godine do 24,37% mladih nezaposlenih osoba uključenih 2013. godine i 21,11% mladih nezaposlenih osoba uključenih 2014. godine.“ (iz Nacrta razvojne strategije Istarske županije, str. 49, a iz podataka Hrvatskog zavoda za zapošljavanje). No, podaci o broju korištenih mjera za zapošljavanje za 2015. Do 2017. govore o smanjenju broja mladih koji se zapošljavaju, čak i privremeno, kroz te mjere.

Tablica broj 40: Broj uključenih nezaposlenih osoba u mjere zapošljavanja (Zavod za zapošljavanje) usporedba 2015. i 2016.

SVEUKUPNO UKLJUČENI U MJERE	GODINA	
	2015.	2016.
(NAC. PLAN POTICANJA ZAPOŠLJAVANJA)		
NPPZ-sufinanciranje zapošljavanja	157	118
NPPZ-sufinanciranje zapošljavanja/financiranje zapošljavanja - javni rad	62	24
NPPZ-sufinanciranje samozapošljavanja dugotrajno nezaposlenih osoba	115	56

	GODINA	
	2015.	2016.
(NAC. PLAN POTICANJA ZAPOŠLJAVANJA)		
NPPZ-sufinanciranje zapošljavanja	117	84
NPPZ-sufinanciranje zapošljavanja/financiranje zapošljavanja - javni rad	39	5
NPPZ-sufinanciranje samozapošljavanja dugotrajno nezaposlenih osoba	32	15
NPPZ-stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanja radnog odnosa	521	443
UKUPNO	709	547
NPPZ-stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanja radnog odnosa	626	480
UKUPNO	960	678

Izvor: Prilagođeno prema podacima Zavoda za zapošljavanje, Arhiva 5.2017. .

Ukoliko su mjere učinkovite, a nemamo podatke jesu li se mladi zaposlili nakon isteka ovih mjera, broj mladih evidentiranih nezaposlenih bi trebao padati. O drugim aspektima ovih mjera, poput stjecanja radnog iskustva i stjecanja stručnih i životnih kompetencija možemo samo pretpostavljati da su mladi posredstvom ovih mjera ipak stekli radno iskustvo, ali i socijalne kompetencije potrebne za svijet rada.

Stoga nas je zanimalo koja su zanimanja i profesije prekomjerne kako bismo mogli analizirati u kojem smjeru predlagati mjere. Tablica 41 prikazuje broj evidentiranih nezaposlenih mladih prema zanimanjima.

Tablica broj 41: Broj evidentiranih nezaposlenih mladih u IŽ prema zanimanjima do listopada 2017.

Dob	15-19	20-24	25-29	Ukupno
Prostorna jedinica - županija				
Zanimanje - rod				
ISTARSKA	128	444	555	1127
(0) Vojna zanimanja			0	0
(1) Zakonodavci/zakonodavke, dužnosnici/dužnosnice i direktori/direktorice		0	0	0
(2) Znanstvenici/znanstvenice, inženjeri/inženjerke i stručnjaci/stručnjakinje	5	93	178	276

(3) Tehničari/tehničarke i stručni suradnici/stručne suradnice	28	72	101	201
(4) Administrativni službenici/administrativne službenice	14	74	84	172
(5) Uslužna i trgovačka zanimanja	47	111	114	272
(6) Poljoprivrednici/poljoprivrednice, šumari/šumarke, ribari/ribarke, lovci/lovkinje	3	3	2	8
(7) Zanimanja u obrtu i pojedinačnoj proizvodnji	9	32	17	58
(8) Rukovatelji/rukovateljice postrojenjima i strojevima, industrijski proizvođači/industrijske proizvođačice i sastavljači/sastavljačice proizvoda	0	3	10	13
(9) Jednostavna zanimanja	22	56	49	127
Ukupno	128	444	555	1127

Izvor: Podaci iz baze podataka HZZ,, <http://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tiplzvjestaja=1>, 20.11.2017.

Podatke o ostalim problemima koji su vezani za zapošljavanje mladih, nismo uključili u ovu analizu, jer nisu bili niti na jedan način dostupni (za druge probleme vezane u svijet rada je potrebno poduzeti zasebno istraživanje, a financijska sredstva nisu to dozvoljavala). Radi se o problemu s kojim se suočava većina mladih - sve češće zapošljavanje mladih na određeno vrijeme (sezonski) ili na povremenim poslovima. To je izrazitija pojava u gradovima kojima je glavna gospodarska grana turizam, koji je privremenog karaktera. Problemu zapošljavanja, a posebno u uslužnim zanimanjima koje se vezuju uz turizam, prethodi i problem obavljanja stručne prakse. U tijeku konzultacija s mladima u okviru provedbe "strukturiranog dijaloga s mladima" za vrijeme izrade ovog Programa, na radnim skupinama održanima u Puli i Pazinu, u lipnju 2017. te na javnom forumu održanom u Puli i Pazinu, održanim u studenom 2017., sudionici su istakli problem održavanja stručne prakse i to neplaćene stručne prakse i nemogućnosti stvarnog rada za vrijeme prakse. Prema izjavama sudionika poslodavci su premalo uključeni planiranje stručne prakse i ne vide ovaj oblik obrazovanja kao investiciju u razvoj ljudskih potencijala vlastitog poduzeća, nego kao smetnju. Problem stručne prakse treba riješiti sustavnim mjerama u koje će biti uključeni i poslodavci i obrazovni sustav ali i lokalna odnosno regionalna zajednica. Isto tako istakli su da je problem u informiranju mladih koji nisu dovoljno informirani o mogućnostima školovanja i rada. Veliki problem koji su istakli sudionici jesu i materijalističke vrijednosti društva pa mladi odabiru buduće zanimanje prema mogućnostima zapošljavanja i visini plaće a ne prema interesu. Na sastanku s donositeljima političkih odluka, održanom u lipnju u Puli sudionici su istakli da je Županija izradila "Strategiju razvoja ljudskih potencijala" u kojoj su odrednice potreba i smjernice za buduće zapošljavanje za mlade. Sudionici su također istakli da je jako važan sustav pripravnštva što ga Županija podupire te sve više zapošljava mlade, koji donose nove vrijednosti u sustav.

Podataka o problemima mladih kao zaposlenika, problemima poslodavaca s mladim zaposlenicima, kao i o problemima zapošljavanja nema. Naime, podaci o evidentiranoj nezaposlenosti su jedini podaci koje je moguće dobiti, pa se preporuča posvetiti ovoj problematici više pažnje, naročito zbog posebno rizičnih skupina među mladima nezaposlenima, onima s ne/završenom osnovnom i završenom srednjom školom.

Iz sljedećih Tablica vidimo da stopa registrirane nezaposlenosti pada u razdoblju između 2014. od 2017. godine, te da je zadovoljavajuće manja nego na razini RH.

Tablica broj 42: Stopa registrirane nezaposlenosti u Istarskoj županiji i Republici Hrvatskoj od 2014. do 2017. godine

Stopa registrirane nezaposlenosti (%)	IŽ	RH
2014	12,9	22,2
2015	9,9	19,3
2017	8,4	16,9

Izvor: prilagođeno iz DZS, <https://www.dzs.hr>, 10.2017.

S druge strane, neto plaća u Istarskoj županiji raste u posljednjih 3 godine, ali je manja nego li na razini RH. Razlog nezadovoljstva koje navode mlade su upravo niske plaće, pa je to područje u kojem IŽ može donijeti preporuke poslodavcima ukoliko žele zadržati zaposlenike.

Tablica broj 43: Prosjek neto plaća u kunama usporedba Istarska županija i Republika Hrvatska

Neto plaće (kn)	IŽ	RH
2013	5456	5507
2014	5463	5529
2015	5608	5650
2016	-	-

Izvor: prilagođeno, DZS, <https://www.dzs.hr>, 10.2017.

Sljedeća tablica prikazuje broj aktivnih poduzetnika u Istarskoj županiji prema djelatnostima te odabranim financijskim rezultatima – prihodima i bilanci nakon završetka 2015. i 2016. godine. U Istarskoj županiji prevladavaju djelatnosti “trgovina na veliko i malo” (2132), “građevinarstvo” (1497), “stručne i znanstvene djelatnosti”, “poslovanje nekretninama”, a “djelatnosti pružanje smještaja te pripreme i usluživanja hrane” je na 5. mjestu prema broju poduzetnika u 2016. godini. U prerađivačkoj industriji je aktivno čak 958 poduzetnika. Najveći rast u prihodima između 2015. i 2016. godini zabilježavaju “stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti”, čak 128,3% i “financijska djelatnost i djelatnost osiguranja”, čak 124,8%. Negativan index je prisutan u istom razdoblju jedino u “rudarstvu i ribarstvu” i “opskrbi el. energijom”. U području “rudarstva i ribarstva” i “poslovanju nekretninama” je zabilježeno više gubitaka nego dobitaka. U većini djelatnosti gubitaka ima oko prosječno od 50 do 70% manje nego dobitaka.

Tablica broj 44: Broj poduzetnika u 2016., usporedba prihoda u 2015. i 2016.

Vrsta djelatnosti	Broj poduzetnika u 2016.	Dobitaci	Gubitaci	Prihod u 2015. u kn	Prihod u 2016. u kn	Index
FIZIČKE OSOBE BEZ DJELATNOSTI	35	22	13	8.902	8.924	107,0
POLJOPRIVREDA, ŠUMARSTVO I RIBARSTVO	277	137	140	407.985	412.362	102,8
RUDARSTVO I VAĐENJE	22	9	13	144.207	88.699	58,1
PRERAĐIVAČKA INDUSTRIJA	956	643	313	7.412.758	8.076.166	109,8

OPSKRBA ELEKTRIČNOM ENERGIJOM, PLINOM, PAROM I KLIMATIZACIJA	31	17	14	732.909	699.879	95,6
OPSKRBA VODOM; UKLANJANJE OTPADNIH VODA, GOSPODARENJE OTPADOM TE DJELATNOSTI SANACIJE OKOLIŠA	36	30	6	572.185	604.561	106,9
GRAĐEVINARSTVO	1.497	789	708	2.056.807	2.360.255	111,4
TRGOVINA NA VELIKO I NA MALO; POPRAVAK MOTORNIH VOZILA I MOTOCIKALA	2.132	1.331	801	6.030.769	6.702.585	110,3
PRIJEVOZ I SKLADIŠTENJE	272	166	106	688.199	775.294	113,4
DJELATNOSTI PRUŽANJA SMJEŠTAJA TE PRIPREME I USLUŽIVANJA HRANE	971	554	417	5.198.497	5.788.871	111,5
INFORMACIJE I KOMUNIKACIJE	265	165	100	467.525	528.595	110,7
FINANCIJSKE DJELATNOSTI I DJELATNOSTI OSIGURANJA	25	16	9	9.425	12.081	124,8
POSLOVANJE NEKRETNINAMA	1.034	332	702	255.255	258.127	119,2
STRUČNE, ZNANSTVENE I TEHNIČKE DJELATNOSTI	1.199	862	337	4.515.328	3.172.675	128,3
ADMINISTRATIVNE I POMOĆNE USLUŽNE DJELATNOSTI	672	359	313	1.226.584	1.470.420	118,9
JAVNA UPRAVA I OBRANA; OBVEZNO SOCIJALNO OSIGURANJE	3	3	0	2.983	3.108	106,7
OBRAZOVANJE	79	57	22	54.786	56.108	103,9
DJELATNOSTI ZDRAVSTVENE ZAŠTITE I SOCIJALNE SKRBI	76	62	14	136.601	140.433	106,0
UMJETNOST, ZABAVA I REKREACIJA	163	90	73	318.363	350.903	108,7
OSTALE USLUŽNE DJELATNOSTI	239	146	93	84.398	86.040	110,0
UKUPNO SVE DJELATNOSTI	9.984	5.790	4.194	30.324.467	31.596.087	111,5

Izvor: prilagođeno FINA, Zagreb, 11. 2017.

Poduzetničke aktivnosti i osnovni financijski rezultati tih aktivnosti dobar su indikator stabilnosti gospodarstva. Struktura financijskih rezultata u sljedećoj tablici je prikazana tako što su obuhvaćeni financijski rezultati za državne, privatne, zadružne i mješovite poduzetnike. U sljedeće 2 tablice prikazani su odabrani indikatori financijskih rezultata prema vlasništvu. Osim prosječne plaće i broja zaposlenih kod ovih poduzetnika, važan indikator je i broj onih koji su odabrane godine završili s gubitkom ili dobiti jer je njihov omjer dobar indikator ne/stabilnosti.

Tablica broj 45: Osnovni financijski rezultati poduzetnika po vlasništvu za 2016. godinu

Opis	Državno (ukupno) (10)			Privatno (ukupno) (20)		
	2015.	2016.	Index	2015.	2016.	Index
Br. poduzetnika		72	-		9.847	-
Br. zaposlenih	2.150	2.221	103,3	37.334	38.813	104,0
Neto plaće i nadnice	156.397	160.450	102,6	2.126.382	2.318.569	109,0
Prosječna mjesečna neto plaća po zaposlenom	6.062	6.020	99,3	4.746	4.978	104,9

Izvor: prilagođeno iz FINA, 2017.

Iz Tablice broj 45 vidimo da broj zaposlenih kod poduzetnika u državnom vlasništvu u 2016. godini raste, kao i onih u privatnom sektoru u odnosu na 2015. godinu. No, prosječna plaća po zaposlenom u državnom vlasništvu pada za razliku od prosječne plaće u privatnom sektoru, koja raste za iste dvije godine. Najveći broj zaposlenih su u privatnom sektoru i njihov broj raste u 2016. godini u odnosu na 2015. Isto tako vidimo da je najveći broj poduzetnika privatnog vlasništva. Kako na razini Istarske županije plaće u 2015. i 2016. rastu, iako manje nego li na razini Hrvatske, može se reći da je privatni sektor stabilan što znači da će i imati potrebe za novom radnom snagom.

Tablica 45.1.: Osnovni financijski rezultati poduzetnika po vlasništvu za 2016.

	Zadružno (ukupno) (30)			Mješovito (ukupno) (40)			UKUPNO SVA VLASNIŠTVA (99)			(99)
	2015.	2016.	Index	2015.	2016.	Index	2015.	2016.	Index	
Br. poduzetnika		27			38			9.984		
Br. zaposlenih	62	63	101,6	6.337	7.266	114,7	45.883	48.363	105,4	
Neto plaće i nadnice	3.422	3.308	96,7	512.438	570.824	111,4	2.798.639	3.053.151	109,1	
Prosječna mjesečna neto plaća po zaposlenom	4.599	4.375	95,1	6.739	6.547	97,2	5.083		103,5	

Izvor: prilagođeno FINA, 2017.

Kod poduzetnika u zadružnom i mješovitom vlasništvu, također postoji razlika u broju zaposlenih između 2015. i 2016. godine, u zadružnim neznatno raste u 2016., dok u mješovitim raste. Prosječna plaća po zaposlenom pada i kod jednih i kod drugih poduzetnika u 2016. u odnosu na 2015. godinu.

Ovi pokazatelji ukazuju na prosječno pozitivne trendove u gospodarstvu Istarske županije, pa mladi mogu biti optimistični u planiranju budućnosti i traženju svojeg mjesta na tržištu rada. Uprkos ovim pozitivnim trendovima, evidentirana je relativno visoka nezaposlenost mladih koju ublažava sezonsko zapošljavanje za vrijeme turističke sezone kada je ona drastično manja. U cilju smanjenja broja nezaposlenih, Hrvatski zavod za zapošljavanje izdaje preporuke za obrazovne politike, odnosno upisne kvote i stipendiranje kako bi se udovoljilo potrebama tržišta rada te ukazalo na postojeći suficit i deficit za određenim zanimanjima.

Tako se prema Preporukama za obrazovnu upisnu politiku i politiku stipendiranja za 2017. (http://www.hzz.hr/UserDocsImages/preporuke_16.pdf, 20.11.2017.) upućuje na omjer nezaposlenih prema završenim kvalifikacijama i potrebama poslodavaca pa se za pojedina područja preporuča:

1. Područje XVIII.I: grad Buzet i općina Lanišće

- 1.1. Obrazovni programi u kojima treba **povećati** broj upisanih i stipendiranih učenika ili studenata su: **stručni studij Građevinarstvo, sveučilišni studiji** Engleski jezik, Biologija (nastavnički smjer) i Fizika (nastavnički smjer).
- 1.2. Obrazovni programi u kojima treba **smanjiti** broj upisanih i stipendiranih učenika ili studenata su stručni studij **Ekonomija i sveučilišni studij Ekonomija**.

2. Područje XVIII.II: grad Labin, te općine Kršan, Pićan, Raša i Sveta Nedelja

- 2.1. Obrazovni programi u kojima treba **povećati** broj upisanih i stipendiranih učenika ili studenata **su** dvogodišnji ili trogodišnji srednjoškolski smjerovi Konobar/konobarica, Kuhar/kuharica, Zidar/zidarica, Tesar/tesarica, Zavarivač/zavarivačica.
- 2.2. Obrazovni programi u kojima treba **smanjiti** broj upisanih i stipendiranih učenika ili studenata su trogodišnji srednjoškolski programi Prodavač/prodavačica, četverogodišnji srednjoškolski programi Ekonomist/ekonomistica Elektrotehničar/elektrotehničarka, stručni studij Ekonomija, te sveučilišni studij Ekonomija, Pravo, Hrvatski jezik i književnost, Talijanski jezik i književnost.

3. Područje XVIII.III: grad Pazin, te općine Cerovlje, Gračišće, Karojba, Lupoglav, Motovun, Sveti Petar u Šumi i Tinjan

- 3.1. Obrazovni programi u kojima treba **povećati** broj upisanih i stipendiranih učenika ili studenata su trogodišnji srednjoškolski Zidar/zidarica, sveučilišni studij Biologija, nastavnički smjer, Fizika, nastavnički smjer, Kemija, nastavnički smjer, Informatika, nastavnički smjer, Agronomija, Elektrotehnika i Rehabilitacija.
- 3.2. Obrazovni programi u kojima treba smanjiti broj upisanih i stipendiranih učenika ili studenata su trogodišnji srednjoškolski program Elektromehaničar/elektromehaničarka, četverogodišnji srednjoškolski Upravni referent/upravna referentica i stručni studij Ekonomija, te sveučilišni studij Ekonomija, Pravo, Rani i predškolski odgoj, Hrvatski jezik i književnost, Talijanski jezik i književnost, Povijest i nastavnički smjer.

4. Područje XVIII.IV: grad Poreč, te općine Brtonigla, Kaštelir-Labinci, Funtana, Sveti Lovreč, Tar-Vabriga, Višnjan, Vižinada i Vrsar.

- 4.1. Obrazovni programi u kojima treba **povećati** broj upisanih i stipendiranih učenika ili studenata su programi koji obrazuju za zanimanja: trogodišnji srednjoškolski programi koji obrazuju za zanimanje Kuhar/kuharica, Konobar/konobarica, Slastičar/slastičarka, Zidar/zidarica, Fasader/fasaderka, Tesar/tesarica, sveučilišni studij Glazbena pedagogija, Fizika, nastavnički smjer i Kemija, nastavnički smjer.
- 4.2. Obrazovni programi u kojima treba **smanjiti** broj upisanih i stipendiranih učenika ili studenata su programi koji obrazuju za zanimanja: četverogodišnji srednjoškolski Ekonomist/ekonomistica, Hotelijsko-turistički tehničar/hotelijsko-turistička tehničarka Turističko-hotelijski komercijalist/turističko-hotelijska komercijalistica, stručni studij Ekonomija, sveučilišni studij Ekonomija i Pravo.

5. Područje XVIII.V: gradovi Pula i Vodnjan, te općine Barban, Fažana, Galižana, Ližnjan, Marčana, Medulin i Svetvinčenat Ž

- 5.1. Obrazovni programi u kojima treba **povećati** broj upisanih i stipendiranih učenika ili studenata su programi koji obrazuju za zanimanja: dvogodišnji ili trogodišnji srednjoškolski Kuhar/kuharica, Konobar/konobarica, Slastičar/slasičarka, Zidar/zidarica, Fasader/fasaderka, Tesar/tesarica, Zavarivač/zavarivačica, Brodomonter/brodomonterka, Brodocjevar/brodocjevarica, četverogodišnji ili petogodišnji srednjoškolski programi Medicinska sestra opće njege/medicinski tehničar opće njege, stručni studij Sestrinstvo te sveučilišni studij Računarstvo, Elektrotehnika, Strojarsvo, Brodogradnja, Medicina, Matematika, nastavnički smjer, Geografija, nastavnički smjer, Fizika, nastavnički smjer, Kemija, nastavnički smjer te Informatika, nastavnički smjer.
- 5.2. Obrazovni programi u kojima treba **smanjiti** broj upisanih i stipendiranih učenika ili studenata su programi koji obrazuju za zanimanja: trogodišnji srednjoškolski Prodavač/prodavačica, Instalater-monter/instalaterka-monterka, Elektromehaničar/elektromehaničarka, Elektroinstalater/elektroinstalaterka, Frizer/frizerka, četverogodišnji srednjoškolski Hotelijsko-turistički tehničar/hotelijsko-turistička tehničarka, Turističko-hotelijski komercijalist, Ekonomist/ekonomistica, Poslovni tajnik/poslovna tajnica, Komercijalist/komercijalistica, Kozmetičar/kozmetičarka Elektrotehničar/elektrotehničarka, Tehničar za mehatroniku/tehničarka za mehatroniku, Geodetski tehničar/geodetska tehničarka, Tehničar nutricionist/tehničarka nutricionistica, Fizioterapeut/fizioterapeutkinja te stručni studij Ekonomija, Rani i predškolski odgoj, sveučilišni studij Ekonomija, Talijanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Povijest, nastavnički smjer Učiteljski studij, Politehnika, Kineziologija i Pravo.

6. Područje XVIII.VI: grad Rovinj, te općine Bale, Kanfanar i Žminj

- 6.1. Obrazovni programi u kojima treba **povećati** broj upisanih i stipendiranih učenika ili studenata su trogodišnji srednjoškolski programi za zanimanja Kuhar/kuharica, Konobar/konobarica, Slastičar/slasičarka, sveučilišni studiji Matematika, nastavnički smjer, Fizika, nastavnički smjer, Kemija, nastavnički smjer, Geografija, nastavnički smjer i Informatika, nastavnički smjer.
- 6.2. Obrazovni programi u kojima treba **smanjiti** broj upisanih i stipendiranih učenika ili studenata su trogodišnji srednjoškolski Vodoinstalater/vodoinstalaterka, Elektroinstalater/elektroinstalaterka, četverogodišnji srednjoškolski Ekonomist/ekonomistica, Turističko-hotelijski komercijalist/komercijalistica Hotelijsko-turistički tehničar/tehničarka, stručni studij Ekonomija, sveučilišni studij ekonomija, Talijanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost i Pravo.

7. Područje XVIII.VII: gradovi Umag, Buje i Novigrad, te općine Livade, Grožnjan i Oprtalj

- 1.1. Obrazovni programi u kojima treba **povećati** broj upisanih i stipendiranih učenika ili studenata trogodišnji srednjoškolski Kuhar/kuharica, Konobar/konobarica, Zidar/zidarica, Fasader/fasaderka, Tesar/tesarica, sveučilišni studij Matematika, nastavnički smjer, Fizika, nastavnički smjer, Geografija, nastavnički smjer, Engleski jezik, Strojarsvo.
- 1.2. Obrazovni programi u kojima treba **smanjiti** broj upisanih i stipendiranih učenika ili studenata su trogodišnji srednjoškolski Prodavač/prodavačica, Automehaničar/automehaničarka, Elektroinstalater/elektroinstalaterka, Frizer/frizerka, Kozmetičar/kozmetičarka, četverogodišnji srednjoškolski Ekonomist/ekonomistica, Hotelijersko-turistički tehničar/hotelijersko-turistička tehničarka, Komercijalist/komercijalistica, Elektrotehničar/elektrotehničarka, stručni studij Ekonomija, sveučilišni studij Ekonomija, Pravo i Hrvatski jezik i književnost.

Iz preporuka je vidljivo da su zanimanja koja su suficitarna, odnosno ona za koja nema potrebe na tržištu rada ona za koje postoji mogućnost školovanja u Istri, osim tipičnih ugostiteljskih uslužnih zanimanja za kojima postoji stalna potreba. Najčešće nedostaju ili su deficitarna ona zanimanja za koja se ne može formalno obrazovati u Istri. Ove preporuke se uvažavaju u nekim gradovima i Županiji u slučaju donošenja odluke o stipendiranju deficitarnih zanimanja, ali one nisu dovoljne za analizu tržišta rada u kojoj bi trebali sudjelovati i poslodavci.

8.2. Ulaganja Istarske županije u osiguravanje uvjeta za razvoj i poticanje poduzetništva i zapošljavanja mladih

Općenito, ulaganja Istarske županije u razvoj su vidljiva iz nekoliko programa u Proračunu. Osnovna namjena ovih sredstava je osiguravanje infrastrukture (komunalne, prostorne, uglavnom) za razvoj općenito. Iz sljedeće Tablice su vidljiva ulaganja Istarske županije u razvojne programe kojima se osiguravaju, posredno ili neposredno, uvjeti za gospodarski i društveni razvoj pa time i bolji uvjeti za ostanak mladih u Istri.

Tablica broj 46: Ulaganja IŽ u razvojne programe, iz Proračuna za 2017. godini

PLAN RAZVOJNIH PROGRAMA ISTARSKE ŽUPANIJE ZA 2017. GODINU I PROJEKCIJE 2018. I 2019.

OPIS	PRORAČUN 2017	PROJEKCIJA 2018	PROJEKCIJA 2019
<i>UKUPNO RAZVOJNI PROGRAMI</i>	<i>425.976.625,63</i>	<i>131.410.580,00</i>	<i>146.064.047,98</i>
<i>Plan proračuna IŽ</i>	<i>1.230.000.000,00</i>	<i>941.370.101,15</i>	<i>921.994.952,14</i>
<i>Udjel razvojnih programa u %</i>	<i>34,6%</i>	<i>14,0%</i>	<i>15,8%</i>

STRATEŠKI CILJEVI IZ ŽUPANIJSKE RAZVOJNE STRATEGIJE IŽ	2017.	2018.	2019.
1. KONKURENTNO GOSPODARSTVO	37.265.000,00	55.230.000,00	67.290.000,00
2. RAZVOJ LJUDSKIH RESURSA	10.886.913,13	7.883.247,00	8.027.769,98
3. ZAŠTITA PRIRODNIH RESURSA I UPRAVLJANJE PROSTOROM	4.287.500,00	272.000,00	272.000,00
4. VISOKA KVALITETA ŽIVOTA	367.572.212,50	62.855.333,00	65.424.278,00
5. PREPOZNTLJIVOST ISTARSKOG IDENTITETA	5.965.000,00	5.170.000,00	5.050.000,00
UKUPNO	425.976.625,63	131.410.580,00	146.064.047,98

Velika sredstva se ulažu u podupiranje gospodarskih programa, komunalne djelatnosti i čuvanje resursa kroz programe održivog razvoja, programe gospodarstva, turizma i turizma, poljoprivredu, šumarstvo, lov, ribarstvo i vodoprivredu.

Tako je u 2016. godini kroz upravne odjele Istarske županije uloženo u programe:

- 1. Upravni odjel za gospodarstvo** - 7.087.869,04 kn. Najznačajniji rashodi su subvencije trgovačkim društvima u javnom sektoru koje su izvršene u visini od 3.341.492,40 kn, subvencije trgovačkim društvima, poljoprivrednicima i obrtnicima izvan javnom sektoru u visini od 1.409.313,50 kn, izdaci za depozite u visini od 750.000,00 kn za program poticanja poduzetništva.
- 2. Upravni odjel za održivi razvoj** - 29.186.760,51 kn, od čega je upravni odjel utrošio 25.114.441,13 kn, a proračunski korisnik Javna ustanova „Natura Histrica“ 1.819.478,10 kn i Zavod za prostorno uređenje IŽ 2.252.841,28 kn
- 3. Upravni odjel za turizam** - 3.639.370,28 kn. „Najznačajniji rashodi su rashodi za usluge u visini od 866.254,20 kn, a odnose se na razvojne turističke programe i promidžbu Istarske županije, te subvencije u visini od 679.856,24 kn, a odnose se na cikloturizam, turističke manifestacije, te razvoj kulturnog turizma.“
- 4. Upravni odjel za poljoprivredu, šumarstvo, lov, ribarstvo i vodoprivredu** - 30.953.911,10 kn (rashodi za usluge, tekuće i kapitalne donacije, ulaganje u građevinske objekte, zajmove iz Fonda za razvoj poljoprivrede, te otplatu duga Ministarstvu poljoprivrede i šumarstva u iznosu od 1.800.000,00 kn). Najznačajniji su zajmovi poljoprivrednicima u visini od 8.678.579,07 kn (Prilagođeno iz Godišnjeg izvještaja o izvršenju Proračuna IŽ za 2016.).

Istarska županija je kroz razvojne dokumente, programe i osnivanjem raznih udruženja i tijela za razvoj uspostavila dobru infrastrukturu kojom se osigurava suradnja između Istarske županije i gospodarskog sektora i to je vidljivo kroz sljedeće:

1. Master plan turizma Istarske županije

(http://www.istra.hr/.app/upl_files/Master_Plan_Turizma_Istarske_Zupanije_2015-2025.pdf, 10.8.2017).

„Master plan turizma IŽ“ stavlja naglasak na razvoj ljudskih potencijala u turizmu i ugostiteljstvu Istre. „Kvaliteta je preduvjet postizanja konkurentne sposobnosti i održivog razvoja turizma.“ (Master plan turizma IŽ, str. 212.), što znači da je pažnja usmjerena na cjeloživotno obrazovanje već postojećeg kadra zaposlenog u turizmu i hotelijerstvu. Autor Master plana smatra da je ponuda kadra potrebnog za razvoj turizma i podizanje kvalitete pruženih usluga nezadovoljavajuća jer se premalo ulaže u cjeloživotno učenje, ali nedovoljno ulaže u formalno obrazovanje. „Na razini Istre, 16,5% stanovništva u dobi od 15 do 64 godine ima završeno visokoškolsko obrazovanje. Na razini Hrvatske taj postotak iznosi 23,7%. Stoga, analizirajući Istru, zaključujemo kako je relativni broj visokoobrazovanih osoba u Istri niži u odnosu na hrvatski prosjek. Od ukupno 45.148 zaposlenih, na području Istarske županije najviše je zaposlenih u prerađivačkoj industriji (29%), hotelima i restoranima (22%) te u trgovini (18%).“ (Master plan turizma, str. 212). Osim stručnog osposobljavanja već postojećih zaposlenika, u Master planu se predviđa i stvaranje novih centra izvrsnosti kako bi se unaprijedilo već postojeće formalno srednje obrazovanje za profesije potrebne turizmu i hotelijerstvu.

U Mjeri 2. Ovog Plana predviđa se izgradnja „Turističko-ugostiteljskog centra kompetencija Pula“, sa ciljem „stvaranja kvalitetnih uvjeta za srednjoškolsko obrazovanje turističko ugostiteljskih kadrova na razini Istre, kroz poboljšane obrazovne programe i infrastrukturu. Ovaj centar također ima ulogu u stručnom usavršavanju zaposlenika.“

(Master plan turizma, str. 216). Osim ovih mjera, planirano je i stipendiranje učenika kako bi se osiguralo kvalitetne zaposlenike u turizmu, pa se Mjerom 3, planira "Program stipendiranja učenika", kojim bi se u sljedećem razdoblju stipendiralo barem 50 studenata za turizam i hotelijerstvo, koji bi se obrazovali i na priznatim svjetskim programima u Europi, Americi ili Aziji. Master plan predviđa i stipendiranje učenika u području gastronomskog obrazovanja, s godišnjom kvotom od 5 učenika. Do sada se nije realizirala nit jedna od predviđenih mjera obrazovanja koja bi omogućila i zapošljavanje mladih.

Mjeru 4. ovog Master plana vidimo kao mogućnost zapošljavanja mladih i to samozapošljavanja i udruživanja u društveno poduzetničke projekte. U toj mjeri se radi o "Programu osuvremenjivanja proizvodnje istarskih suvenira", koji ima cilj osuvremeniti proizvodnju tradicionalnih istarskih suvenira, odnosno suvenira od tradicionalnih materijala. Postojeće stanje proizvodnje istarskih suvenira nije zadovoljavajuće jer nije sustavno planirano, pa je kroz osposobljavanje posebno malih moguće organizirati radionice dizajna, funkcionalnog dizajna, interijera i sl. kao bi se potaknuo i inicirao razvoj kreativnih industrija u Istri a time i zapošljavanje mladih.

Također, Master plan predviđa, u Mjeri 6., osnivanje "Međunarodne hotelske visoke škole", s ciljem uspostave svjetski konkurentnog visokoškolskog centra i u Mjeri 5 osnivanje "Eno gastro akademije Rovinj" što ima cilj unaprijediti eno gastronomski doživljaj Istre kroz formalno obrazovanje, stručno usavršavanje i osposobljavanje kadra u ugostiteljstvu (Master plan turizma, str. 218., 219.). Sve mjere Master plana pružaju priliku za zapošljavanje mladih kroz stručno usavršavanje za profesije u glavnoj gospodarskoj grani Istre – turizmu i hotelijerstvu, no nemamo podatka o realizaciji ovih mjera. Važno je da se pokrene realizacija ovih mjera te ojača vidljivost ovog Master plana turizma kako bi mladi prepoznali priliku za zapošljavanje.

2. Osnivanje i rad Lokalnih akcijskih grupa (LAG) – predstavlja lokalno partnerstvo javnog, privatnog i civilnog sektora u ravnopravnom odnosu, na određenom geografski povezanom području, zasnovano na smjernicama LEADER pristupa. LAG se vezuje uz ruralno područje s više od 5.000, a manje od 150.000 stanovnika dok pojedino naselje u sklopu LAG-a ne smije imati više od 25.000 stanovnika. Cilj osnivanja LAG-a je da se zajedničkim naporima, kroz izradu lokalnih razvojnih strategija i provedbu konkretnih zajedničkih razvojnih projekata, unaprijedi sveukupni razvoj i podigne konkurentnost ciljanog ruralnog područja. (<http://lag-sredisnjaistra.hr/leader/>, 10.8.2017.). U 2017. godini istarski LAG-ovi su dobili iz Programa poticanja ruralnog razvoja RH, sljedeće potpore: LAG „Sjeverna Istra“ 7.715.612,52 kuna, LAG „Središnja Istra“ 9.819.870,48 kuna, LAG „Istočna Istra“ 8.592.386,67 kuna i LAG „Južna Istra“ 8.943.096,33 kuna. Iz tih sredstava LAG-ovi će dodijeliti sredstva OPG-ovima i drugim poduzetnicima za razvoj (radi kupnje poljoprivredne mehanizacije i opreme, unaprjeđenje prerade i traženje proizvoda, ulaganja u građenje i/ili opremanje objekata za držanje stoke, sustava navodnjavanja, ulaganja u podizanje novih nasada, projekti iz sektora turizma u ruralnom području, tradicijski i umjetnički obrte, izradu suvenira te razvoj uslužnih djelatnosti u ruralnim područjima). Za mlade je to prilika za osnaživanje u ovom sektoru, jer će se sredstva utrošiti za razvojne projekte pojedinih LAG-ova, odnosno za potrebe poljoprivrednih i turističkih kapaciteta za proizvodnju i pružanje usluga).

3. Program poticanja razvoja poduzetništva za 2017. godinu, kroz koji IŽ daje potpore u okviru 2 mjere: Potpore za početak poslovanja – samozapošljavanje i Subvencioniranje nabave nove opreme. Radi se i iznosima od 5.000 d 25.000 kuna. (Više https://www.istra-istria.hr/fileadmin/dokumenti/novosti/Akti_zupana/2017/05/05-05-b.pdf, 15.8.2017.). Većina gradova ima programe poticanja poduzetništva, pa mladi mogu i ove poticaje koristiti kako bi unaprijedili svoje poslovanje i/ili započeli svoje poduzetničke projekte.

4. "Poduzetničke potporne institucije na području Istarske županije prema Jedinstvenom registru poduzetničke infrastrukture Ministarstva poduzetništva i obrta su: Istarska razvojna agencija (IDA), Višnjska razvojna agencija, Inkubatori: PI Izazov, Tehnološki inkubator METRIS, inkubatori u Labinu, Vodnjanu, Rovinju i Poreču, Centar za istraživanje materijala Istarske županije – METRIS, Slobodna zona Luke Pula, Klasteri: ICT, Automobilski Cluster Hrvatske ACH, Klaster maslinara, Klaster Vinistara" (Strategija razvoja ljudskih potencijala Istarske županije 2016. – 2020., str. 49.) koje daju mladima mogućnosti za razvoj vlastitog potencijala.

Ostale razvojne agencije u Istarskoj županiji su "Istarska razvojna turistička agencija", "Istarska kulturna agencija", "Istarska regionalna energetska agencija", "Agencija za ruralni razvoj Istre".

"Prilike" koje IŽ daje poduzetnicima su vidljive u osiguravanju sljedećih prostornih i financijskih uvjeta za razvoj poduzetništva u suradnji s IDA d.o.o."

1999. godine, Istarska županija i tadašnjih devet istarskih gradova, osnovali su Istarsku razvojnu agenciju - IDA d.o.o. sa sjedištem u Puli, sa ciljem da bude promotor, nositelj i koordinator razvojnih aktivnosti na području Istarske županije, a započela je sa radom 01. lipnja 2000. godine.

Najvažniji programi iz djelokruga rada Upravnog odjela za gospodarstvo, koje provodi Istarska županija putem IDA-e d.o.o. su (Istarska razvojna agencija, preuzeto s <http://www.ida.hr/index.php?id=23>, 11.11.2017.):

1. **Kreditiranje obrtništva, malog i srednjeg poduzetništva:** aktivnosti koje se provode su "informiranje poduzetnika o kreditnim linijama, provedba, koordinacija i promocija kreditnih linija, komunikacija i koordinacija s poslovnim bankama, izdavanje jamstava, marketing kreditnih linija, praćenje poduzetnika tijekom cijelog razdoblja korištenja i otplate kredita, komunikacija i koordinacija programa s tijelima nadležnima za sustav državnih potpora, koordinacija programa s institucijama za poticanje malog i srednjeg poduzetništva.

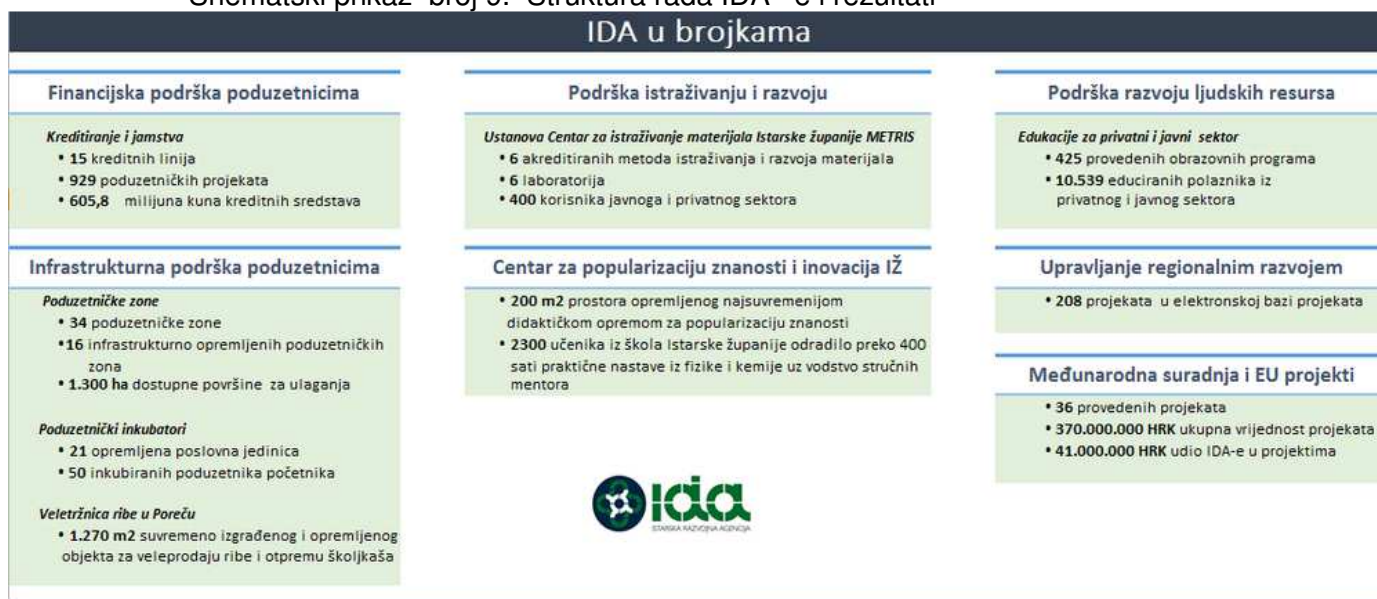
2. **Program razvoja poslovnih zona i inkubatora:** IDA je do sada identificirala 34 strateške zone sa statusom prioriteta. Na taj su način utvrđene, i u nastavku navedene strateške zone koje zauzimaju površinu veću od 1.300 ha: Grad Vodnjan "Zona Galižana", Grad Labin "Zona Vinež", Grad Novigrad "Zona Vidal", Općina Žminj "Zona Žminj", Općina Kaštelir Labinci "Zona Labinci", Grad Pazin "Zona Ciburi", Općina Svetvinčenat "Zona Bibiči", Grad Buzet "Zona Mažinjica", Općina Lupoglav "Zona Lupoglav", Općina Višnjan "Zona Milanezi", Grad Buzet "Zona Mala Huba", Grad Rovinj "Zona Gripole Spine", Grad Buje "Zona Buje", Grad Poreč "Zona Buići-Žbandaj", Grad Umag "Zona Ungarija", Općina Tinjan "Zona Butori", Općina Vrsar "Zona Neon", Grad Vodnjan "Zona Tison", Općina Ližnjan "Zona Aerodrom Pula", Općina Raša "Zona Raša", Općina Pićan "Zona Potpićan", Općina Barban "Zona Barban", Općina Brtonigla "Zona Štrpe", Općina Sv. Nedelja "Zona Nedeščina", Općina Bale "Zona Monkaštel", Općina Sveti Petar u Šumi "Zona Škripelj", Grad Poreč "Zona Kukci", Grad Poreč "Zona Baderna", Grad Poreč "Zona Facinka", Grad Buje "Zona Mazurija", Grad Rovinj "Zona Rovinjsko selo", Općina Sv. Nedelja "Zona Dubrova", Općina Funtana "Zona Funtana" i Grad Pazin "Zona Podberam".

Poduzetnički inkubator "Izazov" - Poslovna jedinica Poduzetnički inkubator „Izazov“, površine cca 450 m² (10 uredskih prostorija od 15 do 25 m²), opremljena je 2005. godine u sklopu Istarske razvojne agencije.

Tehnološki inkubator – "Tehnološki inkubator Istarske razvojne agencije (IDA) d.o.o. je mjesto gdje mladi poduzetnici i inovativni startup-i iz Pule i Istre mogu pronaći prostor za svoje urede, ali i tehničku i savjetodavnu podršku kako bi mogli uspješno razvijati svoje ideje i poslovanje. Na raspolaganju im je informatička dvorana s 25 sjedećih mjesta i dvorana za prezentacije s 55 sjedećih mjesta."

3. "One-stop-shop" usluge investitorima: "Glavni cilj ulaganja je privlačenje stranih ulaganja, promocija lokacija spremnih za ulaganja potencijalnih investitora te promoviranje Istarske županije kao poželjne investicijske destinacije. Osim toga cilj projekta je dovođenje mogućih investitora u Istarsku županiju i osiguravanje konkretne podrške na terenu s ciljem što efikasnije realizacije ulaganja kroz pružanje podrške investicijskim projektima."
4. Edukacija poduzetnika: edukacija za javni sektor i edukacija za privatni sektor. Uloga IDA-e je u edukaciji za privatni sektor: „anketiranje i praćenje potreba poduzetnika i obrtnika, utvrđivanje i odabir tema na temelju potreba poduzetnika i obrtnika, priprema i provedba ciljanih obrazovnih programa za poduzetnike i obrtnike, edukacija poduzetnika i obrtnika početnika, poduzetnika i obrtnika u fazi rasta i razvoja te korisnika usluga poduzetničkih inkubatora, tehnička organizacija seminara i radionica, logistička podrška, praćenje kvalitete te evaluacija edukacija, informiranje javnosti i poduzetnika o edukacijskim aktivnostima i financijska podrška..."([http://www.ida.hr/index.php?id=23&L=1%29%20UNION%20ALL%20S ELECT%20NULL%2CNULL%2CNULL%2CNULL%2CNULL%2CNULL%2CNULL%2CNULL%2CNULL%2CNULL](http://www.ida.hr/index.php?id=23&L=1%29%20UNION%20ALL%20S ELECT%20NULL%2CNULL%2CNULL%2CNULL%2CNULL%2CNULL%2CNULL%2CNULL%2CNULL))

Shematski prikaz broj 9. Struktura rada IDA –e i rezultati

Izvor: Shematski prikaz rada IDA-e, prikaz preuzet s <http://www.ida.hr/index.php?id=32&L=1%2Fimages%2F.asp%25>, 21.11.2017.

Kako rad ove razvojne agencije prati trendove u gospodarstvu Istre i šire, nositelj je izrade "Istarske razvojne strategije" te ima razvijenu dobru strukturu i resurse koji omogućavaju razvijanje novih i fleksibilnih projekata i programa za uključivanje mladih u svijet rada. Mladi Istre maju podršku u ostvarivanju svojih ideja te pokretanja vlastitih poduzetničkih projekata te samozapošljavanja mladih, za što je uvelike zaslužna Istarska županija koja financijski podupire, zajedno s 10 gradova, ovu Agenciju. Iz dostupnog nemamo podataka o učinkovitosti ovih mjera, iako su u svim dokumentima navedeni indikatori provedbe i rezultata. Upravo je ovo najveći nedostatak upravljanja javne uprave i društvenih institucija čija je djelatnost vezana za razvoj. Često je to uzrokom neracionalnog upravljanja financijskim sredstvima, pa je potrebno uvesti redovito praćenje i vrednovanje (učinkovitosti) ovih ulaganja, te se više fokusirati na specifične ciljne skupine i njihove potrebe. Podatke o kretanjima smo tražili i od Udruženja obrtnika,

no nismo ih dobili.

5. **Strategija razvoja ljudskih potencijala Istarske županije 2016.-2020.** “je strateški dokument kojim se definiraju ciljevi i mjere politike zapošljavanja, obrazovanja i socijalnog uključivanja ljudskog potencijala županije”. (Strategija razvoja ljudskih potencijala Istarske županije 2016. do 2020.). Nastala je kao rezultat rada “Vijeća tržišta rada”, u koje su bili uključeni relevantni dionici i što je važno koji su odgovorni za praćenje provedbe. Nastala je u sklopu provedbe međunarodnog projekta REI – Raising employment in Istria, a osnovno načela na kojima je nastala su socijalna osjetljivost, jednake mogućnosti i ravnopravnost u funkciji održivog razvoja.

Tablica broj 47: Ciljevi i mjere iz “Strategije razvoja ljudskih potencijala Istarske županije”

Prioritetni cilj	Mjere
1. Upravljanje ljudskim potencijalima na svim razinama	poboljšano poslovno planiranje i planiranje razvoja ljudskih potencijala u tvrtkama i ostalim dionicima tržišta rada ciljano upravljanje migracijama i privlačenje kvalitetne radne snage olakšan odabir budućeg zanimanja
2. Unaprijeđenje rezultata programa odgoja, obrazovanja i učenja	unaprjeđenje kvalitete odgoja, obrazovanja i učenja razvoj obrazovnog sustava u skladu s izraženim/planiranim potrebama gospodarstva; unaprjeđenje kvalitete i fleksibilnosti sustava cjeloživotnog obrazovanja poboljšanje dostupnosti školovanja učenicima izvan gradskih centara priznavanje informalno stečenog znanja u gospodarstvu.
3. Zajedničko djelovanje svih dionika tržišta rada na lokalnoj i regionalnoj razini	poboljšana sustavna komunikacija između dionika tržišta rada sustavno stipendiranje i mentoriranje postizanje nadstandarda u obrazovanju na lokalnoj razini; poticanje poduzetništva i samozapošljavanja.
4. Unaprijeđena socijalna inkluzija	unaprjeđenje jednakopravnosti u pristupu tržištu rada prilagodba obrazovnog sustava za razvoj kompetencija učenika s posebnim potrebama te darovitih učenika; poticanje društvenog poduzetništva.

Izvor: Strategija razvoja ljudskih potencijala Istarske županije 2016.-2020., dostupno na http://vtr.istra-istria.hr/site_media/media/cms_page_media/18/SRLJP%20IZ%202016%20-%202020_3.pdf, str. 61.

Veliki iskorak u praćenju provedbi strateških dokumenta je vezan uz ovaj dokument. Kako bi Istarska županija pratila provedbu i vrednovala rezultate ove Strategije, osnovano je Vijeće tržišta rada (<http://vtr.istra-istria.hr/hr/home/>, 10.12.2017.) koje ima zadatak koordinirati razvojem Strategije, a u sklopu ovog tijela čiji osnivači su i JLS i obrazovne institucije i poslodavci (<http://vtr.istra-istria.hr/hr/o-nama/>, 10.12.2017.) se registriraju i rezultati provedbe u bazi projekta (<http://vtr.istra-istria.hr/hr/baza-projekata/>, 10.12.2017.) Više o Vijeću tržišta rada se govori u poglavlju o socijalnoj isključenosti mladih obzirom da je upravo to tijelo u mogućnosti kroz provedbu mjera iz Strategije poticati zapošljavanje mladih.

8.3. Zaključak

Problemi koji se iskazuju u ovom području posljedica su dijelom ekonomske krize u Hrvatskoj i EU, što stvara buduće "izgubljene generacije", a dijelom pasivnog stava skupina i pojedinaca, dionika razvoja koji mogu unaprijediti područje, očekivanjima da "netko drugi riješi probleme". U cilju ublažavanja posljedica ekonomske krize i poboljšanja društvenog položaja mladih, EU je i donijela paket mjera za olakšavanje ulaska na tržište rada, Garancija za mlade 2020 kako bi smanjila nezaposlenost mladih. EU Komisija je donijela, pri ocjeni stanja i provedbi reformi, sljedeće zaključke koji se tiču mladih u Hrvatskoj:

(14) Stope zaposlenja i aktivnosti među najnižima su u EU-u, a posebno su niske za mlade i starije osobe. Ako se zanemare ciklička kretanja, ti su ishodi na tržištu rada djelomično povezani s institucijskim okvirom i okvirom politika. Hrvatska je pokrenula reforme tržišta rada kako bi povećala fleksibilnost na tržištu rada. Prva faza reforme završena je 2013., a bila je usredotočena na reguliranje ugovora o radu na određeno vrijeme. Vlada je u siječnju 2014. donijela drugi zakonodavni prijedlog kojim se omogućuje smanjenje troškova otpuštanja skraćivanjem i pojednostavljivanjem postupaka te povećanje fleksibilnosti radnog vremena. Osim toga bi se uveli fleksibilniji oblici zapošljavanja, poput ugovora o radu s nepunim radnim vremenom. S pomoću navedenih promjena Hrvatska bi se približila ostalim usporedivim zemljama u pogledu indeksa zaštite radnih mjesta. Iako se očekuje da će te reforme imati pozitivan učinak na ukupnu zaposlenost, one uključuju i povećan rizik segmentacije tržišta rada, uključujući veću upotrebu ugovora o radu na određeno vrijeme. Iako nezaposlenost i dalje raste, financiranje i opseg aktivnih mjera politike na tržištu rada, kojima se omogućuje poboljšani pristup tržištu rada i duži ostanak na njemu, i dalje su ispod prosjeka, osobito u pogledu mladih ljudi, dugotrajno nezaposlenih osoba i starijih zaposlenika. Administrativni kapacitet Hrvatskog zavoda za zapošljavanje pod velikim je pritiskom, među ostalim na regionalnoj razini. Ne postoji opći sustav praćenja i ocjene razvoja na tržištu rada i potreba tržišta rada, uključujući predviđanje potreba za vještinama, kao ni redovna ocjena aktivnih mjera politike na tržištu rada. Udio neprijavljenih plaćenih djelatnosti je visok.

(15) Situacija na tržištu rada posebno je zabrinjavajuća za mlade ljude jer se njihova nezaposlenost drastično povećala te je 2013. dostigla gotovo 50 %, dok se i dalje povećava udio mladih koji ne rade, ne obrazuju se niti se stručno usavršavaju. Važni izazovi uključuju uspostavljanje kontakta s neprijavljenim mladima i pokretanje privatnog sektora kako bi se omogućila veća ponuda stručne prakse, u skladu s ciljevima Jamstva za mlade. Hrvatska je suočena i s teškim izazovima u području obrazovanja u pogledu relevantnosti za tržište rada i kvalitete nastave u svim sektorima obrazovanja. Učenje kroz rad i profesionalno usmjeravanje u srednjoškolskom i visokom obrazovanju nisu razvijeni, a u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju, kao i u srednjoškolskom i visokom obrazovanju, niska je razina uključenosti poslodavaca. Stope zaposlenosti osoba koje su nedavno diplomirale znatno su niže od onih u ostatku EU-a. U tijeku je reforma zastarjelog sustava za strukovno obrazovanje i osposobljavanje u obliku prijedloga za nove školske programe. Još nisu provedeni Hrvatski kvalifikacijski okvir i Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije, kojima bi trebalo poboljšati obrazovne rezultate te ih uskladiti s potrebama na tržištu rada.

(16) Visoka nezaposlenost i niska razina sudjelovanja na tržištu rada doveli su do pogoršanja socijalne situacije u Hrvatskoj. Udio osoba kojima prijeti siromaštvo i socijalna isključenost posljednjih se godina povećao i znatno je iznad prosjeka EU-a. Kada korisnici počnu raditi, više se ne mogu koristiti nekima od tih socijalnih naknada,

što ih odvraća od uključivanja na tržište rada.

(http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2014/csr2014_croatia_hr.pdf, 05. 07. 2014.)

Prema rezultatima dosadašnje analize, mladi Istarske županije se suočavaju s istim problemima kao i mladi u Hrvatskoj:

- raste broj nezaposlenih mladih bez ili sa srednjom stručnom spremom
- nema evidencije o dodatnom, cjeloživotnom usavršavanju, kao i sustavnog razvoja ljudskih potencijala, a nadamo se da će se “Strategijom razvoja ljudskih potencijala” i “Strategijom obrazovanja” započeti voditi evidencija o učincima tih strategija
- nema suradnje, programa ili aktivnosti koja uključuje sve sektore, koje bi poduprijele rješavanje pitanja nezaposlenosti mladih, iako postoji dobra infrastruktura (npr. IDA)
- neprimjerene kompetencije za tržište rada – najviše nezaposlenih mladih u uslužnim i trgovačkim zanimanjima, ostala jednostavna zanimanja i administrativni poslovi
- mali udio mladih s tercijarnim obrazovanjem
- iako postoji pojedinačni naponi ka društvenom poduzetništvu kao modelu zapošljavanja (plan pokretanja “zgrade društvenog poduzetništva“ u Labinu, poduzetnički inkubatori i poduzetničke zone, LAG-ovi i dr.) još uvijek se gospodarstvo nije okrenulo mobilizaciji mladih (iako je među najrazvijenijim područjima Republike Hrvatske)
- nema vrednovanja volonterskog rada i stečenih kompetencija
- ne koriste se EU fondovi i programi za usavršavanje i mobilnost mladih, kao niti u dovoljnoj mjeri, mjere i programi iz Jamstva (garancije) za mlade.

Prema prikupljenim podacima, u Istarskoj županiji se u ovom području iskazuju specifični problemi:

1. **nezaposlenost (opća i mladih):** prema podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje (HZZ) na području Istarske županije raste broj evidentirane nezaposlenosti u odnosu na prethodne godine, ali pada i broj iskorištenih mjera za poticanje zapošljavanja (vidi tablicu), mjere HZZ-a koristilo je 678 mladih za razliku od 2015. kada je mjere koristilo 960 mladih. U siječnju 2017. evidentirano je nezaposleno pri HZZ, 151 osobe od 15 – 19 god., 709 mladih od 20-24 i 980 mladih od 25-29 god. Siječanj i veljača su mjeseci najveće registrirane nezaposlenosti pa pokazuje realno stanje privremene ne/zaposlenosti čiji se broj prepolavlja tijekom ljetnih mjeseci .
2. **neprimjerene kompetencije za tržište rada,** nedostaju stručnjaci iz područja: sveučilišni studij: matematika, fizika, geografija (nastavnički smjer), socijalni rad, rehabilitacija, a suficitarna zanimanja srednjoškolska zanimanja su automehaničar, elektromehaničar, instalater grijanja i klimatizacije, prodavač, ekonomist, elektrotehničar; stručni studiji: ekonomija, rani i predškolski odgoj, fizioterapija; sveučilišni studiji – ekonomija, pravo, učiteljski studij, hrvatski jezik književnost, talijanski jezik i književnost i drugi
3. **realan pad malog i srednjeg poduzetništva:** prema statističkim biltenima FINE pada broj zaposlenih u obrtima i tvrtkama, pada broj otvorenih obrta i tvrtki, odnosno raste broj zatvorenih i onih koji su završili godinu s negativnom bilancom. Iako raste broj zaposlenih i plaća zaposlenih kod poduzetnika, potrebno je uključiti poduzetnike u planiranje poticanja zapošljavanja mladih
4. **samozapošljavanje kroz poduzetničke inkubatore i zone mjerama za mlade:** prema podacima IDE poduzetničke inkubatore koriste svi, a iskorišteni su svi mogući prostori. Ima li posebnih uvjeta za mlade?
5. **prema strateškim dokumentima Istarske županije cilj je stvoriti kontinuitet kulturne ponude,** što je područje od izuzetnog interesa za mlade, i kulturnog kapitala Istre, a radi usmjeravanja prema novoj ekonomiji odnosno kreativnim industrijama i društvenom poduzetništvu u ovom području. No ne postoji dovoljno inicijativa i zajedničkih projekata između kulturnih aktera i poduzetnika. Postoji problem

needuciranosti i nepostojanja kulturnih vrijednosti kojim bi se mobiliziralo pojedince i skupine da koriste kulturne resurse u funkciji najsnažnije gospodarske grane – turizma pa je potrebno planiranje osposobljavanja za društveno poduzetništvo i nove kreativne industrije. Nositelj ovih aktivnosti može biti Istarska kulturna agencija (<http://hkkkki.eu/index.php/project/istarska-kulturna-agencija/>, 10.12.2017.) koja je započela suradnju s mrežom Kreativnih gradova Hrvatske (<http://kreativnigradovi.net>, 10.12.2017.), o čemu je više riječ u poglavlju Kultura i stvaralaštvo.

Rezultati internetske (e-poštom) i drugih metoda javne rasprave su potvrdili pretpostavke iz analize drugih rezultata iz drugih izvora, a mogu se grupirati u nekoliko skupina problema:

1. neprimjerene kompetencije mladih za potrebe tržišta rada
2. problem niske razine usvojenih 8 ključnih kompetencija (komunikacijske i socijalne vještine i dr.) i kulturne vrijednosti
3. problem nereguliranog učenja na radnom mjestu (prakse, staža ili slično).

Rezultati internetske (e-poštom) javne rasprave održane od rujna od studenog 2017. godine mogu se diferencirati kroz dva glavna problema:

1. nepostojanje sustavnog rješenja omogućavanje stručne prakse u svrhu stjecanja kompetencija
2. problem neusklađenosti i neosposobljenosti resursa (potencijala) prema potrebama tržišta i realno nepoticanje stvaranja novih radnih mjesta (nerazvijanje poduzetničkog duha).

Kroz rad stručnih radnih skupina i javnih foruma u Pazinu i Puli, u kojima su sudjelovali mladi i stručnjaci, te djelatnici gradskih i županijske uprave i predstavnici organizacija civilnog sektora potvrdile su se ove pretpostavke i prioritete.

Tko su ključni dionici prema sudionicima?

U rješavanje problema svakako treba biti uključena Istarska županija koja treba omogućiti resurse kojima će organizacije civilnog društva i mladi moći razvijati svoje programe. Također, potrebno je više uključiti i sve ostale javne institucije tj, ustanove, kao što je ranije naveden Zavod za zapošljavanje. Bilo bi idealno kada bi Istarska županija i druge javne institucije i organizacije civilnog društva koje generiraju programe u koje zatim uključuju poduzetnike i obrtnike s jedne strane te mlade koji su nezaposleni s druge strane oblikovali platformu za usmjeravanje mladih, a prvenstveno informiranje mladih o mogućnostima.

Rezultati rasprave su pokazali da postoji svijest o nužnosti promjena oko mogućnosti rješavanja problematike zapošljavanja. U budućem promišljanju problematike smanjivanja nezaposlenosti i povećavanja zapošljavanja, potrebno je da cijela zajednica i okruženje ulože napore da se što više uključe svi dionici i promjeni ova statična perspektiva koja je karakteristična za postojeće tržište "evidentiranih nezaposlenih" i poslodavaca, kao i sustav obrazovanja – statičan i spor sustav u kojem vrlo malo sudionika pristupa ovom problemu aktivno.

Prema podacima prikupljenima i iz drugih izvora nude se sljedeća rješenja/ciljevi:

Opći cilj 1.: poticati međusektorsku suradnju i kontinuirani dijalog s mladima i organizacijama civilnog društva kao pokretačima promjena u sektoru zapošljavanja i poduzetništva.	
Specifični cilj 1.1.: povećati suradnju svih dionika u olakšavanju stjecanja kompetencija potrebnih na tržištu rada.	
Mjere/aktivnosti:	Indikatori provedbe i uspješnosti:

<ul style="list-style-type: none"> - zadržavanje prioriteta zapošljavanja mladih, razvijanje službe profesionalne orijentacije, promicanje kvalitetnog stažiranja i usavršavanja mladih; - razvijanje društvenog poduzetništva i drugih oblika nove kreativne ekonomije; - poticanje na planiranje, prijavu i provedbu EU projekata kojima se osposobljava mlade za poduzetništvo i smanjuje nezaposlenost; - suradnja u okviru Gospodarskog-socijalnog vijeća Istarske županije. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. rezultati praćenja i vrednovanja svih ciljeva iz strategija kojima se povećavaju zaposlenost i poduzetničke aktivnosti mladih (redovito praćenje i izvještavanje o implementaciji mjera iz svih donesenih strategija) - rezultati praćenja provedbe strategija, pad broja nezaposlenih mladih; 2. imenovana radna skupina za izradu plana smanjivanja nezaposlenosti mladih i izrađen plan smanjivanja nezaposlenosti mladih (Vijeće tržišta rada Istarske županije); 3. povećan broj prijavljenih/odobrenih projekata financiranih iz regionalnih, lokalnih i EU izvora kojima je cilj stjecanje kompetencija mladih za tržište rada i povećanje zapošljivosti mladih; 4. upućene preporuke poslodavcima vezano za povećanje dugotrajnije zapošljivosti mladih i povećanje cijene rada.
---	--

Specifični cilj 1.2.: aktivno uključivati mlade u donošenje odluka u vezi sa zapošljavanjem mladih na svim razinama.

Specifični cilj 1.2.1.: potaknuti organizacije civilnoga društva, obrazovne ustanove i druge potencijalne prihvatljive prijavitelje da prijavljuju projekte kojima se jačaju ljudski potencijali te da na taj način pokrenu zapošljavanje mladih (strukturni fondovi i drugi programi EU-a).

Mjere/aktivnosti:	Indikatori provedbe i uspješnosti:
<ol style="list-style-type: none"> 1. iniciranje konzultacija s mladima o svim odlukama od interesa za zapošljavanje mladih; 2. poticanje suradničkog učenja u programima i aktivnostima „mladih za mlade“ u ovom području; 3. osposobljavanje mladih i drugih dionika za prijavu projekata kojima je cilj jačanje ljudskih potencijala. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. broj mladih uključenih u rad postojećih tijela i radnih skupina; 2. broj sastanaka mladih i donositelja odluka; 3. broj osposobljenih mladih.

Opći cilj 2.: povećati mladima pristup novim tehnologijama i općenito STEM području.

Mjere/aktivnosti:	Indikatori provedbe i uspješnosti:
--------------------------	---

1. omogućavanje usavršavanja u novim tehnologijama i općenito STEM području dodatnim aktivnostima kroz formalni i neformalni sustav obrazovanja.	1. financirani projekti/aktivnosti kojima se provodi usavršavanje mladih u području novih tehnologija (robotika, informatika, kreativne industrije (grafički i web-dizajn i sl.) i općenito STEM području - najmanje dvaput (2) godišnje.
--	---

Opći cilj 3.: u okviru ciljeva i prioriteta postojećih strateških dokumenata približiti mladima mogućnosti, intenzivirati promociju postojećih aktivnosti.	
Specifični cilj 3.1.: u skladu sa strateškim dokumentima, u suradnji s pučkim otvorenim učilištima te županijskim i gradskim programima poticanja poduzetništva/gospodarstva omogućiti i poticati mlade na sudjelovanje u stvaranju novih radnih mjesta.	
Specifični cilj 3.2.: imenovati članove radne skupine za uvođenje novih inovativnih modela stipendiranja i profesionalne orijentacije, u kojima sudjeluju poslodavci, Istarska županija, predstavnici obrazovnih institucija te Hrvatskog zavoda za zapošljavanje (Vijeće tržišta rada Istarske županije).	
Specifični cilj 3.3.: informirati i educirati organizacije civilnoga društva za korištenje postojećih mjera poticanja zapošljavanja mladih (HZZ) kako bi se mladima pružila mogućnost da steknu radno iskustvo i kompetencije, a s druge strane kako bi se ojačali ljudski potencijali (kapaciteti) u udrugama.	
Specifični cilj 3.4.: informirati i educirati udruge i mlade nezaposlene osobe o mogućnostima samozapošljavanja i socijalnog poduzetništva, posebno u funkciji glavne gospodarske grane - turizma.	
Specifični cilj 3.5.: uspostaviti sustav praćenja uključivanja mladih u različite oblike učenja na radnom mjestu.	
Mjere/aktivnosti:	Indikatori provedbe i uspješnosti:

<ol style="list-style-type: none"> 1. usklađivanje i umrežavanje odgovornih tijela zaduženih za provedbu strategija koje uključuju mjere koje se odnose na mlade, od razvoja ljudskih potencijala, od izvrsnosti do poticanja zapošljavanja marginaliziranih skupina; 2. osposobljavanje za programe društvenog poduzetništva, nove ekonomije (kreativne ekonomije), korištenje mjera za zapošljavanja HZZ-a (suradnja); 3. pokretanje sustavnog informiranja javnosti, a posebno mladih te transparentnog ocjenjivanja prijava za korištenje mjera za poticanje zapošljavanja HZZ-a; 4. uvođenje novih modela profesionalne orijentacije i stipendiranja za formalno obrazovanje te osposobljavanje odnosno prekvalifikacija za pojedina deficitarna zanimanja. Potrebno je uključiti mlade nezaposlene u ove modele te napraviti plan samozapošljavanja i zapošljavanja za ovu skupinu, kao i za mlade koji jesu u obrazovnom sustavu, a obrazuju se za zanimanja koja se ne traže na tržištu rada. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. broj korištenih mjera za poticanje zapošljavanja mladih (HZZ) povećan za 30%; 2. povećan broj novih programa obrazovanja i osposobljavanja u skladu s potrebama tržišta rada; 3. imenovana radna skupina za razvoj modela sustava učenja na radnom mjestu; 4. izrađen lokalni model praćenja uključivanja mladih u različite oblike učenja na radnom mjestu prilagođen lokalnom i regionalnom kontekstu; 5. organiziranje informativnih sastanaka s mladima o mogućnostima učenja na radnom mjestu i drugim mogućnostima stjecanja kompetencija za rad te mogućnostima zapošljavanja najmanje 8 informativnih sastanaka.
---	---

Opći cilj 4.: analizirati postojeće neformalno obrazovanje

Specifični cilj 4.1.: uključiti profitni (privatni) sektor u mjere stipendiranja i uključivanja u svijet rada (međusektorsko stipendiranje).

Specifični cilj 4.2.: ispitati potrebe poslodavaca (zanimanja, kompetencije), izraditi program prakse, stažiranja i edukacije za mlade i nakon izlaska iz obrazovnog sustava.

Specifični cilj 4.3.: uvoditi nove fleksibilnije srednjoškolske programe kako bi se smanjio broj nezaposlenih mladih u suficitarnim zanimanjima, stimuliranje obrazovanja za deficitarna zanimanja, destimuliranje za suficitarna (prijedlog savjeta mladih).

Specifični cilj 4.4.: poticati neformalno obrazovanje i stjecanje dodatnih kompetencija (izvan formalnog obrazovanja).

Specifični cilj 4.5.: omogućiti plaćeno i dostupno učenje na radnom mjestu (školske prakse, pripravništva i sl.).

Specifični cilj 4.6.: informirati mlade o modelima i mogućnostima učenja na radnom mjestu u sklopu i izvan odgojno-obrazovnog sustava.

Specifični cilj 4.7. potaknuti mlade na uključivanje u održivo upravljanje poljoprivrednim zemljištem i osposobiti ih za održivo gospodarenje na kraškom području. Osposobiti mlade radi prijenosa znanja i iskustava u području ekološkog poduzetništva i ruralnog gospodarstva, stjecanja znanja i vještina iz područja

poduzetništva, a radi zapošljavanja i samozapošljavanja većeg broja mladih u ekološkom poduzetništvu i ruralnom gospodarstvu.

Mjere/aktivnosti:	Indikatori provedbe i uspješnosti:
<ol style="list-style-type: none"> 1. uspostavljanje suradnje privatnog i javnog sektora u okviru LAG-ova i/ili poduzetničkih zona, Gospodarske ili Obrtničke komore ili udruženja tih oblika, uključiti mlade na svim razinama - posebna prioritetna skupina su nezaposleni mladi s nezavršenim srednjim i trogodišnjim školama (NEET); 2. pokretanje i vođenje sustavne evidencije o potrebama poslodavaca: upitnik kojim se ispituju potrebe za ljudskim potencijalom kako bi se nedostatak financirao kroz program stipendiranja i profesionalnu orijentaciju; 3. stvoriti bazu podataka o neformalnom i cjeloživotnom obrazovanju na razini grada/županije u suradnji sa svim sektorima (sastavni dio izvještaja javnoj upravi, obrtničkoj i gospodarskoj komori ili udruženjima); 4. uspostava suradnje između profitnog i neprofitnog sektora, posebno iz područja djelatnosti održivog ruralnog razvoja 5. vrednovanje volonterskog rada i priznavanje stečenih kompetencija kroz rad u neprofitnom sektoru (uključivanje privatnog sektora u planiranje smanjivanja nezaposlenosti mladih); 6. uspostavljanje platforme za pružanje informacija mladima i poticanje suradnje između sektora, uspostavljanje novih modela stipendiranja i učenja na radnom mjestu; 7. umrežavanje i usmjeravanje velikog ljudskog kapitala u brojnim organizacijama civilnog društva koji nije iskorišten sa svrhom poticanja zapošljavanja; 8. umrežavanje i usmjeravanje programa prema novim oblicima zapošljavanja (društveno poduzetništvo i korištenje EU fondova i programa radi poticanja usavršavanja i mobilnosti te iskorištavanja kulturnog i ljudskog kapitala Istarske županije); 9. informiranje mladih i ostalih zainteresiranih s provedbom programa iz Strategije ruralnog razvoja (uzgoja autohtonih pasmina i sorti, te uvođenjem autohtonih pasmina u zaštićena područja) radi mogućnosti zapošljavanja i samozapošljavanja; 	<ol style="list-style-type: none"> 1. broj programa za zapošljavanje i osposobljavanje mladih iz NEET skupine; 2. rezultati analize potreba poslodavaca - donijeta nova odluka o financiranju deficitarnih zanimanja o novim oblicima partnerskog financiranja (poduzetničkog i javnog sektora); 3. stvorena baza neformalnog obrazovanja Istarske županije i učenja na radnom mjestu; 4. povećan broj mladih koji sudjeluju u raznim oblicima profesionalne orijentacije i savjetovanja mladih radi bržeg zapošljavanja, suradnja HZZ-a i organizacija civilnoga društva; 5. povećan broj sudionika edukacija o novim oblicima zapošljavanja (samozapošljavanje i socijalno poduzetništvo); 6. organizirana rasprava o modelu učenja na radnom mjestu u suradnji s JLS-ima i poslodavcima, obrazovnim ustanovama i mladima, izrađene preporuke o razvoju sustava učenja na radnom mjestu; 7. informiranje mladih o uključivanju u sustav

<p>10. osiguravanje stručnog osposobljavanja mladih pojedinih struka za rad na laboratorijskoj i drugoj specijaliziranoj opremi radi stjecanja specijalističkih znanja u specifičnim zanimanjima vezanim za poljoprivredu i druge djelatnosti ruralnog prostora; razviti kvalitetniji sustav mentorstva za specifična zanimanja, kao i uspostava sustava nagrađivanja mentora s ciljem podizanja kvalitete mentorstva i učenja kroz mentorstvo;</p> <p>11. omogućiti mladima da sudjeluju i organiziraju radionice, treninge i seminare o poljoprivredno-prehrambenim proizvodima (tehnologija proizvodnje, ekonomski efekti i učinci na kvalitetu života pojedinih područja, zaštita, označavanje, brendiranje i marketing pojedinih proizvoda, s posebnim naglaskom na autohtone proizvode, pasmine i sorte;</p> <p>12. stvaranje transparentnih platformi za uključivanje učenika i studenata u učenje na radnom mjestu, uvođenje sustavnog informiranja mladih o mogućnostima učenja na radnom mjestu te uvođenje obaveze minimalne naknade za učenje na radnom mjestu po uzoru na države u okruženju;</p> <p>13. uvođenje strukturiranog informiranja mladih o mogućnostima učenja na radnom mjestu u obliku raznih stipendija i sl.;</p> <p>14. pokretanje i organiziranje rasprave te izrada preporuka o razvoju sustava učenja na radnom mjestu na sjednicama relevantnih stručnih radnih tijela s ciljem unaprjeđenja sustava regulative i poticaja vezanih za učenje na radnom mjestu na lokalnoj i regionalnoj razini;</p> <p>15. poticanje mladih na uključivanje u sustav učenja na radnom mjestu i poslodavce na razvoj shema učenja na radnom mjestu.</p>	<p>učenja na radnom mjestu – najmanje dvaput (2) godišnje.</p>
--	--

Nositelji aktivnosti: Istarska županija (nadležno upravno tijelo), HZZ, IDA, IKA, mladi, poslodavci (Hrvatska gospodarska komora, Obrtnička komora i udruženja), vanjski suradnici, organizacije civilnog društva.

Konačno, problem nezaposlenosti je gorući problem mladih. Rješavanje ovoga problema ne ovisi samo o mladima i stanju na tržištu rada, to je problem u čije rješavanje kojega trebaju biti uključeni obrazovni sustav, poslodavci i lokalna zajednica. Posljedice nezaposlenosti su društvena isključenost mladih, što dovodi do narušenog mentalnog zdravlja, siromaštva i pasivnosti. Ove posljedice mogu trajno ometati razvoj lokalne zajednice, stoga se rješavanje ovoga problema ne može prepustiti samo mladima niti lokalnim zajednicama. Veliku odgovornost imaju poslodavci, koji se najčešće aktivno ne uključuju u rješavanje ovoga problema, nego pasivno otežavaju mladima uključivanje u društvo. Mladi, s druge strane pristaju na bilo kakve poslove, pod bilo kakvim uvjetima,

a često vrlo neaktivno “traže posao” za zanimanje za koje su se školovali, umjesto u skladu s kompetencijama koje su stekli. Ovu perspektivu treba promijeniti, kao i perspektivu poslodavaca da je obrazovanje mladih za određena zanimanja problem države, a ne i njihov problem, često samo prigovarajući da ne mogu dobiti “kadrove” koji im trebaju, a ne uključujući se u obrazovne procese, osiguravajući i stimulirajući mlade za obrazovanje za zanimanja koja su im potrebna, osiguravajući primjenu praksu i sl.

Iz prikupljenih podataka o organizacijama civilnog društva je vidljivo da udruge, njihova struktura, vrijednosti koje su dominantne, niska razina povezanosti i svijesti o društvenoj ulozi koju imaju udruge, naprosto za sada nisu kapacitirane da preuzmu ulogu pokretača promjena. Kako bi se ovo stanje promijenilo, potrebno je ulagati sredstva u edukaciju članova udruga o njihovoj osnovnoj funkciji, posebno vezano za planiranje i provedbu projekta, ali i za izradu poslovnih planova. Osim toga, siromašne metode i alati kojima se služe udruge, kao i vrste aktivnosti koje se provode, neće pokrenuti zajednicu koja “spava”. Neprofitni sektor je jedan od najrazvijenijih sektora u okruženju i prostor najvećeg zapošljavanja, posebno mladih pa je upravo zbog toga potrebno ojačati kapacitiranost organizacija civilnog društva i uspostaviti suradnju s profitnim sektorom radi suradnje na zapošljavanju mladih. Veliku ulogu u omogućavanju te suradnje ima Istarska županija kao nositelj javnog sektora koji pruža i ima mogućnosti za povezivanje i financiranje ovakvih aktivnosti.

9. PODRUČJE DJELOVANJA ZA MLADE: ZDRAVLJE I BLAGOSTANJE

Ovo područje je kompleksno područje jer sustavno obuhvaća probleme i potrebe mladih koji se odnose na zdrave stilove života, a posebno onih koji su povezani direktno s mladima. Ovo široko područje zahtjeva snažnu međusektorsku suradnju, koordinaciju različitih organizacija, od ustanova koje se bave zdravljem, do organizacija civilnog društva koje promoviraju zdrave načine života i/ili obitelji u kojoj se mladi socijaliziraju. Glavni problemi koji se odnose na EU, odnose i na najmanje jedinice lokalne samouprave i na širu regiju, pa tako i na Istarsku županiju.

U nastavku su ciljevi djelovanja i glavni problemi iz EU:

Ciljevi: zdravlje i blagostanje mladih se mora podržavati, promocija mentalnog i seksualnog zdravlja, sporta, fizičke aktivnosti, zdravi stilovi života, prevencija ozljeda, poremećaja u prehrani, ovisnosti i nasilja

Glavni problemi: redoviti pušači, pretilost, alkohol, uzroci smrti (samoubojstvo), psihičke smetnje, ozljede (prometne nesreće, nasilje, samoozljeđivanje).

Ciljevi djelovanja za mlade ne razlikuju se niti za Republiku Hrvatsku, pa tako niti za Istarsku županiju:

1. poticanje zdravih životnih stilova mladih i bavljenje tjelesnim aktivnostima, sportskim aktivnostima, razvoj preventivnih programa na međusektorskoj razini
2. suradnja među stručnjacima koji rade s mladima, zdravstvenih, sportskih i obrazovnih organizacija, radi sprečavanja problema pretilosti, ozljeđivanja, ovisnosti i zlouporabe droga, očuvanje mentalnog i seksualnog zdravlja.

Izazovi koji stoje pred mladima i odgovornima za unaprijeđenje zdravlja mladih se mogu sažeti:

- zdravlje mladih je u opasnosti zbog stresa, loše prehrane, nedostatka tjelesne aktivnosti, spolnih odnosa bez zaštite, konzumiranja duhana, alkohola i droga
- sport, osim što ima zdravstvenu dimenziju, ima i snažnu obrazovnu ulogu (senzibilizacija na nenasilno ponašanje, kultura zdravih stilova života, stjecanje vještina za rad u timu, stjecanje drugih vještina, poput organizacijskih i dr.).

Ovo kompleksno područje mora obuhvatiti prvenstveno suradnju svih dionika, te mobilizaciju zajednice, što znači da je potreban zaokret u odgovornosti za zdravlje mladih. To se može postići:

- međusektorskom suradnjom i kontinuiranim dijalogom odnosno uključivanjem svih dionika u planiranje zdravlja mladih
- promicanjem mogućnosti usavršavanja osoba koji se bave mladima i voditeljima organizacija mladih, vezano za zdravlje
- aktivnim uključivanjem mladih u donošenje odluka na svim razinama, npr. konzultacijama s mladima o svim odlukama, suradničkim učenjem, programima i aktivnostima „mladih za mlade” - uključiti mlade u politiku zdravlja, a naročito sporta.

Ove potrebe i interesi mladih mogu se zadovoljavati u okviru rada raznih organizacija čija djelatnost ima cilj pružanja potpore mladima u području zdravlja općenito (preventiva), a posebno mentalnog i seksualnog zdravlja mladih te promocije zdravih stilova života, poput sportskih i fizičkih aktivnosti. Zadovoljavanje ovih potreba i interesa ima cilj spriječiti poremećaje u prehrani, bolesti ovisnosti i nasilno ponašanje mladih. Zadovoljavanje tih potreba i interesa se može financirati iz raznih izvora: država, JP(R)LS, pojedinci, inozemni, javni i ekonomski izvori, ekonomski (privatni) sektor.

Vrste takvih organizacija i aktivnosti jesu:

1. Javne ustanove u zdravstvu, bez obzira na osnivača (privatno, državno,

JL(R)S:

- bolnice, domovi zdravlja, centri za rehabilitaciju, lječilišta i sl.
- zavodi i instituti za unaprjeđenje zdravlja, odjeli prevencije i liječenje bolesti za mlade (npr. odjel za prevenciju i liječenje ovisnosti ili/i zavodi za javno zdravstvo (timovi preventivne medicine za srednjoškolce i studente, savjetovaništa za mlade (ginekološko, psihološko i sl.), ljekarne, ustanove koje prate i kontroliraju prehranu učenika i studenata u školskim i studentskim menzama (zavodi za javno zdravstvo) i sl.

2. Organizacije civilnog društva koje unaprjeđuju zdrave stilove života:

- sportski klubovi i druge organizacije za sport i sportsku rekreaciju, sportski savezi, Hrvatski olimpijski odbor i dr.
- organizacije civilnog društva koje daju potporu mladima u promociji zdravih stilova života (planinarska društva, izviđači, udruge koje se bave alternativnim stilovima života (tečajji joge, zdrava prehrana i sl.), organizacije koje unaprjeđuju život mladih koji imaju zdravstvene i druge razvojne teškoće i dr.
- organizacije civilnog društva koje daju potporu u liječenju bolesti ovisnosti, poremećaja prehrane i sl. te poremećaja u ponašanju (nasilnog i dr.)
- odgojno-obrazovne ustanove i druge neprofitne organizacije koje u okviru svoje osnovne djelatnosti imaju aktivnosti kojima se promiču zdravi stilovi života – školska sportska društva, sveučilišni sportski savezi i sl.

3. Druge organizacije i modeli koji promiču zdrave stilove života kroz razne projekte, akcije ili aktivnosti, npr. projekt „Mreža zdravih gradova“, Akcija „Gradovi i općine prijatelji djece“, razni kampovi (sportski i dr.).

9.1. Rezultati prikupljanja podataka za „mapu zajednice mladih Istarske županije“ u području zdravlja i blagostanja

Analiza dostupnih podataka s područja Istarske županije pokazala je da se aktivnosti i programi, kao i sustavno praćenje i potpora zdravlju i blagostanju mladih provodi na nekoliko načina uključujući razne institucije i programe:

1. sustavno planiranje unaprjeđenja zdravlja i blagostanja opće populacije, među kojima su i mladi, metodom suvremenog planiranja u javnim politikama („evidence based policy“) osposobljavanjem stručnjaka za strateško planiranje i prikupljanjem podataka za prve planove za zdravlje već od 1999. (dostupno na <http://zdrava-sana.istra-istria.hr/index.php?id=3004>, 10.12.2017.) U okviru projekta „Zdrava Istra“, 2005. godine donesen je Plan za zdravlje građana Istarske županije kao prvi dokument takve vrste izrađen u Republici Hrvatskoj. Doneseno je i prati se zdravlje

građana Istre, pa tako i mladih kroz više godišnjih i dvogodišnjih planova te pratećih operativnih planova u kontinuiranom razdoblju do danas, pa je moguće pratiti intervencije i učinke na zdravlje, ali i planirati javne politike u ovom području. Posljednji plan je donesen 2017. godine kada je donesen „Plan za zdravlje i blagostanje za razdoblje od 2017 do 2020. godine“ (dostupno na http://zdrava-sana.istra-istria.hr/uploads/media/KONACNI_NADOPUNJEN_PLAN_za_zdravlje_i_soc_blagostanje_FINAL_za_Skupstinu.pdf, 10.12.2017.)

Većinu Planova prati i Operativni plan, što omogućava prilagodbu svakoj godini i novim pojavnostima u području zdravlja. Ovi planovi se izrađuju u stručnim timovima, u kojim su stručnjaci iz različitih područja, a odgovornost za kreiranje javnih politika u tom području je na Savjetu za zdravlje Istarske županije, koje „kao samostalno savjetodavno tijelo stručnjaka iz područja zdravstvene zaštite te predstavnika interesnih skupina u skrbi za zdravlje daje mišljenje na prijedlog plana zdravstvene zaštite za područje Istarske županije; predlaže mjere za ostvarivanje dostupnosti i kvalitete zdravstvene zaštite u Istarskoj županiji; sudjeluje u planiranju i evaluaciji zdravstvene zaštite na području Istarske županije; te usmjerava zdravstvenu politiku i planira zdravstvenu zaštitu u cilju osiguravanja uvjeta za zaštitu, očuvanje i poboljšanje zdravlja stanovnika Istarske županije.“ (<http://zdrava-sana.istra-istria.hr/index.php?id=2972>, 10.12.2017.). Operativno upravljanje prioritetima provodi „Tim za zdravlje“ sastavljen od predstavnika upravnih odjela Istarske županije, zdravstvenih i socijalnih institucija, predstavnika jedinica lokalne samouprave i civilnog sektora. Osnovni zadaci Tima jesu koordiniranje provedbe Plana za zdravlje; strateško promišljanje godišnjih operativnih akcijskih planova sukladno postavljenim dugoročnim ciljevima; suradnja sa Savjetom za zdravlje, povjerenstvima i radnim grupama na provedbi Plana za zdravlje; javno predstavljanje provedbe i postignuća. (<http://zdrava-sana.istra-istria.hr/index.php?id=2973>, 10.12.2017.)

2. Istarska županija je osim što je dobro promrežena zdravstvenim ustanovama, ujedno i osnivač većeg dijela tih ustanova, pa može kroz financiranje regulirati prioritete i usmjerenost dodatnih programa. Zdravstvene ustanove kojima je Županija osnivač su: Bolnica za ortopediju i rehabilitaciju "Prim. dr. Martin Horvat" Rovinj (www.bolnica-rovinj.hr), Istarski domovi zdravlja (www.idz.hr, [ispostave IDZ](http://ispostave.idz.hr)), Istarske ljekarne (www.istarske-ljekarne.hr), Opća bolnica Pula (www.obpula.hr), Zavod za javno zdravstvo Istarske županije (www.zzjz.hr), Zavod za hitnu medicinu Istarske županije (www.zhmiz.hr). Upravljanje ovim ustanovama, a prema prijedlozima programa rada tih ustanova je usmjeravano iz Upravnog odjela za zdravstvo i socijalnu skrb.

Prvo što se ističe, kada je riječ o brizi o zdravlju i blagostanju građana Istarske županije je uključenost stručnjaka javne uprave te prepoznatljivost po kontinuiranom djelovanju i aktivnostima kojima se promiču ideje „zdravih gradova/županija“ svijeta. Vizija Zdrave Istre naglašava: „Istra je zajednica koja prepoznaje potrebe svojih građana u kojoj se kvaliteta života ostvaruje na načelima solidarnosti i pravičnosti, kroz ujednačen razvoj i dostupnost zdravstvenih i socijalnih usluga, u sigurnom i zdravom okolišu s ciljem unaprjeđenja i očuvanja zdravlja te socijalne dobrobiti za sve“ (<http://zdrava-sana.istra-istria.hr/index.php?id=3003>, 10.12.2017.). Uz to u okviru djelokruga rada Upravnog odjela za zdravstvo i socijalnu skrb koji prati stanje i predlaže **mjere** radi osiguravanja uvjeta za zaštitu, očuvanje i poboljšanje **zdravlja stanovništva** te organiziranja i ostvarivanja **zdravstvene zaštite** na području Istarske županije, osigurava popunjavanje mreže javne zdravstvene službe, koordinira rad svih pravnih i fizičkih osoba koje na području Županije obavljaju zdravstvenu djelatnost, poduzima prethodne radnje za davanje koncesija za obavljanje javne zdravstvene službe, izrađuje i predlaže razvojne strategije - plan zdravstvene zaštite kao i jednogodišnje i trogodišnje planove

promicanja zdravlja, prevencije te ranog otkrivanja bolesti, osigurava sredstva za provođenje javnozdravstvene djelatnosti te provođenje mjera zdravstvene ekologije, organizira rad mrtvozorničke službe, obavlja poslove i zadatke u svezi s osnivačkim pravima nad zdravstvenim ustanovama te predlaže mjere u svrhu dobrog gospodarenja u tim ustanovama, također pravovremeno upozorava Župana i Skupštinu o nepravilnostima i nezakonitostima, a sve u svrhu osposobljavanja ustanova za obavljanje funkcija za koje su osnova za djelovanje.

Istarska županija je u skladu s „Planom za zdravlje i blagostanje“ za ovo razdoblje odabrala više prioriteta:

- Promocija zdravlja, prevencija i rano otkrivanje kroničnih nezaraznih bolesti
- Mentalno zdravlje djece i mladih i podrška obitelji
- Koordinacija razvoja i pružanja socijalnih usluga u zajednici
- Selektivno prikupljanje korisnog otpada iz komunalnog otpada (iz Plana za zdravlje i blagostanje).

Osnovni ciljevi ovih prioritetnih područja su:

1. Mjere provođenja zdravstvene zaštite: zaštita i unapređenje zdravlja stanovništva Istarske županije u cjelini, povećanje očekivanog trajanja života i smanjenje smrtnosti, povećanje broja godina života bez bolesti i/ili invalidnosti te osiguravanje najviše moguće razine tjelesnog i psihičkog zdravlja. Osiguravanjem visoko kvalitetne zdravstvene zaštite doprinosi se postizanju ovog cilja na svim razinama sustava zdravstvene djelatnosti.
2. Osnove razvoja zdravstvene djelatnosti na svim razinama zdravstvene zaštite. Ciljevi: zaštita i unapređenje zdravlja stanovništva Istarske županije, povećanje očekivanog trajanja života i smanjenje smrtnosti, povećanje broja godina života bez bolesti i/ili invalidnosti te osiguravanje najviše moguće razine tjelesnog i psihičkog zdravlja putem poboljšanja i unaprjeđenja postojećeg zdravstvenog sustava.
3. Prioritetna razvojna područja. Ciljevi: zaštita i unapređenje zdravlja stanovništva Istarske županije u cjelini, unaprjeđenje/uspostavljanje zdravstvenih usluga koje doprinose poboljšavanju kvalitete života i smanjenju patnji građana IŽ te bolju dostupnost visokokvalitetnim zdravstvenim uslugama.

Kroz Plan promicanja zdravlja, prevencije i ranog otkrivanja bolesti Istarske županije planirane su razne mjere koje se odnose i na mlade, pa su to: Zdravstveni odgoj i zdravstveno prosvjećivanje, Sistematski pregledi, i ostale aktivnosti u cilju prevencije i ranog otkrivanja bolesti, Stvaranje okoliša koji podupire zdravlje, Mjere prevencije i ranog otkrivanja zaraznih bolesti (http://zdrava-sana.istra-istria.hr/uploads/media/KONACNI_NADOPUNJEN_PLAN_za_zdravlje_i_soc_blagostanje_FINAL_za_Skupstinu.pdf, 10.10.2017.), što sigurno stvara temeljne preduvjete za zdravi razvoj djece i mladih.

Rezultati prijašnjih ulaganja analizirana su kako bi se u prioritetnim područjima istaklo probleme i moguća rješenja pa tako u sljedećim područjima se ističu prioriteti:

1. Promocija zdravlja, prevencija i rano otkrivanje kroničnih nezaraznih bolesti

- Nedovoljan odaziv u nacionalni program ranog otkrivanja unatoč poduzetim aktivnostima, spoznaja o nedostatku znanja u socijalnom marketingu,
- Nedovoljan angažman zdravstvenih radnika u preventivnom radu (patronaže i LOM-ova te IDZ-a), preopterećenost obvezama i nemotiviranost,
- Nedovoljna medijska promocija i informiranost javnosti, neujednačenost dostupnosti usluga.

Stoga se u ovom razdoblju planira organizirati rad Centra za prevenciju kroničnih nezazarnih bolesti pri ZZJZIŽ. Ove mjere bi trebale osnažiti preventivno djelovanje u području zdravlja.

2. Mentalno zdravlje djece i mladih i podrška obitelji

- Nije u dovoljnoj mjeri obuhvaćena populacija u riziku i ona s problemima,
- Nedostatna umreženost dionika, nepotpuna suradnja,
- Nedostatak programa, prekid kontinuiteta u provedbi, nedostatna praćenja i evaluacije, supervizija,
- Ne postoje standardi za rad savjetovališta,
- Financijska, stručna, prostorna i vremenska ograničenost na manji obuhvat korisnika nego što bi prema potrebama bilo potrebno,
- Vrijednosti koje društvo propagira (potrošački mentalitet, natjecateljska klima od vrtića na dalje, dostupnost opijata, alkohola, dostupnost neprimjerenih internetskih sadržaja, sve veća homofobija, sve veći broj razvoda, koji ne pružaju mogućnost mladim osobama da imaju osobna iskustva kvalitetnih odnosa).

Ozirom na ove rezultate djelovanja planira se učiniti sljedeće:

Razviti kapacitete i partnerstva za podršku mentalnom zdravlju djece i mladih, roditeljstvu i radu savjetovališta na području IŽ:

- Jačati kapacitete odgojno obrazovnih institucija u promociji i zaštiti mentalnog zdravlja djece i mladih
- Razvijati stručne i organizacijske kapacitete za kreiranje preventivnih programa u osnovnim školama koji odgovaraju na stvarne potrebe djece i mladih
- Provoditi učinkovite preventivne programe u srednjim školama Istarske županije, kojima se djeluje na rizične i zaštitne čimbenike za razvoj poremećaja mentalnog zdravlja
- Održati postojeću ponudu različitih kvalitetnih programa za roditelje u Istarskoj županiji
- Unaprijediti dostupnost i kvalitetu programa podrške roditeljstvu roditeljima djece predškolskog uzrasta
- Unaprijediti dostupnost i kvalitetu programa podrške roditeljstvu roditeljima djece s teškoćama na području Istarske županije
- Unaprijediti dostupnost i kvalitetu savjetovališne podrške kroz definiranje osnovnih polazišta, principa i kriterija za rad savjetovališta na području cijele Istarske županije
- Podržati postojeće programe za prevenciju obiteljskog nasilja i nasilja među djecom, te programe podrške žrtvama nasilja (Plan za zdravlje i blagostanje, str. 31).

Ukoliko analiziramo ulaganja u programe koji su provedeni u okviru provedbe programa za koje je nadležan Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb, potvrdit će se da je ovo područje djelovanja izuzetno obuhvatno. Iznosimo samo neke od programa iz ovog područja a iz izvršenja Proračuna za 2016. godinu. Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb je za 2016. godinu utrošio 600.574.367,26 kn. Od toga je upravni odjel utrošio 8.364.114,04 kn, a proračunski korisnici 592.210.253,22 kn: ustanove u zdravstvu utrošile su 550.292.869,29 kn, domovi za starije i nemoćne osobe utrošile su 39.088.841,49 kn i centri za socijalnu skrb su utrošili 2.828.542,44 kn.

Kroz ovaj Upravni odjel se upravlja pomoćima, naknadama građanima i donacijama sukladno „Planu za zdravlje i socijalno blagostanje“. U Odjelu se provodi i europski projekt u kojem je županija nositelj. Najznačajniji rashodi su tekuće donacije u visini od 2.817.678,03 kn, pomoći unutar općeg proračuna u visini od 1.455.539,00 kn i naknade građanima i kućanstvima u visini od 1.260.769,82 kn. Upravlja se s 19 programa i financira 9 proračunskih korisnika, od čega 5 zdravstvenih ustanova i 4 doma za starije osobe.

U nastavku su neki od programa:

1. Zdravstvo - proračunski korisnici i iznad standarda poput:

- Programi iznad standarda ugovorenog s HZZ
Zavod za hitnu medicinu IŽ je zapošljavanjem i edukacijom potrebnog broja djelatnika ostvario preduvjete za pružanje ugovorenih usluga iznad standarda ugovorenog s HZZO- om. Sufinanciranjem programa i aktivnosti, ulaganjem u nabavu vozila i uređenje objekata zdravstvenih ustanova, jedinice lokalne samouprave osiguravaju veću kvalitetu i dostupnost zdravstvenih usluga u svojim zajednicama. U Istarskim domovima zdravlja, Zavodu za hitnu medicinu i Općoj bolnici Pula organizirani su dodatni timovi za zdravstvenu zaštitu turista tijekom turističke sezone (iz Izvještaja o izvršenju proračuna IŽ za 2016.).
  - Opća bolnica Pula, osim decentraliziranih funkcija dodatno se ulaže u dodatne preglede i drugo, a za mlade važno npr. rad Vikend bolnice za adolescente (jednomjesečni susreti), u grupnim i individualnim savjetovanjima (u 2016. godini je u rad Vikend bolnice bilo uključeno 36 direktnih korisnika te 68 indirektnih).
  - Zavod za javno zdravstvo, osim decentraliziranih funkcija i ulaganja u programe iznad standarda, pa su npr. dodatni programi važni za mlade, „Prevenција i izvanbolničko liječenje ovisnosti“. Kako Istarska županija već godinama ima relativno visoku stopu konzumenata droga i liječenih ovisnika koji su uključeni u tretman u odnosu na ukupan broj konzumenata/ovisnika, osiguravaju se dodatna sredstva i u ovaj program. Zbog konzumacije droga u 2016. godini su se javile 622 osobe (gotovo jednako kao lani, 620) i 134 članova obitelji, od toga 58 novoevidentiranih (gotovo jednako kao lani, 55). Zbog ovisnosti o heroinu javile su se 23 osoba, 2 osobe zbog ovisnosti o buprenorfinu, 10 zbog konzumacije amfetamina, 22 zbog marihuane, a jedna zbog benzodiazepina (Izvještaj o izvršenju proračuna IŽ za 2016.). Povodom Međunarodnog dana borbe protiv zloporabe droga i nezakonitog prometa drogama te Mjeseca borbe protiv ovisnosti organizirane su razne promotivne aktivnosti. Osim toga, edukativni skup o poremećajima hranjenja (131 sudionik), dva stručna skupa s gostujućim predavačima na teme „Usporeni kognitivni tempo“ (82 sudionika) i „Strahovi, školske fobije i anksioznost u dječjoj dobi“ (204 sudionika). Izrađena je objedinjena informatička baza svih školskih preventivnih programa u Istarskoj županiji (dostupna na stranicama Zavoda). Provedeno je trijažno psihologijsko testiranje u tri osnovne škole koje nemaju vlastitog psihologa (Čepić, Kanfanar, Nedešćina) sa ciljem prepoznavanja djece s poteškoćama mentalnog zdravlja, ranog uključivanja u tretman i prevencije nastanka težih poremećaja (38 učenika petog razreda). Zbog problema mentalnog zdravlja radilo se s 471 osoba i 310 članova obitelji (za 8% više u odnosu na lani). Radilo se s 21 osobom koja se je javila zbog alkohola (1 osoba u dobi od 16 godina, 4 osobe mlađe od 40 godina). Evidentirano je 233 novih korisnika (6 s problemom alkohola, 2 zbog kockanja, 225 drugi problemi mentalnog zdravlja), za 6,4% manje nego lani. (iz Izvještaja o izvršenju Proračuna za 2016., http://www.istra-istria.hr/uploads/media/170330_IZ_Godisnji_izvjestaj_2016.pdf, str. 433. ,440.)
- 2. Mentalno zdravlje djece i mladih:** realizirano 5 projekata udruga usmjerenih na provođenje učinkovitih preventivnih programa kojima se djeluje na rizične i zaštitne čimbenike za razvoj poremećaja mentalnog zdravlja te jačanje kapaciteta savjetovaništva;
- 3. Podrška obitelji:** realizirano 11 projekata udruga usmjerenih jačanju roditeljskih kompetencija, podrška obiteljima u teškoćama te razvoju usluga savjetovanja;
- 4. Rane intervencije kod djece s neurorizicima:** realizirana 3 projekta udruga usmjerenih na stručnu i savjetodavnu pomoć djeci s neurorizicima i razvojnim teškoćama kao i njihovim obiteljima;
- 5. Zaštita i unapređenje kvalitete života osoba s invaliditetom:** realizirano 15 projekata udruga i 3 projekta privatnih ustanova socijalne skrbi usmjerenih na podršku i veće uključivanje osoba s invaliditetom u život zajednice, poludnevne

boravke, unaprjeđenje mobilnosti i komunikacije, poticanje zapošljavanja osoba s invaliditetom te 2 projekta proračunskih korisnika državnog proračuna usmjerenih ka deinstitucionalizaciji i pružanju usluga u zajednici (Dom za odrasle osobe „Vila Maria i Centar za rehabilitaciju Gregovića); praćen je rad i isplaćena su sredstva za poslovanje Dnevnog centra za rehabilitaciju Veruda Pula. U svim domovima za starije osobe kao i u domovima za odrasle osobe sufinancirane su dodatne mjere zdravstvene zaštite za korisnike.

6. **Prevenција kardiovaskularnih bolesti:** realizirana 3 projekta udruga usmjerenih na preventivne programe i edukaciju o rizičnim čimbenicima;
7. **Rak debelog i završnog crijeva :** realiziran projekt psihosocijalne pomoći oboljelima od kolorektalnog karcinoma (Liga protiv raka Pula);
8. **Zaštita zraka:** realiziran projekt Zeleni telefon (Udruge Zelena Istra) s ciljem kvalitetnijeg informiranja građana o pokazateljima i stanju kvalitete zraka
9. **Unaprjeđenje zdravlja i socijalne sigurnosti općenito:** realizirano 11 projekata/programa koji se odnose na prevenciju i liječenje ovisnosti, podršku oboljelima te socio-zdravstvenu podršku borcima NOR-a i braniteljima domovinskog rata; proveden je postupak nabave, ugovoren izvoditelj i realizirana Medijska kampanja protiv bolesti ovisnosti „Bježi-Via“.

U Izvješću Operativnog plana aktivnosti za 2016. godinu navode se rezultati raznih aktivnosti, a izdvojiti ćemo neke od onih koje se odnose izravno na mlade:

- stručna podršku u Savjetovalištu Službe za prevenciju, izvanbolničko liječenje bolesti ovisnosti i zaštitu mentalnog zdravlja Zavoda za javno zdravstvo primilo je više od 780 građana (što je porast od 22 % u odnosu na prethodnu godinu)
- u programe podrške roditeljstvu bilo je uključeno 1664 osoba
- ustanove i udruge koje provode prevenciju i vanbolničko liječenje ovisnika pružale su različite usluge za više od 600 ovisnika ili bivših ovisnika o drogama i alkoholu
- usluge neurorazvojne terapije i rane intervencije koje su donedavno bile dostupne uglavnom u Dnevnom centru za rehabilitaciju Veruda Pula sada se organiziraju i u Općoj bolnici u Puli te u Poreču i Umagu
- 23 osobe s invaliditetom zaposlene su u djelatnostima koje se sufinanciraju iz Proračuna Istarske županije, a zahvaljujući sredstvima Istarske županije i EU fondova 288 učenika s teškoćama dobilo je pomoćnika u nastavi
- radom fizioterapeuta u Centru za prevenciju kardiovaskularnih bolesti (KVB) Istarskih domova zdravlja obuhvaćeno je 139 pacijenata. Prosječan gubitak kilograma po pacijentu je bio 10,4 kg godišnje. Dnevno je u dvoranu na stručno vođenu tjelesnu aktivnost u vidu prevencije ili rehabilitacije bilo uključeno oko 60-80 pacijenata (Izvješće Operativnog plana za 2016., str. 3.).

Iz istog izvješća (Operativni cilj 1: Osigurati da usluge specifične zdravstvene zaštite za djecu i mlade s poremećajima mentalnog zdravlja budu dostupne vremenski i po načinu „ulaza u sustav“) se može pratiti napredak u vidljivosti i senzibiliziranosti građana i mladih oko prihvaćanja ponuđene potpore koja je primjerena mladima. Kako se ova mjera odnosi na skupine mladih u riziku od odstupajućeg ponašanja i narušavanja zdravlja, koja je često teško dostupna populacija, osim kada je potrebno sanirati već iskazane poremećaje u ponašanju i bolesti, važno je da su mladi i njihove obitelji prepoznale ovu mogućnost.

U 2016. godini se prema Izvješću, savjetovalištem koristilo 471 osoba i 310 članova obitelji, a od čega su oko 44% djeca i mladi. Osim individualnog rada osnovana je i **grupa za podršku adolescentima**, a činili su ju srednjoškolci (1.- 4. razreda). Uspostavljena je dobra suradnja sa školama, liječnicima školske medicine, liječnicima obiteljske medicine, Centrom za socijalnu skrb, te domovima za odgoj i djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi, koji su upućivali korisnike u zavod za javno zdravstvo

zbog različitih poteškoća (rad s adolescentima i mladima, s ciljem prevencije razvoja težih psihičkih poremećaja ili razvoja problema raznih ovisnosti). (Izješće Operativnog plana aktivnosti za 2016., str.9.).

U cilju razvijanja preventivnih programa, osim suradnje s školama na razvoju preventivnih školskih programa, u Istri se, prema tom Izješću provodilo nekoliko preventivnih programa za djecu i mlade:

- „Lančana reakcija - Lara-trening socijalnih vještina“, za učenike 4. razreda osnovnih škola, u 10 radionica usmjerenih na razvoj socijalnih vještina kod djece (Društvo Naša djeca Buzet)
- „Vršnjak pomagač - mladi volonteri i osnaživanje djece kroz ples“, „Mladi volonteri zdravoga grada“: djelovanje na osobni rast i razvoj, te osnaživanje mladih osoba u periodu adolescencije, jačanje za ulogu pomagača i nosioca socijalnih akcija u lokalnom okruženju, u Poreču, za srednjoškolce Poreča i općina Poreštine koji pohađaju porečke škole (Višnjan, Kaštelir Labinci, Sv. Lovreč, Vižinada, Tar-Vabriga, Vrsar, Funtana) te za mlade sjeverozapadne Istre koji pohađaju porečke škole (Novigrad, Umag, Brtonigla, Buje) i projekt „Rasplesani razredi“ kojim se jačaju zaštitni faktori kroz razvoj socijalnih vještina važnih u razdoblju u kojem se nalaze adolescenti, razvoj samopouzdanja, samodiscipline i suprojekt radljivosti za sve učenike (406 učenika osnovnoškolskog i 161 učenik srednjoškolskog uzrasta sa područja Poreča i poreštine i sjeverozapadne Istre koji pohađaju porečke škole) što je posebno važno za inkluziju socijalno povučenijih pojedinaca u razrednu dinamiku i jačanje razredne kohezije (Fond Zdravi grad Poreč)
- „Rano pijenje i njegova prevencija“ - projekt kojemu je cilj odgađanje početka konzumiranja alkohola i reduciranje konzumiranja među onima koji su već počeli piti, sudjelovalo 115 učenika 7. razreda osnovne škole Pazin.

Zahvaljujući predanom radu na provedbi i unaprijeđenju „Plana za zdravlje“ u što je uključena cijela zajednica, mladi Istre imaju na raspolaganju niz aktivnosti kojima se osnažuju za zdravo odrastanje, no izostaje njihovo aktivno sudjelovanje u provedbi što je vidljivo prema podacima iz svih ovih dokumenata, mladi su uglavnom korisnici usluga, koje organiziraju drugi.

Ciljevi i mjere javnih politika za mlade se prvenstveno odnose na aktivno sudjelovanje mladih u aktivnostima te poticanje na sudjelovanje u donošenju odluka, poticanje mladih na samoorganiziranje i planiranje aktivnosti koje su oni sami osmislili. Takav pristup omogućava da mladi osjećaju projekte u kojima sudjeluju kao „vlastite“ pa su učinci nemjerljivo veći. **Upravo su operativni planovi ili akcijski planovi prostor u kojima se može intervenirati obzirom na potrebu za brzim reakcijama u unaprijeđenje zdravlja mladih, bilo određivanjem prioriteta skupina i/ili uključivanjem mladih u izradu takvih planova.**

Ukupno su ulaganja u područje zdravstva prikazanu sljedećoj Tablici.
 Tablica broj 48. Ulaganja iz Upravnog odjela za zdravstvo i socijalnu skrb
 Ukupno: 946.548.183,90 kuna

Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb	9.994.606,45	0,80
Ustanove u zdravstvu	876.858.611,95	70,19
Domovi za starije	53.806.612,50	4,29
Centri za socijalnu skrb	2.888.350,00	0,23

Izvor: prilagođeno iz Proračuna Istarske županije za 2017. godinu.

Zabrinjavajuće je ipak da se usprkos naporima programa „Zdrava Istra” te raznim drugim tijelima (Savjet za zdravlje, Savjet za socijalnu skrb, Tim za zdravlje) te tijelima i projektima na razini jedinica lokalne samouprave, među kojim prednjače programi „zdravih gradova” te tijelima na lokalnoj razini, koji imaju funkciju unaprijeđenja zdravlja i dalje u Istarskoj županiji mladi iskazuju rizično ponašanje, posebno u području ovisnosti u kojem Istra prednjači u Hrvatskoj.

Iz istraživanja o rizičnom ponašanju srednjoškolaca „Kako si?”, provedenom još 2012. godine (Zavod za javno zdravstvo u suradnji s Institutom za razvoj obrazovanja), a u svrhu potrebe za praćenjem mentalnog zdravlja i rizičnih ponašanja mladih i ciljem dobivanja uvida u pojavnost rizičnih oblika ponašanja i njihovih korelata u populaciji srednjoškolaca, vidljivo da je osnovni problem nedostatak sadržaja primjerenih mladima. Provedeno prije gotovo 5 godina, istraživanje koje je ispitalo rizična ponašanja učenika u širem psihosocijalnom kontekstu, pokazuje da je problematika prisutna, a nije za očekivati da će se „sama od sebe” umanjiti. Ispitani su aspekti ponašanja i iskustava učenika u obiteljskim odnosima, odnosima s vršnjacima, osobna iskustva sa školom, provođenje slobodnog vremena, samopoimanje, psihosomatski simptomi i korištenje sredstava ovisnosti. U tom ispitivanju 77,7% učenika osjeća umor (nešto manje učenika), a 47,4% djevojaka osjeća bol u vratu i 39,9% osjeća glavobolju. Ukupno djevojke osjećaju više psihosomatskih simptoma (35,4%) nego li mladići. Čak 30% djevojaka osjeća simptome egzistencijalne osmaljenosti i krize, dok 30-45% često osjeća simptome depresivnosti. Zato više mladića osjeća agresivno ponašanje i to često, oko 9,9% . Isto tako, prosječno 18-29% učenika osjeća strah od škole, što govori da škola nije „zdravo” mjesto. Autor istraživanja (prof.dr.sc. Petar Bezinović, op.a.) ističe da je upravo školska klima i pozitivno okruženje u školi ključan faktor za smanjenje rizičnog ponašanja, odnosno protektivni faktor zdravlja. Podatke o drugim indikatorima zdravlja djece i mladih može se naći u „Planu za zdravlje i blagostanje”. **Preporuča se izrada „plana za zdravlje za mlade” kao prioritnog područja u jednom od planova za zdravlje Županije.**

Iako se u „Nacionalnom programu za mlade” naglašava važnost zdravstvene kulture, a posebno senzibilizacija mladih za zdrave stilove života, a naročito bavljenje sportom, odnosno fizičkim aktivnostima, rezultati ispitivanja u kojem su sudjelovale udruge pokazuju da javnost, na razini Županije, a posebno udruge i donositelji političkih odluka nemaju razvijenu svijest o povezanosti ulaganja u sport i zdravlja. Svi će reći da je sport zdrav, no u stvarnosti se područje sporta odvojilo do drugih sustava. Stoga smo, usprkos uobičajenim obrascima kategoriziranja i klasificiranja djelatnosti u javnim politikama u Hrvatskoj, sportske aktivnosti i ulaganja u sport smjestili u područja „zdravlja i blagostanja”. Naime, većina mladih, od onih koji se aktivno bave sportom, a naročito u dobi nakon završetka srednjoškolskog obrazovanja, prestaju s redovitim bavljenjem sportom, a oni koji se bave/ostaju su često samo vrhunski sportaši.

Istarska županija ima dobre infrastrukturne uvjete za bavljenje sportom, kako prostorne, tako i stručne, što bi trebalo doprinijeti intenziviranju i promoviranju aktivnosti rekreativnog bavljenja sportom, odnosno promovirati bavljenje fizičkim aktivnostima kao zaštitnim faktorom smanjenja rizika za zdravlje mladih. Nacionalni strateški dokumenti, poput Nacionalnog programa za mlade ili dokumenata školskih/akademskih sportskih društva predviđaju ovakav pristup. Europska unija se opredijelila za intenziviranje i poticanje bavljenja fizičkim aktivnostima u području javnih politika za mlade, pa je u okviru programa ERASMUS+ u posljednjih nekoliko godina predvidjela značajna sredstva za poticanje bavljenja sportskim aktivnostima mladih, odnosno za organizaciju sportskih programa i aktivnosti.

Ulaganja u sportske aktivnosti su prosječna, a kako se prema Zakonu o sportu financiranje odvija prema prijedlogu sportskih zajednica, Županija je financiranje strukturirala na način kao što je to uobičajen u većini županija. U skladu sa Zakonom o sportu pravilnik o kriterijima financiranja sporta donosi Sportska zajednica Istarske

županije pa se prema istom oblikuje i Program javnih potreba u sportu Istarske županije i to prema sljedećim uvjetima:

raznolikosti programskih područja, ravnomjernog razvoja sporta na području cijele Županije, razvijenosti pojedinog sporta, masovnosti, kvalitete, rezultata, objektivne opravdanosti planova, programa i projekata te vrhunskih ostvarenja na domaćem i međunarodnom planu (<http://www.istra-sport.hr/wp-content/uploads/2016/12/Kriteriji-za-ocjenjivanje-sportova.pdf>, 10.12.2017.).

Programi „sportske kulture“ sadrže sljedeće aktivnosti: sport u obrazovanju, sport mlađih uzrasta, vrhunski sport, stručno usavršavanje, sportska rekreacija, sport osoba s invaliditetom, sportske manifestacije, zajednički programi sa HOO, izdavačka djelatnost te programi strukovnih saveza i stručne službe.

Programsko usmjerenje se očituje kroz izvršene aktivnosti, a navest će se neke od njih:

- Olimpijski festival dječjih vrtića u 8 istarskih gradova/općina i županijskom završnicom u Rovinju (9 vrtića i 360 djece),
- program školskog sporta (oko 8.614 učenika/ica),
- program sporta mlađih uzrasta (17 kampova s ukupno 740 učesnika, organizirani su nastupi županijskih selekcija, praćeni programi 65 perspektivnih sportaša),
- program vrhunskog sporta (stipendirano je 47 vrhunskih sportaša i 8 najuspješnijih klubova),
- program stručnog usavršavanja kadrova,
- program sportsko-rekreativnih aktivnosti i manifestacija (uključeno oko 20.000 osoba),
- program sportaša osoba s invaliditetom (oko 40 sportaša, 2 stipendije za 2 sportašice i 1 sportaš s invaliditetom),
- program sportskih manifestacija (60 manifestacija),
- zajednički programi s HOO - 3 projekta (146.500 kuna),
- program izdavačke djelatnosti (Istarski sportski biografski leksikon i Sportski godišnjak Istarske županije za 2016.),
- program strukovnih saveza (organizirano oko 15.000 prvenstvenih utakmica u ekipnim sportovima i oko 350 prvenstava u pojedinačnim sportovima za sve uzraste, u kojima aktivno učestvuje oko 18.000 sportaša, 800 trenera i 1.200 sudaca i delegata),
- program stručne službe (Dan istarskog sporta, obilježavanje 20. obljetnice rada Zajednice, izbor najbolje sportske fotografije, projekt „My sport is Franja“ iz programa Erasmus+), (iz Izvještaja o izvršenju Proračuna 2016., str. 469.).

Ocjena postignutih rezultata ulaganja ima snažnu poruku:

Po sportskoj kvaliteti i razvijenosti sporta Istarska županije i nadalje drži visoko 4. mjesto u Hrvatskoj, ispred su Grad Zagreb, Splitsko-dalmatinska županija i Primorsko-goranska županija. Za takvu tvrdnju postoji cijeli niz argumenata, a najznačajniji su: 32% djece iz Istre je sudjelovalo u školskom sportu koja je uvjerljivo u vrhu Hrvatske, 25 ekipa iz Istre nastupa u najvišem rangu natjecanja u Hrvatskoj (1. liga), 170 državnih prvaka u seniorskom, juniorskom i kadetskom uzrastu, 120 državnih reprezentativaca, na državnom prvenstvu osnovnih i srednjih škola osvojeno je 9 medalja i ukupno je 282 kategoriziranih sportaša, (Izvještaj o izvršenju Proračuna Istarske županije, str. 469). Svi ovi rezultati postignuti s 2.632.280,00 kuna na 208.055 stanovnika (1.265 po stanovniku), što je prosječno i ispod ulaganje u sport, npr. Primorsko-goranska županija s 296.195 stanovnika ulaže 6.052.000,00 kuna (2.043 po stanovniku) za vrlo sličan program. Na razini gradova i općina također se ulaže u sportske aktivnosti u programima sporta u Proračunima JLS, koji se kreću od prosječno od manje od 1.000 kuna po stanovniku do 1.500 kuna i više po stanovniku pojedinog grada. Tako npr. Novigrad je u istu svrhu utrošio 15,27 posto proračunskih sredstava za 2016. godinu, odnosno šest milijuna i 537 tisuća kuna. Izračunato po stanovniku, Novigrad je za sport i rekreaciju potrošio 1.505 kuna, dok je Labin izdvojio 1.014 kuna po „glavi“ stanovnika. (Glas Istre,

od 8.9.2017. <https://www.glasistre.hr/7f8405b4-1085-4c72-a6f4-a5a037ce8149>, 13.12.2017.). Obzirom da većinu sudionika u sportu jesu djeca i mladi, može se smatrati da je ovo područje nedovoljno snažno razvijeno obzirom na potencijale koje ima kao program prevencije rizičnog ponašanja mladih i faktor zdravlja djece i mladih.

Većina sportskih klubova koji su sudjelovali u ispitivanju tijekom izrade ovog Programa izrazilo je nezadovoljstvo ulaganjima odnosno očekivanjima Sportske zajednice Istarske županije, jer su očekivanja usmjerena ka postizanju vrhunskih rezultata, a ne vrijednosti sporta samog po sebi, kao faktorom zdravlja. Naime, iako se prema kriterijima financira rad s djecom i mladima, kriteriji za dodjeljivanje su usmjereni prema postizanju vrhunskih rezultata, a ne prema općim vrijednostima bavljenja sportom, poput zdravlja, socijalizacije, jačanja solidarnosti i timskog rada, jačanja osobnosti i dr. Gotovo pa je nemoguće rekreativno se baviti sportom, što nije specifični problem u Istarskoj županiji nego i u drugim županijama u Hrvatskoj, a rezultat je načina financiranja i dominantnih vrijednosti u društvu općenito, kao i nejasnih smjernica javnih politika sve do nedavno. Tako, djeca i mladi često odustaju od bavljenja sportom jer ne mogu zadovoljiti sva očekivanja okoline, odnosno biti uspješni.

Srednjoškolci su nezadovoljni ponuđenim izvanškolskim aktivnostima, „dosadno im je”, pa usprkos programima prevencije rizičnih ponašanja koji se provode u srednjim školama Istarske županije, nemaju zadovoljavajuće sadržaje koji bi bili zaštitni faktor zdravlja. Nameće se zaključak da se radi o još jednom od primjera „intervencije odraslih” bez uključivanja mladih. U Istarskoj županiji su i u tom području dominantni niski stupnjevi sudjelovanja mladih u odlučivanju ili ukoliko su uključeni, onda se radi o maloj grupi mladih, koji su aktivni u svim aktivnostima. Promišljanje o javnim politikama za mlade će i dalje biti bez uključivanja mladih i boljih rezultata, sve dok mladi ne budu aktivno sudjelovali u kreiranju tih politika.

Mladi sami iskazuju potrebu za više mogućnosti kroz aktivnosti organiziranog slobodnog vremena što i predstavlja strukturu najučinkovitijih preventivnih programa pa su tijekom sudjelovanja u radnim skupinama i javnim forumima u Puli i Pazinu (a prije i u Labinu i Poreču) istakli sljedeće probleme:

1. **neinformiranost i neprimjerenost informacija mladima** - od „šume informacija” mladi ne vide informacije koje bi ih mogle zanimati. Postoji razlika između percepcije onih koji organiziraju aktivnosti i onih koji trebali sudjelovati u njima, ukoliko u planiranju aktivnosti ne sudjeluju sami mladi
2. **dostupnost** - nisu osigurana financijska sredstva za aktivnosti koje bi bile atraktivne mladima, odnosno ponuda nije primjerena mladima. Aktivnosti koje se nude za mlade često nisu besplatne, jer se osim članarina traži i nabava opreme, putni troškovi i sl., što mnogim mladima nije dostupno. To se posebno odnosi na sportske aktivnosti koje su često nedostupne mladima upravo iz istog razloga.
3. **preopterećenost školskim i studentskim obavezama (ili radnim)** te nesudjelovanje u planiranju i organiziranju aktivnosti - svi se slažu da obaveze iz školskog/studentskog obrazovnog programa preopterećuju mlade, pa nemaju „vremena” niti „prostora” za nešto drugo. Sportske aktivnosti su strukturirane tako da se na način rada ne može utjecati, niti sudjelovati u odlučivanju, pa ostanak mladih u sportu ovisi o vrijednostima sportskih klubova ili postignućima (vrhunskim rezultatima) jer je to kriterij za financiranje ili pak o izuzetno entuzijastičnim pojedincima. Intrinzične vrijednosti sporta su u drugom planu, što mladi osjećaju i brzo „izgore” pa napuste i tu aktivnost.

Mladi trebaju preuzeti aktivnu ulogu u kreiranju tih programa. U tu svrhu treba u odluke o provedbi uključiti sve aktere iz civilnog društva koji u svojoj djelatnosti imaju programe koji se tiču zdravlja.

Prema prikupljenim podacima može se reći da su ulaganja Istarske županije u zdravlje građana, posebno djece i mladih visoka, s jedne strane, a s druge strane postoji nezadovoljstvo aktera (korisnika i stručnjaka).

Na javnim raspravama u Puli i Pazinu, istaklo se sljedećih nekoliko grupa problema i prijedloga:

1. sport, kao vrijednost „bavljenje fizičkim aktivnostima”, u preventivnim programima kako protektivni faktor zdravlja:

- educirati mlade koliko tjelesna aktivnost utječe na zdravlje, iznaći mogućnost osnivanja klubova ili uključivanja mladih u rad sa sportašima u malim sredinama;
- poticati kretanje i tjelesnu aktivnost kroz sve predmete u školi, škola u prirodi, izviđača;
- putem škole organizirati i promovirati izlete, pješačenja, biciklijade, druženja u suradnji s civilnim sektorom, promicanje trenda aktivnog načina života;
- veća usmjerenost lokalne zajednice prema potrebama mladih u njihovom odrastanju i školovanju, što veća uključenost mladih u razne sportske programe, aktivnosti, kako bi spoznali prednosti, poglavito zdravstvene bavljenja sportom, a istovremeno se postiže i njihova društvena socijalizacija i integracija u društvo;
- poboljšanje infrastrukture na razini JLPS kako bi se što veći broj mladih uključio u rekreativne aktivnosti;
- umrežavanje programa iz područja zdravstva i sporta i na programske i na način da se radi na rekreativnom uključivanju djece u sport;
- ulaganje u infrastrukturu namijenjenu za sportsko-rekreativne aktivnosti mladih;
- razvijanje marketinga za pojačano poticanje zdravih životnih stilova mladih i bavljenje tjelesnim aktivnostima;
- teškoće uključivanja u razne sportske aktivnosti zbog dislociranosti i nepostojanja javnog prijevoza;
- u cilju poboljšanja uvjeta za bavljenje biciklizmom i povećanja sigurnosti prometa, predlažemo izgradnju biciklističkih staza.
- trenerica odbojke ističe prisutnost neprofesionalizma od strane trenera, a i stalna prisutnost kao i poticanje natjecateljske klime.
- uočljiva je nebriga o mladim talentiranim sportašima, te kako klub ne stavlja prioritet na rezultat već na sportski duh i ponašanje. Potrebno je staviti naglasak i poticati rekreativni sport zbog zdravlja, a ne usmjeravanje prema vrhunskom sportu.

2. prehrana, kao stil života za mlade:

- putem udruga poticati radionice zdrave hrane i zdravog načina života;
- grupe potpore djeci s pretjeranom tjelesnom težinom;
- educiranje djelatnika školskih kuhinja za pripremu zdravih namirnica za učenika;
- uvođenje programa u predškolske ustanove o važnosti zdrave prehrane i rekreativnih aktivnosti s ciljem prevencije stvaranja loših navika koje mogu utjecati na njihov daljnji razvoj kroz aktivnosti koje su prilagodljive njihovoj dobi;
- prehrana - zdravi obroci u školama;
- senzibilizirati mlade o tome što je „zdrava” hrana; zdrava prehrana.

3. općenito „organizirano slobodno vrijeme mladih” kao preventivni program:

- nedostaje dodatnih sadržaja za mlade u manjim sredinama (kroz općine, mjesne odbore);
- što veći broj raznovrsnih programa, dostupnih svima u kojima mladi mogu provesti svoje slobodno vrijeme, zabaviti se i ponešto naučiti o zdravim životnim aktivnostima.

4. mladi u riziku i zajednica:

- otvorenost društva prema problematici ovisnosti mladih, pružanje stručne pomoći mladim ovisnim osobama i njihovoj obitelji s obzirom na sve veću problematiku;
- osmišljavanje programa za mlade s poteškoćama u razvoju;
- različitih preventivne aktivnosti prema dobnim skupinama koji su završili formalno obrazovanje (mladi u NEET situaciji, op.a.);
- uvođenje većeg broja programa za prevenciju ovisnosti;
- omogućiti mladima u riziku koji nisu obuhvaćeni u sustavu obrazovanja, dostupnost preventivnih programa (Zavodi za javno zdravstvo) na razini županije, centar za socijalnu skrb;
- društvo ne poduzima potrebne radnje da se integrira problematična osoba, već se podiže razina ulaganja u socijalu a time ništa se ne rješava.
- Siromaštvo je zastupljeno ali se o tome ne govori i tako potrebite osobe ne upućuje se na prave adrese za pomoć. Siromašni nemaju dovoljno informacija o svojim mogućnostima da im se pomogne, dešava se da se šecu od jednog do drugog ureda.

5. strukturne intervencije:

- oformljavanje organizacija (poput Zelene istre, Mreža zdravih gradova) na lokalnim razinama koje bi promicale zdrave stilove života na području teritorijalne nadležnosti;
- izraditi brošuru za sve moguće vrste informiranja u vezi zdravlja i prevencije;
- edukacija o važnosti prevencije, aktivni sudionici, edukacija, procjena dosadašnjih edukacija i njihovo mijenjanje;
- informiranost o postojećim programima;
- dodatna uključenost mladih u sva tijela kako bi povećali informiranost;
- nije dobro organizirana služba psihologa i psihijatra, već se djeca šalju u dječju bolnicu na Kantridi;
- škole nisu stručno ekipirane sa kompletnim stručnim kadrom kao npr. logoped;
- postoje evidencije o registriranim ovisnicima, te se oni upućuju u centar Poreč;
- educiranja stručnog kadra i prepoznavanje vrste problema kao što su depresija, anoreksija, samoozljeđivanje i suradnja s roditeljima.

Razlog tome vjerojatno je u nekoliko problema/rizika:

- nepostojanje suradnje između svih dionika, nepovezanost i nesuradnja između zdravstvenih, obrazovnih i sportskih organizacija
- nepostojanje preventivnih programa (prevencija nasilja, ovisnosti i dr.) u organizacijama koje se bave sportskim aktivnostima, dominantna vrijednost imperativ je postizanje vrhunskih rezultata, a ne zdravlje
- veliki broj sportskih organizacija, što onemogućava programsku orijentaciju i postizanja ciljeva orijentiranih ka zdravlju
- nedovoljna osposobljenost za rad s mladima, mladi nisu prioritet iako su kriterij za financiranje (djeluju samo u skladu s osnovnom djelatnosti, provedba sportskih aktivnosti – treninzi, natjecanja)
- nepriznavanje volonterskog rada u sportskim organizacijama, nedovoljna senzibiliziranost javnosti, ali i samih sportskih djelatnika za amaterski sport
- neumreženost sportskih organizacija oko provedbe programa za mlade
- nekorisćenje EU fondova i programa za promicanje zdravlja (i sporta)
- nepostojanje suradničkih programa u kojima se promiče zdravstveno obrazovanje među vršnjacima (peer to peer projekta i programa).

Rezultati prethodnih prikupljanja podataka pokazuju prvenstveno prepoznatljivost ovih visokih ulaganja u zdravlje u javnosti (zajednici). Postoje neprepoznate mogućnosti koje ipak brojne sportske organizacije imaju u ovom području, ali ih javnost ne vidi kao faktor zdravlja, niti oni sami sebe. U prilog tome ide činjenica da se usprkos brojnosti članstva od kojih su ipak većina mladi, jedan (iako neutvrđen broj) dio mladih ne provodi slobodno vrijeme u zdravim aktivnostima, te pokazuju visokorizična ponašanja.

Sudionici predlažu glavna prioritetna područja koja bi mogla pokrenuti zajednicu i mlade:

1. **SPORT I ZDRAVA PREHRANA (zdravlje):** kroz manifestacije, turnire/prvenstva, međunarodnog/nacionalnog karaktera, osiguravanje dostupnosti ovakvih aktivnosti mladima, osiguravanje te isticanje rekreativnog bavljenje fizičkim aktivnostima kao faktora zdravlja. Isto, se odnosi i na važnost zdrave prehrane. U okviru Plana za zdravlje promovirati preventivne programe u kojima su mladi nositelji aktivnosti, ne samo konzumenti.
2. **DRUŠTVENO UKLJČIVANJE (općenito sudjelovanje i strukturne intervencije):** aktivizam, volontiranje, mobilnost, ponos, identifikacija, određivanje prioriteta u strateškim dokumentima radi financiranja ovakvih aktivnosti kroz natječaje i javne pozive za financiranje na županijskoj i lokalnoj razini.

Rezultati javne rasprave su uglavnom potvrdili prethodno prikupljene podatke i strukturirane probleme. Zainteresiranost sportskih djelatnika za ovo područje, njihovo sudjelovanje i primjedbe upućuju na nekoliko problema proizašlih iz različitih uzroka. Zajedničko svima je da su kroz rasprave bili suočeni sa važnosti sporta kao alata za unaprjeđenje zdravlja mladih i uloge koju imaju ove organizacije, ali da su pokazali koliko su upravo oni kao akteri ovog važnog područja marginalizirani te njihove djelatnosti svedene na održavanje aktivnosti prvenstveno radi postizanja uspjeha.

Opći cilj 1.: uključiti mlade i dionike koji se bave „organizacijom slobodnog vremena mladih“, posebno sportom i drugim stilovima zdravog života mladih (prehranom) koji su bitni za zdravlje mladih u izradu „plana za zdravlje“, kao prioritetno područje u „planu za zdravlje mladih“.	
Mjere/aktivnosti:	Indikatori provedbe i uspješnosti:
1. uključivanje mladih i drugih dionika koji se bave organizacijom slobodnog vremena mladih u strateško planiranje, izradu „plana za zdravlje“ (predstavnici savjeta mladih i drugih organiziranih oblika djelovanja mladih, organizacija civilnog društva i dr.)	<ol style="list-style-type: none"> 1. istaknuto prioritetno područje u Planu za zdravlje: „zdravlje mladih“; 2. uključeni predstavnici mladih i drugih dionika koji se bave organiziranjem slobodnog vremena i drugim faktorima zdravlja, posebno pravilnom prehranom, u izradu i praćenje plana za zdravlje i/ili osnovan „Tim za zdravlje mladih“ – broj mladih koji sudjeluju u izradi plana za zdravlje; 3. izrađen plan prikupljanja

	<p>podataka o zdravlju mladih, prema prioritetnim i rizičnim skupinama mladih te plan predstavljanja preventivnih programa za mlade u lokalnim zajednicama;</p> <p>4. osnovano tijelo za praćenje, odnosno tijelo za planiranje i provedbu evaluacije svih programa za prevenciju rizičnih ponašanja mladih kao i izradu regionalnog/županijskog programa prevencije rizičnog ponašanja mladih, oblikovati županijski preventivni program prevencije rizičnog ponašanja mladih (prethodno definirati rizične kategorije mladih);</p> <p>5. prema izrađenim dokumentima, izrađeni kriteriji za financiranje aktivnosti i programa za zdravlje mladih.</p>
<p>Opći cilj 3.: uključiti u koordinacije između političkog, obrazovnog, zdravstvenog (prehrana) i „sportskog“ sektora dionike i predstavnike mladih radi senzibilizacije samih sportskih djelatnika i drugih voditelja aktivnosti za mlade na ulogu u radu s mladima i poticanje provedbe preventivnih programa za mlade.</p> <p>Specifični cilj 3.1.: edukacije djelatnika za rad s mladima (odgojno-obrazovna i zdravstvena funkcija sportskih aktivnosti), a posebno na području volonterskog rada s mladima radi uključivanja mladih u volonterske aktivnosti.</p>	
<p>Mjere/aktivnosti:</p> <p>1. uključivanje mladih i predstavnika organiziranih oblika djelovanja za mlade u sve koordinacije (posebna uloga savjeta mladih);</p> <p>2. uvođenje zdravstvenih programa među mlade tako da mladi budu nositelji takvih programa.</p>	<p>Indikatori provedbe i uspješnosti:</p> <p>1. uključenost predstavnika organiziranih oblika mladih u sva tijela za provedbu plana za zdravlje mladih (posebna uloga članova savjeta mladih) - barem u dva (2) tijela;</p> <p>2. provedeno barem pet (5) zdravstvenih programa čiji su nositelji mladi.</p>
<p>Specifični cilj 3.1.: unaprijediti postojeće preventivne programe za što je potrebno objedinjavanje postojećih preventivnih programa i aktivnosti na razini Istarske županije te evaluacija, uz uključivanje mladih i svih dionika koji mogu doprinijeti unaprijeđenju postojećih programa. U tu svrhu izraditi lokalni program prevencije nasilja i ovisnosti za mlade u koji će i kao nositelji biti uključeni, osim predstavnika mladih i dugih dionika, i sportske organizacije.</p> <p>Specifični cilj 3.2.: kategoriziranje skupina mladih u riziku/mladih s manje mogućnosti (poremećaji u ponašanju, kronične bolesti, loši ekonomski uvjeti u</p>	

kojima žive, bolest u obitelji i dr.) kako bi se ciljano provodile intervencije i planirali preventivni programi.

Mjere/aktivnosti:	Indikatori provedbe i uspješnosti:
<ol style="list-style-type: none"> 1. provedba analize preventivnih programa na razini županije uz uključivanje jedinica lokalne samouprave, osnovnih i srednjih škola, Zavoda za javno zdravstvo i drugih dionika kako bi se objedinili programi te izradio županijski program prevencije rizičnog ponašanja mladih (svih dobnih skupina); 2. prikupljanje podataka o potencijalnim kategorijama skupina mladih u riziku/mladih s manje mogućnosti. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. evaluacija preventivnih programa smanjenja rizičnog ponašanja mladih; 2. oblikovan „županijski program prevencije rizičnog ponašanja mladih“; 3. prikupljeni podaci o skupinama mladih u riziku ili mladih s manje mogućnosti; 4. određene prioritetne kategorije mladih u riziku.

Opći cilj 4.: mobilizirati sve interesne skupine sa svrhom utvrđivanja pomoći mladima koji su u opasnosti od rizika koji se odnose na zdravlje.

Specifični cilj 4.1.: informirati mlade o postojećim preventivnim programima kojima je cilj zaštita zdravlja te institucionalnim i izvaninstitucionalnim mogućnostima za mlade **u riziku od narušavanja zdravlja i poremećaja u ponašanju te ostalim rizicima.**

Specifični cilj 4.2.: potaknuti sudjelovanje mladih u kreiranju programa koji unaprjeđuju zdravlje mladih.

Specifični cilj 4.3.: koristiti EU fondove i programe radi provedbe zdravstvenih i preventivnih programa u sportskim i drugim organizacijama s ciljem unaprjeđenja zdravlja.

Specifični cilj 4.4.: Umrežiti sportske organizacije, kao i druge organizacije civilnog društva čija je djelatnost zdravlje, radi provedbe zajedničkih programa za unaprjeđenje zdravlja mladih.

Mjere/aktivnosti:	Indikatori provedbe i praćenja:
<ol style="list-style-type: none"> 1. uključenje Sportske zajednice Istarske županije u planiranje i određivanje prioriteta za financiranje aktivnosti kojima je cilj stvaranje zdravih životnih stilova – sudjelovanje u fizičkim aktivnostima/sportu kao zaštitnom faktoru zdravlja; 2. provedba i financiranje osposobljavanja sportskih djelatnika za rad s mladima u sportu kao zaštitni faktor zdravlja (rekreativne aktivnosti dostupne svima); organiziranje 	<ol style="list-style-type: none"> 1. izmijenjen pravilnik o financiranju iz kojeg se snažnije jačaju kriteriji za financiranje sportskih klubova i drugih organizacija kojima je cilj unaprjeđenje zdravlja mladih; 2. provedene edukacije za članove organizacija civilnoga društva (sportske klubove i druge), minimalno deset (10), o važnosti umrežavanja, načinima rada s mladima, mogućnostima zajedničkih programa za mlade, uz uključivanje mladih; 3. umrežene organizacije civilnoga društva

<p>osposobljavanja i financiranje djelatnika koji rade s mladima, posebno sportskih;</p> <p>3. osposobljavanje potencijalnih prijavitelja za prijavu projekata financiranih iz EU fondova i programa u kojima će sudjelovati mladi ne samo u aktivnostima, nego i u pripremnoj fazi planiranja;</p> <p>4. stvaranje platforme za zajedničku razmjenu iskustava u programima i radu s mladima, radi potpore sportskim djelatnicima (logistička i financijska potpora za provedbu zajedničkih projekata za rekreativno bavljenje sportom);</p> <p>5. provedba kampanja za informiranje mladih o postojećim programima.</p>	<p>i drugih dionika koji se bave aktivnostima i programima koji unaprjeđuju zdravlje mladih (minimalno jedna (1) mreža);</p> <p>4. prijavljena barem tri projekta za financiranje iz EU fondova i programa, u kojima sudjeluju mreže organizacija koje se bave unaprjeđenjem zdravlja mladih, s naglaskom na sportske;</p> <p>5. donijeta „deklaracija o sportu“ iz koje će biti vidljivi prioriteti - sudjelovanje u fizičkim aktivnostima i sportu = zdravlje mladih;</p> <p>6. prikupljeni podaci o preventivnim programima i provedene informativne radionice za mlade u riziku.</p>
--	--

Nositelji aktivnosti: Istarska županija (nadležna upravna tijelo za provedbu javnih politika za zdravlje i obrazovanje), organizacije civilnog sektora, privatni (profitni) sektor i državne institucije, savjeti mladih i drugi predstavnici organiziranih oblika djelovanja mladih.

U ovom području je važno zadržati postojeći strateški okvir za djelovanje, ali treba u unutar planiranja operativnih planova odrediti prioritetna područja i aktivnosti kojima je cilj zaštita zdravlja mladih. U narednom razdoblju trebalo bi kroz Plan za zdravlje i socijalno blagostanje planirati kroz mjere prirotenog područja “stvaranje okoliša koji podupire zdravlje” podupirati očuvanje prirodnog okoliša, obrazovanje za održivi razvoj, a u skladu sa Strateškim programom ruralnog razvoja Istarske županije potaknuti mlade na očuvanje prirodnih prednosti, poput održivog korištenja nedrvenih šumskih proizvoda, važnosti poljoprivrede za očuvanje ugroženih biljnih i životinjskih vrsta, te biološke raznolikosti kultiviranog krajolika ruralnih područja u svrhu očuvanja prirodnog okoliša.

10. PODRUČJE DRUŠTVENE IS/UKLJUČENOSTI MLADIH

Ova analiza ima svrhu otkriti snage i slabosti, prednosti i nedostatke postojećih resursa Istarske županije iz perspektive mladih, a u skladu sa ciljevima EU strategije za mlade i glavnim problemima mladih. U tijeku analize smo prilagodili ciljeve i probleme iskazane na EU razini specifičnostima mladih Istarske županije. Kako bismo jasno prikazali ulaganja i napore zajednice u cilju smanjivanja društvene isključenosti, koristili smo „proračunski način prikazivanja aktivnosti“ (ulaganja kroz upravne odjele), iz kojeg su vidljiva ulaganja Istarske županije obuhvaćena u strateškom dokumentu „Plan za zdravlje i socijalno blagostanje Istarske županije od 2017. do 2020.“ (dalje: Plan za zdravlje i socijalno blagostanje, dostupno na https://www.istra-istria.hr/fileadmin/dokumenti/novosti/2016/161108_Plan_zdravlje.pdf, 10.12.2017.) za čiju provedbu je nadležan Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb.

Ovo područje djelovanja za mlade obuhvaća čitav niz aktivnosti kojima se mogu baviti različite organizacije, a ne samo one čija je djelatnost socijalna skrb, humanitarna djelatnost ili borba za ljudska prava. Cilj je bio obuhvatiti barem one vidljive, kako bismo jasnije predočili i razdvojili nadležnost Istarske županije i ostalih ustanova i organizacija iz područja socijalne skrbi i drugih djelatnosti kojima je cilj smanjivanje društvene isključenosti. Kako rezultati provedenog ispitivanja organizacija civilnog društva nisu pokazali neke nove aktivnosti koje provode druge organizacije, osim onih koje provode samo one organizacije kojima je djelatnost humanitarna, zdravstvena ili iz područja socijalne skrbi, smatramo ovu analizu nepotpunom, no dovoljnom za izradu općih smjernica za Program za mlade. Metodološki smo prilagodili opće ciljeve iz EU strategije za mlade, zahtjevima sredine.

Opći ciljevi i problemi u području društvenog uključivanja mladih koje naglašava EU strategija za mlade su:

Ciljevi: prevencija i odgovornost među generacijama, zajednička solidarnost između društva, jednake mogućnosti i borba protiv svake diskriminacije.

Glavni problemi: rizik od siromaštva (realni i potencijalni), materijalna deprivacija, život u kućanstvima u kojima je nizak radni intenzitet, nedovoljna medicinska skrb, mladi u među prostoru između obrazovnog sustava i tržišta rada (u NEET situaciji).

Izazovi koji očekuju donosioce političkih odluka i mlade:

- lokalna i regionalna zajednica treba pokazati solidarnost prema mladima, naročito mladima s manje mogućnosti, od kojih su mladi teškoćama u razvoju i poremećajima u ponašanju među najrizičnijima
- smanjiti rizik od siromaštva za mlade i prekinuti međugeneracijski prijenos siromaštva i društvenog isključivanja.

U preporukama za Hrvatsku Europska komisija posebno je istakla:

Situacija na tržištu rada je od posebne važnosti za mlade kao i njihova nezaposlenost koja se drastično povećala i dosegla gotovo 50 % u 2013., dok je udio mladih koji nisu u području obrazovanja, zapošljavanja ili osposobljavanja u porastu. Važni izazovi uključuju doseg do neregistriranih mladosti i mobilizacija privatnom sektoru ponuditi više naukovanje, u skladu s ciljevima Garancije za mlade. Hrvatska se također suočava s ozbiljnim izazovima u odgoju i obrazovanju vezano za tržište rada, relevantnost i kvalitetu obrazovanja u svim obrazovnim sektorima. Rad koji se temelji na učenju i

karijeri kroz sekundarno i tercijarno obrazovanje izostaje, dok je angažman poslodavaca na strukovnom obrazovanju i osposobljavanju i srednjoškolskom i visokoškolskom obrazovanju nizak. Stope zapošljavanja nedavno diplomiranih su značajno niže nego u ostatku EU, zastarjelost strukovnog obrazovanja i osposobljavanja prolazi kroz reformu u obliku pilotiranja novih školskih programa. Provedba Hrvatskog kvalifikacijskog okvira i Strategije obrazovanja, znanosti i tehnologije je u tijeku, ali treba poboljšati obrazovne ishode i uskladiti ih s radom.

Ovi ciljevi i problemi, odnosno potrebe skupina mladih koje su društveno isključene ili u lošijem položaju od drugih, mogu se ostvariti i zadovoljavati u okviru rada raznih organizacija čija djelatnost je pružanje potpore mladima s manje mogućnosti koje su posljedica socijalnih (ekonomskih, obiteljskih i drugih) problema, ali i ostalih poteškoća (bolesti) i sl. Djelatnost takvih organizacija povezana je s prevencijom i poticanjem odgovornosti među generacijama, jačanjem zajedničke solidarnosti u društvu, unaprjeđenjem jednakih mogućnosti i borbom protiv svake diskriminacije. Radi se o programima (mjerama i aktivnostima) kojima se smanjuje rizik od siromaštva mladih, posljedice i uzroci materijalne deprivacije, posljedice života mladih u kućanstvima u kojima je nizak radni intenzitet, nedovoljna medicinska skrb, problemi mladih u međuprostoru između obrazovnog sustava i tržišta rada i sl.

U ovo područje se smještaju i oni programi (mjere i aktivnosti) kojima se štite i unaprjeđuju ljudska prava, a posebno prava na primjereno stanovanje mladih. Problemi oko primjerenog smještaja mladih mogu prouzročiti materijalnu i društvenu deprivaciju i društvenu isključenost mladih (dugotrajni ostanak u obiteljima čiji članovi sami pate od društvene isključenosti ili izloženost nasilju i sl. mogu potpuno prekinuti mogućnosti izlaska iz kruga). Zadovoljavanje tih potreba se može financirati iz raznih izvora: država, JP(R)LS, pojedinci, inozemni javni i ekonomski izvori, ekonomski (privatni) sektor. Vrste takvih organizacija i aktivnosti jesu:

1. javne ustanove čija je djelatnost socijalna skrb, humanitarna djelatnost i unaprjeđenja ljudskih prava

- npr. centri za socijalnu skrb, domovi za smještaj djece i mladih bez roditelja ili bez odgovarajuće roditeljske skrbi, domovi za djecu i mlade s problemima u ponašanju, „skloništa za mlade“ (koji u Hrvatskoj nisu još saživjeli, ali djeluju u državama u okruženju), čiji su osnivači tijela državne uprave (pri ministarstvima) ili jedinice lokalne/područne samouprave,
- organizacije i programi koji se osnivaju i pokreću radi zadovoljavanja stambenih potreba mladih poput stambenih zadruga, poticajne stanogradnje (izgradnje „državnih/gradskih stanova za mlade samce i mlade obitelji“)³⁸ - koji se naziru u Hrvatskoj u povojima,
- organizacije i programi kojima se zadovoljavaju potrebe organiziranog stanovanja mladih radi osiguravanja jednakog pristupa obrazovanju, za potrebe mladih koji se školuju (domovi za učenike ili studente) i druge potrebe mladih,

---

³⁸ Republika Hrvatska nema razvijenu stambenu politiku, nego djelomična rješenja kojima se rješavaju stambeni problemi različitih skupina, među kojima mladi nemaju prioritet kao u nekim EU državama. Radi se o stambeno poticajnoj stanogradnji, stanovima za posebno pogođene skupine stanovništva na razini JP(R)LS, inicijativama za stambene zajednice za mlade koje napuštaju domove za mlade bez odgovarajuće roditeljske skrbi i sl. Stručnjaci (npr. Bežovan) već godinama upozoravaju na problematiku i potrebu planiranja stambene politike na razini javnih politika na nacionalnoj razini, no neuspješno, što ne odgovara stanju u okruženju. Mladi su tu daleko u lošijem položaju nego li njihovi vršnjaci u državama u okruženju, počev od nepostojanja skloništa za mlade, prihvatljivih stambenih paketa za mlade i sl. (Više na http://www.ohchr.org/Documents/Publications/FS21_rev_1_Housing_en.pdf, 10.12.2017. ili primjer http://www.ohchr.org/Documents/Publications/FS21_rev_1_Housing_en.pdf, ili <https://rm.coe.int/16805a2a6d>, 10.2.2017.)

2. organizacije civilnog društva čija djelatnost je socijalna skrb, humanitarna djelatnost i unaprjeđenje ljudskih prava

- npr. Društva Crvenog križa, razne udruge i zaklade iz ovoga područja i sl., organizacije civilnog društva koje pružaju privremeni smještaj mladima kojih još nema u RH (skloništa, dnevni boravak),

3. privatne ekonomske organizacije (tvrtke, obrti, zadruge)

- socijalno odgovorno gospodarstvo (tvrtke koje ulažu u potrebe zajednice), u bilo kojem obimu i obliku (kroz ulaganja u obliku donacija, natječaja, stipendiranja i drugih oblika aktivnosti kojima se unaprjeđuje društvena uključenost mladih) i organizacije koje su „društveni poduzetnici” (zadruge ili drugi oblici društvenog poduzetništva),

4. druge organizacije i modeli koji unaprjeđuju djelovanje u smjeru sprječavanja društvene isključenosti:

- klubovi/centri za mlade, stambene zajednice za mlade bez primjerene roditeljske skrbi, projekti i mreže poput Mreže zdravih gradova i sl.

10.1. Rezultati analize prikupljanja podataka o području društvene u/isključenosti mladih Istarske županije

Na području Istarske županije djeluje više ustanova čija je djelatnost socijalna skrb, humanitarna djelatnost i unaprjeđenje ljudskih prava. Institucionalizirani centri za socijalnu skrb koji pružaju usluge socijalne skrbi za građane gradova i okolice. Osnivač im je Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, a djeluju u gradskim centrima: Centar za socijalnu skrb Pula, CZSS Buje, CZSS Labin, CZSS Poreč, CZSS Pazin, CZSS Pazin - Podružnica Buzet i CZSS Rovinj (<http://www.mspm.hr/adresar-ustanova/1673>, 10.12.2017.). Ova dostupnost 7 centara na području od cca 210.000 stanovnika može se smatrati dobro organiziranom javnom uslugom, jer se u njima pružaju razne usluge za različite skupine stanovništva, a dostupni su skoro u svim gradovima. Osim ovih centra u Istarskoj županiji važnu javnu funkciju za mlade ima i Zavod za javno zdravstvo Istarske županije, u kojem djeluje Služba za prevenciju, izvanbolničko liječenje bolesti ovisnosti i zaštitu mentalnog zdravlja, a mogu se dobiti i usluge dijagnostike i psihosocijalnih tretmana osoba s problemima mentalnog zdravlja i to individualni i grupni psihosocijalni i psihoterapijski tretmani, obiteljske terapije te grupe samopomoći roditelja i članova obitelji za što nije potrebna uputnica (<http://www.zzjiz.hr/index.php?id=8>). Upravo kroz vrlo aktivnu suradnju Istarske županije, centara za socijalnu skrb i ove ustanove Istru možemo smatrati dobrim primjerom suvremenog demokratskog strateškog planiranja u javnim politikama.

Ustanove socijalne skrbi kojima je Istarska županija osnivač su uglavnom domovi za starije osobe (Dom za starije osobe Alfredo Štiglic Pula/Casa per anziani Alfredo Štiglic Pola (www.dom-alfredo-stiglic.hr), Dom za starije osobe „Domenico Pergolis” Rovinj/Casa per anziani „Domenico Pergolis” Rovigno (www.domzaodrasle-dp.hr), Dom za starije osobe Novigrad/Casa per anziani Cittanova (www.dzsino-novigrad.hr), Dom za starije osobe Raša (www.dom-rasa.hr), a njih se u ovom kontekstu može analizirati jedino iz perspektive „prostora” za razvijanje međugeneracijske solidarnosti mladih i osoba starije dobi, kroz volonterske aktivnosti. Neki od tih domova su i aktivni u tom pogledu.

Na području Istarske županije djeluje i dom za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi Dom za djecu „Pula” u Puli, a osnivač mu je država. Isto tako država je osnivač domova za osobe s tjelesnim, intelektualnim i osjetilnim oštećenjima kao što je Centar za rehabilitaciju Pula i Dislocirana jedinica Vodnjan. Istarska županija je osnivač istih takvih

domova, kao što su Centar za inkluziju i podršku u zajednici, Centar za rehabilitaciju „Down syndrom Pula“, Dnevni centar za radnu terapiju i rehabilitaciju-Pula, Dnevni centar za rehabilitaciju Veruda u Puli.

Država je osnivač i domova za psihičke bolesne osobe i to Doma za psihički bolesne odrasle osobe „Sv. Nedelja“ - Nedeščina, Doma za psihički bolesne odrasle osobe „Vila Maria“ Pula i Doma za psihički bolesne odrasle osobe Motovun. Osim toga, vjerska zajednica koja pruža usluge izvan obitelji je i Kuća milosrđa Majmajola, Caritas biskupije Poreč-Pula, Stancija Majmajola, Vodnjan.

Kako ne bismo nepravedno izostavili neke od aktivnih organizacija civilnog društva (udruga) i drugih javnih tijela u ovom području, a koje mogu biti centri za brigu o mladima (posebno iz područja poremećaja u ponašanju i devijantnog ponašanja navodimo neke od njih, a koje je istaknulo Ministarstvo pravosuđa):

- Centar za psihosocijalnu pomoć: besplatna pravna, socijalna ili psihološka pomoć hrvatskim braniteljima, članovima njihovih obitelji i stradalnicima Domovinskog rata),
- Udruga Centar za građanske inicijative Poreč: zagovaranje rodne ravnopravnost i borba protiv nasilja,
- Udruga Društvo Naša djeca Pula: otvoreni telefon za psihološku pomoć djeci, savjetovanište za djecu i mlade i primarna prevencija poremećaja u ponašanju djece i mladih,
- Gradsko savjetovanište Pazin (psihoterapeut) i Savjetovanište za brak i obitelj Pazin: kontinuirana i sveobuhvatna briga o obitelji i njenim članovima,
- sastavnica centra za socijalnu skrb Obiteljski centar Istarske županije: obavlja poslove savjetodavnog i preventivnog rada pružajući stručnu potporu i pomoć djeci, mladima i obitelji,
- Vjerska organizacija Obiteljsko savjetovanište - Biskupija Porečko-Pulska, ured za obitelj: usluge individualnog, partnerskog i obiteljskog savjetovanja djeci, mladima, partnerima, roditeljima, starijim osobama i dr. socijalno osjetljivim društvenim skupinama,
- Prihvatilište za beskućnike - Crveni križ Pula: humanitarna pomoć / materijalna pomoć u hrani, dječjoj hrani, odjeći i obući, higijenskim potrepštinama i pelenama za odrasle osobe kao i psihosocijalnoj podršci (www.crvenikrizpula.hr)
- Sigurna kuća Istra: psihosocijalna i pravna podrška ženama žrtvama nasilja, sklonište za žene i djecu žrtve obiteljskog nasilja (www.sigurnakucaistra.hr)
- Udruga Suncokret Pula: kreativne radionice, pomoć u učenju, podrška roditeljima, treća životna dob (www.suncokret.hr)
- Udruga za promicanje kreativnosti Merlin: okupljanje osoba s posebnim potrebama, organizacija koje rade s odraslim osobama s invaliditetom, pripadnika marginaliziranih skupina, nezaposlene te ostale zainteresirane građane/projekti s pripadnicima romske manjine (www.merlinpula.hr)
- Udruga obitelji osoba stradalih u prometu: poboljšanje prometne kulture i svijesti o opasnostima u prometu edukacijom i utjecajem na vrijednosti i stavove mladih; pružanje pomoći obiteljima stradalih (www.stradalihuprometu.hr) (dostupno na <https://pravosudje.gov.hr/o-ministarstvu/djelokrug-6366/iz-pravosudnog-sustava-6372/podrška-zrtvama-i-svjedocima/istarska-zupanija/7637>, 10.12.2017).

U području o kojem je riječ, osim djelatnosti za koju je nadležan Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb Istarske županije, a u čijoj je nadležnosti djelovanje u području socijalne skrbi riječ je i o djelatnosti koju obavlja i Upravni odjel za talijansku nacionalnu zajednicu i druge etničke skupine, ali i stalna radna tijela Skupštine Istarske županije poput Komisije za pitanja i zaštitu prava autohtone talijanske nacionalne zajednice, Odbor za ljudska prava, Odbora za prava etničkih i nacionalnih skupina, Odbora za pitanja antifašističkih boraca NOR-a i branitelja Domovinskog rata i Odbora za

međunarodnu suradnju i europske integracije, ali i druga tijela poput Savjeta mladih Istarske županije i Povjerenstva za ravnopravnost spolova Istarske županije te Antikorupcijskog povjerenstva.

Navedena upravna tijela i druga javna/radna tijela mogu svojim djelovanjem osnažiti položaj mladih jer im je cilj sprječavanje diskriminacije i čuvanje ljudskih prava prema gotovo pa svim obilježjima diskriminacije (ljudska prava općenito, pripadnost nacionalnoj manjini, socijalno-ekonomski uvjeti u kojima osobe žive, rodna obilježja, korupcija i sl., sudjelovanje mladih općenito u procesima političkog odlučivanja).

U javnim politikama za mlade EU najčešće je riječ o „mladima s manje mogućnosti”, jer ukoliko usvojimo tezu da mladi jesu „rizična i ranjiva skupina” zbog specifičnih razvojnih i društvenih obilježja, cijela skupina mladih je ona koja je u riziku od društvene isključenosti. Iz takve perspektive, mladima se mora pružati podrška i stvarati povoljno društveno okruženje kako bi spriječili njihovu društvenu isključenost. Upravo iz tih razloga su smjernice javnih politika za mlade snažno usmjerene sprječavanju društvene isključenosti, raznim mjerama i velikim ulaganjima, ne samo na razini EU, nego li na nacionalnoj razinu (vidljivo u kriterijima natječaja u kojima su mladi prioriteta skupina u svim mjerama pri nadležnim ministarstvima).

Kroz djelovanje Upravnog odjela za zdravstvo i socijalnu skrb Istarske županije, koji je nadležan i za provedbu Plana za zdravlje i socijalno blagostanje osiguravaju se sredstva za obavljanje djelatnosti iz područja socijalne skrbi, podmirenje troškova ogrijeva, a osim toga taj Odjel objedinjavanja izvješća o drugim pravima iz socijalne skrbi koja svojim aktima propisuju jedinice lokalne samouprave. Osnovne smjernice se donose na temelju zakonskih obveza iz Zakona o zdravstvenoj zaštiti, Zakona o socijalnoj skrbi, Zakona o zaštiti pučanstva od zaraznih bolesti i brojnih drugih zakona i pod-zakonskih akata, u skladu sa Županijskom razvojnom strategijom.

Temeljni strateški dokument za planiranje ulaganja javnih prihoda je već navedeni „Plan za zdravlje i socijalno blagostanje Istarske županije 2017. do 2020.”, a „Savjet za socijalnu skrb Istarske županije” (dalje: Savjet), kao županijsko tijelo planira, prati i evaluira rezultate. Savjet predlaže predstavničkom tijelu Županije donošenje „socijalnog plana” u djelatnosti socijalne skrbi, izrađuje socijalnu sliku za područje Istarske županije, predlaže mjere za unapređenje dostupnosti i kvalitete socijalnih usluga u Istarskoj županiji, prati razvoj standarda kvalitete socijalnih usluga, predlaže unapređenje postojećih i uvođenje novih standarda. Socijalni plan sastavni je dio „Plana za zdravlje i socijalno blagostanje”, s ciljem razvijanja institucionalnih i izvaninstitucionalnih socijalnih usluga, kako bi skupinama u najvećem riziku od društvene isključenosti osigurali dostupnost kvalitetnih socijalnih usluga (prilagođeno iz http://zdrava-sana.istra-istria.hr/uploads/media/SAVJET_23_11.pdf., 10.12.2017.)

Ostali specifični ciljevi Plana, koji se tiču mladih iako usluge za potrebe mladih izloženima nasilju u obitelji, ovisnosti i sl. nisu na popisu socijalnih usluga, ali je važno da budu uključeni, pa u njima naziremo prostor za intervencije:

- iz specifičnog cilja 2.: facilitiranje suradnje između domova za starije osobe i drugih dionika u zajednici radi rješavanja kompleksnijih stručnih i upravljačkih pitanja i međusektorskih problema - mogućnost za mlade je u promicanju međugeneracijske solidarnosti - volonteranjem mladih

- iz specifičnog cilja 3: promovirati uvođenje standarda kvalitete socijalnih usluga - poticati postojeće pružatelje socijalnih usluga na uvođenje standarda kvalitete, poticati potencijalne pružatelje socijalnih usluga na reguliranje licenciranje i uvođenje standarda kvalitete, kriterije za financiranje socijalnih usluga iz proračuna Istarske županije povezati sa pokazateljima pravnog statusa i kvalitete pružatelja, te isto preporučiti i

jedinicama lokalne samouprave, podrška novim inicijativama (JLS) kroz prilike koje se pružaju u međunarodnoj suradnji na projektima, JPP, socijalnom poduzetništvu i sl. Aktivnosti kojima se planiraju ostvariti ciljevi su: izrada procedura za prikupljanje podataka o pružateljima i korisnicima socijalnih usluga, uključivanje centara za socijalnu skrb i jedinica lokalne samouprave u postupak prikupljanja i analize podataka, rasprava o prikupljenim podacima i analizama na nadležnim tijelima (Savjetu za socijalnu skrb Istarske županije) - prilika za analizu potreba mladih u području socijalnih usluga.

Prioritetno područje iz Plana Mentalno zdravlje djece i mladih je uglavnom namijenjeno djeci i mladima, a upravo su ovo ključni ciljevi i mjere za mlade:

Opći cilj: razviti kapacitete i partnerstva za podršku mentalnom zdravlju djece i mladih, roditeljstvu i radu savjetovališta na području IŽ

Planirane Aktivnosti iz plana su:

1. Provesti istraživanje o učinkovitosti i provedbu školskih preventivnih programa u srednjim školama, te o rizičnim ponašanjima djece i mladih u osnovnim školama; izraditi fokusirane školske preventivne programe u OŠ temeljene na valjanim rezultatima istraživanja,
2. Podržati provedbu programa za roditelje u predškolskim ustanovama s prethodno educiranim voditeljima i timovima, kao i organizirati edukaciju novih voditelja i superviziju; organizirati dvije konferencije na temu podrške roditeljstvu,
3. Utvrditi sadržaje rada postojećih savjetovališta, utemeljenje i način financiranja savjetovališta, uspostaviti međusobnu suradnju savjetovališta; poboljšati praćenje i evidentiranje korisnika i usluga,
4. Utvrditi potrebe za edukacijom i supervizijom i evaluacijom u savjetovalištimu u Istarskoj županiji (http://zdrava-sana.istra-istria.hr/uploads/media/SAVJET_23_11.pdf, 10.12.2017.)

Dobro iskustvo koje je vjerojatno dalo zamah aktivnom promišljanju problematike je i sudjelovanje Istarske županije u projektu „Zajednice koje brinu“, koji se provodilo u Istarskoj županiji u dvije faze, od 2002. do 2006. te od 2008. do 2010. godine. Cilj projekta je bio uspostaviti modele prevencije poremećaja u ponašanju na temelju analize potreba i partnerstva, kao i razvoj, implementacija i evaluacija prevencije u zajednici. Ovaj projekt je provodio Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet u Zagrebu, a nastavak je rada Povjerenstva Vlade Republike Hrvatske za prevenciju poremećaja u ponašanju. Ciljevi su bili stvoriti povoljno okruženje za smanjivanje i prevenciju rizičnog ponašanja djece i mladih kao bi se stvorilo povoljno okruženje, „zajednice koje brinu“, odnosno smanjila društvena isključenost (Bašić, J. Grozić – Živolić, S., ur. 2010.). Naime, djeca i mladi³⁹ u riziku su u „riziku“ da u budućnosti budu društveno isključeni građani. Provođenje ovoga dugogodišnjeg projekta, kao i uključenost institucija (osoba i ustanova) s područja uvelike je utjecala na kvalitetno promišljanje o smjeru javnih politika ka prevenciji rizičnog ponašanja te stvaranja uvjeta za zdravo odrastanje u zajednici.⁴⁰

---

³⁹ Istraživanja i modeli prevencije koji se odnose na ovaj projekt se odnose na djecu i mlade od 9. do 18. godina.

⁴⁰ Više o rezultatima i samom projektu u Bašić, J., Grozić-Živolić, S. (2010) „Zajednice koje brinu“, Pula-Zagreb: Istarska županija

10.2. Ulaganja Istarske županije u područje unaprjeđenja društvenog uključivanja i sprječavanja društvenog isključivanja građana i mladih

Prvo što se ističe, kada je riječ o društvenoj uključenosti građana Istarske županije je uključenost i prepoznatljivost Županije po kontinuiranom djelovanju i aktivnostima kojima se promiču ideje „zdravih gradova/županija” svijeta. Više o Planu za zdravlje i socijalno blagostanje u prethodnom poglavlju o „zdravlju i blagostanju”.⁴¹ Kroz Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb upravljalo se u tijeku 2016. godine s 9.868.664,60 kuna, od čega je veći dio usmjeren na zdravstveni program, dok je još u Upravnom odjelu za talijansku nacionalnu manjinu i druge etičke manjine osigurano još 2.262.070,63 kuna. Mora se istaknuti da je od ukupno izvršenih rashoda i izdataka u visini od 863.382.715,07 kn najviše utrošeno kroz Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb, čak 70%, te Upravni odjel za obrazovanje, sport i tehničku kulturu, 13% ukupnog izvršenja, obzirom da se unutar ovih razdjela izvršavaju ukupni troškovi proračunskih korisnika koji se financiraju iz sredstava Istarske županije, decentraliziranih sredstava, vlastitih prihoda, pomoćima JLS i Ministarstava, prihoda po posebnim namjenama, te donacijama. (Godišnji izvještaj o izvršenju Proračuna Istarske županije za 2016., (dalje: Izvještaj, dostupno na http://www.istra-istria.hr/uploads/media/170330_IZ_Godisnji_izvjestaj_2016.pdf, 10.12.2017.).

Ulaganja kojima je cilj smanjivanje društvene isključenosti mogu se pratiti u raznim programima i odjelima, prema različitim djelatnostima kojima se može spriječiti društvena isključenost:

1. Socijalna skrb

Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb je u 2016. godini utrošio 600.574.367,26 kn, od čega je na programe utrošeno 8.364.114,04 kn, a proračunski korisnici su utrošili 592.210.253,22 kn i to ustanove u zdravstvu 550.292.869,29 kn, domovi za starije i nemoćne osobe 39.088.841,49 kn, a centri za socijalnu skrb 2.828.542,44 kn. Osnovni kriterij za raspodjelu sredstava između 6 centara za socijalnu skrb je broj radnika zaposlenih u centru, a korektivni kriteriji su visina rashoda za usluge čuvanja imovine i osoba, za usluge čišćenja, za najamnine i zakupnine, potrebe za tekućim i investicijskim održavanjem i druge specifične potrebe iskazane u tekućoj godini od centra za socijalnu skrb.

2. Osiguravanje prostorne pritupačnosti osobama s invaliditetom

Dio aktivnosti se planira i realizira u Upravnom odjelu za održivi razvoj i to u programu „prostorno planiranje”. Program ima između ostalih ciljeve uklanjanja arhitektonskih barijera za osobe s invaliditetom u javnim prostorima, poput izgradnje pristupa za osobe s invaliditetom u zdravstvene institucije, škole i ustanove. Tako su u 2016. izvedeni radovi na uklanjanju arhitektonskih barijera u Srednjoj školi „Vladimir Gortan“ u Bujama (ugrađena su dva elevatora).

---

⁴¹ Javne politike za mlade na razini EU prepoznaju područja djelovanje za mlade „zdravlje i blagostanje“ i „socijalne skrbi/društvene isključenosti“ kao dva područja djelovanja za mlade obzirom da se radi o dvije razine planiranja prema obilježjima i faktorima koje utječu na stanje prioritetnih skupina. One jesu povezane jer pojavnost u području zdravlja utječe na pojavnost u području socijalne isključenosti/uključenosti. „Zdravlje“ je kao vrijednost temeljeno ljudsko pravo pa je ono i preduvjet za sprječavanje socijalne isključenosti, u koju mladi mogu uroniti i zbog drugih obilježja osim narušenog zdravlja, pa je naglasak u ovom području na kršenju ljudskih prava, diskriminaciji temeljem socijalnih i ekonomskih obilježja i drugih poput rodnih, nejednakih obrazovnih šansi i drugo.

3. Ljudska prava - prava nacionalnih i etničkih manjina

Kroz rad Upravnog odjela za talijansku nacionalnu zajednicu i druge etničke skupine omogućen je razvoj manjinskih prava na normativno-zakonskoj razini i kontinuirano se prati primjena odgovarajućih propisa u praksi, posebice što se tiče službene uporabe manjinskog jezika u samoupravnom djelokrugu te ostvarivanja načela ravnomjerne zastupljenosti pripadnika manjina u predstavničkim, izvršnim i upravnim tijelima jedinica samouprave u 2016. g. Aktivnosti su provodile Nacionalna zajednica Bošnjaka Istre, Zajednica Srba Istre, Demokratska zajednica Mađara Hrvatske - Udruga za Istru, Udruga Roma Istre i Županijska Radna skupina za Rome, Slovensko kulturno društvo „Istra“, Društvo perojskih crnogoraca „Peroj 1657“, Predškolska ustanova dječjeg vrtića „Vesela kuća-Asando cher“, Srpsko kulturno društvo „Nikola Tesla“, Udruga za promicanje kreativnosti „Merlin“, Mađarsko kulturno društvo „Moricz Zsigmond“, Kulturno umjetničko društvo Istarske županije „Bosna“, Zajednica Albanaca Istarske županije, Makedonski kulturni forum, Zajednica crnogoraca i prijatelja Crne Gore, Makedonsko kulturno društvo Istarske županije „Sv. Kiril i Metodij“, Klub Srba Istarske županije, Zajednica Talijana Grada Rovinja, udruga „Spod Učke“. Upravni odjel za talijansku nacionalnu zajednicu i druge etničke skupine tijekom 2016. g. organizirao je 3. Festival multikulturalnosti (8. svibnja 2016. g.) povodom Dana Europe koji se obilježava 9. svibnja, odnosno u Europskom tjednu. Na 3. Festivalu multikulturalnosti, udruge, zajednice i kulturna društva su predstavili svoje kulturno stvaralaštvo, dio tradicije, pjesme, običaje i kulturu svoga naroda. Mladima, pripradnicima nacionalnih i drugih manjina je tako osiguran prijenos i dostupnost vlastite kulture i zaštita prava.

4. Osiguravanje jednakih obrazovnih šansi djeci i mladima s teškoćama

U Upravnom odjelu za obrazovanje, sport i tehničku kulturu u 2016. godini je, u okviru projekta MOZAIK, uključeno 135 pomoćnika u nastavi, stručno komunikacijskih posrednika za 165 učenika s teškoćama u 48 odgojno-obrazovnih ustanova za šk. god. 2015./2016. U nastavku projekta „MOZAIK 2“ u šk. godini 2016./2017. osigurano je 57 pomoćnika u nastavi za 58 učenika s teškoćama u 21 OŠ i 7 SŠ škola. Ukupno je za provedbu „MOZAIK 2“ osigurano 3.027.960,00 kn, od kojih su 1.853.827,34 kn bespovratna sredstava Europskog socijalnog fonda, dok je Istarska županija sufinancirala projekt s 1.174.132,66 kn. Cilj ovog ulaganja je, osim osiguravanja jednakog pristupa obrazovanju za učenika s teškoćama, i senzibilizacija školskih kolega učenika s teškoćama u razvoju, javnosti, dionika projekta i lokalne zajednice putem emitiranja promotivnih spotova izrađenih u okviru projekta „Školovanje bez diskriminacije - ulog u tolerantno društvo“ (http://www.istra-istria.hr/uploads/media/170330_IZ_Godisnji_izvjestaj_2016.pdf, Str. 471).

Isto tako se za učenike koji žive u slabijim ekonomskim/socijalnim uvjetima, za sve škole kojima je Županija osnivač, osigurava besplatna marendna i produženi boravak u školi.

5. Potpore za poticanje zapošljavanja osoba s manje mogućnosti (mladih, osoba s invaliditetom)

U okviru rada Upravnog odjela za gospodarstvo osiguravaju se poticaji za sprječavanje nezaposlenosti pa su u okviru programa „Potpore za obrazovanje i zapošljavanje“ dodijeljene potpore za zapošljavanje osoba s invaliditetom, obrazovanje mladih za poduzetništvo i za poduzetnike početnike. Omogućeno je zadržavanje zaposlenih i novo zapošljavanje osoba s invaliditetom u Zaštitnoj radionici Tekop Nova Pula, te osigurana stabilnost poslovanja ustanove čiji je Županija jedan od osnivača. (Više na http://www.istra-istria.hr/uploads/media/170330_IZ_Godisnji_izvjestaj_2016.pdf, str. 589).

U okviru „Strategije razvoja ljudskih potencijala Istarske županije” planirane su mjere u prioritnim ciljevima koje mogu spriječiti društvenu isključenost mladih, posebno iz skupine u NEET situaciji (mladi izvan sustava obrazovanja, osposobljavanja i rada) i skupine mladih s teškoćama (osoba s invaliditetom) jer predviđaju, kroz rad „Vijeća za tržište rada Istarske županije” (dalje: Vijeće) praćenje provedbe mjera:

1. Prioritetni cilj 2 - unaprijeđenje rezultata programa odgoja, obrazovanja i učenja

- Mjera 2.1. Unaprijeđenje kvalitete odgoja, obrazovanja i učenja,
- Mjera 2.2. Razvoj obrazovnog sustava u skladu s izraženim/planiranim potrebama gospodarstva,
- Mjera 2.3. Unaprijeđenje kvalitete i fleksibilnosti sustava cjeloživotnog obrazovanja,
- Mjera 2.4. Poboljšanje dostupnosti školovanja učenicima izvan gradskih centara,
- Mjera 2.5. Priznavanje informalno stečenog znanja u gospodarstvu provedbom kojih će se osigurati veća zaposlenost mladih te tako spriječiti njihova dugotrajna nezaposlenost što predstavlja rizik od socijalne isključenosti.

2. Prioritetni cilj 3 - zajedničko djelovanje svih dionika tržišta rada na lokalnoj i regionalnoj razini

- Mjera 3.1. Poboljšana sustavna komunikacija između dionika tržišta rada,
- Mjera 3.2. Sustavno stipendiranje i mentoriranje,
- Mjera 3.3. Postizanje nadstandarda u obrazovanju na lokalnoj razini,
- Mjera 3.4. Poticanje poduzetništva i samozapošljavanja, provedbom kojih se stvaraju šanse za veće zapošljavanje mladih.

3. Prioritetni cilj 4 - unaprijeđena socijalna inkluzija

- Mjera 4.1. Unaprijeđenje jednakopravnosti u pristupu tržištu rada,
- Mjera 4.2. Prilagodba obrazovnog sustava za razvoj kompetencija učenika s posebnim potrebama te darovitih učenika,
- Mjera 4.3. Poticanje društvenog poduzetništva, čime se stvaraju preduvjeti za društvenu uključenost najranjivijih skupina mladih. (Više o Vijeću na <http://vtr.istra-istria.hr/hr/strategija/>, 10.12.2017.)

Vijeće ima osiguranu koordinaciju za praćenje provedbe, pa se u „bazi projekata“ evidentiraju rezultati od kojih su neki:

- „S nama na zelenu granu”, Pučko otvoreno učilište „Ante Babić” Umag nositelj je projekta pod nazivom „S nama na zelenu granu”,
- MODE FOR SUCCESS, Modernizacija kurikuluma hrvatskih turističkih i ugostiteljskih strukovnih škola, Škola za turizam, ugostiteljstvo i trgovinu Pula,
- HEALTHY LIFESTYLE, Unaprijeđenje školskog kurikuluma s ciljem promoviranja zdravog načina života, Strukovna škola Pula,
- YOUTH ADRINET, cilj ovog projekta je promicanje aktivnog sudjelovanja mladih, poticanjem međusobnog upoznavanja, razvojem zajedničkih metodologija i stvaranjem mogućnosti zapošljavanja na širem područja, Talijanska pokrajina Gorica,
- E-buggy, projekt mobilnosti Leonardo da Vinci - Početno strukovno obrazovanje i osposobljavanje (IVT) u okviru Programa za cjeloživotno učenje, Industrijsko obrtnička škola Pula,
- Flexcell - fleksibilna automatika, projekt mobilnosti Leonardo da Vinci - Prijenos novih tehnologija (TOI) u okviru Programa za cjeloživotno učenje, Šolski center Slov. Konjice-Zreče,
- AHVN - „Adriatic Health and Vitality Network”, U okviru IPA Adriatic CBC - Cross Border Cooperation Programme odobrena su sredstva za realizaciju projekta AHVN („Adriatic Health and Vitality Network”), Ekonomski fakultet u Sarajevu (EFSA) (prilagođeno iz <http://vtr.istra-istria.hr/hr/baza-projekata/>, 10.12.2017.).

Europska Unija teži društvenoj uključenosti svih građana, bez obzira na nacionalnost, vjeroispovijest, boju kože ili neke druga obilježja građana koja ih mogu razlikovati. Jačanjem socijalnih i povezivanjem s ekonomskim vrijednostima dobiva se jednak pristup zapošljavanju i drugim životnim aspektima važnim za održavanje aktivne zajednice. Ulaskom u Europsku Uniju Hrvatska prenosi te temeljne vrijednosti, a dužna ih je i usvojiti i primijeniti na najbolji mogući način. Vlada se obvezala da aktivno predstavlja politiku zapošljavanja, planira prevenciju socijalne isključenosti, pruža socijalnu zaštitu za građane s manje mogućnosti te potiče stvaranje jednakih mogućnosti za sve građane.

U novije se vrijeme Europska Unija bori protiv nezaposlenosti mladih implementiranjem Garancije za mlade (Youth Guarantee 2013.). U Garanciji je naglašeno da će se pokušati osigurati, unutar 4 mjeseca nakon što mlada osoba završi formalno obrazovanje ili postane nezaposlena, kvalitetna ponuda za zapošljavanje, nastavak obrazovanja ili pripravnički staž. Do ovoga je došlo zbog poražavajuće statistike koja pokazuje da je čak 7,5 milijuna mladih ljudi u Europi od 15 do 24 godine - NEET (Not in Education, Employment and Training). Također, stopa nezaposlenosti mladih je dvostruko veća nego što je to stopa nezaposlenosti među odraslim ljudima; 23.6 %! (European Commission, Social Agenda; Youth employment, 2014:17)⁴² Postalo je jasno da mladi (mladi nezaposleni) moraju postati prioritet javnih politika, stoga će od 2014. do 2020. godine Europski Socijalni Fond uložiti preko 80 milijardi eura u nadogradnju vještina europske populacije te povećanje zaposlenosti.

Što se tiče Republike Hrvatske, iz ovog fonda je kroz „Inicijativu za zapošljavanje mladih (YEI)“, za period od 2014. do 2015. godine, osigurano 66,35 milijuna eura u obliku bespovratnih sredstava bez obveze nacionalnog sufinanciranja, a kroz Operativni program „Učinkoviti ljudski potencijali“ 2014. do 2020. osigurano je 1.849.745.469 eura za Republiku Hrvatsku.

Iako je skupina mladih nezaposlenih prepoznata kao glavna prioritetna skupina, kako u Europi, tako i u Hrvatskoj, čini se da u Hrvatskoj čak i mladi koji su zaposleni, nisu zadovoljni postojećim mogućnostima. Prema podacima iz istraživanja Potrebe, problemi i potencijali mladih u Hrvatskoj⁴³, tri četvrtine ih radi u privatnom sektoru, manje od polovice ih je zaposleno u struci za koju su se školovali, a polovica nema siguran i trajan posao. Štoviše, prosječno tjedno rade 3 sata dulje od zakonom propisane norme, za što u prosjeku dobivaju plaću koja je za 20% niža od prosječne plaće u Hrvatskoj. Takvi uvjeti nepovoljno utječu na njihovo socioekonomsko osamostaljivanje, sklapanje braka i planiranje potomstva, a obzirom da će se trend širenja prekovremenog rada u današnjoj i budućim generacijama mladih vjerojatno nastaviti, za očekivati je da će, ukoliko se uskoro ne donesu učinkovite mjere, ti njihovi planovi biti ozbiljno dovedeni u pitanje (Nacionalni program za mlade 2014.).

Osim zapošljavanja, kada se radi o mladima, potrebno je ostvariti i komunikaciju s njima, te pronaći rješenja i za druge probleme poput društvene isključenosti ili olakšavanja pristupa obrazovanju. U rujnu 2010. godine Europska unija je pokrenula inicijativu Youth on the Move, koja definira ulogu mladih u ostvarivanju ciljeva strategije Europa 2020⁴⁴ te mjere i aktivnosti koje će poduzeti EU i zemlje članice usmjerene na ostvarivanje tih ciljeva. Nova inicijativa uspostavlja mehanizam za međusektorski pristup rješavanju izazova identificiranih u polju mladih.⁴⁵

---

⁴² <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=737&langId=en&pubId=7691&type=1&furtherPubs=yes>

⁴³ Autorice istraživanja su prof. dr. sc. Vlasta Ilišin iz Instituta za društvena istraživanja i prof. dr. sc. Vedrana Spajić Vrkaš s Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

⁴⁴ Europa 2020 strategija je rasta EU-a usmjerena na pet ambicioznih ciljeva vezanih uz zapošljavanje, inovacije, obrazovanje, socijalnu uključenost i klimu/energiju koje treba ostvariti do 2020. godine.

⁴⁵ Agencija za mobilnost i programe EU <http://www.mobilnost.hr/index.php?id=340>

Podataka o tome koliko se zajednica brine o mladima iz ove posebno rizične skupine nemamo, pa se preporuča da se, prije nego li se planiraju nove aktivnosti, analizira koliko mladih prima bilo koji oblik pomoći, a naročito posveti pažnja programima koji će osnažiti i omogućiti ovim mladima brže zapošljavanje, poput pokretanja programa socijalnog poduzetništva, samozapošljavanja i/ili osposobljavanja mladih za tržište rada. Problem koji je karakterističan za mlade koji rade u EU, osim visoke nezaposlenosti je problem povremenosti i privremenosti poslova, nepovoljnih ugovora o radu, a posebno to dolazi do izražaja u turističkim gradovima u kojim se mladi zapošljavaju tijekom turističke sezone, po nepovoljnim uvjetima.

U izradu programa društvene brige o ovoj skupini potrebno je uključiti Hrvatski zavod za zapošljavanje, neprofitne organizacije, obrazovne ustanove, gospodarstvenike i županiju, što je županija prepoznala kroz „Strategiju razvoja ljudskih potencijala Istarske županije” i osnovano tijelo za praćenje provedbe Strategije „Vijeće za tržište rada Istarske županije”. Bez zajedničkog programa zbrinjavanja i postavljanja ove skupine mladih u prioritetno područje teško će se postići bilo kakav napredak.

O ovom području djelovanja je provedena internetska javna rasprava, od srpnja do studenog 2017. godine, a obrasci za javnu raspravu upućeni su sudionicima istraživanja o kapacitiranosti organizacija civilnog društva, kako bi se dodatno prikupilo podatke o ovom području, potaklo udruge i ustanove na promišljanje ovoga područja te motiviralo za planiranje budućih aktivnosti. Na obrascu su ponuđeni rezultati prethodnog istraživanja te mogućnosti za unaprjeđenje. Tako su udruge i ustanove na osnovi zaključaka proizašlih iz prethodne analize mogle jasnije sagledati probleme. Za raspravu je iznesena problematika što je rezultat prethodnih analiza.

Izneseno je sljedeće:

- 1. glavni problem: ne/informiranost i ne/uključenost u zajednicu, mala socijalna kohezija i solidarnost (nizak socijalni kapital),**
- 2. nije vidljiv prekid prijenosa društvene isključenosti, rizične skupine su mladi koji se ne obrazuju kao i nezaposleni mladi:**
  - nema programa za mlade izvan srednjoškolskog obrazovanja, posebno rizična skupina mladih nezaposlenih s nezavršenom i trogodišnjom srednjom školom (NEETs), mlade obitelji, nezaposlene mlade, studente,
  - vrlo rijetki suradnički programi u kojima se promiče solidarnost među vršnjacima i međugeneracijska solidarnost, nema mjera za prekid međugeneracijskog siromaštva (prevencija prijenosa međugeneracijskog siromaštva),
  - nedovoljno korištenje EU fondova i programa za financiranje programa za sprječavanje društvene isključenosti, nedovoljno korištenje drugih izvora financiranja osim grada/županije.

Rezultati internetskog savjetovanja i savjetovanja u radnim skupinama i javnom forumu održanima u Puli i Pazinu (od srpnja do listopada), ali i prethodnim rezultatima iz Labina (2015.) i Poreča (2014.), potvrđuju prethodne analize:

- 1. izvor problema je u neinformiranosti i neuključenosti mladih i građana u probleme u zajednici, premala potpora i motiviranje organizacija koje se bave problematikom:**
  - uključivanje mladih u rad civilnog sektora, informiranje o potrebi i prednostima volontiranja; posebni programi namijenjeni mladima za uključivanje u rješavanje problema lokalne zajednice; upoznavanje mladih sa djelovanjem i strukturom lokalne zajednice, prezentacija rada JLS u školama,
  - veća potpora udrugama koje zagovaraju i bave se problematikom mladih te ih uključuju u svoje aktivnosti,

- podignuti optimizam, entuzijizam i motiviranost mladima i dati im mogućnosti da se uključe u donošenje odluka i da budu pokretači nekih ideja, da kreiraju mjere zapošljavanja,
- informiranje i senzibiliziranje sugrađana/mladih o postojanju problema, jačanje međusektorske suradnje oko soc. problema,
- omogućiti senzibiliziranje mladih u smislu smanjivanja nasilja u obitelji i među mladima, uključivanje mladih rizičnih skupina u udruge - smanjivanje socijalne isključenosti,
- skrivanje obilježja koja su drugačija - sram,
- uključiti učenike u objašnjenja o rizičnim skupinama,
- informiranje kroz društvene mreže (infograf za mlade).

2. izvor problema i traženje rješenja pomoći izvana (problem treba riješiti netko drugi):

- veće korištenje mjere HZZ-a namijenjenih mladima; potaknuti JLS-e da kreiraju mjere zapošljavanja u suradnji s mladima te poslodavce da zapošljavaju mlade te im daju mogućnost da sudjeluju u upravljanju sustavom s ciljem stjecanja adekvatnog znanja te izgradnje lidera koji će biti nositelji društvenog razvoja,
- intenziviranje uključivanja mladih u javni rad (nezaposleni, siromašni); sufinanciranje soc.najugroženijih tokom cijelog školovanja, pružanje besplatnih savjetodavnih usluga u prevladavanju životnih teškoća,
- senzibilizacija na bolesti, druga obilježja, educirati nastavnike o bolestima,
- rad učenika za vikend, rad škole u 2 smjene,
- programi za osposobljavanje, obrazovni program za učenike s motoričkim teškoćama-pomoćni asist.,
- za mlade - vozačka dozvola.

Sudionici su istakli da su razlozi takvom stanju dominantne vrijednosti u društvu, a da institucije mogu promijeniti to stanje.

Moguća rješenja opisanih problema lociraju ulogu pojedinih dionika i stanja:

- **odgovornost roditelja** (npr. miješaju se u odabir školovanja)
- **odgovornost škola** (npr. ne prate mogućnosti i interes mladih)
- **međugeneracijska solidarnost** (npr. ne postoji, nema uvida u zajednicu),
- **kvalitetniji komunikacijski kanali**, npr. loš odabir načina informiranja mladih, loša komunikacija između roditelja i djece, djece i škole i dr.,
- **umreženost u zajednici, solidarnost i kohezija**, npr. mladi imaju dovoljno svojih problema pa ne znaju probleme u zajednici, niti ne znaju što ima, jer im okolina ne prenosi.

Razlozi društvene isključenosti su prema mišljenju sudionika: siromaštvo, nezaposlenost i preokupiranost brigom o egzistenciji. Nekim skupinama društvo ne daje dovoljno pažnje, dok se neke skupine i same isključuju iz društva jer su nezainteresirane ili čekaju „na gotovo sve od države“, a isključene su osobe koje su pasivne i nezainteresirane, a nezainteresirani su jer smatraju da ne mogu ništa promijeniti, isključeni su često i jer su nedovoljno educirani (prilagođeno iz rasprave).

Rezultati javne rasprave su potvrdili sve prethodne rezultate analize koje su ponuđene na internetskim obrascima, no vrijednost ove javne rasprave je u velikom broju različitih dionika koji su aktivno sudjelovali. Kako je ova skupina bila izrazito nehomogena obzirom na stručnost, rezultate ove rasprave smatramo važnim za informiranje mladih, ali i približavanje dionika, kako bi se uspostavila suradnja i širile spoznaje. Prethodno je ustanovljeno kako nedostaju podaci koji bi mogli upućivati na ciljne skupine društveno isključenih mladih, osim skupine nezaposlenih mladih, no u ovoj raspravi se pokazalo da

su definirane još dvije ciljane skupine: jednoroditeljske obitelji te mladi konzumenti opojnih droga, pa je potrebno pokrenuti analizu kategorizacije mladih u riziku od društvene isključenosti.

Rezultati prethodnih analiza su:

1. glavni problemi: neinformiranost o programima i potporama za socijalno uključivanje, neuključenost mladih u zajednicu, općenito, mala socijalna kohezija i solidarnost (nizak socijalni kapital);
2. nije vidljiv prekid prijenosa društvene isključenosti, rizične skupine su mladi koji se ne obrazuju te nezaposleni mladi.

Predlažu se sljedeće mjere, odnosno ciljevi:

Opći cilj 1.: podržati partnerstva i programe kojima je cilj povećanje društvene uključenosti mladih i sprječavanje društvene isključenosti.	
Mjere/aktivnosti:	Indikatori provedbe i praćenja:
1. poticanje na partnerstvo i osiguravanje financiranja partnerskih projekata kojima je cilj sprječavanje društvene isključenosti mladih; 2. podržavanje projekata i programa koji su namijenjeni ciljanim skupinama društveno isključenih mladih - određivanjem prioriteta područja za financiranje u javnim natječajima u okviru objedinjenih programa više upravnih odjela.	1. broj partnerstava i projekata provedenih u partnerstvu; 2. broj financiranih projekata u partnerstvu; 3. određeni prioriteti u javnim pozivima za financiranje iz više odjela.
Opći cilj 2.: izraditi programe prevencije nasilja, ovisnosti i drugih rizičnih faktora društvene isključenosti na razini Istarske županije. Specifični cilj 2.1.: informirati i uključivati sve ključne dionike s ciljem jačanja društvene uključenosti.	
Mjere/aktivnosti:	Indikatori provedbe i praćenja:

<ol style="list-style-type: none"> 1. objedinjavanje postojećih programa i evaluacijom oblikovati program prevencije za mlade u riziku od društvene isključenosti na razini Istarske županije; 2. osiguravanje sredstava za primjereno informiranje javnosti i organizacije koje imaju pristup mladima u riziku (škole, centri za socijalnu skrb, Hrvatski zavod za zapošljavanje i dr.); 3. osiguravanje financijskih sredstava za financiranje centara/klubova za mlade i info centara za mlade u lokalnim zajednicama koji izravno mogu informirati mlade iz rizičnih skupina na njima primjeren način. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. broj izdanih brošura i komunikacijskih kampanja za senzibilizaciju i umrežavanje svih dionika radi smanjenja društvene isključenosti mladih (najmanje 4); 2. izrađen županijski program prevencije nasilja, ovisnosti i dr. u koji su uključeni različiti dionici (međusektorska suradnja), napravljena evaluacija postojećih programa na lokalnim razinama; 3. osigurana financijska sredstva za financiranje info centara i klubova/centara za mlade radi informiranja i savjetovanja mladih.
<p>Opći cilj 3.: analizirati postojeće kategorije mladih u riziku od društvene isključenosti i procijeniti njihovu primjerenost u odnosu na sadašnje stanje, odnosno provesti istraživanje o rizičnim skupinama mladih u Istarskoj županiji (mladima s manje mogućnosti) (skupina mladih žrtava nasilja (svih vrsta) u obitelji i vršnjačkog nasilja, skupine ovisnika o opojnim drogama, skupine nezaposlenih mladih, skupine mladih izvan školskog sustava, skupine mladih oboljelih od raznih bolesti i onih s bolesti u obitelji, skupine mladih s teškoćama, skupine mladih iz loših ekonomskih uvjeta itd.).</p>	
<p>Mjere/aktivnosti:</p>	<p>Indikatori provedbe i uspješnosti:</p>
<ol style="list-style-type: none"> 1. osiguravanje financiranja provedbe istraživanja o rizičnim skupinama u okviru aktivnosti „Plana za zdravlje i socijalno blagostanje Istarske županije“. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Provedeno istraživanje o rizičnim skupinama, do kraja programa.
<p>Specifični ciljevi 3.1.: uskladiti sustav kategorija rizika sa stvarnim oblicima društvene isključenosti mladih. Specifični ciljevi 3.2.: izraditi instrumente za utvrđivanje i praćenje rizičnih skupina mladih prema utvrđenim kategorijama. Specifični ciljevi 3.3.: unaprijediti kvalitetu postojećih usluga za mlade u riziku od socijalne isključenosti.</p>	
<p>Mjere/aktivnosti:</p>	<p>Indikatori provedbe i uspješnosti:</p>

<ol style="list-style-type: none"> 1. planiranje prioriternih područja u „Planu za zdravlje i socijalno blagostanje Istarske županije“ u skladu s najteže pogođenim kategorijama mladih; 2. osiguravanje diseminacije rezultata praćenja i kategoriziranje podataka kroz rad Savjeta za socijalnu skrb i Vijeća tržišta rada; 3. osigurati dostupnost usluga za mlade u riziku u svim gradovima pokretanjem prikupljanja podataka i osiguravanjem financiranja izrade potreba u sektoru stanovanja za mlade s manje mogućnosti. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. prioritet najmanje jedna (1) kategorija rizika svake godine; 2. održane informativne radionice za javnost i mlade te ključne dionike o rezultatima; 3. osigurati nove socijalne usluge za mlade, prema rezultatima sustava kategorija rizika.
<p>Opći cilj 4.: unaprijediti programe brzog uključivanja mladih nezaposlenih iz skupine sa završenom ili nezavršenom osnovnom i srednjom školom u svijet rada, kao što je poticanje mladih na uključivanje u sustav učenja na radnom mjestu i poslodavce na razvoj shema učenja na radnom mjestu, informiranje mladih o modelima i mogućnostima učenja na radnom mjestu u sklopu i izvan odgojno-obrazovnog sustava, uključivanje mladih u osposobljavanje za rad prema potrebama tržišta i drugo.</p> <p>Specifični cilj 4.1.: poticati dionike na tržištu rada na partnerski pristup unaprjeđenju uvjeta za zapošljavanje i poduzetništvo mladih.</p>	
<p>Mjere/aktivnosti:</p>	<p>Indikatori provedbe i uspješnosti:</p>
<ol style="list-style-type: none"> 1. umrežavanje organizacija civilnog društva u provedbi socijalnih programa, posebno socijalnih usluga, poput mentorskih programa i korištenja EU fondova i programa; 2. osiguravanje osposobljavanja i poticaja poslodavcima za obrazovanje i stručno usavršavanje (financiranje) rizičnih skupina mladih u skladu s njihovim potrebama za radnicima; 3. osiguravanje poticaja poduzetnicima za zapošljavanje rizičnih skupina mladih (kroz rad Vijeća tržišta rada). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. povećan broj mladih uključenih u informiranje i savjetovanje o mogućnostima zapošljavanja; 2. prikupljeni podaci o osposobljavanju mladih nezaposlenih (suradnja HZZ-a, obrazovnih ustanova, poslodavci); 3. rezultati praćenja osposobljavanja (broj mladih koji su završili osposobljavanje) i zapošljavanja mladih koji su završili osposobljavanje (broj zaposlenih mladih); 4. podaci o broju mladih uključenih u sustav učenja na radnom mjestu (suradnja s poslodavcima); 5. analiza deficitarnih zanimanja te plan osposobljavanja mladih nezaposlenih u skladu s potrebama tržišta rada (Vijeće tržišta rada Istarske županije); 6. dodijeljeno najmanje 10 novih stipendija godišnje za učenike i studente koji uče na radnom mjestu (školska/studentska praksa) uz poticaje

	<p>gospodarstvenicima za zapošljavanje mladih iz prioritetnih skupina (bez završene osnovne i srednje škole i sa završenom osnovnom i srednjom školom);</p> <p>7. povećan broj razvijenih i financiranih projektnih ideja iz područja tržišta rada (zapošljavanje mladih iz rizičnih skupina) koje su osmislile udruge mladih i za mlade.</p>
<p>Opći cilj 5.: uključiti mlade, a posebno organizacije civilnog društva koje provode programe za mlade i udruge mladih u izradu socijalnih programa - uključivanje mladih u planiranje i provedbu.</p> <p>Specifični cilj 5.1.: jačati ulogu volonterskog rada, informiranost i edukaciju članova organizacija civilnog društva o volonterskom radu, kao mogućnosti za društveno uključivanje mladih.</p> <p>Specifični cilj 5.2.: osnažiti solidarnost i međugeneracijsku solidarnost s mladima s manje mogućnosti.</p> <p>Specifični cilj 5.3.: pružiti potporu postojećim centrima za mlade (ali i njihovom umrežavanju) te zajedničkoj borbi protiv društvene isključenosti mladih kako bi se izgradila platforma za društveno uključivanje mladih s manje mogućnosti, kroz volonterske programe i slično, a za te potrebe osposobiti mlade osobe za rad s mladima.</p>	
<p>Mjere/aktivnosti:</p>	<p>Indikatori provedbe i uspješnosti:</p>
<ol style="list-style-type: none"> 1. motiviranje organizatora volontiranja i financiranje projekata koji uključuju mlade u riziku u volontiranje; 2. uključivanje mladih u riziku u projekte za zajednicu, kroz volontiranje; 3. osiguravanje financiranja projekata kojima se potiče međugeneracijska solidarnost; 4. osiguravanje financijskih sredstava za financiranje centara/klubova za mlade i info centara za mlade u lokalnim zajednicama i osposobljavanje osoba koje rade s mladima; 5. imenovanje predstavnika mladih (savjeta mladih i drugih oblika organiziranog djelovanja mladih) u svim savjetodavnim i radnim tijelima u kojima se raspravlja o programima sprječavanja socijalne isključenosti mladih. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. osigurano financiranje klubova/centara za mlade i info centara za mlade koji provode informiranje, savjetovanje i organiziraju volontiranje mladih s manje mogućnosti; 2. povećan broj mladih u riziku od socijalne isključenosti koji koriste socijalne usluge, uvedene socijalne usluge (mentorstvo i slično u suradnji s drugim institucijama, poput Centra za socijalnu skrb); 3. povećan broj financiranih programa mladih i za mlade namijenjenih skupinama društveno isključenih mladih i mladih u riziku od društvene isključenosti koje se provode u centrima/klubovima za mlade; 4. osposobljene i zaposlene osobe za rad s mladima.

Nositelji aktivnosti: Istarska županija (upravni odjeli koji imaju programe sprječavanja socijalne isključenosti mladih, Savjet za socijalnu skrb, Vijeće tržišta rada Istarske županije), sve ustanove i organizacije civilnog društva koje se bave socijalnom skrbi, mladi, predstavnici savjeta mladih i drugih organiziranih oblika djelovanja za mlade, organizacije civilnog društva, vanjski suradnici.

11. PODRUČJE DJELOVANJA ZA MLADE: KULTURA I STVARALAŠTVO

Ova analiza ima svrhu otkriti snage i slabosti, prednosti i nedostatke postojećih resursa u odnosu na ciljeve u područjima djelovanja za mlade iz EU strategije za mlade. U tijeku analize prilagodili smo ciljeve specifičnostima mladih Istarske županije te strukturi nadležnosti Istarske županije. Osim toga, koristili smo postojeću, a prepoznatljivu strukturu koja se koristi u definiranju djelatnosti i aktivnosti programa „javnih potreba u kulturi“ iz Proračuna Istarske županije, kako bismo prikazali ulaganja u ovo područje djelovanja za mlade. Na taj način smo prilagodili opće ciljeve iz EU strategije za mlade zahtjevima/obrasima sredine.

Opći ciljevi i problemi u području kulture i stvaralaštva koje naglašava EU strategija za mlade su:

Ciljevi: poticati i davati podršku mladima kroz bolju kvalitetu ulaska i participacije u kulturi, promocija osobnog razvoja, unaprjeđenje sposobnosti učenja, interkulturalne vještine, razvijati i poticati fleksibilne vještine za buduće radne mogućnosti. Razvijanje talenta, kreativnih vještina, poduzetničkog načina razmišljanja i kulturnog izražavanja mladih, širenje pristupa alatima stvaralaštva, osobito onima koji uključuju nove tehnologije.

Glavni problemi: niska razina sudjelovanja mladih u amaterskim umjetničkim aktivnostima, niska razina sudjelovanja u umjetničkim aktivnostima, nedovoljno sudjelovanje u sportu i drugim oblicima slobodnog vremena, klubovima ili drugim organizacijama za mlade, nepoznavanje (učenje) najmanje dva strana jezika.

Ove potrebe i interesi mladih mogu se zadovoljavati u okviru rada raznih organizacija čija djelatnost je usmjerena pružanju potpore mladima, u cilju postizanja bolje kvalitete ulaska u kulturu i participacije u kulturi, promocije osobnog razvoja, unaprjeđenja sposobnosti učenja, interkulturalnih vještina, razvijanja i poticanja fleksibilnih vještina za buduće radne mogućnosti. Aktivnosti kojima se mogu zadovoljiti ove potrebe mladih povezane su sa sudjelovanjem mladih u (amaterskim) umjetničkim aktivnostima i drugim oblicima slobodnog vremena, klubovima ili drugim organizacijama za slobodno vrijeme mladih, raznim aktivnostima koje promiču interkulturalnu komunikaciju (učenje više stranih jezika i sl.). U ovo područje pripadaju i organizacije te programi kojima je djelatnost „tehnička kultura“. Osim toga, izuzetno je važan rad i dostupnost mladima „javnih kulturnih resursa“, programa rada muzeja, galerija, kazališta i slično. Zadovoljavanje tih potreba i interesa može se financirati iz raznih izvora: država, JP(R)LS, pojedinci, inozemni javni i ekonomski izvori, ekonomski (privatni) sektor.

Vrste takvih organizacija i aktivnosti jesu:

- ustanove u kulturi koje u okviru djelatnosti provode programe kojima se unaprjeđuje kultura svih građana, a posebno mladih, bez obzira na osnivače (državne, JP(R)LS, privatne), a prema djelatnostima u kulturi (muzejska, dramska, izdavačka i sl.) poput muzeja, galerija, kazališta, kulturnih centara, kina, knjižnica/čitaonice, multimedijalnih centara i sl.;
- organizacije civilnoga društva čija je djelatnost usmjerena na kulturu i poticanje stvaralaštva te općenito organiziranje slobodnog vremena mladih;
- ostale organizacije koje promiču dostupnost kulture i kreativnost poput klubova/centara za mlade te međunarodni programi kulturne razmjene mladih i sl.;
- ekonomske organizacije, kao i pojedinci koji promiču dostupnost kulturi i kreativnost.

Ograničenje ove analize je u skromnim financijskim sredstvima, pa se nije moglo istražiti neke druge faktore koji bi još bolje objasnili stanje u kulturi u Istarskoj županiji. S druge strane, obzirom da je na snazi Istarska kulturna strategija (od 2014. godine, http://www.istra-istria.hr/uploads/media/20140624_x2_iksHR_02.pdf, 10.11.2017.), očekivalo se da je tijekom izrade tog dokumenta prikupljeno više podataka o ovom području. No, takvi podaci nam nisu bili dostupni. Ipak, smatramo da smo prikupili vrijedne podatke koji mogu biti uporište za daljnje promišljanje i preispitivanje o ulaganjima u kulturu iz javnih prihoda i odrediti smjernice za javne politike za mlade. Prednost ove analize je što će se na jednom mjestu naći podaci o ulaganjima u kulturu, a o kojima se raspravljalo u javnosti. Proces prikupljanja podataka i sagledavanja stanja u kulturi treba nastaviti obzirom na izuzetno visoka ulaganja Istarske županije u održavanje i unaprjeđenje „institucionalne kulture”, a izuzetno niska u programe i projekte koje nude organizacije civilnoga društva, a koje većim dijelom predstavljaju potrebe mladih. S jedne strane, obveza je Istarske županije i drugih osnivača (jedinica lokalne samouprave, države) da ulaže u postojeće ustanove u kulturi, no s druge strane, potrebno je uspostaviti bolju suradnju s organizacijama civilnog sektora te raspolagati javnim prihodima prema principima „dobrog upravljanja” (veća suradnja s ostalim sektorima, uključivanje civilnog sektora u planiranje programa i drugo). Ovako velika ulaganja i podvojeni sektori u kulturi zahtijevaju redefiniranje prioriteta „Istarske kulturne strategije“ za koju nismo našli elemente praćenja i izvještavanja, u kojoj bi mladi bili vidljivi, kao „konzumenti” danih kulturnih sadržaja i artefakata i kao stvaratelji „nove kulture”. Uloga mladih i sudjelovanje mladih u donošenju takve nove revidirane strategije je od izuzetne važnosti jer bi se analizama potreba mladih i vrednovanjem rada ustanova u kulturi mogle pronaći zajedničke smjernice za budućnost, a time i zadovoljstvo mladih i njihovo zadržavanje u Županiji.

U nastavku teksta će se, osim rezultata prikupljanja podataka i analize, navesti koje analize bi trebalo provesti u budućnosti. Zaključci koji se navode pouzdani su s obzirom na dostupne podatke.

11.1. Što Istarska županija nudi mladima u kulturi?

U Istarskoj županiji djeluje više većih ustanova u kulturi, smještenih prostorno uglavnom u Puli, dok u svakom većem gradu postoji niz ustanova i organizacija civilnog društva kojima je cilj unaprjeđenje kulture. Ulaganja Istarske županije u kulturu možemo analizirati prema nositeljima aktivnosti, odnosno vrsti organizacija (ustanova i udruga), pa smo tako i strukturirali ovu analizu, ulaganja u programe koje se provode u ustanovama, takozvana „institucionalna” kultura i ulaganja u programe koje provode organizacije civilnog društva odnosno „izvaninstitucionalna” kultura. Razlog tome je što se već na prvi pogled nameće razmjer ulaganja u institucionalnu kulturu i suradnje s civilnim sektorom, od kojeg prevladava „očuvanje kulturne baštine”. Za potrebe ovoga projekta bilo je nemoguće analizirati postojeće stanje s aspekta pojedinih djelatnosti, no rezultati analize će nam pružiti dobru sliku o prednostima i nedostacima postojećeg stanja.

Upravni odjel za kulturu je iz Proračuna Istarske županije za 2016. godinu „utrošio“ 15.569.462,29 kn, od čega je upravni odjel (troškove projekta odjela i europskih projekata te pomoći i donacije koje prate program javnih potreba u kulturi) utrošio 7.671.344,27 kn, a proračunski korisnici 7.898.118,02 kn. Najznačajnija ulaganja se odnose na donacije unutar Programa javnih potreba u kulturi (4.525.106,50 kn). Ustanove u kulturi jesu muzeji i Istarska kulturna agencija. (Godišnji izvještaj o izvršenju Proračuna Istarske županije za 2016. godinu, str. 344.) „Program javnih potreba u

kulturi” je za 2017. godinu „težak” 2.129.000 kuna. (više na http://www.istra-istria.hr/fileadmin/dokumenti/kultura/161229_PJP_kultura_2017.pdf, 10.12.2017.)

Javne potrebe u kulturi „jesu kulturne djelatnosti i poslovi, akcije i manifestacije od značaja za Istarsku županiju”, a provodi se prema djelatnostima u kulturi:

- izdavaštvo,
- glazbeno scenska i filmska djelatnost,
- zaštita materijalne kulturne baština i muzeologija,
- vizualne umjetnosti,
- nove medijske kulture,
- nematerijalna kulturna baština,
- međunarodna suradnja.

Prema tekstu natječaja za financiranje „Program javnih potreba u kulturi za 2017 godinu” ističu se prednosti temeljem kojih će „kulturna vijeća” ocjenjivati pristigle prijave: nastavak financiranja projekata i programa koji se provode u kontinuitetu, oni koji su podržani i financijskim sredstvima iz drugih izvora, oni koji su financirani iz državnih, gradskih, općinskih i ostalih izvora, projekti i programi međunarodne kulturne suradnje, zajednički projekti i programi više subjekata iz područja kulture (ustanova, udruga, tvrtki, autora), projekte i programe manjih i financijski slabijih jedinica lokalne samouprave na području Istarske županije, projekte i programe koji su kandidirani ili prihvaćeni u programima EU ili drugih međunarodnih organizacija koje financiraju projekte i programe iz kulture, one od posebnog interesa i značaja za razvitak i jačanje identiteta i posebnosti Istarske županije, kulturološki, umjetnički i strukovno vrijedne projekte i programe, originalne projekte i programe koji potiču razvitak ekološke i duhovne svijesti, projekte i programe koji potiču i podupiru svekoliko stvaralaštvo u Istri (istarske autore i suradnike i njihove autorske projekte u kojima pretežito i kontinuirano sudjeluju izvođači iz Istre), edukacijske projekte i programe (izobrazba i usavršavanje), podržavanje stvaralaštva i afirmacije mladih autora.

Prema uputama za prijavitelje vidljivi su „prioriteti”: programi ustanova kojima je osnivač Istarska županija, programi ustanova i udruga od interesa za Istarsku županiju, programi ustanova i udruga u kontinuitetu programi: zaštite i očuvanja materijalne kulturne baštine i muzeologije, zaštite i očuvanja nematerijalne kulturne baštine, književnosti i izdavaštva te književno nakladničke manifestacije - vizualnih umjetnosti, glazbeno, glazbeno-scenske i filmske djelatnosti, iz područja novih medijskih kultura, međunarodne kulturne suradnje, institucionalne potpore strukovnim udrugama u kulturi. (iz objave javnog poziva za predlaganje javnih potreba u kulturi Istarske županije za 2017 godinu, <http://www.istra-istria.hr/index.php?id=4666>, 10.12.2017.)

Analiza ovih „prioriteta” i uvjeta pokazuje da se radi u načelu o mjerama za unaprjeđenje kulture iz Istarske kulturne strategije, ali o okvirnoj slici poželjnih djelatnosti iz područja kulture. Naime, prioriteti za financiranje su definirani u IKS-i, no popis projekta koji čini „javni program u kulturi“ je usredotočen na podržavanje jednih te istih projekta (udruga), a jedini „prioritet” važan za mlade se vidi u uvjetu „podržavanje stvaralaštva i afirmacije mladih autora”. Ovakav način promišljanja kulture ne dovodi do stvarnih potreba i novih projekta, nego se, što se dalo čuti i u javnim raspravama, „stalno financiraju isti”. Iako su ulaganja u redovni rad ustanova u kulturi i svakako dio izvaninstitucionalne kulture koji je obuhvaćen ovim javnim programom prostor unutar kojeg za mlade može biti mjesta, stvarna ulaganja u kulturu i stvaralaštvo mladih i za mlade se ne vide. Ukoliko smjernice javnih politika u kulturi Istarske županije podržavaju postojeće stanje, onda je ovakvo ulaganje upravo realizacija takvih ciljeva. Kulturne inovacije i ulazak svježih kulturnih ideja koje najčešće dolaze od mladih ne dolaze do izražaja, pa je potrebno više „otvoriti” kulturnu politiku prema mladima.

Smjernice javnih politika za mlade u području djelovanja za mlade „kultura i stvaralaštvo“ imaju cilj potaknuti mlade u približavanju vlastite kulture mladima, na suvremen i njima primjeren način, ali i potaknuti stvaranje nove kulture.

Iz ovog programa se ovi ciljevi ne vide, osim u programu „zavičajne nastave“ kroz koji se kulturno nasljeđe regije približava mladima. Iako svaka od ustanova u kulturi ima javnu ulogu približavanja vlastite kulture mladima, rezultati takvih aktivnosti nisu dostupni (osim aktivnosti edukacije, radionice za djecu i mlade, financirano u minimalnom iznosu). Analiza prijavljenih projekata pokazuje da je među prijavljenima bilo mnoštvo projekata mladih i za mlade, posebno i iz područja intenzivno rastuće kreativne industrije i kulture mladih, no uglavnom nisu prihvaćeni za financiranje uz obrazloženje da nije osigurano dovoljno sredstava s uputom da te udruge traže financiranje na lokalnoj razini. Kako među tim projektima ima inovativnih projekata koju su osmislili i provode mladi, ovaj začarani krug nefinanciranja nastao nedostatkom financijskih sredstava, ali i jasnih inovativnih smjernica koje prate potrebe i smjerove u kulturi u okruženju, dovodi do zamrzavanja postojećeg stanja. Mladi nezadovoljni ovakvim odnosom donositelja odluka vrlo brzo nestaju sa scene. Prijaviteljima su javno dostupni zapisnici sa sastanaka ocjenjivanja „vijeća za kulturu“ (prema djelatnostima) pa se može imati predodžbu o načinu ocjenjivanja, ali ne mjerljive i vidljive u „tablici za ocjenjivanje“.

U skladu s navedenim u 2016. godini se provodilo, a u skladu s više ciljeva/programa, sljedeće:

1. **razvoj međusektorske i međunarodne suradnje u kulturi:** Sa(n)jam knjige u Istri, međunarodni kazališni festival PUF, Forum Tomizza, međunarodni festival komornog teatra Zlatni Lav, program galerije Singular u Puli, festival Visualia 2016, festival eksperimentalne i improvizirane glazbe Audioart 07, međunarodni susret harmonikaša, festival etnografskog filma, dane Istre u Vojvodini, sudjelovanja pjevačkih zborova i vokalnih skupina na međunarodnim festivalima, **Bijenale industrijske umjetnosti, Festival plesa i neverbalnog kazališta Savičenta, Pulski i Motovski filmski festival, Dvigrad festival**⁴⁶
2. **očuvanje materijalne i nematerijalne kulturne baštine:**
  - **sanacije kulturne baštine:** u suradnji s gradovima i općinama nastavilo sa konzervatorsko-restauratorskim radovima na zaštiti kaštela Dvigrad, Paz, Rota, kaštela u Pazinu i kaštela Sipar u Umagu; zaštiti fresaka u župnoj crkvi Sv.Nikole u Pazinu, u samostanu Sv.Mihovila u Kloštru nad Limom i u sakristiji župne crkve u Fažani; zaštiti muzejske građe iz fundusa Arheološkog muzeja Istre, Zavičajnog muzeja Poreštine, Sveučilišne knjižnice u Puli, Povijesnog i pomorskog muzeja Istre i Etnografskog muzeja Istre te program izdavanja statuta Grada Buzeta i Grada Umaga. U 2016. godini u suradnji s Centrom di ricerche storiche-Rovigno-Centrom za povijesna istraživanja Rovinj pokrenut je projekt prijevoda na hrvatski jezik i tiska knjige Egidia Ivetića „Atlante storico dell'Adriatico orientale“, kapitalno izdanje o Istri objavljeno na talijanskom jeziku u ediciji Centra di ricerche storiche di Rovigno
  - **program očuvanja nematerijalne kulturne baštine:** Smotra narodne glazbe i plesa Istre, mala smotra folklor Istarske županije, susret pjevačkih zborova „Naš kanat je lip“, susret zborova djece i mladeži „Mali kanat“, „Z armoniku va Roč“, „Meh na srcu“, „Zarozgajmo na Čičariji“, „Dani kažuna Rovinjskog sela“, međunarodni festival folklor „Leron“, Festival dell'Istrovento, festival TradInEtno, Bajsi u Draguču, Supci pud mavricun, festival antike Sepomaia viva i program očuvanja vlaškog i žejanskog jezika.
3. **jačanje umjetničke produkcije:** produkcija Istarskog narodnog kazališta - Kazališne kuće Pula, programi Kuće za pisce - Hiže od besid, „Plešem u Istri“, Mediteranskog plesnog centra Savičenta, izložbe i nastupi likovnih i glazbenih

---

⁴⁶ Istaknuti programi (bold) se mogu smatrati već institucionaliziranim programima koji bi eventualno trebali podržavati kulturne potrebe mladih za koje su se sudionici javnih rasprava žalili na organizatore jer ne uključuju dovoljno mlade iz okruženja u organizaciju tih aktivnosti, čime bi mladi mogli steći iskustvo i sudjelovati na aktivniji način u njima.

umjetnika, produkcije dokumentarnih filmova, Verši na šterni, Panphonia Istriana 4, koncerti Jazzistra Orchestra te podržana su tiskanja djela od posebnog književnog, kulturnog, stručnog ili znanstvenog interesa i značaja istarskih autora i znanstvenika te izdavanje časopisa Nova Istra. U sklopu projekta XII x II koji je pokrenut s ciljem promocije mladih neafirmiranih stvaralaca s područja Istre obilježena je 10. godišnjica izlazenja kalendara i CD-a. Značaj kulturnog proizvoda XII x II ogleda se u njegovim temama koje uranjaju u istarsku tradiciju i prošlost, ali i sadašnjost i budućnost, spajaju moderno i tradicionalno, pridonose očuvanju istarske kulturne baštine i ne dopuštaju njezin zaborav. U projektu je sudjelovalo više od 500 glazbenika i stotinjak likovnjaka;

- **Likovna autorska djela:** akvareli, grafike, kolaži, crteži donirani su Muzeju suvremene umjetnosti Istre za stvaranje i obogaćivanje fundusa, dok su audiozapisi donirani Hrvatskom radiju Pula, partneru projekta u proteklih devet godina, koji je emitiranjem glazbenih brojeva uvelike doprinosi popularizaciji djela i izvođača.

4. programi u kulturi:

- „**Kulturne institucije**“: rad udruga koje djeluju na području Istre i u svom radu tematiziraju istarske teme npr. Čakavskog sabora, Hrvatskog društva likovnih umjetnika Istre, Istarskog ogranka Društva hrvatskih književnika te potiče Čakavsku scenu, produkciju Istarskog narodnog kazališta, Kazališne kuće Pula
  - u sklopu 4. Sabora kulture u Istri u organizaciji Upravnog odjela za kulturu Istarske županije i Istarske kulturne agencije, 25. studenog 2016. godine u KUC-u Lamparna, u Labinu, održana je konferencija na temu „Razvoj publike - novi izazov organizacija u kulturi“. Cilj Sabora kulture u skladu s Istarskom kulturnom strategijom 2014.-2020. je razmjena iskustava, znanja, ideja te povezivanja kulturnih institucija i izvaninstitucionalne kulturne produkcije Istarske županije, a ovogodišnja tema konferencije je važan instrument planiranja i razvoja kulturnog sektora u Istri.
  - **Strategija kulturnog razvitka Istarske županije** - Druga Istarska kulturna strategija (IKS 2) kao strateški razvojni dokument u području kulture za razdoblje 2014. - 2020. godine, sadrži sintetizirani prikaz strateškog plana u kojem su vidljivi ciljevi, zadaci, očekivani rezultati, indikatori i nositelji implementacije zadataka. Pored toga, ovaj dokument sadrži i tekstualni dio u kojem je argumentirana vizija kulturnog razvitka IŽ. - podržano je 35 projekata / programa koji doprinose ostvarenju ciljeva IKS-a 2 / unapređenje rada ustanova u kulturi i neinstitucionalnog kulturnog sektora; unapređenje nakladničke djelatnosti; povećanje interesa za kulturnu baštinu i suvremenu umjetničku produkciju; učinkovitije upravljanje ustanovama, uslugama i projektima – nisu navedeni koji i u skladu s kojim ciljevima.
  - **Zavičajna nastava** - Institucionalizacija zavičajne nastave je formiranje institucionalnog oblika očuvanja istarskog zavičajnog identiteta odnosno uvođenje zavičajne nastave i tradicijske kulture u predškolske ustanove te osnovne i srednje škole na području Istarske županije - pedagoškoj godini 2016./2017. temeljem iskazanog interesa s provedbom programa zavičajnosti nastavilo se je u 22 predškolske ustanove, a provedbom zavičajne nastave u 30 osnovnih škola i 16 srednjih škola s područja Istarske županije (<http://www.za-nas.hr/zavicajna-nastava>, 1.10.2017.).
5. **Obilježavanje značajnih obljetnica** - povodom obilježavanja 25 godina od početka Domovinskog rata kojim je Hrvatska potvrdila i zadržala političku samostalnost podržan je znanstveni projekt „Istra u Domovinskom ratu 1991. - 1995.“. (prilagođeno iz Godišnjeg izvještaja o izvršenju Proračuna Istarske županije za 2016. godinu).
6. **Niz drugih projekata revitalizacije kulturne baštine**

11.1.1. Ustanove u kulturi

Ustanove u kulturi su ustanove koje provode programe kojima se zadovoljavaju potrebe u kulturi svih građana, a posebno su važne za mlade. Ustanove u kulturi mogu osnivati razne organizacije i pojedinci, osnivači (državni, JL/PS, privatni), a dijelimo ih prema djelatnostima u kulturi (muzejska, dramska, izdavačka i sl.), pa govorimo o muzejima, galerijama, kazalištima, kulturnim centrima, kinima, knjižnicama/čitaonicama, multimedijalnim centrima i sl. Cilj ustanova u kulturi je osigurati pristup kulturi (i vlastitoj i drugima) široj javnosti, ali i proizvodnja novih vrijednosti. Programi i aktivnosti koje se provode u ustanovama namijenjeni su javnosti pa je kvaliteta sadržaja koja se nudi od izuzetne važnosti za održavanje kulturnih obrazaca. Osim toga, važno je ustanove djeluju u skladu s potrebama građana te se prilagođavaju promjenama u društvu (navikama korisnika, uključuju korisnike, provode programe za ciljne skupine i sl.). Istarska županija kao osnivač ustanova financira redovnu djelatnost i dodatne aktivnosti (programe) ovih ustanova. Ustanove u kulturi financirane su u visini od 7.898.118,02 kn u 2016. godini i to za programe redovne djelatnosti ustanova u kulturi, otkup muzejske građe, ulaganja u novi stalni postav, program javnih potreba u kulturi, djelatnost Centra za nematerijalnu kulturu Istre, te sufinanciranje djelatnosti iz ostalih proračuna.

Istarska županija je osnivač sljedećih ustanova u kulturi:

1. **Povijesni i pomorski muzej Istre/Museo strocio e navale dell'Istria** - sakuplja, čuva i istražuje civilizacijska i kulturna dobra, zaštićuje i izlaže građu, uz redovnu djelatnost obavlja i djelatnosti iz programa javnih potreba u kulturi, te aktivnosti od nacionalnog značaja. Od izuzetne je važnosti za osiguravanje pristupa vlastitoj kulturi mladima. Podatke o broju posjetitelja, mladih nam nisu dostupni.
2. **Etnografski muzej Istre/Museo etnografico dell'Istria** - kulturna, znanstvena i informativna javna ustanova, čiji ciljevi djelovanja su sakupljanje predmeta kulturno-povijesne baštine, njihova stručna obrada, preventivna zaštita i izložbena prezentacija. Kao i prethodni Muzej, od izuzetne je važnosti za osiguravanje pristupačnosti vlastite kulture mladima. Osim redovne djelatnosti programi obuhvaćaju i programe javnih potreba u kulturi poput 7. Etnofilm festival etnografskog filma, Martin bez etikete/Martino senza l'etichetta 2015, Radionica istraživanja nematerijalne kulture „Odakle smo/Di dove siamo“, Otkup (digitalizacija) fonotečne građe za potrebe dokumentacije CENKI-ja, Slavenski karnevali - izložba i katalog 12 Europskih etnografskih muzeja iz slavenskih zemalja, tisak kataloga tradicijskih glazbenih instrumenata Istre iz fundusa EMI/MEI, Manifestacija „Pazi što jedeš“, Katalog Zbirke za arhitekturu i opremu kuće, Gostovanje Izložbe: Filigran - srebrna nit od Kosova do Istre u Prištini, Kosovo (prilagođeno iz Godišnjeg izvještaja o izvršenju proračuna IŽ za 2016., str. 399.).
3. **Muzej suvremene umjetnosti Istre/Museo d'arte contemporanea dell'Istria** (www.msu-istre.hr) - sustavno prikuplja, čuva, obrađuje, proučava, izlaže i prenosi znanje o suvremenoj umjetnosti u svoj širini svojih pojavnosti, sustavno prati, stimulira, promovira i prezentira nove oblike umjetničkog izričaja, organiziranjem izložaba u zemlji i inozemstvu, edukativnih programa, predavanja, tečajeva i sličnih skupova s područja suvremene umjetnosti, surađuje s obrazovnim kulturnim i drugim ustanovama posebice na lokalnoj i regionalnoj razini (iz Izvještaja, str. 400). U istom Izvještaju jedino u okviru izvještavanja o realizaciji ovog programa navode se „veze sa Županijskom razvojnom strategijom“: Strateški cilj 4: Visoka kvaliteta života - Mjera: 4.2.3. Razvoj međusektorske i međunarodne suradnje u kulturi; Strateški cilj V. Prepoznatljivost istarskog identiteta - Mjera: 5.2.2. Očuvanje materijalne i nematerijalne kulturne baštine -

Mjera: 5.2.3. Podrška umjetničkoj produkciji i edukacija za njegovanje istarskog identiteta i njegove prepoznatljivosti, iako se u realizaciji ciljeva i drugih ustanova oni mogu naći. U okviru provedbi aktivnosti javnih potreba navode se neki od programa, prema čemu se ova ustanova može smjestiti u one suvremenijeg djelovanja. Navodimo samo neke: predstavljanje umjetnika raznih generacija, različitih umjetničkih izričaja i tematskih opredjeljenje, umrežavanje sa srodnim institucijama u realizaciji programa na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i internacionalnoj razini (Povijesni i pomorski muzej Istre - Pula, Arheološki muzeje Istre, HDLU Istre, Galerija Singular - Pula, Zavičajni muzej Grada Rovinja, Gradska Galerija Labin, Galerija umjetnina Split, Galerija Kranjčar - Zagreb, MMSU - Rijeka, Muzej suvremene umjetnosti - Zagreb i dr.), za potrebe realizacije programa uspostavljena je i suradnja sa Sveučilištem Jurja Dobrile u Puli - Sveučilišnom knjižnicom, JU Nacionalni Park Brijuni, JU Pula Film Festival, Hrvatskom radio televizijom (dokumentarni odjel) i dr., popratnog DVD-a, organizirana stručna vodstva i edukativno - kreativne radionice u suradnji sa odgojno - obrazovnim institucijama na lokalnoj - regionalnoj razini (muzejski pedagog: Iva Gašparić), implementirana nova serija uporabnih, dekorativnih proizvoda prepoznatljivog vizualnog identiteta čiji je cilj unijeti suvremenu umjetnost u svakodnevicu (koncept i provedba: Ketrin Miličević Mijošek), povećanje vidljivosti ustanove primjerenom signalizacijom (izvedba: ASAP - Pula), uspostavljeno kontinuirano i postojano programsko djelovanje Ustanove usmjereno ka razvoju publike, povećana kvaliteta usluga, ponuđenih sadržaja te kvaliteta komunikacije i interakcije sa publikom raznih dobnih i interesnih skupina širenje znanja o suvremenoj umjetnosti, njenim akterima i ustanovi uopće. Jedino za ovu ustanovu doznajemo da je u 2016. godini uočen porast posjećenosti u omjeru od 100% u odnosu na prethodne godine⁴⁷

4. **IKA - Istarska kulturna agencija/Agenzia culturale Istriana** <http://hkkkki.eu/index.php/o-hkkkki/>, (od 2002. god.), s ciljem provođenja, afirmiranja i poticanja kulturno-umjetničkog stvaralaštva u svim dijelovima Istarske županije. Za mlade je važno što se za ovu agenciju ističe da ima ciljeve: izgradnja kapaciteta organizacija u kulturi, afirmiranje i poticanje kulturno-umjetničkog stvaralaštva u Istarskoj županiji, jačanje svijesti i promocija kulturnih vrijednosti kao resursa za razvoj lokalne zajednice, unutar sektorska i međusektorska suradnja na realizaciji projekata i programa, umrežavanje i suradnja sa sličnim ustanovama, organizacijama civilnog društva u zemlji i inozemstvu, posebno po pitanju zajedničkih projekata iz EU fondova, promocija Istre kao filmske destinacije, izgradnjom kapaciteta organizacija u kulturi unaprijedit ćemo znanja i vještine predstavnika organizacija u kulturi Istarske županije za njihovo aktivno sudjelovanje u kreiranju javnih politika, javno zagovaranje, doprinijet ćemo aktivnom sudjelovanju u programiranju i praćenju korištenja domaćih javnih, privatnih i EU sredstava (Izveštaja, str. 404.). U okviru rada ove Agencije provode se redovni i drugi programi javnih potreba u kulturi, od kojih navodimo neke: Osnovni principi kulturne ekonomije i menadžmenta, (seminar), radionice Komunicirati kulturu, Priprema projekata za program Kreativna Europa, manifestacija 15. Dani Istre u Vojvodini, organizacijska potpora projektu PARKFEST - open air festivalu posvećenom zvuku koji je održan u Novigradu, pomoć pri organizaciji radnog posjeta članova TEH mreže pod koordinacijom Saveza udruga Rojc, organizacijska potpora projektu OTVORENI GRAD - intervencije u javnom prostoru Pula, ISTRAPEDIA - Istarska filmska komisija angažirana je u 17 projekata audiovizualnih ostvarenja: filmova, komercijalnih reklama, putopisa, dokumentaraca i dr. (prilagođeno iz Izveštaja, str. 405).

---

⁴⁷ Niti za jednu ne znamo koliko je bio posjetitelja i jesu li se ustanove orijentirale na razvoj publike, a posebno mladih.

Ova Agencija je prema prikupljenim podacima, najbliža mladima i suvremenim traženjima novih alata i metoda približavanja kulture mladima i poticanja stvaralaštva. U okviru programa produkcije IKA se bavi analizom i interpretacijom potreba publike pa tako i posreduje u kontaktima s umjetnicima, u suradnji sa stručnjacima sudjeluje u uspostavljanju određenih estetskih i produkcijskih standarda, odgovorna je za provedbu projekata i organizaciju manifestacija koje povezuju turistički, obrazovni, znanstveni i privredni s kulturnim sektorom, izrađuje programe potpore umjetničkoj produkciji samostalnih umjetnika (pisaca, vizualnih i izvedbenih umjetnika, glazbenika i dr.), surađuje u izradi novih projektnih prijedloga, potiče organizacije iz kulture na prijavljivanje projekata na europske i druge natječaje (<https://www.ika-aci.hr/razvoj-publike>, 10.12.2017.), a članica je Hrvatskog klastera konkurentnosti kreativnih i kulturnih industrija (HKKKKI) od 2016. godine. Razvoj i poticanje kreativnih i kulturnih industrija područje je u kojem mladi mogu koristiti svoje potencijale, uz potporu ovakvih organizacija.

Podataka o posjećenosti i sudjelovanju mladih u ovim aktivnostima nemamo. Isto tako, nemamo podatke postoje li aktivnosti koje iniciraju mladi ili koji su namijenjeni upravo mladima. Upravo javni resursi, postojeći prostori i ulaganja Istarske županije u ustanove u kulturi, uz ulaganja gradova u resurse u kulturi uvelike olakšavaju pristup vlastitoj i proizvodnju „nove” kulture. Iako žive u naizgled idealnim uvjetima, čini se da mladi nisu zadovoljni ulaganjima Istarske županije, jer programi ili nisu zanimljivi mladima ili nisu primjereni potrebama mladih ili se mlade ne motivira i informira dovoljno o njima. Podatke i analizu o zadovoljstvu domaćeg stanovništva o ovim ulaganjima nemamo, pa je nužno poduzeti analizu uspješnosti ovih programa. Budući se većina programa održava tijekom turističke sezone, a prema rezultatima prethodnih analiza, potrebno je preusmjeriti ulaganja na potrebe stanovništva tijekom cijele godine, kako bi se stvarala publika.

Javna ulaganja u kulturu u suvremenim javnim politikama okrenuta su ka poticanju stvaralaštva i inovativnosti, a kulturna produkcija koja se veže uz nove tehnologije i medije („nove kreativne ekonomije”) je najbrže rastuća ekonomija, kako u EU tako i u drugim razvijenim demokratskim državama. Na poticanju inovativnog pristupa kulturnoj proizvodnji i samozapošljavanju u ovom području temelje se i ciljevi EU strategije za mlade. Stoga je potrebno nakon provedene analize dosadašnjih programa i analize ne/zadovoljstva stanovništva, a posebno mladih pristupiti redefiniranju prioriteta ciljeva iz „Istarske kulturne strategije”. Iako su organizacije civilnog društva sudjelovale u izradi ove Strategije, mladi i predstavnici organiziranih oblika djelovanja za mlade i udruge mladih nisu bili uključeni niti u jednoj fazi izrade te strategije, pa tako nisu niti prioriteta skupina na koju se ciljevi odnose. Kulturna strategija doduše daje smjernice za doseganje prve stepenice u razvoju ovog područja ili „sređivanje postojećeg”, ali ne daje smjernice za budućnost odnosno mlade.

Navodimo neke od smjernica iz Istarske kulturne strategije za razdoblje 2014. do 2020., s istaknutom vizijom „Kreativna Istra za kreativnu Europu“:

1. Unaprijediti rad ustanova u kulturi i neinstitucionalnog kulturnog sektora,
2. Unaprijediti nakladničku djelatnost u Istri,
3. Izgraditi novu kulturnu infrastrukturu namijenjenu umjetničkoj produkciji, edukaciji, prezentaciji i čuvanju građe,
4. Učinkovitije upravljati kulturnom infrastrukturom, ustanovama, uslugama i projektima,
5. Povećati interes javnosti za kulturnu baštinu i suvremenu umjetničku produkciju te produbiti njihovo razumijevanje (http://www.istra-istria.hr/uploads/media/20140624_x2_iksHR_02.pdf, 10.12.2017.).

Na razini Istarske županije još je 4 grada donijelo lokalne kulturne strategije prema kojima postoji strateški okvir na razini Istarske županije, u gradovima Labin - rudarska tradicija, u gradu Puli - grad po mjeri čovjeka/kvalitetan život stanovništva, u Umagu - grad bogate europske kulturne baštine, u Pazinu - grad književnosti, dok je Poreč u izradi.

Upravo mladi i njihove ideje mogu biti pokretači novih programa i što je najvažnije „nove ekonomije”, uz postojeću infrastrukturu i pokretači novih „kreativno-poduzetničkih inkubatora” u kojima bi se mladima pružila mogućnost da eksperimentiraju s novim kulturnim oblicima, stvaraju nove proizvode u skladu s potrebama glavne gospodarske grane, turizmom. Istarska županija ima resurse i potencijal za razvoj kulturnog turizma, što otvara nove mogućnosti za mlade Istarske županije. Glavne gospodarske grane i kultura i kulturna proizvodnja nisu nespojive djelatnosti, a upravo je usklađivanje ekonomskih i kulturnih (između ostalih) ciljeva i potreba grada i građana pravac koji vodi održivom razvoju (ne samo energetska održivost).

U tom pravcu idu i ulaganja u Upravnom odjelu za turizam, pa se može nazrijeti smjer kretanja ulaganja i u kulturi:

- projekt „KulTourSpirit” („Priprema i provedba Integriranih razvojnih programa temeljenih na obnovi kulturne baštine“), koji se financira iz Europskog fonda za regionalni razvoj. Cilj je projekta izrada dokumentacije potrebne za obnovu te budući razvoj, unaprjeđenje upravljanja, proširenje sadržaja i kulturno-turističku valorizaciju zaštićenih kulturnih dobara u Kanfanaru, Svetvinčentu, Pazinu i Buzetu, započeo 2016.,
- Program „kulturni turizam” - unaprijediti kulturni turizam u Istri valorizacijom kulturno-povijesne baštine kroz turizam, povezati kulturu i turizam - projekt Istra Inspirit kojim od ove godine upravlja IRTA d.o.o. a odjel ga sufinancira zajedno sa TZIŽ i istarskim hotelijerima, pokrenut 2012. godine s ciljem obogaćivanja turističke ponude, poglavito u pred i posezoni te u unutrašnjosti Istre, uz valorizaciju kulturno-povijesnih, eno-gastronomskih, prirodnih i drugih resursa. U 2016. izvedeno 91 aktivnosti projekta Istra Inspirit: 7 garantiranih izvedbi, 4 ekskluzivne izvedbe - MICE segment poslovnih grupa, 4 InspiriTIC-a za predškolske i školske grupe, 27 ostalih izvedbi i gostovanja na drugim programima (Poreč Open Air festival, Casanova fest „Priče starog malina“ i drugi), 49 dječjih programa u sklopu hotelskih kuća (Maistra i Plava Laguna), „Motovun putuje” kojim se razvija kulturni turizam u unutrašnjosti Istre (prilagođeno iz Godišnjeg izvještaja o izvršenju Proračuna IŽ 2016. , str. 382.).

Udruga koje okupljaju građane i mlade koji se bave kulturnim djelatnostima je na razini Istarske županije mnoštvo, prema Registru udruga ima od 312 do 344 ili između 14 i 20% (podaci prikupljeni različitim metodama), a u ispitivanju kapacitiranosti civilnog društva ih je sudjelovalo oko 20% od ukupnog broja sudionika ili 2% ukupnog broja udruga.

Ulaganja u kulturu na razini županije i lokalnim razinama nisu visoka, što nije niti čudno obzirom da su u proračunu osigurana značajna financijska sredstva i prostori za potrebe tzv. institucionalne kulture. Nemamo dostupne podatke o rezultatima evaluacija, korisnicima i zadovoljstvu mladih, pa će se koristiti indikatori koji ipak mogu biti značajni, a dostupni su nam iz rezultata upitnika o kapacitiranosti organizacija civilnog društva i savjetovanje s mladima i stručnjacima. Ova „tišina s druge strane” dobro oslikava stanje kulturne scene, no obećava jer postoji barem jedna udruga koja promišlja ovu problematiku. O ne/zadovoljstvu možemo zaključiti i iz njihove procjene „županije, kao mjesta koji nije po mjeri mladih, već je okrenuta glavnoj gospodarskoj grani”. Perspektiva iz koje kulturu percipiraju donositelji i političkih odluka je uglavnom konzumeristička, pa se niti ne očekuje da publika ili korisnici „sudjeluju”, da budu aktivni, već se očekuje da publika bude pasivna, da konzumira ponuđene aktivnosti ili da održava postojeće dominantne vrijednosti „odraslih”.

11.1.2. Tehnička kultura

Područje tehničke kulture je kompleksno područje, koje je najčešće zanemareno u programima javnih potreba, a na razini Istarske županije se nešto više ulaže u programe, nego na drugim lokalnim razinama. Većina problema proizlazi iz velikog osipanja članstva zainteresiranih za ovu djelatnost, ne prilagođavanju novim tehnologijama te ne korištenju prijenosa znanja kojim bi mogli privući mlađe članove. Ciljevi djelovanja u ovom području su usmjereni na razvijanje tehničke kulture, što podrazumijeva visok stupanj povezanosti između znanja i vještina, ali i stvaralaštva. Kao i u većini hrvatskih gradova/županija ova djelatnost i područje su zanemareni pa se uglavnom radi o financiranju radio klubova i ribolovnih društava. Aktivnosti kojima su se još do nedavno bavile udruge kojima je cilj unaprjeđenje tehničke kulture, a prvenstveno se radi o razvoju vještina, poput modeliranja, izrade raznih predmeta od drva ili korištenje i inovacije tehničkih i tehnoloških aparata i strojeva, odnosno unaprjeđenje tehničkih vještina općenito, sve se više suočavaju s nedostatkom interesa mladih. Kroz povijest razvoja organizacija civilnog društva (nekada u socijalizmu društvenih organizacija) možemo pratiti i razvoj izuma i patenata na našim područjima, pa su zajednice i savezi tehničke kulture tradicionalno dodjeljivale nagrade za uspješna i nova tehnička rješenja (izume i patente) čime se poticalo stvaralaštvo i inovativnost. Danas je to područje djelovanja udruženja građana, sve više individualizirano, a mladi te aktivnosti ne smatraju dovoljno zanimljivima. Upravo mladi, koje često volimo zvati „internet generacijom“ najveći dio svoga slobodnog vremena provode pred računalom pa bi ovo obilježje populacije moglo poslužiti u svrhu privlačenja mladih ovom području interesa. Upravo to područje može postati centrom stvaralaštva i povezivanja novih tehnologija u cilju razvoja nove kreativne industrije, odnosno kreativno-poduzetničkih inkubatora koji bi bili platforma za razvoj novih proizvoda. Udruživanjem stvaralačkog naboja mladih i članova udruga koji se bave promicanjem raznih kulturnih izričaja sa znalcima novih tehnologija može se stvoriti temelj za nova radna mjesta, samozapošljavanje i stvaranje novih proizvoda. Iz ovoga aspekta se aktivnosti koje su definirane Zakonom o tehničkoj kulturi mogu povezati s područjem kulture, koje je ujedno i područje stvaralaštva i novih ideja.

Korisnici Proračuna Istarske županije su: Zajednica grada Pula (stručne službe, Centar za tehničke aktivnosti Veruda, Centar za popularizaciju znanosti i inovacija Istarske županije i 21 strukovna udruga tehničke kulture), Savez udruga inovatora Istarske županije, radio-amaterizam Istarske županije (4 udruga), Ronilački savez Istarske županije, Jedriličarski savez Istarske županije, Savez autoklubova Istare, amatersko zrakoplovstvo Istarske županije (4 udruge), foto-filmska tehnika Istarske županije (3 udruge), astronomija Istarske županije (3 udruge) i strukovne udruge Istarske županije. Posebno se ističe da su ciljevi: ulaganje u razvoj u STEM područja (znanost, tehnologija, inženjerstvo i matematika) - tehničke kulture, poticanje stvaralačkog i znanstvenog rada, poticanje tehničkog odgoja i obrazovanja, poticanje znanstvenog i tehničkog opismenjivanja, a posebno mladih, ulaganje u razvoj natjecanja sudionika u tehničkoj kulturi, očuvanja postojeće kvalitete tehničke kulture, poticanje programa organiziranog osposobljavanja i usavršavanja osoba za obavljanje stručnih poslova u tehničkoj kulturi. (prilagođeno iz Godišnjeg izvještaja o izvršenju Proračuna za 2016. Str. 469., http://www.istra-istria.hr/uploads/media/170330_IZ_Godisnji_izvjestaj_2016.pdf, 10.12.2017.)

Navodimo neke od aktivnosti koje su financirane iz Proračuna a kojima se može potaknuti stvaralaštvo mladih te povezivanje s „kulturom“ u suvremenom smislu tog područja djelovanja: npr. Županijsko natjecanje „Mladih tehničara 2016.“ u OŠ Stoja Pula, natjecanje županijske Modelarske lige u OŠ Fažana, Festival znanosti 2016., Eko akcija u svim gradovima na istarskoj obali, izložbe u ZTK Pula Meteorit Križevci i Esencijalno - hrana, sudjelovanje inovatora na Obrtničkom sajmu u Puli, 10. Forum BPW Danube net prezentirale se inovatorice, sudjelovali na nacionalnim izložbama Invention u Iloku i Arka u Zagrebu, međunarodnim izložbama u Ženevi i Istanbulu, organiziran je

županijski jedriličarski kamp u Kolonama, organizacija Robo trke na prstenac u Barbanu, natjecanje učenika u Hrvatskoj ligi robotičara, partneri sajma Pula Boat Fair 2016., održani su foto tečajevi, natjecanje informatičara u izradi digitalnog crteža, animacije, prezentacije i kratkog filma u Puli i informatička štafeta suradnja sa školama IŽ u projektu Fizika+ koji se realizira u Centru za popularizaciju znanosti i inovacija IŽ sudjelovalo više od 1300 učenika i Ljetnoj školi znanosti i znanstveni kamp mladih koga organizira AD Višnja kroz koji je prošlo više od 150 učenika. Poticanjem i omogućavanjem „tehničkih” i STEM znanja kod mladih izravno se osiguravaju uvjeti za razvoj kulturnih i kreativnih industrija, a povezivanjem bogate kulturne baštine i turizma stvara se platforma za novi razvoj u tom području. Iz tih razloga je potrebno područje „tehničke kulture” obuhvatiti novim promišljanjem iz perspektive poticanja stvaralaštva i poduzetništva mladih.

11.2. Rezultati internetske javne rasprave i javne rasprave / javnog foruma održanih u od srpnja do studenog u Puli i Pazinu

Obrazac za internetsku javnu raspravu bio je strukturiran tako da se sudionicima ponudilo da rasprave teme i probleme iz područja kulture i stvaralaštva, ali i iz perspektive poduzetništva i zapošljavanja mladih. Cilj je bio potaknuti i senzibilizirati javnost i sudionike na međusobnu suradnju i svijest o povezanosti ovih područja, odnosno mogućnostima koje pruža ovo područje. Osim toga, cilj je bio poticanje razmjene ideja između dionika, kako bi eventualno uvidjeli da postoji prostor za suradnju, za pokretanje „kreativno-poduzetničkih inkubatora”. Obzirom da se u kulturu ulažu znatna sredstva iz javnih prihoda, a ne postoji dinamički i partnerski odnos između različitih dionika u kulturi, ustanove u kulturi razvijaju više konzumerski odnos prema publici, a manje potiču sudjelovanje različitih dionika na aktivan i stvaralački odnos prema kulturi, smatrali smo da će se poticanjem i senzibiliziranjem dionika na ovu perspektivu pokrenuti inicijative za nove programe i projekte u koje bi bili uključeni prvenstveno mladi. Stoga smo sudionicima ponudili obrazac za raspravu koji objedinjava rezultate analize u području kulture, kao potencijala za zapošljavanje i pokretanje zajednice. Naime i civilno društvo i „kultura” predstavljaju platformu za razmjenu ideja i njihovu verifikaciju.

Problemi i nedostaci postojećeg stanja čije rješavanje bi moglo potaknuti protok ideja u ovim društvenim sektorima iz ovakve perspektive jesu:

- velika ulaganja u institucionalnu kulturu, mala suradnja i protok ideja između institucionalne i izvaninstitucionalne kulture,
- raste broj nezaposlenih mladih bez ili sa srednjom stručnom spremom, a nema novih i dodatnih programa i aktivnosti osposobljavanja te neformalnog učenja kojima bi se mlade uključilo u stvaranje nove kulture mladih i samozapošljavanje,
- uglavnom su aktivnosti i akteri orijentirani na konzumiranje proizvoda i usluga, vidljive aktivnosti potencijalnog sudjelovanja mladih su na razini prijavljenih projekta za financiranje i jednog od kriterija za financiranje u programu javnih potreba u kulturi,
- nema evidencije o dodatnom, cjeloživotnom usavršavanju, mladi stječu neprimjerene kompetencije za tržište rada - osim udruga, koje nude razne radionice kojima se potiče cjeloživotno učenje, a koje često nisu financirane vrlo malo programa koji potiču mlade na stvaralaštvo,
- mali udio mladih s tercijskim obrazovanjem, nisu na raspolaganju gradu/županiji - resurs koji nije iskorišten za kulturni razvoj⁴⁸,
- mala suradnja u provedbi programa ili aktivnosti koji uključuju sve sektore, a posebno privatni u području kulture - potencijal u Istarskoj kulturnoj agenciji,

---

⁴⁸ Kulturni potencijal mladih leži u njihovom ljudskom i kulturnom kapitalu koji se ne obavlja ako se na koristi – mladi nezaposleni postaju nevidljive skupine do kojih se teško dopire, pa je važno potencijale mladih što prije staviti u funkciju unaprjeđenje kulture u širem smislu.

- ne vrednuje se volonterski rad i kompetencije stečene takvim radom, pa je pronaći volontere za volontiranje na kulturnim projektima gotovo pa nemoguće,
- nedovoljno se koriste EU fondovi i programi za usavršavanje i mobilnost mladih, a mogućnosti su velike kroz rad više odjela.

Javne rasprave u radnim skupinama te javnom forumu iz područja „kulture i stvaralaštva“ održane u Puli i Pazinu 2017. godine.

Vrlo malo stručnjaka iz područja kulture je sudjelovalo u ovim raspravama iz ovoga područja, a nitko iz ustanova u kulturi se nije očitovao. Nesudjelovanje može biti i posljedica i uzrok stanja u kulturi, a takva perspektiva dionika treba u budućnosti biti poruka za donosiocima odluka u javnim politikama u kulturi.

Ostali sudionici su iznijeli nekoliko problema:

1. **percepcija mladih iz perspektive donosioca političkih odluka (mladi kao pasivna publika, nevidljivi mladi)** - neuključivanje mladih u odluke, što je vidljivo u nepostojanju ponude i potpora za mlade kojima se potiče stvaralaštvo i sudjelovanje u održavanju vlastite kulture i stvaranju nove, kao i procedure za odlučivanje, nedovoljno programa mladih i za mlade
2. **problemi koji proizlaze iz nedostatka primjerenog prostora za mlade**, a posljedično i sadržaja (aktivnosti nisu primjerne mladima, zatvorenost institucija, nema financiranja klubova/centara za mlade u kojima se i stvara kultura mladih)
3. **problemi koji proizlaze iz financijskih razloga** - na svim razinama se u programe javnih potreba u kulturi ulaže od oko 2 do 5%
4. **problemi koji proizlaze iz vrijednosti društva i lokalne zajednice** - ograničen stav da se kultura odnosi samo na institucionalnu kulturu, zastarjele metode profiliranja publike i sl. (Arhiva DIP-a, 2017.)

Sudionicima se u obrascu predložilo moguća rješenja koja se mogu grupirati u nekoliko skupina, a o njima su i raspravljali na savjetovanjima:

1. **Uključivanje mladih i alternativne kulture mladih u postojeću kulturnu infrastrukturu:**
  - **poticanje i vrednovanje kulture mladih kao prioriteta skupina:** i za one do 30; veća i bolja financijska potpora udrugama usmjerenim kulturi i stvaralaštvu kako bi se njihovi programi mogli predstaviti širok javnosti; poticanje mladih na veći angažman kod kreiranja različitih kulturnih zbivanja; poboljšanje i ulaganje u infrastrukturu za boljom kvalitetom kulturnih događanja; manifestacije u kulturi trebaju proizlaziti iz lokalnog stanovništva, prepustiti mnoge poslove mladima iz tih sredina; omogućiti osobama koje izađu iz sustava školstva razvijaju vještina, talenata; uključiti mlade u same programe; kreiranje sadržaja i ponude; festival mladih (gitarijade, skejtanje...), upoznavanje, druženje; mladi bi trebali biti prisutniji u samom kreiranju kulturnih sadržaja; evaluiranje kulturnih događanja/aktivnosti (stroža evaluacija); kriteriji i bodovanje u natjecanjima u kulturi bi trebali sadržavati i uključivanje mladih u programe
  - **zajednički projekti postojeće dobre kulturne infrastrukture - povezivanje „institucionalne“ i „alternativne“ kulturne scene, jačanje saveza među udrugama u kulturi mladih:** ljetni kampovi i druga organizirana djelovanja u staroj jezgri grada; ojačati promociju prednosti kod bavljenja kulturnim djelatnostima; kvalitetne programe koje produciraju mladi učiniti dostupnijima svim mladima u Istri (nešto kao programi u Rojcu); nema dovoljno različite ponude u kulturi za mlade (kao

kod sporta npr.); loša informiranost o sadržajima; organizirati revijalne smotre mladih Istre (ne natjecateljskog tipa)

- **uključivanje mladih u izradu programa ustanova u kulturi:** veća otvorenost ustanova u kulturi (knjižnice, muzeji i sl.) mladima, njihovim potrebama i sl.; veći broj organiziranih posjeta škola, vrtića i ostalih odgojno-obrazovnih ustanova kulturnim ustanovama, muzejima, kazalištima; približavanje mogućnosti uključivanja mladih u rad kulturnih ustanova; sami Savjeti bi trebali imati neke „odbore” (za kulturu, sport,...) koji bi predlagali sadržaj

2. Poticanje inovacija i stvaralačkog okruženja:

- **kreativni laboratoriji, kreativni poduzetnički inkubatori za mlade:** mladi sudjeluju u razvoju grada i brendiranju kulturnog turizma grada; mjere poticanja zajedničkih projekta koje imaju tržišnu vrijednost - šansa u društvenom poduzetništvu; financirati različite programe kojima je svrha educiranje zainteresiranih polaznika i razvijati sposobnosti poduzetništva u kulturi; prepoznavanje i razvijanje talenata; identificirati osobe s invaliditetom koje imaju određene talente i podupirati ih u realizaciji svojih vještina da bi oni i na taj način mogli osigurati svoju egzistenciju; suradništvo između različitih institucija/udruga/JLS
- **u kriterijima za financiranje javnih potreba jasno istaknuti poticanje kulturnog stvaralaštva mladih:** poticanje i razvoj kreativnosti te samostalnog izražavanja u kulturnim programima; pojačati organizaciju kreativnih kampova
- **kulturne aktivnosti kao platforma neformalnog učenja:** kultura je zapostavljena; informirati mlade o kulturi; organizirati tečajeve; predstaviti im mogućnost da se samostalno mogu baviti kulturom (pr. kipari, slikari); mladi su ograničeni po pitanju stvaralaštva, nemaju info, znanje o tome to bi mogli; premali broj kulturnih udruga/organizacija za mlade; preusko shvaćanje kulture (samo kazališta, muzeji, umjetnost), urbana kultura (nekakvi skate parkovi); kultura se uči od najranije dobi (vrtići).

Sudionici smatraju da u unaprjeđenje ovog područja moraju biti uključeni svi, ustanove u kulturi, organizacije civilnog društva u području kulture i istaknuti pojedinci iz područje kulture, te mladi. Složili su se oko većine navedenih problema te dodali sljedeća objašnjenja kao potencijalne uzroke ovakvog stanja:

- nedostatak informacija i komunikacije između ključnih dionika,
- nekorištenje dostupnih sredstava, loše korištenje resursa i loše upravljanje (nezadovoljstvo) resursima (programima/ulaganjem) grada, neiskorištenost postojećih resursa (financijskih i prostornih), nema partnerstva, nepovezanost između raznih dionika, loša međusektorska povezanost,
- nema poduzetničkog razmišljanja ili je onemogućeno (!), nedostatak poduzetničkog obrazovanja, tj. nedovoljne kompetencije u poduzetništvu u kulturi,
- neproporcionalnost kulturnih i umjetničkih smjerova u kulturnoj strategiji (prevelik naglasak na institucionalnu kulturu, a premalo na nezavisnu kulturu, nove medije),
- nedovoljno zastupljeni mladi u kulturnoj strategiji (gotovo ništa).

Sudionici su se, osim navedenog, složili kako bi se dugoročno trebalo usmjeravati sve aktivnosti prema sljedećim ciljevima, odnosno predložili sljedeća rješenja, među kojima su i oni koje preporuča EU strategija za mlade:

- poticati i davati podršku mladima kroz bolju kvalitetu ulaska i participacije u kulturi, promocija osobnog razvoja, unaprjeđenje sposobnosti učenja, interkulturalne vještine, razvijati i poticati fleksibilne vještine za buduće radne mogućnosti,
- razvijanje talenta, kreativnih vještina, poduzetničkog načina razmišljanja i kulturnog izražavanja mladih,
- širenje pristupa alatima stvaralaštva, osobito onima koji uključuju nove tehnologije,
- koordinacija kroz komponente: fleksibilnost i sigurnost kako bi se olakšao prijelaz između školovanja ili neaktivnosti, odnosno nezaposlenosti i zapošljavanja,
- jačanje partnerstva i međusektorske suradnje te kvalitetnije korištenje postojećih resursa,
- jedinstvena web stranica kao objedinjena baza informacija o svim područjima kulture za informiranje mladih.

Ciljevi koji proizlaze iz prethodne analize polaze sa stajališta prema kojemu kulturu sagledavamo ne samo kao društveni prostor u kojem su građani pasivni konzumenti gotovih proizvoda, već ju oni i stvaraju. Područje kulture je područje stvaranja novih ideja, stvaralačkog i poduzetničkog promišljanja stvarnosti. Za to je potrebna mobilizacija cijele zajednice i promjena vrijednosti u smjeru poticanja ovakvog načina razmišljanja. Jedan od načina koji se pokazao inovativnim i uspješnim je poticanje i stvaranje „kreativno-poduzetničkih inkubatora/laboratorija”, za što je potrebna mobilizacija ljudskog i kulturnog kapitala u zajednici. Formalno obrazovanje će pružiti temelje, no stvarni rad i korištenje stečenog znanja i vještina je moguće jedino ukoliko se ono primjenjuje. Inače govorimo o „mrtvom kapitalu”. Zato su važni neformalno i informalno obrazovanje kao i jačanje kompetencija za cjeloživotno učenje.

Iz ove perspektive kulturu vidimo kao potencijal za razvoj poduzetništva i mobilizaciju potencijala u zajednici. Za to je potrebno:

- izraditi kriterije za financiranje potreba u kulturi, temeljem objektivnih i nezavisnih procjena i stvarnih potreba,
- uključivanje mladih u sve faze planiranja i procjene i odlučivanja o ulaganjima u kulturu,
- izraditi program prakse, stažiranja i edukacije za mlade nakon izlaska iz obrazovnog sustava u suradnji s kulturnim, obrazovnim ustanovama, kao i organizacijama civilnog društva i poduzetnicima, plan sustavnog volontiranja na programima u kulturi,
- osnovati koordinaciju s predstavnicima civilnog, profitnog (privatnog) i javnog sektora radi uspostave suradnje zbog zadržavanja prioriteta zapošljavanja mladih, profesionalne orijentacije te poticanja novih oblika zapošljavanja u kulturi - edukacija za društveno poduzetništvo i proizvodnju kulture,
- potaknuti stvaranje baze podataka o neformalnom i cjeloživotnom obrazovanju na nivou grada u suradnji sa svim sektorima (sastavni dio izvještaja javnoj upravi, obrtničkoj i gospodarskoj komori ili udruženjima) - kulturni i ljudski kapital Županije, volontiranje u kulturnim programima kao platforma za učenje, poticanje neformalnog obrazovanja i stjecanje dodatnih kompetencija, suradnja između profitnog i neprofitnog sektora, vrednovanje volonterskog rada,
- poticanje umrežavanja i potpore poduzetničkim idejama osnivanjem poduzetničkih i kreativnih inkubatora u suradnji sa svim sektorima,
- korištenje EU fondova i programa radi poticanja usavršavanja i mobilnosti te iskorištavanja kulturnog kapitala grada,

- suradnja svih dionika u olakšavanju stjecanja kompetencija potrebnih na tržištu rada.

11.3. Zaključak

Istarske županija je županija bogata kulturnom baštinom, tradicijom održavanja kulturnog nasljeđa, bogata potencijalima. Osim ustanova u kulturi kojima je osnivač, većina gradova ima odličnu kulturnu infrastrukturu (svaki grad ima ili pučko otvoreno učilište, dvoranu, galerije), pa postoje osigurani prostori u kojima se mogu organizirati mnogobrojne aktivnosti za mlade, poput kina, kazališta, galerija i muzeja te aktivne knjižnice u kojima se odvijaju raznovrsni „kulturni” programi. Na lokalnim razinama su najviše aktivne i organizacije civilnog društva čija je djelatnost u kulturi. Radi se o udrugama koje promiču glazbenu, likovnu i filmsku kulturu. Glavni problem koji se nameće je svojevrsan antagonizam između institucionalne i alternativne kulture koju čine aktivnosti koje osmišljavaju i provode uglavnom mladi, odnosno mlada populacija, a za što nemaju potporu. Nove obrasce i kulturne proizvode koje nude organizacije civilnog društva nastale su nakon Domovinskog rata, pa su one nositelji kulturnih promjena. Kako nemamo podataka o provedenim evaluacijama programa (osim izvještaja izvršenja za korisnike čije programe financira Županija) te kako je iz javne rasprave vidljivo da postoji nezadovoljstvo mladih postojećim programima, postoji potreba da se kvalitetno preispita usklađenost potreba mladih s trenutnom kulturnom ponudom, da se evaluiraju postojeći programi kako bi se potaklo nove oblike suradnje između civilnog sektora i javnih ustanova u kulturi. Nemamo pouzdanih podataka o ovom sektoru, osim indicija s javnih rasprava, koje govore o neartikuliranom nezadovoljstvu i antagonizmu, pa potrebno je hitno uspostaviti nove odnose kako bi se javnih prihodi uspješnije usmjeravali prema potrebama mladih. Revidiranjem prioriteta „kulturne strategije” s uključivanjem mladih u analizu potreba i obnavljanje ciljeva, može se doći do pouzdanih rezultata koji bi mogli smanjiti tenzije i postojeći jaz između institucionalnog i alternativnog, između dominantne kulture i kulture mladih. Istra ima ljudski i kulturni potencijal koji treba usmjeriti k stvaranju stvaralačkog okruženja te razvijati poduzetnički duh upravo u području kulture i tehničke kulture. Zbog svih postojećih resursa Istra ima sve preduvjete da se ucrta na europsku kartu kreativno-poduzetničkih inkubatora/gradova/regija, što bi moglo donijeti nova radna mjesta, zadržavanje mladih, kao i povoljno utjecati na budući razvoj.

Osim toga, nemamo informacija koriste li se sredstva iz drugih izvora (barem nije iskazano i navedeno je u zapisnicima kulturnih vijeća da prijavljene udruge ne navode) za što postoje velike mogućnosti iz EU fondova i programa, namijenjenih ne samo kulturi, nego i razvoju ljudskih potencijala i sl. Ukoliko se ne koriste i drugi izvori financiranja (a prema iskazanome ne), potrebno je osnažiti udruge, a posebno mlade sa znanjima i vještinama potrebnim za prikupljanje sredstava, kao i projektnog menadžmenta.

Ovi problemi rješivi su **uključivanjem mladih i alternativne kulture mladih u postojeću kulturnu infrastrukturu, poticanjem i vrednovanjem kulture mladih kao prioriteta skupina, zajedničkim projektima postojeće dobre kulturne infrastrukture - povezivanjem „institucionalne“ i „alternativne“ kulturne scene, jačanjem saveza među udrugama u kulturi mladih, uključivanjem mladih u izradu programa ustanova u kulturi, poticanjem inovacija i stvaralačkog okruženja (kreativni laboratoriji, kreativni poduzetnički inkubatori za mlade, u kriterijima za financiranje javnih potreba jasno istaknuti poticanje kulturnog stvaralaštva mladih, kulturne aktivnosti kao platforma neformalnog učenja).**

Opći cilj 1.: potaknuti povezivanje i suradnju aktera kojima je djelatnost kultura, udruga, javnih aktera iz područja tehničke kulture (novih tehnologija, novih medija);
--

Specifični cilj 1.1.: racionalno koristiti postojeće resurse u kulturi: prostornih resursa, ljudskog potencijala i financija iz javnih prihoda (analiza uspješnosti ulaganja), kontinuirano educirati i informirati sve dionike o prikupljanju sredstava za financiranje programa u kulturi, projektnom ciklusu i upravljanju resursima u kulturi.

Specifični cilj 1.2.: ispitati zadovoljstvo mladih kvalitetom postojećih programa i projekata u kulturi.

Specifični cilj 1.3.: potaknuti aktere, a posebno mlade na aktivno sudjelovanje u kreiranju javne politike u kulturi, kako bi županija i gradovi bili po mjeri mladih.

Specifični cilj 1.4.: revidirati prioriteta područja „Istarske kulturne strategije“ kako bi se jasno odredile smjernice u području kulturnog razvoja županije te kako bi se ulagalo prema načelima „dobrog upravljanja“ (suradnja s civilnim sektorom, racionalno korištenje vlastitih resursa i dr.) uz uključivanje mladih.

Mjere/aktivnosti:

Indikatori provedbe i praćenja:

<ol style="list-style-type: none"> 1. analiziranje kulturnih potreba i potencijala mladih s ciljem revidiranja prioriteta „Istarske kulturne strategije“ uz uključivanje svih relevantnih dionika, a posebno mladih, kao i usmjeravanje ciljeva kulturne strategije prema poticanju stvaralaštva, poduzetničkog načina razmišljanja i kulturnog izražavanja mladih uz korištenje vlastitog ljudskog potencijala i povezivanje u regionalne saveze koristeći pri tom nove tehnologije i nove medije; 2. analiziranje i evaluiranje postojećih programa kako bi se utvrdila usklađenost s potrebama mladih; 3. organiziranje i financijsko podupiranje edukacija i informiranja svih dionika o trendovima kulturnih politika u okruženju; 4. organizirati i financirati edukacije te informiranje svih dionika o prikupljanju sredstava za financiranje programa; 5. izraditi kriterije za financiranje kojima se potiče suradnja i partnerstvo između aktera u kulturi, na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. provedena analiza kulturnih potreba mladih; 2. provedena vanjska evaluacija i samovrednovanje postojećih programa prema sljedećim indikatorima: broj mladih aktivnih i pasivnih korisnika programa u kulturi, zadovoljstvo mladih programima, uključivanje mladih u planiranje programa i drugi; 3. revidirana Istarska kulturna strategija, prema metodologiji i primjerima dobre prakse u skladu s potrebama mladih, kojoj je cilj poticanje stvaralaštva, razvijanje talenata, poduzetničkog načina razmišljanja mladih i poticanje kulturnog izražavanja mladih; 4. povećan broj sudionika edukacija o kulturnim javnim politikama, posebno mladih; 5. povećan broj sudionika edukacija o načinima prikupljanja sredstava za programe i projekte u kulturi, posebno mladih; 6. povećan broj novozaposlenih mladih (samozapošljavanje, socijalno poduzetništvo) u kulturi; 7. povećan broj partnerstava između javnih ustanova u kulturi i organizacija civilnog društva.
--	---

Opći cilj 2.: stvoriti uvjete za pokretanje kreativno-poduzetničkih inkubatora (laboratorija) za mlade (organizacije civilnog društva i pojedinci) kontinuirana edukacija i informiranje svih dionika o kulturnim politikama okruženja u kojem živimo (EU), novim trendovima u kulturi.

Specifični cilj 2.1.: uključivati mlade, posebno one sa znanjima, vještinama i interesima za nove tehnologije i nove medije u sve aktivnosti i procese „stvaranja“ kulture.

Specifični cilj 2.2.: potaknuti organizacije civilnog društva i pojedince na aktivnosti iz područja tehničke kulture te na suradnju s ostalim organizacijama i ustanovama kojima je djelatnost kultura.

Specifični cilj 2.4.: potaknuti stvaralaštvo među mladima te poduzetnički način razmišljanja i kulturnog izražavanja mladih.

Mjere/aktivnosti:	Indikatori provedbe i praćenja:
1. izrada kriterija za financiranje programa i projekata koji potiču stvaralaštvo te povezuju kulturu i tehničku kulturu, odnosno razvijanje talenta, kreativnih vještina, poduzetničkog načina razmišljanja i kulturnog izražavanja mladih (iz EU strategije za mlade).	1. povećan broj novih programa koji potiču stvaralaštvo te povezuju kulturu i tehničku kulturu (u okviru postojećih sredstava); 2. povećan broj novih kulturnih proizvoda, čiji su inicijatori, realizatori i/ili korisnici mladi; 3. pokrenuti kreativno-poduzetničke inkubatore, kao platforme za generiranje i potporu kulturnih, kreativnih i poduzetničkih ideja posebno mladih, uz potporu profitnog sektora.

Nositelji aktivnosti: Istarska županija (nadležno upravno tijelo), Istarska kulturna agencija, ustanove u kulturi, organizacije civilnog društva, mladi, savjeti mladih i drugi vanjski suradnici.

Za kraj, poruka mladima, donositeljima odluka i potencijalnim akterima promjena: Istra je bogata resursima, ljudima i prostorima, potencijalima i dobrim političkim i civilnim nasljeđem, no i njoj se „događa“ kulturna, gospodarska, ekonomska, politička i civilna tranzicija u kojoj se bogato nasljeđe europskih vrijednosti poput antifašizma, slobodnih ideja i mogućnosti lake prilagodbe bori s društvenom tranzicijom u kojoj se nalazi kako Hrvatska, tako i Europa. Promišljanje o budućnosti mora biti snažno okrenuto mladima i javnim politikama za mlade jer oni nisu „naša budućnost“ ako ne budu prioritetno područje javnih politika.

Mladi Istre žive u puno boljim kulturnim, ekonomskim i socijalnim uvjetima od mladih u mnogim krajevima Hrvatske pa je upravo ta relativno dobra infrastruktura donekle uljuljkala mlade koji su prihvatili dominantne vrijednosti pa nisu akteri promjena. Mladi Istre imaju kapacitet da budu akteri promjena, u što smo se uvjerali za vrijeme rasprava u izravnom kontaktu s njima.

Na donositeljima odluka je da potaknu mlade i povrate povjerenje mladih u zajednicu i društvo u kojoj žive, kako bi postali aktivni akteri koji će uspostavljati nove i bolje uvjete za ostanak mladih u Istri. Iako je Istra poželjna destinacija za život mladih iz drugih krajeva za vrijeme turističke sezone, kada oni odu, stječe se dojam da oni koji su ostali u Istri čekaju novu sezonu. I vrlo brzo više nisu mladi.

Mladi Istre moraju živjeti tijekom cijele godine pa je izuzetno važan zadatak ovog Programa mobilizacija zajednice i što veće uključivanje mladih u donošenje odluka te pružanje mogućnosti mladima da ostvare svoje potencijale. Ovaj Program može se realizirati jedino u sinergiji mladih, donositelja odluka i ključnih dionika koji mogu unaprijediti život mladih (javnih ustanova, privatnog sektora, organizacija civilnog društva, upravnih tijela i drugih), pri čemu mladi moraju biti u centru.

LITERATURA (dio izvora korištenih u analizi)

I. Strategije i izvješća

- Europska komisija (2009) An EU Strategy for Youth – Investing and Empowering (Commission communication – 2009) http://ec.europa.eu/youth/index_en.htm.
- European Council: The EU Youth Strategy 2010 – 2018, 2009, Brussels, http://ec.europa.eu/youth/policy/eu-youth-strategy_en.htm
- European Council: The European Youth Pact, 2005, Brussels, http://ec.europa.eu/youth/archive/policies/youthpact_en.html
- Vijeće Europe (2010) Council resolution on a renewed Framework for European Cooperation in the Youth Field (2010-2018), dostupno na http://ec.europa.eu/youth/index_en.htm
- Europska komisija i Vijeće (2012) 2012 Joint Report of the Council and the Commission on the implementation of the renewed framework for European cooperation in the youth field (2010-18); dostupno na http://ec.europa.eu/youth/index_en.htm
- Europska komisija (2011) EU Indicators in the Field of Youth, dostupno na http://ec.europa.eu/youth/evidence-based_en.htm
- Europska komisija (2010) The EU Youth Strategy 2010-2018, dostupno na http://ec.europa.eu/youth/policy/national_reports_2012.htm
- Europska komisija (2007) Youth in Action Programme (2007 - 2013), dostupno na http://eacea.ec.europa.eu/youth/programme/about_youth_en.php
- Commission of the European Communities: White Paper 2001, Brussels, dostupno http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2001/com2001_0681en01.pdf
- Mainstreaming the needs of youth – Youth Vulnerability...2002.:2, Youth Co-ordination Unit of the Bureau of Strategic Planning United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, Paris, dostupno <http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001254/125433e.pdf>
- Vlada Republike Hrvatske: Nacionalni program za mlade od 2014. do 2017. godine, 2004., Zagreb,
- Vlada Republike Hrvatske: Nacionalni program za mlade od 2009. do 2013. godine, 2009., Zagreb, http://www.hzz.hr/DocSlike/Nacionalni_program_za_mlade_2009-2013.pdf
- Vlada Republike Hrvatske: Nacionalni program djelovanja za mlade od 2003. do 2008. godine, 2002., Zagreb, http://www.umki.hr/docs/npdm_hr.pdf
- United Nations: Social Policy and Development Division - Guide to the Implementation of the World Programme of Action for Youth, 2006, New York, http://www.un.org/esa/socdev/unyin/documents/wpay_guide.pdf
- ERYICA: Europska povelja o informiranju i savjetovanju mladih, 2004., Bratislava, <http://eryica.org/page/european-youth-information-charter>
- Draft 2012, Joint Report of the Council and the Commission on the implementation of the renewed framework for European cooperation in the youth field (EU Youth Strategy 2010-2018).http://www.youthpolicy.org/library/wp-content/uploads/library/2012-EU_Youth_Report_DOCUMENTS_Eng.pdf
- Europska povelja o učešću mladih u životu na općinskoj i regionalnoj razini mladih u regije i općine (Povelja uključena u Rezoluciju 237 Stalne konferencije predstavnika lokalnih i regionalnih vlasti u Europi, usvojena 19. ožujka 1992. godine) i dr.
- Hrvatski sabor: Zakon o savjetima mladih, 2007., Zagreb, <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/297305.html>

- Zastupnički dom Sabora Republike Hrvatske: Zakon o ustanovama, 1993., Zagreb, <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/259439.html>
- MMH (Mreža mladih Hrvatske): Istraživanje problema, potreba i društvenog položaja mladih: Mladi i poduzetnička kultura, 2010., Zagreb, http://mmh.hr/dokumenti/SMZ_ISTRAZIVANJE_final.pdf
- LOTUS 2011/2012: Istraživanje transparentnosti rada tijela lokalne samouprave, njihove suradnje s civilnim društvom te funkcioniranja mjesne samouprave, 2011., Zagreb, <http://www.gong.hr/page.aspx?PageID=230>
- Bijela knjiga za mlade Europe (2001)
- EU povelja o sudjelovanju mladih u gradovima (2004)
- The Congress of Local and Regional Authorities of Europe: Revised European Charter on the Participation of Young People in Local and Regional Life, 2003., <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=39661&Site=COE>
- Izvješće Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija o provedbi Preporuke Vijeća o međusektorskom promicanju tjelesne aktivnosti korisne za zdravlje, <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2016/HR/COM-2016-768-F1-HR-MAIN-PART-1.PDF>, 10.10.2017.).
- Konvencija o ljudskim pravima ([https://www.zakon.hr/z/364/\(Europska\)-Konvencija-za-zaštitu-ljudskih-prava-i-temeljnih-sloboda](https://www.zakon.hr/z/364/(Europska)-Konvencija-za-zaštitu-ljudskih-prava-i-temeljnih-sloboda), 10.10.2017.)
- Konvencija o pravima djeteta (http://www.unicef.hr/wp-content/uploads/2017/05/Konvencija_20o_20pravima_20djeteta_full.pdf, 10.10.2017.)
- Konvencija o pravima osoba s invaliditetom (https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2007_06_6_80.html, 10.10.2017.)
- Konvencija protiv diskriminacije u odgoju i obrazovanju (http://www.crnakutija.babe.hr/attach/k/konvencija_protiv_diskr_u_odg_i_obr-1.pdf, 10.10.2017.)
- Konvencija o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena (https://ravnopravnost.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/preuzimanje/biblioteka-ona/UN%20Konvencija%20o%20uklanjanju%20svih%20oblika%20diskriminacije%20žena_%203%20izdanje.pdf, 10.10.2107.)
- MSPM (Ministarstvo socijalne politike i mladih): Natječaji za udruge – projekti udruga koji se odnose na rad klubova za mlade, 2013, Zagreb
- MSPM (Ministarstvo socijalne politike i mladih): Odluka o raspodjeli financijskih sredstava iz Državnog proračuna Republike Hrvatske za 2012. godinu za projekte jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave koji se odnose na rad Regionalnih info-centara za mlade, 2013, Zagreb
- Savez društava - Naša djeca Hrvatske; Koller-Trbović N.; Jeđud Borić I.; Žižak A.: „Participacija djece u Dječjim vijećima u Hrvatskoj“ - Izvješće o 198 rezultatima istraživanja provedenog u okviru pripreme Alternativnog izvještaja djece o stanju dječjih prava Hrvatskoj, 2011., Zagreb, http://www.savezdnd.hr/upload/sites/12/6106/files/alter_izvje_a_unicef_dj_p_rava/participacija_djece_u_djecjim_vijecima_izvjesce.pdf
- Nacionalni program sporta 2014.-2020.), <https://www.hoo.hr/downloads/Nacionalni%20program%20sporta%20-%20HOO-2014.pdf>, 10.10.2017.),
- Deklaracija o Strategiji inovativnog i dobrog upravljanja na lokalnoj razini Vijeća Europe
- Godišnje izvješće o savjetima mladih za 2016. Godinu, Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, dostupno na <http://www.mspm.hr/istaknute-teme/mladi-1683/savjeti-mladih/izvjesca-o-savjetima-mladih/izvjesce-za-2016-godinu/6716>, 15.10.2017.

- Lokalni program za mlade Grada Labina, dostupno na <http://www.dip.hr/programlabin.pdf>, 10.12.2017.
- Program za mlade Grada Poreča - Parenzo, dostupno na <http://www.porec.hr/sadrzaj/dokumenti/Sazetak%20Programa%20za%20mlade%20grada%20Poreča%20za%20javnu%20raspravu.pdf>, 10.12.2017.
- Nacionalna strategija za stvaranje poticajnog okruženja za razvoj civilnog društva od 2012. do 2017.
- The right to adequate housing, dostupno na http://www.ohchr.org/Documents/Publications/FS21_rev_1_Housing_en.pdf,

2. OKVIRAN PREGLED ZAKONA I PROPISA KOJI REGULIRAJU DJELATNOST JEDINICE LOKALNE SAMOUPRAVE I RAZNI DOKUMENI (AKTI)

- Statut Istarske županije
- Mandatni program župana IŽ od 2013 do 2017. godine
- Proračun IŽ za 2017.godinu
- Plan održivog razvoja Istarske županije (2014.godina)
- Zeleni plan Istarske županije (2014.godina)
- Plan za zdravlje i socijalno blagostanje Istarske županije od 2017. do 2020. godine, (http://zdrava-sana.istra-istria.hr/uploads/media/KONACNI_NADOPUNJEN_PLAN_za_zdravlje_i_soc_blagostanje_FINAL_za_Skupstinu.pdf, 10.10.2017.)
- Istarska kulturna strategija od 2014. do 2020. godine (http://www.istra-istria.hr/uploads/media/20140624_x2_iksHR_02.pdf, 10.9.2017.)
- Strategija obrazovanja Istarske županije https://www.istra-istria.hr/fileadmin/dokumenti/lzdvojeno/161017_Strategija_obrazovanja_IZ.pdf, 10.12.2017.
- Istarska razvojna strategija (u postupku donošenja u trenutku izrade ovog Programa, vidi nacrt http://www.ida.hr/fileadmin/sadrzaji/datoteke/ZRS/ZRS_2020_Nacrt_16.2.2016..pdf, 10.10.2017.)
- Županijska razvojna strategija Istarske županije, http://www.ida.hr/fileadmin/sadrzaji/datoteke/ZRS/ZRS_Istarske_zupanije_2011-2013.pdf, 10.9.2017.
- Master plan turizma 2015. – 2025. (http://www.istra.hr/app/upl_files/Master_Plan_Turizma_Istarske_Zupanije_2015-2025.pdf, 10.9.2017.)
- Strateški program ruralnog razvoja od 2009. do 2013. <http://www.istra-istria.hr/index.php?id=2445>, 10.9.2017.
- Strategija razvoja ljudskih potencijala Istarske županije 2016.-2020 (http://vtr.istra-istria.hr/site_media/media/cms_page_media/18/SRLJP%20IZ%202016%20-%202020_3.pdf)
- Program rada Savjeta mladih Istarske županije, dostupno na https://www.istra-istria.hr/fileadmin/dokumenti/novosti/sjednice_skupstine_2017/02/02-05-Program_Savjet_mladih_2017.pdf, 10.10.2017.
- Godišnji izvještaj o izvršenju proračuna Istarske županije za 2016. http://www.istra-istria.hr/uploads/media/170330_IZ_Godisnji_izvjestaj_2016.pdf
- Hrvatski sabor: Kodeks pozitivne prakse, standarda i mjerila za ostvarivanje financijske potpore programima i projektima udruga, 2007., Zagreb, <http://www.propisi.hr/print.php?id=5035>

- Uredbu o kriterijima, mjerilima i postupcima financiranja i ugovaranja programa i projekata od interesa za opće dobro koje provode udruge (Narodne novine 26/15)
- Priručnik za postupanje u primjeni Uredbe http://www.uzuvrh.hr/userfiles/file/vijesti/Priručnik%20za%20postupanje%20u%20primjeni%20Uredbe/PRIRUČNIK%20za%20postupanje%20u%20primjeni%20Uredbe_v_%201_0.pdf
- Hrvatski sabor: Zakon o proračunu
- Zastupnički dom Sabora Republike Hrvatske: Zakon o ustanovama
- Hrvatski sabor i nadležna ministarstva
- Ustavni Zakon o pravima nacionalnih manjina
- Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi
- Zakon o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj
- Zakon o sprječavanju sukoba interesa
- Zakon o pravu na pristup informacijama
- Zakon o općem upravnom postupku
- Zakon o fiskalnoj odgovornosti
- Pravilnik o proračunskom računovodstvu i računskom planu
- Uredba o kriterijima, mjerilima i postupku za odgodu plaćanja, obročnu otplatu duga te prodaju, otpis ili djelomičan otpis potraživanja
- Zakon o turističkom i ostalom građevinskom zemljištu neprocijenjenom u postupku pretvorbe i privatizacije
- Zakon o državnoj izmjeri i katastru nekretnina
- Zakon o komunalnom gospodarstvu
- Pravilnik o načinu utvrđivanja obujma građevine za obračun komunalnog doprinosa
- Zakon o koncesijama
- Zakon o javnoj nabavi
- Zakon o zaštiti i spašavanju
- Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima
- Zakon o izvlaštenju
- Zakon o naknadi za imovinu oduzetu za vrijeme jugoslavenske komunističke vladavine
- Ovršni zakon
- Zakon o najmu stanova
- Zakon o zakupu i prodaji poslovnih prostora
- Zakon o poljoprivrednom zemljištu
- Obiteljski zakon
- Zakon o financiranju političkih aktivnosti i izborne promidžbe;
- Zakon o lokalnim izborima
- Zakon o službenicima i namještenicima u lokalnoj i područnoj samoupravi
- Zakon o plaćama u lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi
- Zakon o financiranju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave
- Zakon o vatrogastvu
- Zakon o grobljima
- Zakon o zaštiti od elementarnih nepogoda
- Zakon o naseljima
- Pravilnik o sadržaju, mjerilima kartografskih prikaza, obveznim prostornim pokazateljima i standardu elaborata prostornih planova
- Uredba o određivanju zahvata u prostoru i građevina za koje ministarstvo izdaje lokacijsku i /ili građevinsku dozvolu

- Pravilnik o osiguranju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjene pokretljivosti
- Pravilnik o mjerama zaštite od elementarnih nepogoda i ratnih opasnosti u prostornom planiranju i uređivanju prostora
- Pravilnik o kriterijima za određivanje gradova i naseljenih mjesta u kojima se moraju graditi skloništa i drugi objekti za zaštitu
- Pravilnik o metodologiji za izradu procjena ugroženosti i planova zaštite i spašavanja Pravilnik o graničnim vrijednostima emisija otpadnih voda
- Pravilnik o osnovnim uvjetima kojima javne ceste izvan naselja i njihovi elementi moraju udovoljavati sa stajališta sigurnosti prometa
- Zakon o vodama
- Zakon o financiranju vodnog gospodarstva
- Zakon o zaštiti od buke
- Zakon o poljoprivrednom zemljištu
- Pravilnik o mjerilima za utvrđivanje osobito vrijednog obradivog (P1) i vrijednog obradivog (P2) poljoprivrednog zemljišta
- Pravilnik o graničnim vrijednostima emisija otpadnih voda (NN 87/10)
- Prekršajni zakon
- Pravilnik o autobusnim stajalištima
- Pravilnik o korištenju cestovnog zemljišta i obavljanju pratećih djelatnosti
- Pravilnik o kriterijima za određivanje namjene pojedinog dijela luke otvorene za javni promet županijskog i lokalnog značaja
- Pravilnik o razvrstavanju i kategorizaciji luka nautičkog turizma
- Pravilnik o vrstama morskih plaža i uvjetima koje moraju zadovoljavati
- Zakon o naplati poreznog duga fizičkih osoba
- Opći porezni zakon
- Zakon o društveno poticanoj stanogradnji
- Zakon o postupanju s nezakonito izgrađenim zgradama a.
- Uredba o naknadi za zadržavanje nezakonito izgrađene zgrade u prostoru
- Pravilnik o jednostavnim građevinama i radovima
- Zakon o postupanju i uvjetima gradnje radi poticanja ulaganja
- Zakon o arhitektonskim i inženjerskim poslovima i djelatnostima u prostornom uređenju i gradnji
- Pravilnik o uvjetima i mjerilima za davanje suglasnosti za obavljanje stručnih poslova prostornog uređenja
- Pravilnik o razvrstavanju građevina u skupine po zahtjevanosti mjera zaštite od požara
- Pravilnik o razvrstavanju građevina, građevinskih dijelova i prostora u kategorije ugroženosti od požara
- Zakon o uređivanju imovinskopravnih odnosa u svrhu izgradnje infrastrukturnih građevina
- Zakon obveznim odnosima
- Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi
- Zakon o trgovini
- Zakon o zaštiti potrošača
- Zakon o trgovačkim društvima
- Zakon o prostornom uređenju i gradnji
- Zakon o radu
- Opći porezni zakon
- Zakon o turističkim zajednicama i promicanju hrvatskog turizma
- Zakon o trgovačkim društvima
- Zakon o sustavu unutarnjih financijskih kontrola

- Pravilnik o unutarnjoj reviziji korisnika proračuna Zakon o ugostiteljskoj djelatnosti
- Zakon o volonterstvu

3. KNJIGE, ČASOPISI I PUBLIKACIJE

- Miošić, N. I Hoffmann, D. 2016., "Područja djelovanja i kapaciteti civilnog društva",
- Hart, 1992. Children's participation: from tokenism to citizenship. Essey for UNICEF, dostupno na <http://www.nonformality.org/participation-models>, 2013.
- Bežovan, G. I Zdrinščak, S. (2006) Postaje li civilno društvo u Hrvatskoj čimbenikom društvenih promjena?, Rev. soc. polit., god. 14, br. 1, str 1-27, Zagreb 2007.
- „Gradovi u statistici”, Publikacije prema statističkim područjima, iz Državni zavod za statistiku, dostupno na www.dzs.hr/Hrv/publication/subjects.htm, 10.11.2017.

4. OSTALO

- Popis organizatora volontiranja za 2016. godinu, <http://www.mdomsp.hr/userdocsimages/izivkovic/POPIS%20ORGANIZATORA%20VOLONTIRANJA%20U%202016.pdf>, 10.10.2017.
- Volonterski centar Istra, <http://www.vci.hr/hr/projekti/partneri/>, 10.10.2017.)
- Popis stanovništva 2011., Državni zavod za statistiku <http://www.mrms.hr/topics/garancija-za-mlade/>
- Hrvatski Zavod za zapošljavanje, mjesečni bilteni
- EU garancija za mlade: odgovor na nezaposlenost mladih, 2014.godina
- Plan implementacije Garancije za mlade 2017. do 2018. godine http://www.gzm.hr/wp-content/uploads/2017/08/Usvojeni-PIGZM_2017-2018-web.pdf, 10.9.2017.
- Strategija borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti u Republici Hrvatskoj (2014.-2020.)
- Rad IDA-e, prikaz preuzet s <http://www.ida.hr/index.php?id=32&L=1%2Fimages%2F.asp%25>, 21.11.2017.
- Act on the public interest in youth sector (ZJIMS), dostupno na http://www.ursm.gov.si/fileadmin/ursm.gov.si/pageuploads/pdf/ZJIMS/ZJIMS_ENG.pdf), 15.10.2017.
- Hrvatska gospodarska komora, Gospodarstvo Istarske županije, dostupno na <https://www.hgk.hr/zupanijska-komora-pula/gospodarski-profil-istarske-zupanije>, 10.10.2017.)
- The European semester, http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2014/csr2014_croatia_hr.pdf, 05. 07. 2014
- Kreativni gradovi, <http://kreativnigradovi.net>, 10.12.2017.
- Kriteriji za ocjenjivanje sportova, <http://www.istra-sport.hr/wp-content/uploads/2016/12/Kriteriji-za-ocjenjivanje-sportova.pdf>, 10.12.2017.
- Glas Istre, od 8.9.2017. <https://www.glasistre.hr/7f8405b4-1085-4c72-a6f4-a5a037ce8149>, 13.12.2017.).
- Institucionalizacija zavičajne nastave Istarske županije, <http://www.zanas.hr/zavicajna-nastava>
- Hrvatski klaster konkurentnosti kreativnih i kulturnih industrija, dostupno na <http://hkkki.eu/index.php/o-hkkki/>, 15.10.2017.

- Muzej suvremene umjetnosti Istre, dostupno na www.msu-istre.hr, 15.10.2017.

IZVJEŠĆE O SAVJETOVANJU SA ZAINTERESIRANOM JAVNOŠĆU O REGIONALNOM PROGRAMU ZA MLADE ISTARSKE ŽUPANIJE - SAŽETAK

Navesti akt za koji je provedeno savjetovanje s javnošću	Regionalni program za mlade Istarske županije - sažetak
Naziv tijela koje provodi savjetovanje	Istarska županija
Sažetak razloga donošenja akta	Regionalni program za mlade Istarske županije je dokument koji u sebi sadrži tematska područja djelovanja, te prioritete i mjere za unaprjeđenje života mladih na području Istarske županije. Ciljevi projekta usklađeni su s potrebom da se javne politike, koje se odnose na mlade, usklade s potrebama mladih Istarske županije u svrhu podizanja kvalitete života mladih.
Objava dokumenata za savjetovanje	https://www.istra-istria.hr/index.php?id=5251
Razdoblje provede savjetovanja	od 27. prosinca 2017. do 27. siječnja 2018. godine
Pregled osnovnih pokazatelja uključenosti savjetovanja s javnošću	<p>Na javno savjetovanje je stiglo 8 očitovanja koje je podnijelo 8 dionika, od čega 2 fizičke osobe (Marko Božac i Morana Odicki), 2 udruge (Ronilački klub Meduza, Pula i Volonterski centar Istra), 2 upravna odjela Istarske županije (Upravni odjel za obrazovanje, sport i tehničku kulturu i Upravni odjel za poljoprivredu, šumarstvo, lovstvo, ribarstvo i vodoprivredu, 2 ustanove (Filozofski fakultet Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli i Sveučilište Jurja Dobrile u Puli).</p> <p>Ukupno je podneseno 26 prijedloga i mišljenja, od čega 8 općih prijedloga na cjelovit tekst dokumenta i 18 na pojedinačne odredbe.</p> <p>Od 26 prijedloga i mišljenja, 8 je prihvaćeno, 9 je neprihvaćeno, a 9 ih je primljeno na znanje i bit će razmotreno pri donošenju akcijskih planova nakon usvajanja Programa.</p>
Pregled prihvaćenih i neprihvaćenih mišljenja i prijedloga s obrazloženjem razloga za neprihvaćanje	Priložena tablica.
Troškovi provedenog savjetovanja	Provedba javnog savjetovanja nije iziskivala dodatne financijske troškove

Pregled prihvaćenih i neprihvaćenih primjedbi

Redni broj	Sudionik savjetovanja (ime i prezime pojedinca, naziv organizacije)	Članak ili drugi dio nacрта na koji se odnosi prijedlog ili mišljenje	Tekst zaprimljenog prijedloga ili mišljenja	Status prijedloga ili mišljenja (prihvaćanje/neprihvaćanje o obrazloženjem)
1.	Ronilački klub Meduza Trg 1. istarske brigade Pula		Naš prijedlog je da u Regionalnom programu za mlade obzirom na brojnost sportskih udruga po tabelarnom prikazu povećate planirana izdvajanja za sport. Poduprijet sportske udruge u smislu jačanja njihove infrastrukture kako bi iste mogle pružiti kvalitetniju uslugu korisnicima-članovima.	Povećanje financiranja se ne može regulirati ovim aktom, nego prijedlozima za izmjenu kriterija. Povećanje financiranja ovisi o prijedlogu zajednice sportskih saveza, odnosno prijedlog za povećanje financiranja se daje prema pravilniku o financiranju nadležnom savezu.
2.			Uklopit u „prijedlog“ i planiranu kampanju zaštite kupaca i ronioca prilikom obavljanja aktivnosti na moru obzirom na broj nezgoda na moru kojima smo svjedoci svake godine. Obzirom na činjenicu da smo i sami sportska udruga smatramo da je u našem području djelovanja ronjenje, plivanje, aktivnosti mladih na vodi nedovoljno zastupljeno. Svake godine imamo utapanja, naleta plovila na kupaca i ronioce u regiji koja su prvenstveno uzrokovana neadekvatnom edukacijom po pitanju zaštite prilikom bavljenja aktivnostima na moru. Poglavitom u sezoni stoga bi bilo dobro dodat i taj segment u smislu zaštite kupaca i ronioca u sezoni od naleta plovila te opasnih postupaka kupaca kod vremenskih nepogoda ili za lošeg vremena. Kroz edukaciju utjecat na svijest mladih ali i građana u zajednici u smislu smanjivanja akcidentnih situacija na moru. Nosioци ovih aktivnosti bi trebali bit ronilački klubovi, instruktori ronjenja, pomorska policija i lučka kapetanija koji raspolažu educiranim kadrom i opremom za provedbu ovakve inicijative.	Prijedlog je djelomično sadržan u dva područja djelovanja za mlade: zdravlje i blagostanje, te socijalna isključenost. U okviru Službe spašavanja života na vodi Hrvatski Crveni križ provodi programe osposobljavanja za spasioce. Predlaže se da se u suradnji s Društvom Crvenog križa Istarske županije pokrene projekt kojemu će cilj biti povećanje sigurnosti kupaca i ronioca na moru. Prijedlog cilja za unaprjeđenje djelovanja mladih bi se mogao uključiti pri izradi akcijskog plana, a mogao bi glasiti „povećati sigurnost mladih u aktivnostima na i u moru provedbom sustavnog osposobljavanja mladih za sigurno bavljenje aktivnostima na i u moru“, nositelj aktivnosti: Društvo Crvenog križa Istarske županije.

3.	UO za obrazovanje, sport i tehničku kulturu	Str. 3 dokumenta	Tekst: „U Hrvatskoj svaka srednja škola, prema Zakonu o odgoju i obrazovanju ima pravo konstituirati učenička vijeća kao tijela koja zastupaju interese učenika, a isto se odnosi i na studente i fakultete.“ Treba mijenjati na način da prije riječi „srednja škola“ treba dodati riječ „osnovna“. Obrazloženje prijedloga: učenička vijeća se konstituiraju sukladno Zakonu o odgoju i obrazovanju u osnovnim i srednjim školama.	Primjedba je prihvaćena i izmijenjena. Došlo je do izostavljanja cijelog naziva slučajnom pogreškom tijekom pisanja prijedloga.
4.	Marko Božac Žminj		U programu nedostaju mjere u vezi stambenog zbrinjavanja. Naime, s obzirom na to da je Istra vrlo turistička regija (ostvaruje se trećina turističkog prometa), mlade obitelji nailaze na velike probleme pri rješavanju svojeg stambenog pitanja. Postojeći stambeni fond često se iznajmljuje preko ljeta zbog čega je teško dobiti najam preko cijele godine, a zemljišta za izgradnju stambene jedinice često su skupa zbog izgradnja vila i turističkih naselja. Zbog takvih okolnosti, situacija do 2022. neće biti bolja bez mjera koja će olakšavati rješavanje stambenog pitanja mladim osobama i zbog toga treba imati zasebno poglavlje u Programu.	RH nema razvijenu stambenu politiku, nego djelomična rješenja, kojima se rješavaju stambeni problemi različitih skupina, među kojima mladi nemaju prioritet kao u nekim EU državama. Organizacije i programi koji se osnivaju i pokreću radi zadovoljavanja stambenih potreba mladih poput stambenih zadruga i poticajne stanogradnje (izgradnje stanova za mlade samce i mlade obitelji) u Hrvatskoj se tek naziru. Stambeno zbrinjavanje mladih dio je područja društvene is/uključenosti mladih cjelovitog teksta Regionalnog programa za mlade koji će nakon usvajanja biti dostupan na web stranicama Istarske županije. Prilikom izrade akcijskog plana moći će se definirati konkretnije aktivnosti, u skladu s raspoloživim resursima.
5.			Druga, generalna primjedba na Program jest u vezi provedbenog djela. Naime, nisu definirani vremenski okviri niti nositelji mjera. To jako doprinosi niskoj efektivnosti ovog dokumenta. Odnosno, korisnost ovog dokumenta u praksi biti će veća ukoliko se definiraju vremenski okviri svake mjere te nositelji mjera. Također, nije definirano izvršavanje programa, izvješćivanje o provedbi niti odgovornosti što sve doprinosi kritici da će ovaj Program biti samo još jedno slovo na papiru s upitnom provedivosti.	Programi ili strategije ne predviđaju konkretne, godišnje vremenske okvire, nego ukupno vrijeme za implementaciju mjera iz programa (2018.-2022.). U programu se oblikuju ciljevi koje se želi postići dokumentom javne politike, mjere kako to postići i nositelje ili ključne dionike koji moraju biti uključeni u provedbu, te indikatore praćenja, provedbe i ocjene rezultata. Nakon donošenja programa ili strategije, imenuje se koordinacija ili radna skupina za praćenje i implementaciju provedbe programa koja izrađuje akcijski plan kojim će se definirati konkretne aktivnosti, izvori financiranja, nositelji koji će realizirati mjere preporučene u programu, te preuzeti

				odgovornost za provedbu. Rokovi za svako prioritarno područje koje se odabere u akcijskom planu se određuje obzirom na realne i mjerljive okolnosti za svaku godinu.
6.	Sveučilište Jurja Dobrile u Puli Zagrebačka 30 Pula	Područje djelovanja za mlade – obrazovanje i osposobljavanje, visoko i ostalo obrazovanje (5.4.) Opći cilj 1. Specifični cilj 1.2.	Dopuniti: razvoj studijskih programa u STEM području. Shodno navedenom, dodati mjeru: priprema, implementacija i razvoj studijskih programa u STEM području u suradnji s poslodavcima sukladno potrebama gospodarstva i tržišta rada; indikator: broj novih studijskih programa u STEM području.	Razvoj kompetencija u STEM području obuhvaćeno je Strategijom obrazovanja, znanosti i tehnologije, ali i Strategijom obrazovanja Istarske županije. Razvoj kompetencija u STEM području je obuhvaćeno i u području djelovanja za mlade - kultura i stvaralaštvo gdje je naglašeno da se radi o poticanju mladih na stjecanje kompetencija u području novih medija, digitalne tehnologije i sl. Prihvaćen je i dodan pojam STEM, ali otvaranje novih studijskih programa ne, jer je to područje obrazovne politike.
7.		Opći cilj 1.	Dodati specifični cilj: olakšanje pristupa studiju mladima s invaliditetom, lošijeg socio-ekonomskog statusa i drugim ranjivim skupinama. Shodno navedenom dodati mjeru: provedba aktivnosti za olakšanje pristupa studiju mladima s invaliditetom, lošijeg socio-ekonomskog statusa i drugim ranjivim skupinama mladih programima financijske pomoći, pomagalima i asistencijom kroz studij i dr.; indikatori: broj poduzetih aktivnosti za olakšanje pristupa studiju, broj studenata koji su koristili mjere olakšanja pristupa studiju.	Cilj je naveden u poglavlju o obrazovanju i osposobljavanju te društvenoj isključenosti. Omogućavanje jednakog pristupa obrazovanju osobama s invaliditetom, kao i drugim mladima s manje mogućnosti je prvenstveno dužnost visokoobrazovnih ustanova, tako da bi Sveučilište u svoje programe trebalo ugraditi i politiku osiguravanja pristupačnosti visokog obrazovanja studentima s manje mogućnosti.
8.		Područje djelovanja za mlade – obrazovanje i osposobljavanje, srednje školstvo (5.3.), Opći cilj 4.	Dodati mjeru: razvoj karijernih centara pri obrazovnim ustanovama, osobito visokoškolskim za snažnije povezivanje mladih visokoobrazovanih osoba s poslodavcima, prepoznavanje i zadovoljavanje potreba gospodarstva kroz odgovarajuće ishode učenja, zahtijevane kompetencije, tematsku projektnu suradnju s poslodavcima i osiguranje mogućnosti praktičnog osposobljavanja kroz studij od strane poslodavaca i njihovo praćenje napredovanja ciljanog kadra kroz studij; indikator: broj i vrsta realiziranih aktivnosti karijernih centara u suradnji s poslodavcima.	Kod općeg cilja 4. (poglavlje 5.4.): dodan je „centar razvoja karijera“. U ciljevima je jasno navedeno da je potrebno mlade informirati i savjetovati o odabiru budućeg zanimanja. Karijerni centri su konkretna aktivnost koja se može predložiti u tijeku izrade akcijskog plana za implementaciju programa, jer onda pojedine obrazovne ustanove mogu preuzeti odgovornost za osnivanje i rad takvih centara. Osim obrazovnih ustanova, nositelji takvih aktivnosti su i info centri za mlade, kao i klubovi za mlade koji u

				suradnji s poslodavcima i obrazovnim ustanovama organiziraju takve centre, kako je i navedeno.
9.		Str. 30, Str. 29, Str. 22.	Specifični cilj 1.2., mjere - navesti pod indikatorima. Specifični cilj 1.3., mjere - navesti pod indikatorima. Opći cilj 1., mjere - navesti pod indikatorima. Specifični cilj 1.1., mjere - navesti pod indikatorima. Specifični cilj 1.6., mjere - navesti pod indikatorima.	Što se tiče mjera i indikatora prihvaćane su i izmijenjene sve primjedbe. Naime, pri oblikovanju teksta došlo je do nenamjerne pogreške pri kreiranju tablica.
10.			Nakon analize Regionalnog programa za mlade Istarske županije stav, je čelništva Muzičke akademije u Puli da u području djelovanja na mlade: Kultura i stvaralaštvo Akademija svojim višegodišnjim kulturno-umjetničkim manifestacijama doprinosi upravo navedenome. Koncertnim programima koje realiziraju djelatnici Akademije, studenti te brojni gosti, renomirani glazbenici iz Hrvatske i svijeta, razvidno je da Muzička akademija u Puli potiče mlade u približavanju kulturi, njegujući estetske i kulturno-umjetničke vrijednosti. Jedan od problema na koji želimo upozoriti je slaba posjećenost koncerata od strane mladih pa bi bilo dobro da se nakon pripreme i objave koncerta od strane Muzičke akademije (web, dnevni tisak, radio, portali i sl.), pronađe i dodatan način da se mladi uključe u koncert kao slušatelji. S druge strane, može se ponuditi zainteresiranim mladima, a time potičući volonterstvo, da ih se obrazuje u smislu event-managera na način da se uključe u rad Akademije te prođu sve faze pripreme i realizacije koncerata i sličnih događanja. Time se educiraju da organiziraju i vode kulturno-umjetničke djelatnosti u gradu i širem okružju.	Prijedlog Muzičke akademije u Puli o edukaciji i približavanju mladih kulturi, te uključivanju mladih u organizaciju kulturno-umjetničkih djelatnosti može se uključiti u izradu akcijskog plana.
11.	Upravni odjel za poljoprivredu, šumarstvo, lovstvo,	Str. 10 dokumenta (dokumenti iz kojih je vidljiv smjer razvoja Istarske županije)	Ispravak naziva dokumenta: ispravan naziv je: „Strateški program ruralnog razvoja Istarske županije 2007.-2013.“	Prihvaćena je i izmijenjena primjedba naziva dokumenta.

	ribarstvo i vodoprivredu Istarske županije			
12.		Područje djelovanja za mlade – obrazovanje i osposobljavanje, srednje školstvo (5.3.), Opći cilj 3.	Dodati mjeru: aktivniji angažman i uključenost predstavnika pojedinih institucija/tvrtki/ustanova u provedbi profesionalne orijentacije za strukovna zanimanja, kako bi mladi stekli potpuni uvid u pojedina zanimanja. Dodati indikator provedbe i uspješnosti – broj tvrtki/ustanova /institucija koje su omogućile mladima (učenicima i studentima) da određeni broj nastavnih sati iz fakultativnih predmeta i kolegija provedu na radnim mjestima u institucijama/tvrtkama/ustanovama s ciljem kraćih upoznavanja s poslovnim procesima i zadacima pojedinog radnog mjesta.	Dodana je mjera/aktivnost: aktivnije uključivanje predstavnika ključnih dionika (institucija/tvrtki/ustanova) u provedbi profesionalne orijentacije za strukovna zanimanja, kako bi mladi stekli potpuni uvid u pojedina zanimanja. Dodan je indikator provedbe i uspješnosti: broj tvrtki/ustanova /institucija koje su omogućile mladima (učenicima i studentima) da određeni broj nastavnih sati iz fakultativnih predmeta i kolegija provedu na radnim mjestima institucijama/tvrtkama/ustanovama s ciljem kraćih upoznavanja s poslovnim procesima i zadacima pojedinog radnog mjesta.
13.		Područje djelovanja za mlade - zapošljavanje i poduzetništvo (6), Opći cilj 4.	Dodati mjeru: kroz sustav cjeloživotnog (neformalnog i informalnog) obrazovanja omogućiti razvijanje i stjecanje specifičnih znanja i vještina koje zahtijevaju određena zanimanjima i djelatnosti ruralnog prostora. Mladima omogućiti da sudjeluju i pomažu u organiziranju radionica, treninga i seminara o poljoprivredno-prehrambenim proizvodima (tehnologija proizvodnje, ekonomski efekti i učinci na kvalitetu života pojedinih područja, zaštita, označavanje, brendiranje i marketing pojedinih proizvoda s posebnim naglaskom na autohtone proizvode, pasmine i sorte; kroz trening programe i radionice omogućiti upoznavanje ciljanih skupina i ostalih zainteresiranih s provedbom programa uzgoja autohtonih pasmina i sorti, te uvođenjem autohtonih pasmina u zaštićena područja s ciljem održivog upravljanja poljoprivrednim zemljištem, kao i edukacije o održivom gospodarenju na kraškom području; provoditi edukacije među mlađim skupinama o održivom korištenju nedrvnih šumskih proizvoda,	Dodan je specifičan cilj 4.7.: analizirati postojeće neformalno obrazovanje: potaknuti mlade na uključivanje u održivo upravljanje poljoprivrednim zemljištem i osposobiti ih za održivo gospodarenje na kraškom području. Osposobiti mlade radi prijenosa znanja i iskustava u području ekološkog poduzetništva i ruralnog gospodarstva, stjecanja znanja i vještina iz područja poduzetništva, a radi zapošljavanja i samozapošljavanja većeg broja mladih u ekološkom poduzetništvu i ruralnom gospodarstvu. Dodane su sljedeće mjere/aktivnosti: 1. uspostava suradnje između profitnog i neprofitnog sektora, posebno iz područja djelatnosti održivog ruralnog razvoja; 2. informiranje mladih i ostalih zainteresiranih s provedbom programa iz Strategije ruralnog razvoja (uzgoja autohtonih pasmina i sorti, te uvođenjem autohtonih pasmina u zaštićena područja) radi mogućnosti zapošljavanja i

			<p>važnosti poljoprivrede za očuvanje ugroženih biljnih i životinjskih vrsta, te biološke raznolikosti kultiviranog krajolika ruralnih područja; educirati mlade ljude pojedinih struka za rad na laboratorijskoj i drugoj specijaliziranoj opremi putem pojedinih projekata (u segmentu stjecanja specijalističkih znanja u specifičnim zanimanjima vezanim za poljoprivredu i druge djelatnosti ruralnog prostora); razviti kvalitetniji sustav mentorstva za specifična zanimanja, kao i uspostava sustava nagrađivanja mentora s ciljem podizanja kvalitete mentorstva i učenja kroz mentorstvo; informirati i educirati mlade o radu i projektima LAG-ova s ciljem njihovog aktivnijeg uključivanja u njihov rad i provedbu lokalnih razvojnih strategija; kroz sustav financiranja i osnaživanja ekološke poljoprivrede, privući veći broj mladih u ekološko poduzetništvo na način da se omogući razvoj poduzetničkih vještina u ranoj dobi kako bi se poboljšali prijenos znanja i iskustava. Rezultat: osposobljen veći broj mladih za bavljenje ekološkom poljoprivredom i proizvodnju ekoloških proizvoda.</p>	<p>samozapošljavanja;</p> <p>3. osiguravanje stručnog osposobljavanja mladih pojedinih struka za rad na laboratorijskoj i drugoj specijaliziranoj opremi radi stjecanja specijalističkih znanja u specifičnim zanimanjima vezanim za poljoprivredu i druge djelatnosti ruralnog prostora;</p> <p>4. omogućiti mladima da sudjeluju i organiziraju radionice, treninge i seminare o poljoprivredno-prehrambenim proizvodima (tehnologija proizvodnje, ekonomski efekti i učinci na kvalitetu života pojedinih područja, zaštita, označavanje, brendiranje i marketing pojedinih proizvoda, s posebnim naglaskom na autohtone proizvode, pasmine i sorte.</p>
14.	<p>Filozofski fakultet Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli Ivana Matetića Ronjgova 1 Pula</p>	<p>Područje djelovanja za mlade – sudjelovanje (4) Opći cilj 3., Mjere 4.1.</p>	<p>Uvođenje nastave građanskog odgoja u cijeloj obrazovnoj vertikali prema tzv. „riječkom modelu” uz evaluaciju i praćenje provedbe od strane stručnjaka sa Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli. Već u uvodnom dijelu, u poglavlju Metodologija izrade programa navodi se kao jedan od Općih ciljeva EU strategije: „potaknuti mlade da budu aktivni građani i sudjeluju u društvu”. To se dodatno detaljno razlaže u poglavlju „participacija/sudjelovanje mladih”, a što se definira i specifičnim ciljevima djelovanja za mlade (sudjelovanje mladih 4.1). Opći cilj 3 – senzibiliziranje mladih navodi u tom smislu i mjere i aktivnosti. Smatramo da ovako sročene mjere i aktivnosti s pravom postavljaju naglasak i na organizacije civilnoga društva, udruge i udruge mladih kao nositelje te</p>	<p>Građanski odgoj je ugrađen u sva poglavlja Programa, a posebno u poglavlje o alatima za unaprjeđenje svih područja djelovanja mladih: sudjelovanje (participacija), volontiranje i mobilnost, u skladu s nacionalnim i strateškim dokumentima javnih politika za mlade, pa u ovom Programu nije potrebno uvoditi one mjere koje su istovjetne nacionalnim, već samo one koje su specifične za županiju. „Riječki model“ je dobar primjer jednog od načina kako povećati sudjelovanje mladih, a može se uključiti u izradu akcijskog plana. U poglavlju Metodologija izrade programa predložene mjere su upravo systemske, jer se aktivno građanstvo uči sudjelovanjem u volontiranju, civilnom društvu i drugim organiziranim oblicima djelovanja mladih.</p>

			<p>svesrdno podržavamo aktivnost 3.4, odnosno davanje financijske podrške. Međutim, predložene mjere rješavaju problem slabog sudjelovanja ciljano, ali ne i sistemski. Slabo sudjelovanje mladih je prema iskazima studenata Filozofskoga fakulteta uzrokovano neprepoznavanjem i uopće, nepoznavanjem potencijala koje ima aktivno građansko sudjelovanje u društvu („korist“). Čak i kontinuirane komunikacijske kampanje ne mogu promijeniti stavove, prakse, znanja i iskustva koja se moraju graditi godinama, s čime smo kao aktivni sudionici u visokoškolskom i znanstvenom sustavu dobro upoznati. Uvođenjem nastave građanskog odgoja prema tzv. “riječkom modelu” (koji će se izgledno proširiti i na razinu cijele Primorsko-goranske županije), a koji se izvodi kao eksperimentalni model izborne nastave, i za koji postoji sada već relevantno iskustvo u bliskoj susjednoj županiji, tom se problemu pristupa sistemski te se na taj način mogu i očekivati dugoročni i mjerljivi rezultati i promjene. Sveučilište Jurja Dobrile kao glavna znanstvena i visokoškolska javna ustanova u Županiji u različitim svojim sastavnicama raspolaže snažnim kadrovskim profesionalnim snagama te može u toj mjeri koju predlažemo (a riječ je zapravo o politici u punom smislu riječi) jamčiti evaluacijom i praćenjem provedbe da će ona u najvišim okvirima standarda struke biti neovisna o mogućim drugim partikularnim „upotrebama“.</p>	<p>Kampanje su tehnike javnog zagovaranja, a imaju cilj upravo mijenjati stavove i znanja vezanih uz aktivno sudjelovanje mladih. Sadržaj građanskog odgoja mora biti dio kurikuluma, koji se implementira u već postojeće predmete u osnovnim i srednjim školama, odnosno u program i plan rada. Važno je da mladi imaju prilike da aktivno sudjeluju u odlučivanju na svim razinama što je navedeno u svim poglavljima, kao mjera koja je prisutna i kojom se osigurava sudjelovanje mladih.</p>
15.		<p>Područje djelovanja za mlade – sudjelovanje (4) Opći cilj 1. Specifični cilj 1.6.</p>	<p>Osnivanje trajnog savjetodavnog tijela (uz privremene „help deskove“ za pojedine natječaje) za edukaciju i pomoć mladima u vezi informiranja o projektima, prijavama i pisanjima projekata te različitim procedurama oko osnivanja i vođenja udruga civilnog društva i udruga mladih.</p>	<p>Upravo je ovaj problem i naglašen kroz razna područja u kojima se predlaže da se mladi kroz organizirane oblike djelovanja osposobljavaju za projektni menadžment, kao bi mogli aktivno sudjelovati u realizaciji vlastitih ideja. Uloga je centara za mlade i info centara za mlade da organiziraju takve „help deskove“ odnosno informativne radionice i osposobljavanje za sve faze</p>

				planiranja projekta kao i prijava na natječaje za financiranje, te informiraju i savjetuju mlade o ovom području. Veliku ulogu u ovakvom osposobljavanju mladih može imati (ali i ima) prema svojoj misiji Zaklada za poticanje partnerstva i razvoj civilnog društva što je i naglašeno u Programu.
16.		Područje djelovanja za mlade – zapošljavanje i poduzetništvo (6) Opći cilj 1. i 3.	Primjedba se odnosi na predložene mjere prema općim ciljevima 1 i 3, a koje se specifično odnose na stažiranje (koje se spominje i u ciljevima i u mjerama). Smatramo da predložene mjere nedovoljno i nedovoljno razrađeno pristupaju ovome problemu s kojim se susreću upravo mladi koji dolaze iz sveučilišne populacije, nakon dovršetka studija, dakle, one populacije koja bi trebala biti nositeljem razvoja zajednice. Potrebne su konkretnije mjere koje bi omogućile mladima bolji, brži, sustavniji, konkretniji i sigurniji pristup stažiranju. Također je potrebno konkretnim mjerama potaknuti poslodavce i institucije na zapošljavanje mladih kako bi uopće stekli prijeko potrebno radno iskustvo, neophodno za daljnje napredovanje u karijeri ili školovanju.	Kroz više poglavlja se ističe da je potrebno osigurati bolji pristup učenju uz rad (stažiranju ili drugom obliku takvog učenja, mentorstvu i sl.) Osim toga, u Strategiji razvoja ljudskih potencijala Istarske županije također se navode mjere za poboljšanje pristupa učenju uz rad, kao i u Strategiji obrazovanja Istarske županije, pa se može reći da je ovaj cilj snažno definiran i potvrđen u više strateških dokumenta Istarske županije. Kroz izradu akcijskih planova ovog Programa svi dionici imat će priliku vrlo precizno definirati konkretne aktivnosti, za svaku godinu, s konkretnim nositeljima aktivnosti (u strategijama su nositelji ključni dionici, a u akcijskim planovima su nositelji oni koji zaista i provode te aktivnosti).
17.		Područje djelovanja za mlade – zapošljavanje i poduzetništvo (6) Opći cilj 3. Specifični cilj 3.4.	Studenti Filozofskog fakulteta smatraju da bi i kultura, te uz to i različiti oblici kulturnih industrija trebali biti jasno naglašeni među ciljevima, kao što je kao glavna privredna grana naglašen turizam. Istarska županija ima izniman kulturni potencijal i strateški gradi svoj identitet kao prostor iznimno jakih i prepoznatljivih kulturnih aktivnosti te bi pojam i određenje kulture trebao biti jasnije vidljiv i naglašen i u ovome Programu općenito kao i kroz konkretnije mjere (primjerice kod kreativne ekonomije i sl.)	Kultura i stvaralaštvo su naglašeni u posebnom poglavlju djelovanja za mlade Kultura i stvaralaštvo gdje su izneseni ciljevi i mjere, analizirano stanje, te je iznesena problematika nedovoljnog sudjelovanja mladih u konzumiranju vlastite kulture i u stvaranju novih kulturnih obrazaca. U cjelovitom tekstu Programa, koji će nakon usvajanja biti dostupan na web stranicama Istarske županije, moguće je vidjeti i analizu problema. Za mlade je od najveće važnosti mogućnost da sami kreiraju kulturne obrasce, te da im se daje potpora u približavanju vlastite kulture na mladima primjeren način.
18.	Morana Odicki Istarska 12 Novigrad		Kako se navodi i u Regionalnom programu, jedan od alata za unaprjeđenje djelovanja u svim područjima za mlade je prvenstveno njihovo sudjelovanje. S obzirom	Prijedlog bi mogao biti unaprjeđenje jednakog pristupa visokom obrazovanju za one studije kojih nema u Istarskoj županiji. Mjera su/financiranja

	Članica savjeta mladih Grada Novigrada		da većina studenata Istarske županije studira van Istre, potrebno je održati i podržati povezanost studenata s njihovom lokalnom zajednicom kako bi sudjelovali u „životu“ grada. Predlažem sufinanciranje autobusnih karata jednom mjesečno na relaciji mjesta studiranja i prebivališta, pod određenim uvjetima (da student već nije korisnik gradske ili županijske stipendije, ograničenje sufinanciranja karte određenog novčanog iznosa, redoviti studij, a ne izvanredan itd.). Kao pozitivan primjer ističem Varaždinsku županiju koja prakticira predloženo unazad više godina.	prijevoza iz županija u kojima nema velikog izbora studija do mjesta studija ima cilj osiguravanje jednakog pristupa visokom obrazovanju, kao što je to primjer Varaždinske županije. Prijedlog se može razmatrati pri izradi akcijskog plana, a savjet mladih može biti aktivno uključen u njegovu izradu.
19.	Volonterski centar Istra Gajeva 3 Pula		Na nekoliko mjesta u dokumentu se mladi spominju isključivo kao „posebno rizična skupina“ (str. 4, 6, 7), koju je potrebno (samo) zaštićivati jer predstavljaju „resurs za budućnost“ (str. 6) ili „našu budućnost“ (str. 60). Iako se slažemo da su mladi ljudi, u društvu u kakvom živimo, izloženi raznim rizicima, smatramo da je važno da ovakvi dokumenti i jezikom, a ne samo ciljevima i mjerama, prenose poruku (o) mladima kao sadašnjem „resursu“ odnosno kao o već sada, a ne tek u budućnosti, vrijednim članovima/icama zajednice (za ilustraciju, prema podacima Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, mladi od 15 do 30 godina su u Hrvatskoj činili čak 52% volontera/ki o čijem su angažmanu u 2016. godini izvijestili organizatori volontiranja). U tom kontekstu smatramo da je mladima, da bi imali stvarne prilike pokazati i jačati svoje sposobnosti, na vlastitu dobrobit i na dobrobit zajednice, ne samo buduću, već i sadašnju, potrebno povjerenje (vjerovanje u njihove sadašnje sposobnosti i potencijale), podrška, osnaživanje i uključivanje - kako kroz ciljeve i mjere, tako i na razini dosljednosti jezika strateškog dokumenta.	Pojam rizična skupina je politološki pojam, a ne socijalni koji se javlja u EU, a kojim se htjelo preokrenuti javne politike u smjeru aktivnog ulaganja u mlade, kao djela cjelokupne populacije radno sposobnih osoba ka mladima kojima treba potpora u osamostaljivanju i aktivnom sudjelovanju u društvu u kojem žive. Izrada programa za mlade jedan je od alata kojim se osigurava promišljanje mladih kao zasebne skupine, kojoj je potrebna podrška društva u kojem žive. Mladima je ukazano veliko povjerenje tijekom izrade Programa jer su imali mogućnost aktivnog i izravnog sudjelovanja. Sama izrada programa, ali i kasnije izrada akcijskog plana, omogućit će veće sudjelovanja mladih i ulaganja u mlade, tako da će mladi imati priliku pokazati svoje mogućnosti kroz izradu akcijskih planova, provedbu projekta i aktivnim sudjelovanjem u mjerama iz programa. Onima koji rade s mladima je to poruka da prepuste mladima sudjelovanje i da mladi budu ti koji će provoditi aktivnosti na način na koji je primjeren njima.
20.			Predloženi sažetak Regionalnog programa za mlade IŽ ima 60 stranica te se, i u uvodu i kasnije kod razrade	U sažetku su iznesene sve mjere o kojima se raspravljalo i koje su kompatibilne s drugim

		<p>mjera i indikatora, posebno bavi „alatima za unaprjeđenje područja djelovanja“, a posebno područjima djelovanja za mlade. Pritom se dio mjera i indikatora iz „alata“ i „područja“ isprepliće, što u sadašnjoj strukturi dokumenta jest logično no ostavlja dojam ponavljanja i/ili rascjepkanosti alata po područjima te otežava praćenje teksta (npr. klubovi/centri za mlade i volontiranje se (ponovno) spominju u području društvenog uključivanja mladih, senzibiliziranje javnosti/mladih za volontiranje spominju se kroz više alata i područja i sl.).</p> <p>Uz to, u dijelovima dokumenta nije jasno radi li se o općim i specifičnim ciljevima te vizijama izvorno osmišljenima za RPMIŽ ili o elementima preuzetima iz drugih strateških dokumenata (npr. EU strategija za mlade, Strategija obrazovanja Istarske županije itd.). Zbog svega toga je već i sažetak dokumenta teško pratiti s razumijevanjem i vjerojatno dodatno otežava osjećaj „vlasništva“ mladih nad dokumentom, za koji smatramo da ne treba biti ograničen samo na mlade koji su sudjelovali u njegovom stvaranju. Predlažemo da se ukupni broj mjera/ aktivnosti i indikatora po alatima i područjima djelovanja revidira te smanji njihova količina, na način da se mjere/aktivnosti i indikatori navedeni u „alatima“ dodatno specificiraju kako bi obuhvatili sva područja djelovanja i sve mlade (npr. umjesto posebnog uključivanja u volonterske aktivnosti mladih s teškoćama, u području 5.3. Srednje školstvo, i drugih mladih s manje mogućnosti, u području 8. Društvena uključenost mladih, obje/ sve skupine mladih mogu biti obuhvaćene kroz „alat“ 4.2. Volontiranje, kroz postojeće ili dodatne specifične ciljeve - npr. Poticati i osnaživati inkluzivno volontiranje mladih). Također predlažemo da se, za potrebe informiranja i lakšeg sudjelovanja mladih (ali i drugih građana/ki) u provedbi i praćenju provedbe RPM,</p>	<p>strateškim dokumentima Istarske županije. Namjerno se neke mjere ponavljaju jer je tijekom analize dosadašnjeg rada s mladima na razini javnih politika, te analizom strateških dokumenta u područjima koja se odnose na mlade uočeno da se one ne provode, te da nema praćenja i izvještavanja. Prijedlog da se izradi kraći i drugačije grafički oblikovan sažetak je opravdan. Jedan od zadataka savjeta mladih, ali i drugih organiziranih oblika djelovanja mladih, je da predstavljaju Regionalni program za mlade u svojim zajednicama kako bi ga približili mladima. Jedan od zadataka u izradi akcijskog plana za implementaciju Programa može biti da se oblikuje još kraći i mladima primjereniji program, s obzirom da akcijski planovi sadrže konkretne zadatke kojima se mjere približavaju onim skupinama na koje se odnose i onim ključnim dionicima koji trebaju preuzeti odgovornost za implementaciju.</p>
--	--	--	--

			izradi kraći sažetak dokumenta, s grafičkim prikazom povezanosti područja djelovanja s alatima, koji bi se kao <i>alati za unaprjeđenje svih područja</i> , trebali jednako odnositi na sva područja, a što iz sadašnje strukture dokumenta nije dovoljno vidljivo.	
21.		Područje djelovanja za mlade – sudjelovanje (4) Opći cilj 4. Specifični cilj 4.1.	Obzirom na opći cilj 4. te specifični cilj 4.1. smatramo kako mjere ne upućuju na ostvarivanje specifičnog cilja 4.1. te je upitna formulacija „uključiti stvorena tijela i mreže u međunarodna udruženja”. Smatramo kako je važno promicati i osigurati pretpostavke za uključivanje tijela i mreže u međunarodna tijela, no u skladu s interesima i mogućnostima iste mreže. Sukladno tome, prijedlog rečenice bio bi „poticati uključivanje stvorenih tijela i društvene mreže (...) u međunarodna tijela...” Također, iz navedenih mjera i indikatora nejasno je u kojim konzultativnim procesima i na koji način sudjeluje nastala platforma, te u kojim područjima (obzirom da se u specifičnom cilju 4.1. te kasnije kod aktivnosti) u najvećoj mjeri ističe područje volontiranja i informiranja mladih, odnosno radi li se o jednoj platformi ili više njih sukladno područjima djelovanja (s obzirom da se o platformi govori u jednini (u cilju 4.1.); odnosno u množini (u aktivnosti 1.)).	Iz raznih izvora (istraživanja o kapacitiranosti organizacija civilnog društva provedenog tijekom izrade ovog programa, drugih istraživanja, navedenih u cjelovitom tekstu, iz javnih rasprava) uočena je niska razina partnerstva i suradnje, pa je potrebno graditi veću povezanost među onima koji se bave mladima. Sudjelovanje u međunarodnim organizacijama se odnosi na lakše sudjelovanje u programima mobilnosti u već konstituiranim platformama za povećanje sudjelovanja mladih kroz već postojeće programe poput ERASMUS+ , ali i sudjelovanje u globalnim organizacijama, poput nekih EU saveza koji rade s mladima.
22.		Područje djelovanja za mlade – volontiranje (4) Opći cilj 1.	Jezično izmijeniti da glasi: “Sustavno unaprjeđivati (ili: razvijati) vrijednosti volontiranja i senzibilizirati građane, s posebnim naglaskom na mlade, za sudjelovanje u volonterskim aktivnostima.” Obzirom na specifični cilj 1.1. koji glasi „promovirati i vrednovati volonterski rad kroz informativne aktivnosti, provedbu kampanje i dodjelu nagrada i priznanja za volonterski rad, kriterije za financiranje javnih potreba i slično (...)”, smatramo da bi indikator 1., koji glasi „broj odluka o nagradama za najboljeg volontera i broj prijavljenih kandidata, broj novih poticaja na razini istarske županije i gradova/općina”, a koji je naveden u okviru specifičnog cilja 1.3. “Poticati osnivanje “lokalnih	Preporuke za izradu kriterija za bodovanje pri dobivanju stipendija je već sadržano i navedeno u nekim drugim ciljevima/mjerama. Isto tako to je provedbeni zadatak koji se može predložiti u akcijskom planu. Kako nisu svi gradovi i općine kapacitirani za provedbu ovakve mjere može doći do zlouporabe, pa takva mjera mora biti predložena iz one zajednice koja ima organizaciju koja podupire volontiranje i koja može imati uvida u stanje u zajednici. S druge strane, volontiranje je dobrovoljno pa su mjere kojima se studentima priznaje volontiranje samo po sebi kao dio bodova upitne, jer postoji razlika učenja kroz društveno korisni rad na

			volonterskih centara (...)", trebalo pridružiti indikatorima u okviru specifičnog cilja 1. Također, smatramo kako bi se u okviru navedenog specifičnog cilja 1., mjere 1. izrada preporuka za gradove i općine za poticanje volontiranja u zajednici, preporuke mogle odnositi i na uspostavu kriterija za stipendiranje učenika/ studenata, pri čemu bi se volonterski angažman u zajednici dodatno bodovao.	obrazovnim institucijama, koje je planski oblikovano volontiranje i koje je usmjereno na postizanje specifičnih obrazovnih ishoda, od samog volontiranja.
23.		Područje djelovanja za mlade – volontiranje (4) Opći cilj 1. Specifični cilj 1.1.	Također, u okviru specifičnog cilja 1.1. navodi se aktivnost 4. „poticanje korporativnog volontiranja“ (odnosno volontiranja zaposlenika) no primjećujemo da se navedena aktivnost ne odražava kroz indikatore (osim ako aktivnost nije obuhvaćena indikatorom 4.). Stoga je prijedlog indikatora „Provedene barem 3 volonterske akcije godišnje na razini JL(R)S-a koje uključuju predstavnike poslodavaca, organizacija civilnog društva i javnih ustanova“.	Prihvaćen je prijedlog u okviru specifičnog cilja 1.1. mjera/aktivnost 4. „poticanje korporativnog volontiranja“ gdje je indikator obuhvaćen, ali je pri oblikovanju teksta došlo je do nenamjerne pogreške pri kreiranju tablica.
24.		Područje djelovanja za mlade – volontiranje (4) Opći cilj 1. Specifični cilj 1.3.	Obzirom da ne postoji posebna kategorija pravnih osoba „(lokalni) volonterski centar“, već se volonterski centri u najvećoj mjeri odnose na programsko djelovanje pojedinih udruga, a samo iznimno se osnivaju kao udruge čiji je dio naziva „volonterski centar“, smatramo da bi rečenicu trebalo strukturirati na sljedeći način. „Poticati uspostavljanje i razvoj programa lokalnih volonterskih centara u organizacijama mladih i za mlade“. U svrhu ostvarivanja specifičnog cilja 1.3. navodi se aktivnost 1. „financiranje osnivanja lokalnih volonterskih centara, posebno onih koji provode programe za mlade i za mlade volontere“. Obzirom da „lokalni volonterski centar“ može biti prepoznat kao posebno programsko područje djelovanja pojedine udruge mladih i za mlade, postavlja se pitanje kontinuiteta i opsega financijske podrške programima lokalnih volonterskih centara, što bi pretpostavljalo uređivanje sustava financiranja specifičnih programa djelovanja.	Poticanje osnivanja i rada volonterskih centara usmjereno je na sve postojeće i/ili neke druge oblike rada volonterskih centara. Posebno je naglašeno financiranje volonterskih centara i osnivanje barem 1 u JLS godišnje upravo kako bi Istarska županija osigurala sredstava za financiranje, te kako se već i postojeći volonterski centri ne bi ugasili, ukoliko ih prestane financirati nadležno Ministarstvo. U cilju osiguravanja sredstava na razini županije i JLS potrebno je jačati vidljivost postojećih i osigurati diseminaciju rezultata na druge JLS, kako bi se osigurao prijenos znanja te osnovali novi volonterski centri. Stoga će tijekom izrade akcijskog plana doći do izražaja potreba da se izrade standardi rada volonterskih centara te koordinacija postojećih u Istarskoj županiji kako bi se olakšao prijenos znanja na druge organizacije koje bi mogle preuzeti ovaj zadatak u lokalnim zajednicama.

25.		Područje djelovanja za mlade – mobilnost (“mladi i svijet”) Specifični cilj 1.1.	S obzirom na restrukturiranje programa EU kojima se financira volontiranje (te predstavljanje novog programa - Europske snage solidarnosti (<i>European Solidarity Corps</i>), potrebno je razmišljati o drugačijoj formulaciji ovog specifičnog cilja. Smatramo kako bi, radi održivosti Regionalnog programa u ovom području, bilo potrebno dodatno istražiti strateški i operativni plan te budući način provedbe volonterskih razmjena.	EVS još uvijek postoji kao legitiman program, a budući da postoji u vrijeme izrade ovog Programa, potrebno je služiti se tim pojmom. ESS ili ESC, je kao mogućnost sudjelovanja u ERASMUS+ programima, naveden u cjelovitom tekstu Programa, koji će nakon usvajanja biti dostupan na web stranicama Istarske županije.
26.		Područje djelovanja za mlade – obrazovanje i osposobljavanje, srednje školstvo (5.3.), Specifični cilj 2.	Komentari i prijedlozi: vezano uz specifični cilj navodi se aktivnost „jačanje vrednovanja i poticanja volonterskog rada, kao rada kroz koji se uči i omogućuje stjecanje 8 cjeloživotnih kompetencija.“ Tek je iz jednog indikatora (br. 2.: „povećan broj mladih s teškoćama u volonterskim aktivnostima“) vidljivo kako se navedena aktivnost odnosi na uključivanje mladih s teškoćama u volonterske aktivnosti. Sukladno tome, a u svrhu ostvarivanja specifičnog cilja 1., smatramo da bi ovom indikatoru trebao biti pridružen dio indikatora br. 5, a odnosi se na „povećan broj izdanih potvrda o volontiranju i stečenim kompetencijama u edukativnim programima“. Sukladno navedenom, te u skladu s općim ciljem navodimo alternativni prijedlog 1. aktivnosti, a koji glasi: „Promocija inkluzivnog volontiranja kod organizatora volontiranja te ostvarivanje suradnje odgojno-obrazovnih ustanova i organizacija civilnog društva s ciljem uključivanja mladih s teškoćama u volonterske programe“.	U okviru područja za mlade Obrazovanje i osposobljavanje (formalno i neformalno) vaš prijedlog bio je u prvoj varijanti teksta upravo tako i formuliran ali je zbog opsežnosti teksta skinut jer je iz ovih mjera on jasan, dok se pojam „inkluzivnog volontiranja“ može uključiti u izradu akcijskog plana.